

Integraal Beheerplan Noordzee

IDON

Ministeries van VenW, LNV, EZ en VROM

2015

Integraal Beheerplan Noordzee 2015

Colofon

Het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 is totstandgekomen in nauwe samenwerking tussen het ministerie van Verkeer en Waterstaat, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en milieubeheer en het ministerie van Economische Zaken. Het IBN 2015 is op 8 juli 2005 door de ministerraad vastgesteld.

Het IBN 2015 is een uitgave van het Interdepartementale Directeurenoverleg Noordzee (IDON)

Juli 2005

Vormgeving

Maarten Balyon, grafische vormgeving
[Aad Wagner]

Beeldmateriaal

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-generaal Transport en Luchtvaart.
Rijkswaterstaat Noordzee
Rijkswaterstaat Rijksinstituut voor Kust en Zee
Stuurgroep Voordelta

Druk

Deltahage

Oplage

1250

Wilt u meer exemplaren of informatie ga naar
www.noordzeeloket.nl of stuur een berichtje naar:
Rijkswaterstaat Noordzee
t.a.v. Secretariaat IBN 2015
Postbus 5807
2280 HV Rijswijk
070 336 66 00

Managementsamenvatting

Visserij, zandwinning, windturbineparken, scheepvaart en natuur – de Noordzee heeft vele functies en is onderwerp van diverse belangen. Dat vraagt om sturing via ruimtelijk beleid. Dat beleid is er nu, in de vorm van een ‘Noordzeeparagraaf’ in de *Nota Ruimte*. In die Noordzeeparagraaf is rekening gehouden met internationale afspraken en verplichtingen en relevante nationale beleidskaders. De volgende stap is om uitvoering, handhaving en andere beheertaken zodanig vorm te geven dat het Noordzeebeheerder het beleid effectief, efficiënt en in samenhang met de bestaande beleidskaders implementeert. Het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 laat zien hoe het beheer in de komende tien jaar gestalte gaat krijgen.

Kader en doel

Vanaf 1 kilometer uit de kust is de Noordzee niet gemeentelijk of provinciaal ingedeeld. Daarom is de rijksoverheid verantwoordelijk voor beleid en beheer. De minister van Verkeer en Waterstaat coördineert het Noordzeebeleid en brengt het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 uit met instemming van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM), de minister van Economische Zaken (EZ) en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Onder beheer wordt in dit plan verstaan: de zorg en verantwoordelijkheid voor de Noordzee door de realisatie van het beleid. De voornaamste beheertaken zijn: uitvoering, handhaving, kennis- en informatie-beheer en signalering en evaluatie. Het zwaartepunt ligt bij de uitvoerende taak, die de regulering van het gebruik omvat. Vergunningverlening is hierbij een belangrijk instrument. Het *IBN 2015* heeft de

status van een beleidsregel en verplicht de rijksoverheid om overeenkomstig het plan te handelen.

De *Nota Ruimte* bevat de volgende integrale hoofddoelstelling voor dit beleid: “Het versterken van de economische betekenis van de Noordzee en behoud en ontwikkeling van internationale waarden van natuur en landschap door de ruimtelijk-economische activiteiten in de Noordzee op duurzame wijze te ontwikkelen en op elkaar af te stemmen met inachtneming van de in de Noordzee aanwezige ecologische en landschappelijke waarden.”

Het Noordzeebeleid wordt sterk bepaald door internationale afspraken. Belangrijke afspraken zijn gemaakt in het kader van de VN (IMO, UNCLOS), EU en OSPAR. Binnen deze internationale gremia vinden ook verdere beleidsontwikkeling en afstemming plaats. Daarbij is onder meer de in ontwikkeling zijnde Europese Mariene Strategie en een nieuw initiatief van de Europese Commissie voor een Groenboek Maritiem Beleid van belang. De integrale hoofddoelstelling van het beleid vormt als het ware een paraplu die verschillende sectorale en thematische doelen onder zich verenigt. Deze doelen zijn vastgelegd in tal van beleidsnota's en internationale verdragen, die elk hun eigen invalshoek hebben, maar ook vele raakvlakken. De kunst is nu om bij de vertaling naar het beheer tot integratie te komen, zodat de totale waaier van beleid voor de Noordzee in zijn volle breedte zo effectief en efficiënt mogelijk wordt gerealiseerd. Dat is in feite de essentie en de hoofddoelstelling van het *IBN 2015*.

Het *IBN 2015* beschrijft het totale beleid in samenhang en schetst de ruimte voor nieuwe initiatieven zoals bedoeld in de *Nota Ruimte*. Het heeft daarvoor een procesmatig en kaderstellend karakter.

Ruimtelijke ontwikkelingen: hoe druk wordt het op de Noordzee?

Voor de functies die naar verwachting het sterkst groeien en die bovendien gebonden zijn aan een bepaalde locatie – windturbineparken, winning van oppervlaktedelfstoffen en natuur – zijn kansencarten gemaakt. Hierop is te zien wat de meest kansrijke locaties zijn binnen de beleidsmatig vastgestelde kaders. Op de overzichtskaart zijn de kansencarten met elkaar en het huidige gebruik – voor zover locatiegebonden - gecombineerd. De op de kaart aangegeven kansrijke gebieden voor windenergie zijn tezamen tweeënehalf tot zes keer zo groot als de oppervlakte die daadwerkelijk nodig is om de rijksdoelstelling van 6000 MW in 2020 te halen. De verwachting is dat deze ontwikkeling geleidelijk zal plaatsvinden. De benodigde oppervlakte voor zandwinning is slechts een fractie van de beschikbare oppervlakte in de op de kaart aangegeven zone.

Uit de ruimtelijke analyse van huidig en toekomstig gebruik blijkt in grote lijnen dat de verschillende locatiegebonden functies goed naast elkaar kunnen bestaan. Functies die in omvang toenemen, hebben namelijk globaal hun eigen zone, waarin voldoende ruimte is voor groei. Dit is zowel het gevolg van het ruimtelijk beleid uit de *Nota Ruimte* als van een voorkeur die sommige functies voor bepaalde zones en gebieden hebben. Voor de Hollandse Kust ligt het meest intensief gebruikte gebied, dat als volgt is gezoned.

- Tussen de laagwaterlijn en de doorgaande NAP -20 m lijn: recreatie, kustlijnhandhaving en landaanwinning.
- Tussen de doorgaande NAP -20 m lijn en de 12-mijlsgrens: zandwinning.
- Vanaf de 12-mijlsgrens: windturbineparken.

Vrije doorvaart voor de scheepvaart wordt gegarandeerd door de internationaal vastgelegde routingsmaatregelen en een stelsel van nationaal vastgelegde clearways, waarbinnen geen vaste objecten mogen worden gebouwd.

De meeste natuurgebieden liggen in het noordelijk deel van het Nederlands Continentaal Plat en te ver van de kust om aantrekkelijk te zijn voor andere functies. Conflicten kunnen hierdoor grotendeels worden voorkomen. Aandachtspunt is de afnemende ruimte voor visserij, omdat steeds meer ruimte in beslag genomen wordt voor functies die niet of in beperkte mate samengaan met visserij: in windturbineparken mag niet gevaren worden en in natuurgebieden zullen in de toekomst wellicht randvoorwaarden worden gesteld aan visserijactiviteiten. Het betreft hier echter een ontwikkeling die gunstige gevolgen kan hebben voor de visstand.

Om tot een effectief, efficiënt en integraal beheer te komen is een aantal inhoudelijke uitwerkingen en aanpassingen nodig, die vooral te maken hebben met ruimtelijke sturing en de bescherming van gebiedsgebonden natuurwaarden. Ook zijn proces-

matige verbeteringen nodig op het gebied van samenwerking en klantvriendelijkheid. Een analyse van het bestaande beheerinstrumentarium en reeds in gang gezette ontwikkelingen maakt deel uit van het *IBN 2015*. Deze analyse is uitgevoerd vanuit een

thematische invalshoek – de gezonde, veilige en rendabele zee – die aansluit op de integrale hoofdoelstelling van de *Nota Ruimte* en de in ontwikkeling zijnde Europese Mariene Strategie. Met het integraal afwegingskader voor vergunningverlening en het specifieke afwegingskader voor de bescherming van gebieden met bijzondere ecologische waarden krijgt de beheerder de beschikking over nieuw instrumentarium om beheertaken te vervullen. Ook wordt aan de gebruikers meer helderheid verschaft over de voorwaarden waaronder activiteiten op de Noordzee toelaatbaar zijn. Het beheerinstrumentarium is daarmee voldoende om toekomstige ontwikkelingen die afkomen op de Noordzee in goede banen te leiden. De in dit beheerplan aangegeven voornemens zullen binnen de bestaande budgetten van de betrokken departementen worden gerealiseerd. De voornaamste uitwerkingen en aanpassingen hebben betrekking op de volgende punten.

1 Visie op ruimtelijke sturing: geleide vrijheid voor de markt

Het kabinet heeft in de *Nota Ruimte* gekozen voor ruimtelijk beleid dat bestemmingen op zee waar nodig ruimtelijk vastlegt, maar marktpartijen ook de ruimte geeft om – binnen bepaalde kaders – eigen initiatieven te ontwikkelen en ruimtelijke keuzes te maken. Ook het maken van onderlinge afspraken tussen marktpartijen over het samengaan van functies is daarbij nadrukkelijk aan de orde. Als ontwikkelingen binnen deze kaders geheel aan de vrije markt worden overgelaten, zou dit enkele risico's met zich meebrengen. Voor een duurzaam gebruik van de Noordzee is het nodig versnippering te voorkomen en efficiënt met de ruimte om te gaan. Hoewel de verschillende functies globaal hun eigen zone hebben, zijn conflicten bij volledige vrijheid voor marktpartijen niet uitgesloten. In het spanningsveld tussen vrijheid voor marktpartijen en sturing door de

overheid is ruimtelijk beheer een middel om duurzaam gebruik van de Noordzee te bevorderen.

2 Integraal afwegingskader: ruimtelijk beheer via vergunningverlening

Vergunningen vormen een belangrijk instrument om activiteiten in de Noordzee te reguleren. Dat was al zo, en dat blijft zo. Het *IBN 2015* introduceert echter een aanvulling in de vorm van een integraal afwegingskader voor de gehele Noordzee, dat geldt voor alle vergunningplichtige activiteiten, ook voor verlenging en uitbreiding van bestaande activiteiten. Met behulp van het afwegingskader kunnen de beheerders beter sturen op efficiënt ruimtegebruik en kan beter rekening worden gehouden met de bescherming van gebiedsgebonden natuurwaarden. Ook kan ongewenst gebruik worden geweerd. Het afwegingskader is niet van toepassing op activiteiten die vooral in internationaal verband worden gereguleerd en/of niet vergunningplichtig zijn, zoals visserij, scheepvaart en recreatie.

Het afwegingskader vindt zijn beleidsmatige basis in de *Nota Ruimte* en bestaat uit de volgende vijf toetsen, waarvan de eerste een beschrijvend karakter heeft.

1. definiëren ruimtelijke claim
2. voorzorg
3. nut en noodzaak
4. locatiekeuze en ruimtegebruik
5. beperking van effecten en compensatie

Het voorzorgprincipe houdt in dat preventieve maatregelen genomen dienen te worden wanneer er redelijke gronden tot bezorgdheid bestaan, dat een activiteit schade toebrengt aan het mariene milieu, de gezondheid van de mens of ander rechtmatig gebruik. Het voorzorgprincipe geldt voor alle activiteiten op de Noordzee. Het Bevoegd Gezag beoordeelt of het voorzorgprincipe is toegepast, alvorens

een vergunning te verlenen. Voor nieuwe activiteiten voor bestaande functies is voorzorg voldoende verankerd in bestaand beleid of bestaande praktijk. Wel kunnen nieuwe inzichten in schadelijke effecten ertoe leiden, dat aanvullende informatie moet worden verzameld of aanvullende preventieve maatregelen moeten worden getroffen. Voor nieuwe activiteiten voor nieuwe functies, die nu nog niet op de Noordzee voorkomen, moet een zogenaamde voorzorgtoets plaatsvinden. De voorzorgtoets geeft een overzicht van de effecten op het ecosysteem, de gezondheid van de mens en/of ander rechtmatig gebruik, op basis waarvan het bevoegd gezag een besluit kan nemen over de toelaatbaarheid van de activiteit op de Noordzee.

De toets op nut en noodzaak is bedoeld om ongewenst gebruik te kunnen weren. De initiatiefnemer moet duidelijk maken waarom die activiteit op de Noordzee moet plaatsvinden. Voor nieuwe vergunningaanvragen voor bestaande functies kan doorgaans verwezen worden naar bestaand beleid, waarin de overheid helderheid geeft over nut en noodzaak. Als hierover geen helderheid bestaat – wat voor nieuwe vergunningaanvragen voor nieuwe

functies meestal het geval is – moeten nut en noodzaak worden aangetoond. Vervolgens dienen de resterende toetsen van het afwegingskader te worden doorlopen om te kunnen beoordelen binnen welke randvoorwaarden de voorgenomen activiteit kan worden toegestaan.

De toets op locatiekeuze en beoordeling ruimtegebruik is een vast onderdeel voor alle locatiegebonden vergunningplichtige activiteiten, waar dan ook in de Noordzee, ongeacht of het een activiteit voor een nieuwe of voor een bestaande functie is. Deze toets is bedoeld om versnippering en inefficiënt ruimtegebruik tegen te gaan. Ook kunnen conflicten tussen functies hiermee in principe worden voorkomen.

De toets op beperking van negatieve effecten en compensatie is eveneens van toepassing op alle vergunningplichtige activiteiten. Effecten op natuurwaarden moeten allereerst worden beperkt. Als er significante effecten overblijven, moet compensatie plaats vinden door elders vergelijkbare natuurwaarden terug te brengen. Er geldt wel een drempelwaarde: bij activiteiten waarvoor geen milieueffectrapportage hoeft te

Beheer voor een veilige zee

De Noordzee is een van de drukst bevaren zeeën ter wereld. Het waarborgen van een vlotte én veilige afwikkeling van het scheepvaartverkeer is dan ook een hoofddoelstelling van het beleid voor de Noordzee. Er is een scala aan beheerinstrumenten beschikbaar om de veiligheid van de scheepvaart te ondersteunen. Dat beheerinstrumentarium blijkt in de praktijk in het algemeen goed te functioneren, want de Noordzee is naast een drukke ook een veilige zee. De belangrijkste opgave is dit zo te houden. Voor een veilige zee zijn verder kustlijnhandhaving en veilig zwemwater belangrijke aandachtspunten. Ook op deze terreinen functioneert het huidige beheerinstrumentarium over de hele linie goed. Het kustbeleid ‘dynamisch handhaven’ wordt in 2005 geëvalueerd. Het beheer van de zwemwaterkwaliteit zal efficiënter worden opgepakt, oorzaken van verontreinigingen worden aangepakt. Er is een intensivering van de opsporing en vernietiging van explosieven in gang gezet.

Beheer voor een gezonde zee

Een goede waterkwaliteit en behoud van biodiversiteit zijn bepalend voor een gezonde zee. Veel waterkwaliteitsdoelen worden nog niet gehaald en het ecosysteem van de Noordzee staat onder druk door versturende activiteiten. Het Noordzeebeheer kan bijdragen aan het bestrijden van illegale lozingen en het voorkomen en bestrijden van calamiteiten. Ook kan de beheerder via vergunningen eisen stellen aan het gebruik. Via onder meer het integrale afwegingskader dat in hoofdstuk 6 van dit *IBN 2015* gepresenteerd wordt, ontstaan nieuwe mogelijkheden om vanuit het beheer het behoud van biodiversiteit te ondersteunen. Feit is echter dat verontreinigingen hoofdzakelijk van buitenaf (via rivieren en aangrenzende zeeën) in het Noordzeesysteem terechtkomen. Ook onttrekken bedreigingen van de biodiversiteit zich in een aantal gevallen aan de directe invloed van het Noordzeebeheer, doordat sommige activiteiten vooral in internationale gremia worden gereguleerd. In de komende jaren zullen beheerplannen voor stroomgebieden (op grond van de Kaderrichtlijn Water) en beheerplannen voor beschermde natuurgebieden op zee (op grond van de Vogel- en/of Habitatrichtlijn) worden opgesteld. Deze instrumenten bieden betere handvatten om vanuit het Noordzeebeheer bij te dragen aan de realisatie van een gezonde zee. Een belangrijke taak voor het Noordzeebeheer blijft echter om via kennis en informatie problemen te signaleren en te agenderen bij het beleid en de beheerders van de in zee stromende wateren.

worden opgesteld, gaat het Bevoegd Gezag ervan uit dat de effecten niet significant zijn. Voor m.e.r.-plichtige activiteiten zullen de effecten op de natuurwaarden en het milieu blijken uit het MER.

In gebieden met bijzondere ecologische waarden gelden enkele aanvullende bepalingen om de natuurwaarden te beschermen. In gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) geldt het afwegingskader van de aangepaste Natuurbeschermingswet 1998. Ook niet-vergunningplichtige activiteiten kunnen vergunningplichtig zijn, wanneer zij op grond van de Natuurbeschermingswet gevolgen hebben voor een VHR-gebied. Niet-vergunningplichtige activiteiten kunnen ook gereguleerd worden in de op te stellen beheerplannen voor VHR-gebieden.

3 Begrenzing vier gebieden met bijzondere ecologische waarden

Het *IBN 2015* legt de grenzen vast van vier gebieden op de Noordzee waarvan de natuurwaarden extra bescherming krijgen. De gebieden zijn: een deel van de Kustzee, het Friese Front, de Klaverbank en de Doggersbank. Deze gebieden waren in de *Nota Ruimte* al indicatief begrensd. Uit nader onderzoek in het kader van het *IBN 2015* is gebleken dat deze gebieden alle voldoen aan de criteria van de Vogelrichtlijn en/of Habitatrichtlijn (VHR) en van het OSPAR-verdrag. In de *Nota Ruimte* waren ook de Centrale Oestergronden indicatief begrensd, maar dit gebied blijkt alleen aan OSPAR-criteria te voldoen en niet aan de criteria van de VHR. Daarom is besloten het specifieke beschermingsregime van het *IBN 2015* niet toe te passen op de Centrale Oestergronden. Voor de Kustzee geldt het volgende: twee gebieden zijn al bij de Europese Commissie aangemeld als Habitatrichtlijngebied, respectievelijk aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn: dit

Beheer voor een rendabele zee

De Noordzee heeft een grote economische betekenis. Sommige economische activiteiten zijn direct aan de zee gerelateerd (bijvoorbeeld olie- en gaswinning, visserij), andere indirect (zoals havens, industrie en recreatie). Ook is de Noordzee van belang voor transportactiviteiten (scheepvaart, telecommunicatie, energievoorziening) en gebruiksfuncties waarvoor op land onvoldoende ruimte is (windenergie, zandwinning). De economische doelstellingen zijn sterk sectoraal gericht. Dit geldt eveneens voor het beschikbare beheerinstrumentarium, dat door de band genomen adequaat is. Winst is te halen in de integrale afweging van het ruimtegebruik via ruimtelijke monitoring en de toepassing van het integraal afwegingskader. Verbetering van de publieksgerichte dienstverlening, stroomlijning van vergunningprocedures (en daarmee verlaging van de administratieve lastendruk) wordt opgepakt door het Beheerdersnetwerk Noordzee.

zijn de Voordelta en de Kustzee ten noorden van Petten.¹ Het *IBN 2015* geeft in aanvulling hierop de Kustzee tussen Bergen en Petten een beschermde status en breidt voorts de bescherming van de Kustzee ten noorden van Petten uit tot de doorgaande NAP -20m lijn. Dit in navolging van de *Nota Ruimte*. Om praktische redenen is de begrenzing ten noorden van Schiermonnikoog iets zuidelijker vastgesteld. Ook de Kustzee ten zuiden van de Voordelta (inclusief de Vlake van de Raan) oftewel de Westerscheldemonding wordt beschermd als gebied met bijzondere ecologische waarden. De Kustzee tussen de Voordelta en Bergen blijft buiten het specifieke beschermingsregime van het *IBN 2015*. Op deze wijze worden de meest waardevolle gebieden in de Kustzee beschermd. De landwaartse begrenzing van de nieuwe gebieden in de Kustzee is de laaglaagwaterlijn.

De vier nieuwe gebieden worden vermoedelijk rond 2008 formeel aangewezen als Vogelrichtlijn- en/of Habitatrichtlijngebied op grond van de Natuur-

beschermingswet 1998. Parallel daarmee is aanmelding van bedoelde gebieden als Marine Protected Area (MPA) in het kader van OSPAR voorzien. Het Europees rechtelijk beschermingsregime van de Vogel- en Habitatrichtlijn is geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. De Natuurbeschermingswet zal in 2005 in werking treden. De noodzakelijke uitbreiding van het toepassingsbereik van de wet naar de Exclusieve Economische Zone (EEZ) wordt in 2006 voorzien.

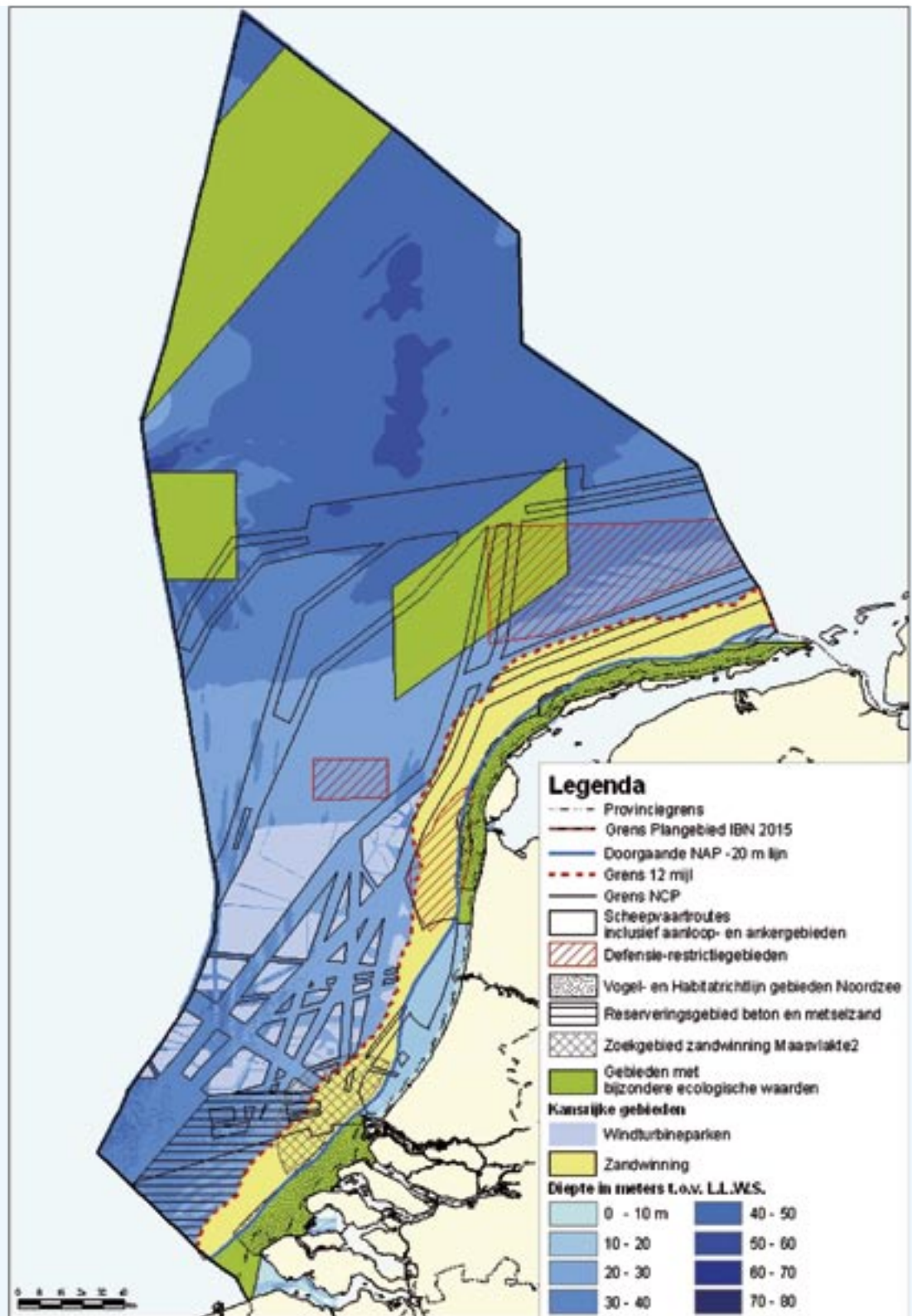
Voor de vier gebieden geldt – in aanvulling op het afwegingskader voor de gehele Noordzee – een specifiek beschermingsregime, dat bedoeld is om nieuwe ingrepen te voorkomen die de aanwijzing als beschermd gebied later zouden belemmeren. Daarom zijn nieuwe activiteiten in deze gebieden alleen toegestaan als er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van een groot openbaar belang. Als de gebieden formeel zijn aangewezen als Vogelrichtlijn- en/of Habitatrichtlijngebied wordt het beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet van

¹) De reeds aangewezen speciale beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn en het aangemelde Habitatrichtlijngebied zijn aangeduid als Noordzeekustzone. In de *Nota Ruimte* en het *IBN 2015* worden alle gebieden in de kustzone omschreven als Kustzee.

kracht. Het interim-beschermingsregime uit het *IBN 2015* heeft geen gevolgen voor visserij en ander niet-vergunningplichtig gebruik, zoals scheepvaart. Eventuele maatregelen voor deze functies komen pas in beeld na aanwijzing van de gebieden op grond van de Natuurbeschermingswet en bij het vaststellen van het beheerplan binnen drie jaar na aanwijzing als VHR-gebied. Voor de Voordelta en de Noordzeekustzone ten noorden van Petten zijn beheerplannen in voorbereiding.

4 Afgestemd beheer met het oog op effectiviteit, efficiëntie en een betere bediening van de klant

Op de Noordzee zijn vele rijksorganisaties actief. Deze organisaties werken intensiefsamen bij beleidsvoorbereiding, handhaving en dienstverlening. Bij de regulering van het gebruik (via onder meer vergunningverlening en beheerplannen) is de samenwerking echter nog beperkt. Via het naar aanleiding van het *IBN 2015* opgerichte Beheerdersnetwerk Noordzee (BNN) onder leiding van coördinerend beheerder RWS Noordzee, krijgt deze samenwerking versterking. Dit om te komen tot een betere afstemming tussen beheertaken onderling en een betere bediening van burgers en gebruikers. Belangrijke taken van het BNN zijn kennis- en informatiebeheer te versterken en de lastendruk voor gebruikers te verminderen. Zo zal het Noordzeeloket (www.noordzeeloket.nl) worden uitgebreid met actuele informatie over procedures, vergunningen en vergunningvoorwaarden. Deze informatie komt ook ten goede aan de effectiviteit van de handhaving doordat de handhavers op de Noordzee een beter overzicht hebben van wat er (ook bij andere departementen) speelt. Vermindering van de administratieve lasten zal plaatsvinden door vergunningen te stroomlijnen en af te stemmen.

Inhoudsopgave

Leeswijzer	4.3	Ontwikkelingen.....	51
	4.4	Conclusies	52
1 Inleiding.....	1		
1.1 Aanleiding en status van het <i>IBN 2015</i>	1	5 Ruimtelijk beheer.....	55
1.2 Hoofddoelstelling beleid Noordzee.....	3	5.1 Visie op ruimtelijke sturing	55
1.3 Integraal beheer: doel en taken	5	5.2 Instrumenten voor ruimtelijk beheer	56
1.4 Inhoudelijke accenten.....	6	5.3 Ruimtelijke analyse	56
1.5 Procesmatige accenten.....	9	5.3.1 Bestaande gebruiksfuncties	57
1.6 Afbakening.....	9	5.3.2 Nieuwe gebruiksfuncties	61
		5.4 Conclusies en aandachtspunten	64
2 Gezonde zee	13	6 Integraal afwegingskader voor	
2.1 Doelstellingen van het beleid.....	13	vergunningverlening.....	67
2.2 Beheertaken en instrumenten.....	14	6.1 Doel integraal afwegingskader.....	67
2.2.1 Waterkwaliteit.....	15	6.2 Werkingssfeer.....	68
2.2.2 Biodiversiteit.....	19	6.3 De vijf toetsen van het integraal	
2.3 Ontwikkelingen.....	20	afwegingskader Noordzee.....	69
2.4 Conclusies	22	6.4 Integraal afwegingskader en de Vogel- en	
		Habitatrichtlijn	72
3 Veilige zee.....	27	6.5 Toepassing afwegingskader bij nieuwe	
3.1 Doelstellingen van het beleid.....	27	activiteiten voor bestaande functies	74
3.2 Beheertaken en instrumenten.....	28		
3.2.1 Nautisch beheer	29	7 Begrenzing gebieden met bijzondere	
3.2.2 Technisch beheer (baggeren)	35	ecologische waarden	81
3.2.3 Kustlijnzorg.....	36	7.1 Gebiedsbescherming op grond van	
3.2.4 Veilig zwemwater.....	36	internationale kaders.....	81
3.3 Ontwikkelingen.....	37	7.2 Onderzoek ten behoeve van de	
3.4 Conclusies	38	definitieve selectie en begrenzing.....	82
		7.3 Karakteristiek van de vier in het <i>IBN 2015</i>	
4 Rendabele zee.....	41	begrensde gebieden	83
4.1 Doelstellingen van het beleid.....	41	7.4 Vervolg procedures.....	85
4.2 Beheertaken en instrumenten.....	48		
4.2.1 Regulering van het gebruik	48		
4.2.2 Handhaving	49		
4.2.3 Kennis en informatie	51		
4.2.4. Signalering en evaluatie	51		

8	Optimalisering organisatie beheertaken	87
8.1	Bestaande samenwerkingsverbanden binnen de rijksoverheid.....	87
8.2	Overzicht beheertaken en verbeterpunten	88
8.2.1	Uitvoering.....	88
8.2.2	Handhaving	89
8.2.3	Kennis- en informatiebeheer	90
8.2.4	Signalering en evaluatie	90
8.3	Het nieuwe Beheerdersnetwerk Noordzee (BNN).....	90

Figuren

1.1	Plangebied Integraal Beleidsplan Voordelta 1993
1.2	De internationale Noordzee en de stroomgebieden van de rivieren die in de Noordzee uitmonden.
1.3	Van de integrale hoofddoelstelling naar integraal beheer; de dubbele paraplu
1.4	Begrenzing van het Eems-Dollardestuarius ten behoeve van de Kaderrichtlijn Water
1.5	Wettelijke kaders
2.1	Indicatieve archeologische waarden op de Noordzee
2.2	Visbestanden Noordzee
2.3	Probleemgebieden op de Noordzee ten aanzien van de Eutrofiëringstoestand
2.4	Ontwikkeling van de PAK concentratie in oppervlakte sediment van de Noordzee
2.5	Concentratie polybroomdifenylther 209 (BDE209) in sediment in de Noordzee kustzone in 2000
3.1	Scheepvaartverkeer op de Noordzee
3.2	Suppletiehoeveelheden en BKL-overschrijdingen
3.3	Ongevallen op de Noordzee 1986 – 2004

4.1	Aantal producerende velden; veel velden in de laatste productiefase
4.2	Het internationale Scholboxgebied
5.1	Globale zonering van het gebruik van de Noordzee ter hoogte van Scheveningen
6.1	Doel van de toetsen en consequenties voor bestaande en nieuwe functies
6.2	Afwegingskader herziene Natuurbeschermingswet 1998 voor een plan of project in Vogel- en Habitatrichtlijngebieden
6.3	Soort vergunning en m.e.r.-plicht per type kabel/leiding
6.4	Overzicht consequenties van het afwegingskader voor nieuwe activiteiten voor bestaande functies
7.1	Aangemelde VHR-gebieden in de Duitse EEZ

Bijlagen

1.	Maritieme zones in de Noordzee
2.	Overzicht en ontwikkelingen beleidskaders voor de Noordzee
3.	Matrix Bevoegd Gezag rol beheerders Noordzee versus gebruiksfuncties
4.	Overzicht rijksorganisaties met beheertaken
5.	Systeemdoelen Noordzee en EcoQOs Annex 3 van Bergen Declaration
6.	Indicatief overzicht van voor het IBN 2015 relevante activiteiten of besluiten uit: Besluit m.e.r.
7.	Checklist opruimplicht kabels en leidingen vallend onder de Wbr
8.	Noordzee teksten uit de <i>Nota Ruimte</i>

Kaarten

1. Bestuurlijke grenzen Noordzee
2. PKB-kaart Noordzee en Waddenzee (Nota Ruimte)
3. EU-Kaderrichtlijn Water: Internationale stroomgebieden Rijn, Maas, Schelde en Eems
4. EU-Kaderrichtlijn Water: waterlichamen in Kustzee
5. Bestaand gebruik: militaire gebieden, olie- en gaswinning en scheepvaartroutes
6. Kansenkaart oppervlaktedelfstoffen en baggerstort
7. Bestaand gebruik visserij-intensiteit Nederlandse boomkorschepen ≤ 300 pk
8. Bestaand gebruik visserij-intensiteit Nederlandse boomkorschepen > 300 pk
9. Bestaand gebruik recreatievaart
10. Bestaand gebruik kabels en leidingen
11. Kansenkaart windturbineparken
12. Alle gebieden met bijzondere ecologische waarden
13. Beschermde natuurwaarden in de Kustzee ten noorden van Bergen
14. Beschermde natuurwaarden in de Kustzee in het Deltagebied

Afkortingen

Literatuurlijst

Leeswijzer

In hoofdstuk 1, de inleiding, worden aanleiding, doel, probleemanalyse, conclusies en procesmatige en inhoudelijke accenten van het *IBN 2015* beschreven. Ook de afbakening komt aan de orde.

De hoofdstukken 2, 3 en 4 bevatten een overzicht van het huidige beleid en beheer. Deze hoofdstukken worden afgesloten met een analyse en conclusies: is het beheer toegesneden op het bereiken van de doelen? Zo niet, wat kan de beheerder vanuit zijn verantwoordelijkheid doen om de doelen wel te halen? De beschrijving van huidig beleid en beheer vindt plaats aan de hand van drie thema's:

- **Gezonde zee** (hoofdstuk 2)
In het thema Gezonde Zee staat het natuurlijke, gezonde ecosysteem centraal. Deze insteek is gericht op het duurzaam functioneren van de Noordzee en het waarborgen van de natuurlijke waarden van het ecosysteem.
- **Veilige zee** (hoofdstuk 3)
Het thema Veilige Zee omvat alle onderwerpen die samenhangen met een veilig gebruik van de Noordzee en de bescherming van de mens: kustverdediging (het functioneren van het Noordzeekustfundament als waterkering), een veilig scheepvaartverkeer (regelgeving, infrastructuur, onderhoud van vaarwegen) en zwemwaterkwaliteit. Ook militair gebruik komt in dit hoofdstuk aan de orde.
- **Rendabele zee** (hoofdstuk 4)
Onder deze noemer wordt de economische functie van de Noordzee beschreven; de activiteiten die er plaatsvinden en de beheerinstrumenten die hiervoor beschikbaar zijn.

Hoofdstuk 5 vormt een schakel tussen de beschrijvende hoofdstukken 2,3 en 4 en de hoofdstukken 6, 7 en 8 met de nieuwe elementen. Het bevat een analyse van de ruimtelijke gevolgen van de inhoudelijke ontwikkelingen per thema en een visie op ruimtelijke sturing door middel van beheer. De hoofdstukken 6 en 7 zijn hierop een logisch vervolg.

De hoofdstukken 6,7 en 8 bevatten een beschrijving van de nieuwe onderdelen van het beheer, die nodig zijn om de doelen te bereiken:

- **Integraal afwegingskader voor vergunningverlening.** Dit afwegingskader wordt op hoofdlijnen beschreven in de *Nota Ruimte* en wordt in hoofdstuk 6 verder uitgewerkt. Tevens is hierin beschreven – zoals in de *Nota Ruimte* is aangekondigd – in welke gevallen kabels en leidingen die buiten gebruik zijn moeten worden opgeruimd.
- **Bescherming van gebiedsgebonden natuurwaarden.** In de *Nota Ruimte* zijn vijf gebieden globaal aangegeven, die vanwege hun bijzondere natuurwaarden moeten worden beschermd. In hoofdstuk 7 worden de grenzen van de gebieden vastgesteld en wordt het in de *Nota Ruimte* beschreven beschermingsregime verder uitgewerkt.
- **Optimalisering uitvoering beheertaken.** In hoofdstuk 8 wordt beschreven hoe de verschillende departementen met beheertaken op de Noordzee de samenwerking zullen versterken. Dit om de effectiviteit en efficiency van het beheer te vergroten en de maatschappij beter te bedienen.

Bij het *IBN 2015* hoort een aantal bijlagen. Voor een goed begrip van de hoofdstukken in het *IBN 2015*

zijn de volgende algemene bijlagen en kaarten van belang:

- Bijlage 1 Maritieme zones in de Noordzee
- Bijlage 2 Overzicht en ontwikkeling beleidskaders voor de Noordzee
- Bijlage 3 Matrix Bevoegd Gezag rol beheerders Noordzee versus gebruiksfuncties. In dit overzicht staat aangegeven welke organisatie primair aanspreekpunt is voor welke vergunning, welke organisatie (mede) Bevoegd Gezag is of een rol heeft als wettelijk adviseur.
- Bijlage 4 Overzicht rijksorganisaties met beheertaken op de Noordzee. In deze bijlage worden al deze organisaties kort beschreven.
- Kaart 1 Bestuurlijke grenzen Noordzee
- Kaart 2 PKB-kaart Noordzee en Waddenzee (*Nota Ruimte*)

1 Inleiding

Visserij, zandwinning, windturbineparken, scheepvaart en natuurgebieden – de Noordzee heeft vele functies en is onderwerp van diverse belangen. Dat vraagt om sturing via ruimtelijk beleid. Dat beleid is er nu, in de vorm van een ‘Noordzeeparagraaf’ in de *Nota Ruimte*. In die Noordzeeparagraaf is rekening gehouden met internationale afspraken en verplichtingen en relevante nationale beleidskaders. De volgende stap is om uitvoering, handhaving en andere beheertaken zodanig vorm te geven dat het Noordzeebeheer het beleid effectief, efficiënt en in samenhang met bestaande beleidskaders implementeert. Het *Integraal Beheerplan Noordzee 2015 (IBN 2015)* laat zien hoe het beheer door de Rijksoverheid in de komende tien jaar gestalte gaat krijgen. Verbetering van de inhoudelijke integratie en onderlinge afstemming van taken van de verschillende beheerders zijn belangrijke aandachtspunten.

1.1 Aanleiding en status van het IBN 2015

De *Nota Ruimte* is de eerste rijksnota over ruimtelijke ordening die een aparte plaats inruimt voor ruimtelijk beleid voor de Noordzee. Daar zijn anno 2005 ook goede redenen voor. Immers, bestaande functies zoals zandwinning en natuur en nieuwe functies zoals windenergie voeren de druk op de Noordzee steeds verder op. De Noordzeeparagraaf in de *Nota Ruimte* geeft hieraan sturing door ruimte te scheppen voor gebruik én voor natuur. Ook laat de nota zien hoe het Nederlandse ruimtelijk beleid voor de Noordzee inspeelt op internationale afspraken, verplichtingen en beleidsvoornemens.

Het *IBN 2015* is opgesteld binnen de contouren van het bestaande beleid, waaronder de *Nota Ruimte*. Het beheer van de Noordzee speelt zich af in een bestuurlijke context waarin de verantwoordelijkheden over verschillende partijen zijn verdeeld. De internationale invloed op dit gebied is zeer groot. Elk plan, elk project en elk beleidsnota heeft een eigen dynamiek en kent een eigen groep belanghebbenden. Het *IBN 2015* beschrijft deze in samenhang met elkaar en schetst de ruimte voor nieuwe initiatieven zoals bedoeld in de *Nota Ruimte*. Het heeft daardoor een procesmatig en kaderstellend karakter. De centrale opgave voor het *IBN 2015* is om al het beleid en beheer bij elkaar te brengen en er voor te zorgen dat de overheid inhoudelijk en procesmatig voldoende gesteld staat om in te kunnen spelen op alle ontwikkelingen die op de Noordzee afkomen. Integraal beheer is hiervoor een essentieel element:

- Inhoudelijke integratie houdt om te beginnen in dat er meer samenhang en afstemming komt tussen reeds bestaande beheertaken en -instrumenten voor onder meer uitvoering en handhaving van activiteiten in de Noordzee. Een belangrijke opgave is bovendien om nieuwe taken en instrumenten voor ruimtelijk beheer, die voortvloeien uit de *Nota Ruimte* en internationaal beleid, uit te werken ten behoeve van het beheer.
- Procesmatige integratie houdt in dat de overheidsinstanties die verantwoordelijk zijn voor de beheertaken zo goed mogelijk gaan samenwerken wanneer hun beheertaken elkaar raken. Dit maakt niet alleen de praktische uitvoering van het beheer efficiënter, maar schept ook de mogelijkheid om de maatschappij beter te bedienen,

bijvoorbeeld bij vergunningaanvragen en bij het verstrekken van informatie.

Dit *Integraal Beheerplan Noordzee 2015* laat zien hoe integraal beheer van de Noordzee door rijksoverheidsinstanties gestalte gaat krijgen tussen nu en 2015. Het *IBN 2015* heeft de status van een beleidsregel en verplicht de overheid om overeenkomstig het plan te handelen. Het *IBN 2015* heeft vooral consequenties voor de regulering van het gebruik met behulp van vergunningen en is daarom van belang voor vergunningverleners en gebruikers die een vergunning willen aanvragen.

De Noordzee is vanaf 1 kilometer uit de kust niet gemeentelijk of provinciaal ingedeeld. Het beleid en het beheer vallen daarom onder de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid. De minister van Verkeer en Waterstaat is verantwoordelijk voor de coördinatie van het Noordzeebeleid en brengt het *IBN 2015* uit met instemming van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM), de minister van Economische Zaken (EZ) en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Het *IBN 2015* is wettelijk verankerd in:

- de Wet op de waterhuishouding. In het kader van deze wet wordt periodiek het *Beheerplan voor de Rijkswateren (BPRW)* opgesteld. Het *IBN 2015* is de uitwerking van het BPRW 2005 – 2008 voor de Noordzee. Het *IBN 2015* bevat een uiteenzetting van de wenselijke toestand van de Noordzee, een van de watersystemen die bij het Rijk in beheer zijn, en

maatregelen om die toestand te bereiken (conform artikel 5 van de Wet op de waterhuishouding).

- de Wet op de ruimtelijke ordening, als uitwerking van de *Nota Ruimte*.

De middelen voor het in het *IBN 2015* beschreven beleid en beheer worden gedekt door de begrotingen van de verschillende departementen. Voor Rijkswaterstaat zijn de middelen opgenomen in het BPRW.

Het *IBN 2015* vervangt de '*Beheersvisie Noordzee 2010*', die inmiddels niet meer voldoende is toegesneden op de ontwikkelingen die zich aandienen.

De situatie op de Noordzee wijkt af van die op het land. Hierboven werd al genoemd dat de bestuurlijke bevoegdheden op de Noordzee (vanaf 1 kilometer uit de kust) bij de rijksoverheid liggen. Op de Noordzee is bovendien geen sprake van grondeigendom. De belanghebbenden bij de Noordzee bestaan dan ook primair uit gebruikers en belangenorganisaties die hen vertegenwoordigen. De maatschappelijke consultatie bij de totstandkoming van het *IBN 2015* is daarom op deze organisaties gericht. Zij zijn vertegenwoordigd in het Overlegorgaan Water en Noordzee (OWN), die over de ontwerptekst advies heeft uitgebracht in april 2005.

Ook is het *IBN 2015* in conceptvorm voorgelegd aan het Dagelijks Bestuur Voordelta in verband met de relatie met het *Integraal Beleidsplan Voordelta* (IBV 1993).

Het IBV 1993 is een meer gedetailleerd plan voor een deelgebied van het *IBN 2015* en bevat naast beleid voor het zeegebied ook specifiek beleid voor de stranden en oevers. Het *IBN 2015* bevat geen beleid voor de stranden en oevers, zoals bedoeld in het IBV 1993. Het *IBV 1993* wordt gedragen door de overheden die zich in de Stuurgroep Voordelta hebben verenigd. Het *IBN 2015* is aanvullend op het *IBV 1993*. Activiteiten en maatregelen in de Voordelta zijn mogelijk, wanneer wordt voldaan aan de voorwaarden van het *IBV 1993* en van het integraal afwegingskader van het *IBN 2015*. Omdat een zeer groot deel van de Voordelta is aangemeld, respectievelijk aangewezen als VHR-gebied, is ook het afwegingskader van de Natuurbeschermingswet van toepassing.

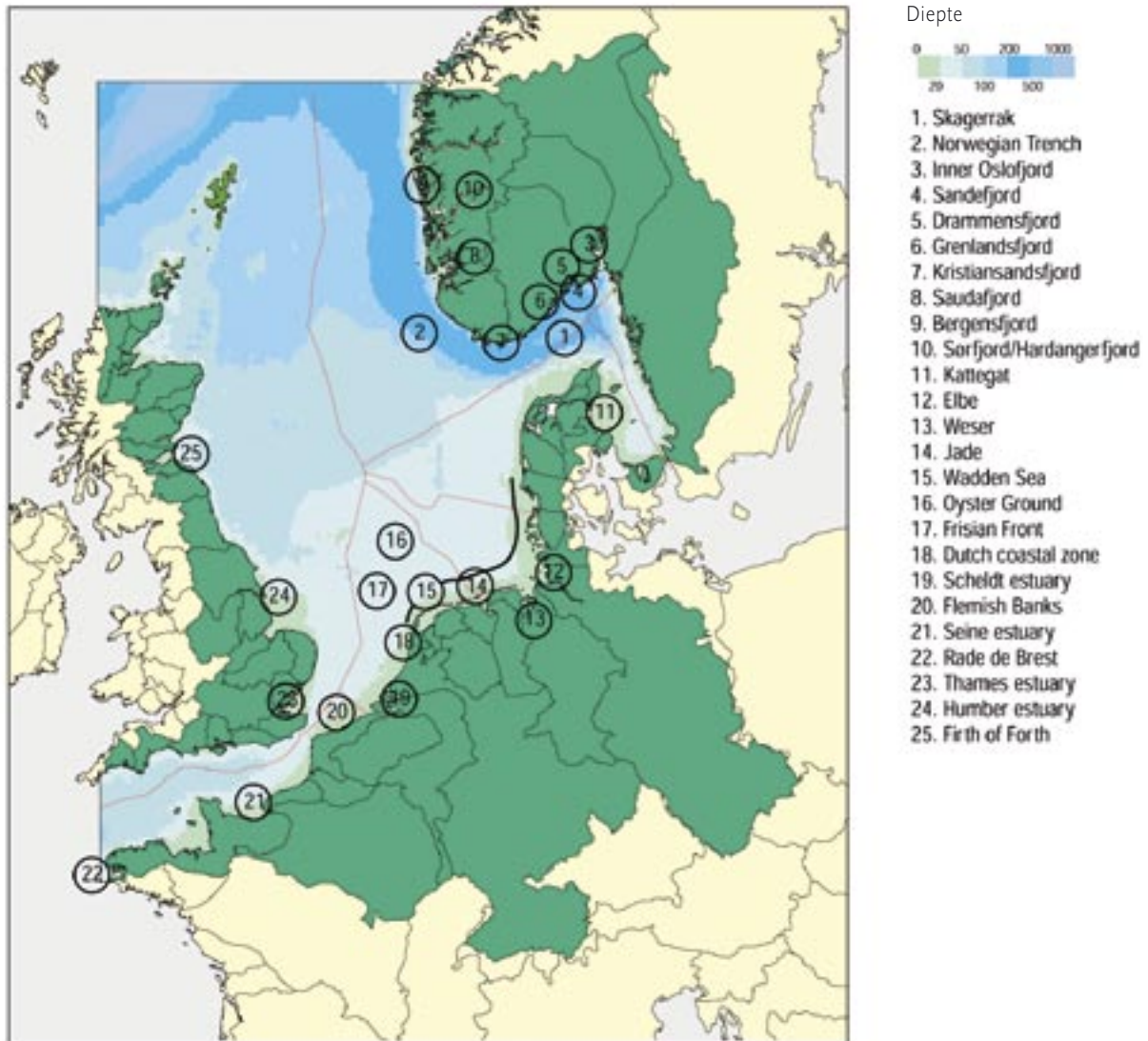
Figuur 1.1
Plangebied Integraal
Beleidsplan Voor-
delta 1993: Vorm in
verandering

1.2 Hoofddoelstelling beleid Noordzee

Het beleid voor de Noordzee vormt het vertrekpunt van het *IBN 2015*. De *Nota Ruimte* formuleert de volgende integrale hoofddoelstelling voor dit beleid:

“Het versterken van de economische betekenis van de Noordzee en behoud en ontwikkeling van internationale waarden van natuur en landschap door de ruimtelijk-economische activiteiten in de Noordzee op duurzame wijze te ontwikkelen en op elkaar af te

Figuur 1.2
De Internationale
Noordzee en de
stroomgebieden
van de rivieren die
in de Noordzee uit-
monden.

stemmen met inachtneming van de in de Noordzee aanwezige ecologische en landschappelijke waarden.”

Deze hoofddoelstelling heeft om te beginnen een economische component. Door efficiënt ruimtegebruik na te streven, blijft er ruimte beschikbaar om op duurzame wijze economische activiteiten te ontplooiën. Daarnaast is een zekere sturing nodig om te voorkomen dat gebruiksfuncties in elkaars vaarwater geraken. Het gaat daarbij niet alleen om de gebruiksfuncties waaraan de Noordzee van oudsher plaats biedt, zoals visserij, scheepvaart en grondstoffen-

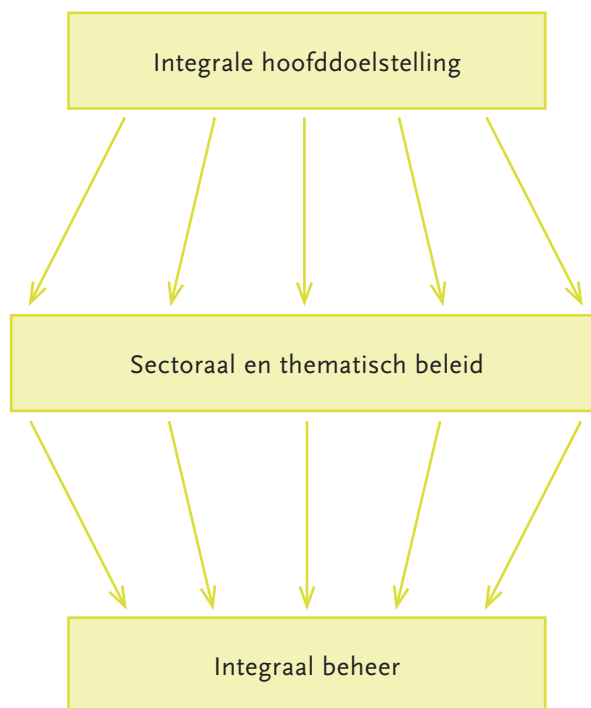
winning. Er dienen zich ook nieuwe gebruiksvormen aan, waarvoor op het land geen ruimte meer is: wind-energie, zandwinning en (plannen voor) landaanwinning voor wonen, werken en recreatie. De invalshoek die de *Nota Ruimte* bij de vereiste sturing kiest, is bepaalde functies ruimtelijk te begrenzen en voor andere functies uitsluitings- of reserveringsgebieden te definiëren. Bij het scheppen van ruimte voor gebruik is overigens ook impliciet ruimte voor veiligheid meegenomen: zo is een stelsel van clearways vastgelegd, waarin ten behoeve van een vrije doorvaart geen vaste objecten mogen worden gebouwd.

De hoofddoelstelling heeft tevens een ecologische en landschappelijke component. Bescherming van ecologische waarden krijgt in de *Nota Ruimte* een impuls. Dit gebeurt door waardevolle gebieden ruimtelijk te begrenzen en zoveel mogelijk te vrijwaren van activiteiten die de aanwezige waarden zouden aantasten. De unieke landschappelijke waarde van de Noordzee – ‘rust en ruimte’ op een schaal die op het land niet voorkomt – blijft in stand door een vrije horizon vanaf de kust te handhaven en zichtbare permanente werken in principe te weren.

Ook internationaal neemt de aandacht voor de Noordzee toe. In andere landen rondom de Noordzee vinden immers vergelijkbare ontwikkelingen plaats. Vanouds richt vooral de OSPAR-Convention¹ zich op de bescherming van het mariene milieu; de afgelopen jaren heeft ook de Europese Commissie haar blik gericht op de zee. Zo is de werkingssfeer van de Vogel- en Habitatrichtlijn uitgebreid naar de zee om ook op zee te komen tot een bijdrage aan het Europees netwerk van beschermde gebieden (*‘Natura 2000’*). Ook wordt op dit moment volop gewerkt aan een Europese Mariene Strategie (EMS). Deze EMS heeft een integrale hoofddoelstelling die aansluit op de hoofddoelstelling van de *Nota Ruimte*: “Voor de huidige en toekomstige generaties dient de grote verscheidenheid behouden te blijven van het mariene milieu in oceanen en regionale zeeën, die tegelijkertijd veilig, schoon, gezond en productief zijn.”

1.3 Integraal beheer: doel en taken

De integrale hoofddoelstelling van het beleid vormt als het ware een paraplu die verschillende sectorale en thematische doelen onder zich verenigt (zie

Figuur 1.3
Van de integrale
hoofddoelstelling
naar integraal
beheer: de dubbele
paraplu.

figuur 1.3). Deze meer specifieke sectorale en thematische doelen zijn vastgelegd in tal van beleidsnota's en internationale verdragen, die elk hun eigen invalshoek hebben, maar ook raakvlakken. De kunst is nu om bij de vertaling naar het beheer tot integratie te komen, zodat de totale waaier van beleid voor de Noordzee in zijn volle breedte zo effectief en efficiënt mogelijk wordt gerealiseerd. Dat is in feite de essentie en de hoofddoelstelling van het *IBN 2015*.

Onder beheer verstaat het *IBN 2015* de zorg en verantwoordelijkheid voor (de realisatie van het beleid voor) de Noordzee. Een noodzakelijke voorwaarde voor integraal beheer is dat de gehele keten van beleid – regelgeving – uitvoering – handhaving – organisatie (BRUHO-keten) in samenhang is ingevuld. Dit betekent:

¹) De OSPAR-conventie richt zich op internationale samenwerking ten behoeve van de bescherming van het mariene milieu van de Noordoost-Atlantische Oceaan.

- Beleid, uitvoering en handhaving dienen op elkaar afgestemd te zijn. Het beleid moet uitvoerbaar zijn, vergunningen moeten handhaafbaar zijn enzovoort. Knelpunten in de uitvoering moeten worden gesignaleerd en aan het beleid doorgegeven;
- Organisaties met beheertaken dienen – waar nodig – met elkaar samen te werken. Op de Noordzee zijn verschillende organisaties met beheertaken actief. Om ervoor te zorgen dat taken in samenhang met elkaar worden uitgevoerd, is afstemming tussen deze organisaties een voorwaarde.

De beheertaken die er op gericht zijn de beleidsdoelen te realiseren, vallen uiteen in vier categorieën.

1. Uitvoering betreft de regulering van het gebruik met behulp van vergunningen, het opstellen en (laten) uitvoeren van beheerplannen, incidentenbestrijding, maritieme noodhulp, nautisch en technisch beheer en kustverdediging.
2. Handhaving omvat toezicht, opsporing en vervolging. Doel van handhaving is door gedragsbeïnvloeding de Noordzee en het gebruik ervan in een bepaalde gewenste toestand te houden of te

brengen. Een belangrijk onderdeel is het toezicht door de inspectiediensten en opsporing door de Buitengewone opsporingsambtenaren van de verschillende departementen.

3. Kennis- en informatiebeheer met betrekking tot de ecologische toestand, veiligheid en rentabiliteit van de Noordzee geeft voeding aan het beleid en bepaalt mede het beheer. Deze kennis en informatie worden ook ter beschikking gesteld aan gebruikers en maatschappelijke organisaties.
4. Signalering en evaluatie vanuit het beheer vindt plaats door te signaleren op welke punten de beheerpraktijk aanleiding kan geven tot beleidsbijstellingen. Praktijkervaringen met beheer kunnen bovendien worden gebruikt om de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van beleidsvoornemens te toetsen. Ook het beïnvloeden van beleid voor aangrenzende zeegebieden en rivieren is in zeker opzicht een beheertaak, omdat de waterkwaliteit van de Noordzee grotendeels bepaald wordt door instroom van buiten het eigen beheergebied en verontreiniging via atmosferische depositie.

Bruinvis

Om gebruikers en belanghebbenden optimaal te bedienen, sluit het *IBN 2015* aan bij de ambities van het kabinet Balkenende II voor de verbetering van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Voor de Noordzee houdt dit in dat beheerders:

- goed toegankelijk zijn voor gebruikers en belanghebbenden (publieksgericht werken);
- transparant zijn (helder, navolgbaar, open);
- efficiency bevorderen (eenvoudige regelgeving en werkprocessen).

1.4 Inhoudelijke accenten

Centraal in deze paragraaf staat de vraag: is het beheerinstrumentarium voldoende om de beheertaken te vervullen en kunnen de doelen hiermee worden gehaald?

Aan dit *IBN 2015* zijn vanzelfsprekend een inventarisatie en een analyse van de huidige beheertaken en -instrumenten voorafgegaan, teneinde scherp te stellen waar inhoudelijke en procesmatige verbeteringen nodig zijn. Bij de inhoudelijke analyse zijn drie thema's onderscheiden: de gezonde zee, de veilige zee en de rendabele zee (zie hoofdstukken 2, 3 en 4). Beleid en beheer voor de Noordzee hebben in het algemeen een sterk internationaal karakter. De taken die de Nederlandse beheerders uitvoeren om de beleidsdoelen te realiseren, verschillen per thema en worden hieronder verder uitgewerkt.

Gezonde zee

In het beleid voor de gezonde zee draait het om:

- waterkwaliteit: het terugdringen van emissies met als doel schoon water;
- biodiversiteit: het behoud van soortenrijkdom en gebiedsspecifieke waarden.

Uit onderzoek blijkt dat veel waterkwaliteitsdoelen niet worden gehaald. De waterkwaliteit van het Nederlandse deel van de Noordzee is voor een zeer groot deel afhankelijk van de kwaliteit van in zee uitstromende rivieren, van de waterkwaliteit van aangrenzende zeeën en van atmosferische depositie. De op zichzelf zeker gewenste verbetering van de waterkwaliteit vraagt om een (inter)nationale inspanning, waarop de beheerder van de Noordzee slechts een beperkte invloed heeft. De beheerder kan onder meer via vergunningen directe invloed uitoefenen op het kleine aantal lozingen dat in de Noordzee zelf plaatsvindt. Daarnaast treedt de beheerder handhavend op als het gaat om lozingen door de scheepvaart en beschikt de beheerder over een incidentenorganisatie om bij rampen schade aan het milieu te voorkomen en te beperken. Voor de incidentenorganisatie loopt een verbeteringsprogramma. Voor waterkwaliteit heeft de Noordzeebeheerder vooral een signalerende rol (kennis en informatie, signalering en evaluatie). Met de bijdrage aan het opstellen van stroomge-

biedbeheerplannen voor de EU Kaderrichtlijn Water heeft de beheerder er een belangrijk instrument bij gekregen om invloed uit te oefenen op de verontreinigingen die via de rivieren de zee bereiken. Het beschikbare beheerinstrumentarium is met de in gang gezette verbeteringen en de nieuwe stroomgebiedbeheerplannen op hoofdlijnen voldoende.

Ook de biodiversiteit van de Noordzee staat onder druk, van vervuiling, visserij en ander gebruik. Op het gebruik door visserij heeft de beheerder echter weinig invloed, omdat dit grotendeels vanuit de Europese Commissie wordt aangestuurd. Internationaal wordt een ecosysteembenadering nagestreefd; de doelen daarvan zijn echter vooralsnog te abstract om direct sturing te geven aan het beheer. In OSPAR-verband wordt gewerkt aan concretere ecosysteendoelen. Voor de Noordzee loopt een pilotproject. De beheerder is betrokken bij het opstellen van de doelen hiervan en heeft voorts vooral een signalerende rol richting beleidsmakers.

Bij biodiversiteit speelt ook gebiedsbescherming een rol, en daarbij is de mogelijke invloed vanuit beheer groter. Het beleid voor de bescherming van gebiedsspecifieke natuurwaarden is de laatste jaren in een stroomversnelling gekomen, zowel internationaal (in EU- en OSPAR-verband) als nationaal, met het beleid uit de *Nota Ruimte*. Een belangrijke opgave voor het *IBN 2015* is om dit beleid uit te werken in een concreet instrumentarium voor het beheer. Het integraal afwegingskader (zie hoofdstuk 6) maakt sturing op gebiedsspecifieke natuurwaarden bij de vergunningverlening mogelijk. Daarnaast worden in het *IBN 2015* als uitwerking van de *Nota Ruimte* vier gebieden met bijzondere ecologische waarden begrensd, te weten: delen van de Kustzee, het Friese Front, de Klaverbank en de Doggersbank. Voor deze gebieden gelden, naast het integraal afwegingskader voor de gehele Noordzee, enkele specifieke beschermingsbepalingen (zie hoofdstuk 7). De regulering van niet-vergunningplichtige activiteiten in gebie-

den met bijzondere ecologische waarden zal aandacht krijgen bij het opstellen van beheerplannen voor deze gebieden als deze te zijner tijd zijn aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van de Vogel- en/of Habitatrichtlijn. Voor eventuele maatregelen voor de visserij in deze gebieden is echter de medewerking van de Europese Commissie nodig.

Veilige zee

Bij dit thema staat de veiligheid van de mens centraal. Veilig (en vlot) scheepvaartverkeer is daarbij het belangrijkste aandachtspunt. Uit de ongevalcijfers blijkt dat de Noordzee een relatief veilige zee is. Structurele problemen in de verkeersafwikkeling of veiligheid hebben zich de laatste jaren niet voorgedaan. Het aantal ongevallen neemt nog steeds af.

In toenemende mate wordt het scheepvaartveiligheidsbeleid bepaald door de internationale Maritieme Organisatie (IMO) en de EU. Ongevallen, zoals bijvoorbeeld met de *Prestige* en de *Erika* hebben grote invloed gehad op die beleidsontwikkeling. Naast het voorkomen van ongevallen ligt de nadruk ook op het beperken van de gevolgen van ongevallen voor mens en milieu.

Om een veilige en vlotte scheepvaartafwikkeling mogelijk te maken hebben de nautische beheerders een samenstel van verkeersinstrumenten tot hun beschikking, waaronder vaarwegmarkering, verkeersbegeleiding, loodsen, informatievoorziening en plaatsbepaling. Het beleid en beheer zijn met name gericht op het tenminste handhaven en waar mogelijk verbeteren van het bestaande veiligheidsniveau op zee. Stelselmatige afstemming van het Noordzeebeleid op de andere gebruiksfuncties van de Noordzee is daarbij van essentieel belang. Belangrijke optie hiervoor is het in onderlinge samen-

hang optimaliseren van de individuele instrumenten voor het voorkomen en/of beperken van de gevolgen van rampen en incidenten. Het betreffende beheer-instrumentarium voldoet goed in de praktijk.

Rendabele zee

Bij dit thema staat de economische functie van de Noordzee centraal. Daarbij gaat het onder meer om scheepvaart, visserij, de winning van oppervlaktedelfstoffen, olie- en gaswinning, windenergie en recreatie. De economische functie wordt – met uitzondering van de visserij – vooral in nationaal verband gereguleerd via sectoraal beleid. Hierin staat beschreven hoe de sector zich optimaal kan ontwikkelen binnen veelal ecologische randvoorwaarden. Overkoepelend beleid voor de rendabele zee ontbreekt, ook wordt niet op structurele wijze kennis en informatie verzameld over de economische ontwikkeling van de Noordzee. Recreatief gebruik wordt vooral door provincies en gemeenten gereguleerd.

In verband met de toenemende druk op de Noordzee heeft de *Nota Ruimte* beleid gepresenteerd om de economische ontwikkeling ruimtelijk in goede banen te leiden. De opgave voor het *IBN 2015* is om invulling te geven aan het ruimtelijk beleid en duurzaam gebruik mogelijk te maken. Uit een ruimtelijke analyse (hoofdstuk 5) blijkt dat het aantal ruimtelijke knelpunten voor de komende jaren beperkt is. Met het integraal afwegingskader maar ook met een beter ruimtelijk en economisch informatiebeheer kan voldoende sturing aan het ruimtegebruik worden gegeven.

Conclusie voor alle thema's

Met het integraal afwegingskader voor vergunningverlening en het specifieke afwegingskader voor de bescherming van gebieden met bijzondere ecologische waarden krijgt de beheerder de beschikking over nieuw instrumentarium om zijn beheertaken te vervullen. Ook wordt hiermee aan de gebruikers meer helderheid verschaft over de voorwaarden

waaronder activiteiten op de Noordzee toelaatbaar zijn. Uitbreiding van informatiebeheer is nodig om het gebruik van de Noordzee aan te kunnen sturen.

1.5 Procesmatige accenten

Diverse onderdelen van verschillende ministeries beheren gezamenlijk de Noordzee. Rondom beleid en beheer van de Noordzee zijn daarom verschillende interdepartementale samenwerkingsverbanden in het leven geroepen.

- Het Interdepartementaal Directeurenoverleg Noordzee (IDON) houdt zich bezig met strategie-ontwikkeling, visievorming en de afstemming op het gebied van beleidsontwikkeling.
- In Kustwachtverband werken zes ministeries samen bij de uitvoering van een aantal dienstverlenende taken en handhavingstaken. Aansturing van de Kustwacht geschiedt:
 - voor de dienstverlenende taken (nautisch beheer en optreden bij incidenten en calamiteiten) door de minister van Verkeer en Waterstaat;
 - voor de handhaving (algemene handhaving, handhaving milieuwetgeving, verkeersveiligheid en visserij) door de Permanente Kontaktgroep Handhaving Noordzee (PKHN), waarin de betreffende ministeries vertegenwoordigd zijn.

Uit een inventarisatie die onder beheerders en gebruikers van de Noordzee is uitgevoerd in het kader van dit *IBN 2015*, blijkt dat er procesmatig nog wel het een en ander valt te verbeteren.

De afstemming tussen vergunningverlening en handhaving behoeft verbetering, evenals de afstemming tussen beleid en beheer. Ook blijkt behoefte te bestaan aan versterking van de samenwerking op het gebied van de uitvoering van het beheer, met name rondom vergunningverlening en informatiebeheer. Wanneer de overheid de samenwerking op deze punten verbe-

Olieplatform
in bedrijf

tert, kan zij de gebruikers op een eenduidiger wijze benaderen en beter bedienen. Het Beheerdersnetwerk Noordzee krijgt de taak om deze procesmatige verbeteringen te realiseren. In hoofdstuk 8 wordt dit verder toegelicht. Uitgangspunt is dat de in dit plan opgenomen voornemens binnen de bestaande departementale budgetten moeten worden gerealiseerd.

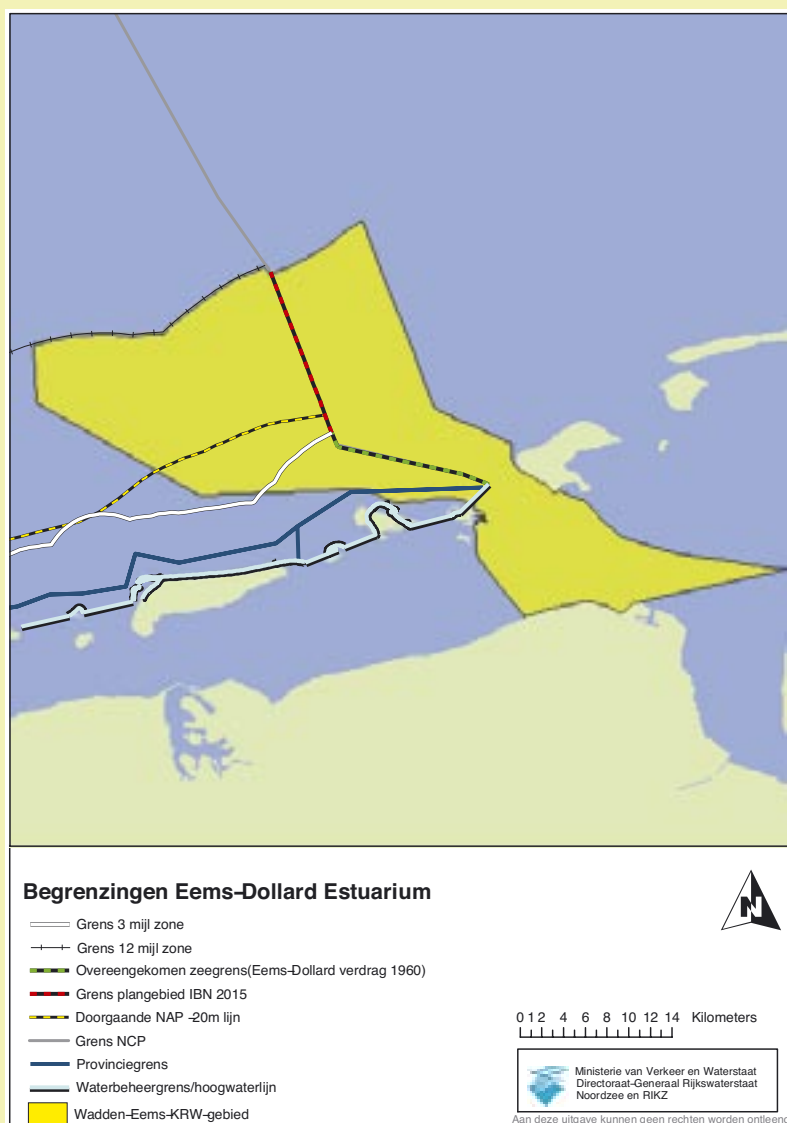
1.6 Afbakening

Afbakening in tijd

In het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 wordt geanticipeerd op de ontwikkelingen die de komende tien jaar worden verwacht. Over ongeveer vijf jaar zal het *IBN 2015* worden geactualiseerd. Een definitieve herzieningstermijn voor het *IBN 2015* wordt later bepaald. Dit is mede afhankelijk van de wijze waarop de planstructuur en de bijbehorende herzieningstermijnen in de nieuwe Integrale Waterwet zullen worden geregeld.

Afbakening in ruimte

In dit plan wordt onder de Noordzee verstaan: de Nederlandse territoriale zee (ook wel de 12-mijlszone genoemd) en de Nederlandse Exclusieve Economische Zone (EEZ). Binnen deze tweedeling wordt nader onderscheid gemaakt tussen een aantal maritieme zones (zie bijlage 1 Maritieme zones

Figuur 1.4 Begrenzing van het Eems-Dollardestuarium ten behoeve van de EU Kaderrichtlijn Water, zoals door Nederland is gerapporteerd aan de EC. Dit kaartje illustreert in welk gebied gezamenlijke planvorming met Duitsland plaats vindt.

Grens met Duitsland

In dit rapport is rekening gehouden met de zeegrenzen met de ons omringende landen. Er bestaat met Duitsland echter geen volledige territoriale zeegrens. Binnen de 3-mijlszone is er een tussen beide landen overeengekomen zeegrens, die op de IBN 2015- kaarten als grens is aangeduid. Deze lijn is vastgelegd in het *Eems-Dollardverdrag* (1960). Tussen de 3 en de 12 mijl uit de kust is nog geen grens tot stand gekomen. Daarom is in het IBN 2015 de lijn gekozen, die het noordelijk eindpunt van de bestaande grens van de territoriale zee verbindt met het meest zuidelijke punt van de overeengekomen grens van het continentaal plateau. Deze lijn is op de kaarten aangeduid als “grens plangebied IBN 2015”. Deze lijn is uit praktische overwegingen noodzakelijk, ofschoon er als gezegd geen afgesproken grens bestaat. De praktische werkafspraken tussen Nederland en Duitsland houden in, dat plannen en projecten in dit gebied in gezamenlijk overleg tussen Nederland en Duitsland worden ontwikkeld. Ten westen van de op de kaarten als “grens plangebied IBN 2015” aangeduide lijn verloopt de vergunningverlening via Nederland, ten oosten van de lijn via Duitsland. Het gebied, waarbinnen praktische werkafspraken zijn gemaakt is weergegeven in onderstaand figuur 1.4

in de Noordzee en kaart 1 Bestuurlijke grenzen Noordzee). Niet alle factoren die van invloed zijn op de Noordzee beperken zich tot de beheergrenzen. De voornaamste hiervan is wel de inbreng van verontreinigingen en eutrofiërende stoffen. Dit gebeurt via atmosferische depositie, via aangrenzende zee-

gebieden en door de instroom vanuit rivieren. Dit laatste wordt zoveel mogelijk bovenstrooms aangepakt: op grond van stroomgebiedbeheerplannen, zoals de EU Kaderrichtlijn Water voorschrijft. Andere relevante gevallen komen in volgende hoofdstukken aan bod.

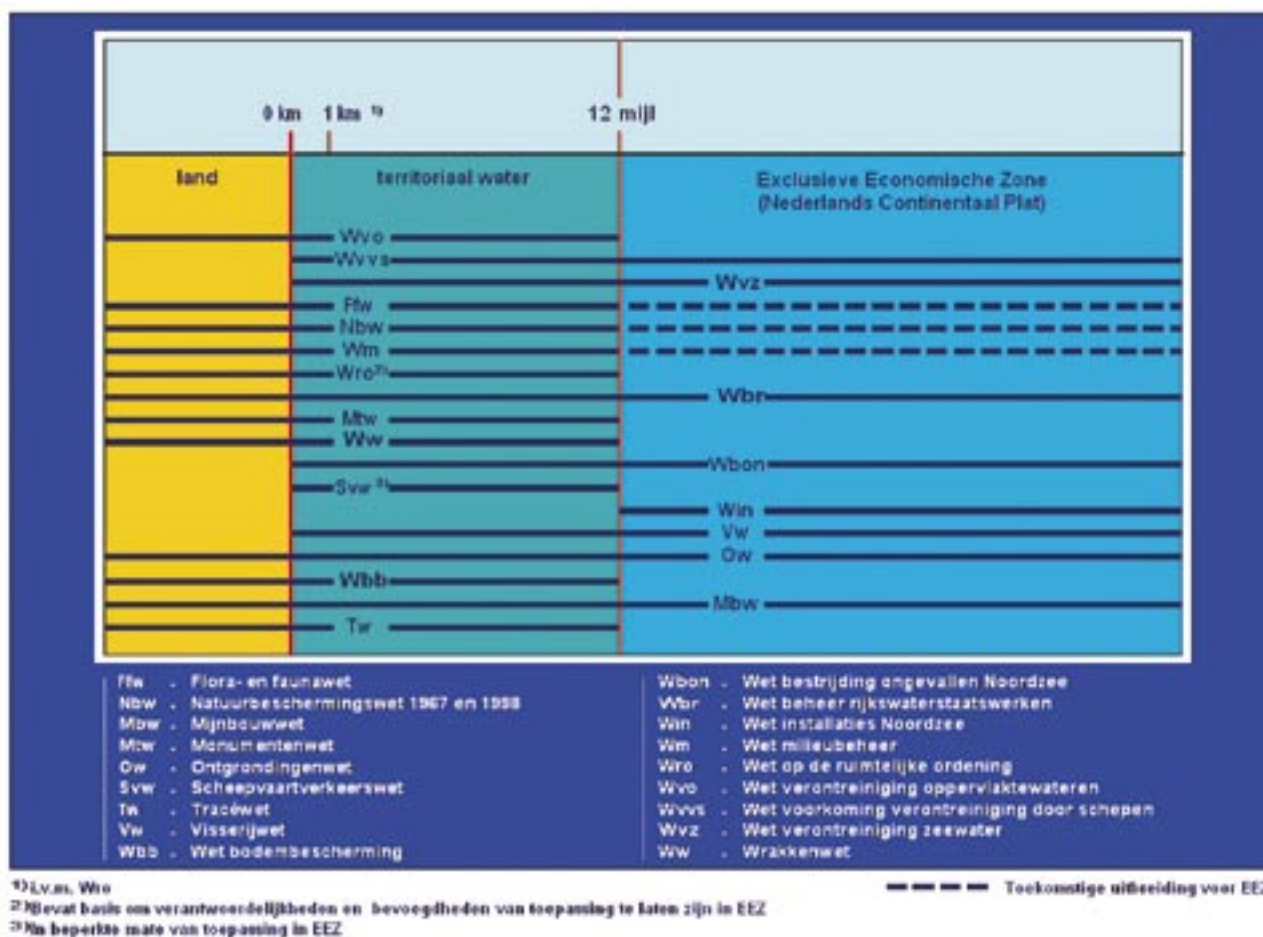
Voor wat betreft de begrenzing van bodem, waterkolom en luchtkolom zijn aanvullende specificaties van toepassing.

- De grens voor bodembeheer (geen waterkwaliteitsaspecten) is gelijk aan de provincie- of gemeentegrens. Praktisch gezien komt dit overeen met de 1-kilometerlijn, met kleine afwijkingen in de Zeeuwse Delta en bij de Waddeneilanden. De provincie- of gemeentegrens geldt als uitgangspunt. De grens is een statische beheergrens.
- De waterbeheergrens (wel waterkwaliteitsaspecten) is gelijk aan de hoogwaterlijn. Deze komt overeen met de grens zoals gehanteerd in de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo) en de Wet verontreiniging zeewater (Wvz). Dit is een dynamische beheergrens.
- De luchtkolom is onderdeel van de Noordzee voor zover het gaat om: vliegroutes van vogels, de

aanvliegroutes van vliegtuigen in militaire oefengebieden, en de luchtkwaliteit als gevolg van uitstootbepalende maatregelen voor de scheepvaart ter beperking van de luchtvervuiling. De commerciële luchtvaart en helikoptervluchten naar offshore platforms worden in dit verband niet expliciet beschouwd. De luchtkolom is ook van belang voor de hoogte van zichtbare permanente werken, die in verband met de vrije horizon niet zijn toegestaan binnen de 12-mijlszone.

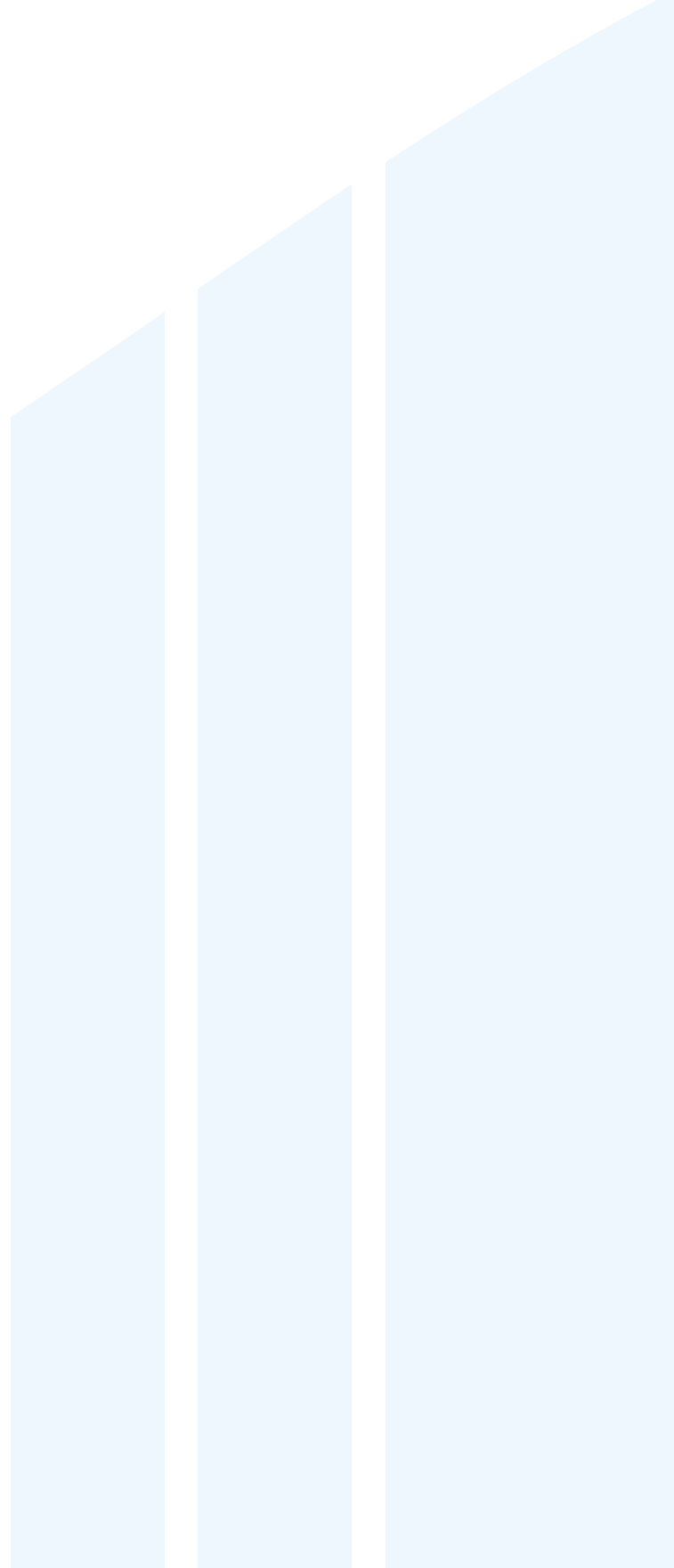
Wettelijk kader

Van belang voor beheertaken en -instrumenten is dat deze zijn ingekaderd in wetgeving. Met de uitbreiding van het menselijk gebruik in de EEZ, bleek het nodig om ook het wettelijk instrumentarium uit te breiden van de territoriale zee naar de EEZ. In figuur 1.5 *Wettelijke kaders*, is weergegeven welke

Figuur 1.5
Wettelijke kaders

wetten op de Noordzee van toepassing zijn en van welke wetten de werkingssfeer nog moet worden uitgebreid naar de EEZ. Deze juridische uitbreiding loopt parallel aan het *IBN 2015*.

2 Gezonde zee

Een goede waterkwaliteit en biodiversiteit zijn bepalend voor een gezonde zee. Het Noordzeebeheer kan bijdragen aan een gezonde zee door het bestrijden van illegale lozingen en het voorkomen en bestrijden van calamiteiten. Het integrale afwegingskader dat in hoofdstuk 6 van dit *IBN 2015* gepresenteerd wordt, geeft de beheerder een nieuw instrument om het behoud van biodiversiteit te ondersteunen. Feit is echter dat verontreinigingen hoofdzakelijk van buitenaf (via rivieren en aangrenzende zeeën) in het Noordzeesysteem terechtkomen, en ook bedreigingen van de biodiversiteit zich in veel gevallen aan de directe invloed van de Noordzeebeheerder onttrekken. In de komende jaren krijgen beheerplannen voor stroomgebieden en beschermde natuurgebieden een belangrijke rol, waarmee ook de invloed van het Noordzeebeheer groter wordt. In afwachting daarvan ligt een belangrijk accent op de beheertaak om via kennis en informatie problemen te signaleren en te agenderen bij het beleid.

2.1 Doelstellingen van het beleid

Waterkwaliteit

Het doel van het waterkwaliteitsbeleid is het voorkomen en terugdringen van negatieve effecten van verontreinigende stoffen en van een overmaat van nutriënten. Dit moet worden bereikt door het stoppen of geleidelijk beëindigen van lozingen en verliezen van gevaarlijke stoffen. Uiteindelijk moet dit leiden tot concentraties in het mariene milieu, die voor natuurlijke stoffen dichtbij de achtergrondwaarden liggen en voor door de mens vervaardig-

de synthetische stoffen vrijwel nul bedragen. Dit beleid is concreet uitgewerkt in normen, die goede aanknopingspunten geven voor concrete toepassing bij de vergunningverlening. De meeste verontreinigingen bereiken de Noordzee echter via de rivieren, aangrenzende zeeën en de lucht, zodat de directe invloed van het Noordzeebeheer op de waterkwaliteit beperkt is.

Biodiversiteit

Een van de hoofddoelstellingen van het internationale en nationale Noordzeebeleid is de biodiversiteit in de Noordzee te behouden. Dit moet gestalte krijgen door middel van een ecosysteembenadering. Dit houdt in dat het gebruik van de Noordzee

[Toppereend](#)

moet worden afgestemd op de draagkracht van het ecosysteem. Een zekere mate van verstoring door menselijk gebruik kan daarbij worden geaccepteerd. Onder verstoring wordt hier verstaan: onttrekking van fauna, geluid-, licht- en visuele hinder, vertroebeling en verandering van sediment. Om de ecosystemenbenadering concreet te maken worden twee sporen gevolgd:

- formuleren van ecologische kwaliteitsdoelen (Bergen Declaratie, 2002) – indien mogelijk kwantitatief – voor de algemene kwaliteit van de Noordzee en het daarop afstemmen van het gebruik;
- bescherming van soorten en gebiedsspecifieke waarden.

Om de doelstellingen voor de waterkwaliteit en biodiversiteit te bereiken blijven het 'voorzorgsprincipe' en het 'stand-still principe' belangrijke elementen. Dit kan enerzijds betekenen dat geen (nieuwe) activiteiten op de Noordzee kunnen worden ontplooid als er niets of te weinig bekend is over mogelijke negatieve effecten van een activiteit. Anderzijds mogen concentraties van schadelijke stoffen in de Noordzee niet toenemen.

Beleidskaders

De ecologische kwaliteit van het Noordzeesysteem staat onder druk als gevolg van intensief gebruik door onder meer de visserij, en door de instroom van verontreinigende en eutrofiërende stoffen vanuit rivieren. Internationale samenwerking is vereist om aan deze problemen het hoofd te bieden. De Noordzee Ministers Conferentie (NZMC), waarin ook de Europese Commissie is vertegenwoordigd, geeft politieke richting aan het internationale Noordzeebeleid. Daarnaast is het OSPAR-verdrag een belangrijk internationaal kader voor de ontwikkeling van beleid en regelgeving voor de Noordzee. De tijdens de NZMC gemaakte afspraken worden met name door OSPAR geconcretiseerd. Bijlage 2 bevat een compleet overzicht van alle relevante internationale en nationale beleidskaders. Naast

bovengenoemde zijn voor het Noordzeebeheer vooral de volgende kaders van belang:

- EU richtlijnen:
 - Kaderrichtlijn Water (KRW);
 - Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR);
 - Richtlijn Havenontvangstvoorziening (HOI's);
- Verdragen van de Internationale Maritieme Organisatie (IMO);
- Vierde Nota waterhuishouding (NW4);
- Voortgangsnota scheepvaart en milieu (SVM);
- Natuur voor mensen, mensen voor natuur (NMMN).

2.2 Beheertaken en instrumenten

De verantwoordelijkheid om de doelstellingen voortkomend uit de (inter)nationale afspraken te realiseren, ligt deels bij de beheerders van de Noordzee, maar ook bij anderen zoals de beheerders van rivieren. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat is primair verantwoordelijk voor de waterkwaliteit, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit primair voor de natuurdoelstellingen. De taken die de beheerders vervullen, liggen op het gebied van:

- Uitvoering;
- Handhaving;
- Kennis- en informatiebeheer;
- Signalering en evaluatie;

Hoewel het beheer ten behoeve van behoud van biodiversiteit enerzijds en ten behoeve van een goede waterkwaliteit anderzijds niet los van elkaar gezien kunnen worden, gelden er toch verschillende accenten. Daarom worden eerst de instrumenten voor het waterkwaliteitsbeheer beschreven en daarna de specifieke instrumenten voor biodiversiteit.

Archeologische waarden

Bij de vergunningverlening wordt ook rekening gehouden met de verplichting tot behoud van (informatie over) archeologische waarden volgens het Verdrag van Valletta (Malta). Dit verdrag wordt momenteel geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving middels wijziging van de Monumentenwet 1988. Archeologische aspecten krijgen aandacht in m.e.r.-studies, die onderdeel uitmaken van de vergunningverlening. Verder geldt vanuit de huidige Monumentenwet 1988 de verplichting dat bij de uitvoering van werken aangetroffen zaken, waarvan redelijkerwijs vermoed kan worden, dat deze van cultuurhistorische belang zijn, worden gemeld aan de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Voor het ruimen van oude wrakken gelden specifieke bepalingen, zie hoofdstuk 3. Voor de uitvoering van eigen werken is een samenwerkingsovereenkomst tussen RWS en de ROB van kracht². Op enkele plaatsen in de Noordzee, met name de Voordelta en de aangrenzende banken, is de kans op archeologische vondsten groter dan elders in de Noordzee.

Figuur 2.1 Indicatieve archeologische waarden op de Noordzee (bron Noordzee-atlas)

2.2.1 Waterkwaliteit

Regulering gebruik: vergunningen, ontheffingen en convenanten

Vergunningen zijn een belangrijk instrument om gebruik te reguleren. De beheerders verlenen ver-

gunningen aan sectoren en/of bedrijven die rechtstreeks in zee lozen. Afspraken die bijvoorbeeld in OSPAR-kader zijn gemaakt werken veelal door in de vergunningen. Daarnaast verstrekt de beheerder ontheffingen voor het storten van bagger in zee, wanneer deze bagger schoon genoeg is. Bagger die

² "Samenwerkingsovereenkomst RWS-ROB inzake archeologisch onderzoek en vondsten bij de uitvoering van werken 1987". Deze wordt op dit moment herzien in verband met de lopende wijziging van de monumentenwet 1988. Deze overeenkomst houdt in dat RWS bij eigen (infrastructurele) werken in een zo vroeg mogelijk stadium van een project vooronderzoek uitvoert / laat uitvoeren naar het voorkomen van archeologische waarden.

niet aan de kwaliteitseisen voldoet, moet naar een stortlocatie op het land worden gebracht.

Behalve met vergunningen kan gebruik ook gereguleerd worden met convenanten, afspraken tussen overheid en bedrijfsleven in het kader van het zogenoemde doelgroepenbeleid. Momenteel zijn de ministers van Economische Zaken, Verkeer en Waterstaat, en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer partij in het Convenant olie en gas. Dit convenant is mede tot stand gekomen omdat de overheid het wenselijk acht dat de olie- en gaswinningindustrie haar verantwoordelijkheid voor het terugdringen van de milieubelasting ten gevolge van haar activiteiten aanvaardt. Het convenant bepaalt ook dat ondernemingen zelf het initiatief zullen nemen om de milieubelasting te verminderen van booractiviteiten en van inrichtingen die tot de betreffende bedrijfstakken behoren.

Stroomgebiedbeheerplannen

De EU Kaderrichtlijn Water heeft mede tot doel een bijdrage te leveren aan de bescherming van de territoriale en mariene wateren. Met deze richtlijn heeft RWS Noordzee een belangrijk wettelijk instrument in handen om de toevoer van chemische verontreiniging via de rivieren te beheersen en terug te dringen. Ten gevolge van deze richtlijn zullen in 2009 voor de territoriale zee bindende chemische kwaliteitsdoelstellingen voor prioritaire gevaarlijke stoffen van kracht worden. Deze moeten doorwerken in het vergunningenbeleid voor lozingen in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo). Specifiek voor de kustwateren (wateren en zeebodem die liggen binnen de 1-mijlszone) worden ecologische milieukwaliteitsdoelstellingen van kracht, die moeten doorwerken in het Wvo- en Wbr-vergunningenbeleid.

Voortkomend uit de verplichting van de EU Kaderrichtlijn Water wordt thans gewerkt aan stroomgebiedbeheerplannen, die in 2009 gereed

moeten zijn. Vanuit het Noordzeebeheer wordt hiervoor nauw samengewerkt met andere waterbeheerders (waterschappen, provincies, gemeentes). Een stroomgebiedbeheerplan bevat onder meer een beschrijving van de toestand van het watersysteem en een monitoringprogramma. Ook bevat het plan een overzicht van maatregelen om de doelstellingen van de richtlijn tot het jaar 2015 te realiseren. Hiervoor geldt dat alle maatregelen die een beheerder ten aanzien van de bronnen in eigen beheer redelijkerwijs kan nemen, uitgevoerd moeten worden.

Op kaart 3 is te zien welke stroomgebieden horen bij de rivieren die in het Nederlandse deel van de Noordzee uitmonden. Op kaart 4 zijn de waterlichamen binnen Nederland en de territoriale zee te zien.

Incidentenorganisatie

De incidentenorganisatie is vierentwintig uur per dag beschikbaar en zet zich onder meer in voor de bestrijding van incidenteel geloosde, milieubedreigende stoffen op zee. Dit gebeurt in overeenstemming met de keten: opsporen, beoordelen, bestrijden, nazorg. In 2005 wordt een nieuwe Capaciteitsnota vastgesteld, die beschrijft hoe milieucalamiteiten op de Noordzee worden aangepakt. Risico's en ecologisch of economisch kwetsbare gebieden zijn belangrijke

factoren om de benodigde bestrijdingscapaciteit te bepalen. In het meerjarenprogramma OCTOPUS wordt gewerkt aan een efficiënte en effectieve incidentenorganisatie, afgestemd op de calamiteitenorganisaties van de kustdiensten van Rijkswaterstaat.

Handhaving

Handhavingstaken richten zich op toezicht, opsporing en vervolging van bedrijven, installaties op zee en schepen. Het toezicht op bedrijven en installaties richt zich op controle van de lozingen die zijn vastgelegd in de vergunning volgens de Wvo en de Mijnbouwwet.

Het toezicht op schepen wordt uitgevoerd in het kader van de Wet voorkoming verontreiniging door schepen (Wvvs). De Inspectie Verkeer en Waterstaat, Divisie Scheepvaart is verantwoordelijk voor de handhaving in de havens. RWS Noordzee voert in Kustwachtverband luchtsurveillances uit. Vanuit een vliegtuig wordt gecontroleerd of schepen (maar ook offshore installaties) illegaal olie of andere verontreinigingen lozen. De beheerder heeft de taak erop toe te zien dat de lozer zelf de verontreinigingen ruimt en, voor zover mogelijk, aansprakelijk wordt gesteld voor de gemaakte kosten. In het geval van een strafbaar feit gaat het Openbaar Ministerie over tot vervolging.

Kennis- en informatiebeheer

Ten behoeve van een evenwichtig beheer van de Noordzee wordt informatie verzameld over:

- het natuurlijk systeem, inclusief de natuurlijke dynamiek;
- veranderingen in dit systeem als gevolg van menselijk handelen (verontreiniging, eutrofiëring en verstoring);
- verwachte ontwikkelingen;
- effecten van beheermaatregelen.

Het is noodzakelijk deze kennis van het beheergebied te vergaren, beschikbaar te hebben en te actualiseren. Fysische informatie wordt verkregen via een

Kustwacht schip de Waker

Inspectievliegtuig van het vliegtuig

vast meetnet, chemische en biologische informatie via een mobiel meetnet (schepen) of via inspecties uit de lucht (vliegtuig). Naast de beheerders zijn ook sectoren actief op het gebied van monitoring. Zo voert de offshore mijnbouwsector regulier metingen uit van de emissies van installaties. De hieruit voortkomende informatie wordt benut voor beheerplannen en integrale rapportage over de (ontwikkeling van de) toestand van de zee. Concreet betekent dit bijvoorbeeld dat de staat van verontreiniging of eutrofiëring wordt getoetst aan vigerende waterkwaliteitsnormen.

Bij de analyse van het beheerinstrumentarium blijkt dat er 'gaten' zijn in de monitoring van onder meer stoffen en nutriënten. Landelijk wordt hard gewerkt om de bestaande monitoringprogramma's af te

Meetapparatuur op zee

stemmen op de eisen van de KRW. Parate kennis van de ecologische toestand van de zee is immers van groot belang om problemen te kunnen signaleren. Naast de KRW geven de OSPAR-verplichtingen goed weer wat aan monitoring noodzakelijk is.

Voorlichting en kennisoverdracht

RWS Noordzee ondersteunt informatieve en educatieve projecten, zoals de door private partijen uitgevoerde projecten *Vuilvis* en *Beach Litter*. Beide projecten beogen de samenleving bewuster met afval te doen omgaan en zo de hoeveelheid zwerfvuil te verminderen. De Stichting ProSea verzorgt kennisoverdracht en voorlichting over mariene ecosystemen aan diverse sectoren. De website www.noordzeeloket.nl ontsluit informatie voor maatschappelijke sectoren, het bedrijfsleven en particulieren over onder meer beleid en regelgeving voor activiteiten op de Noordzee.

Signalering nieuwe probleemstoffen

Naast reguliere metingen worden incidentele metingen gedaan of surveys verricht naar verontreinigingen. Zo worden ook studies uitgevoerd naar mogelijke nieuwe probleemstoffen. In de Noordzee worden bijvoorbeeld stoffen gevonden – vlamver-

tragers en weekmakers, beide bekend vanwege hun mogelijk hormoonverstorende werking – waarvan de bronnen zeer waarschijnlijk op het land liggen. Voor deze stoffen zijn nog geen wettelijke normen beschikbaar. Met oog op het stand-still principe is het echter noodzakelijk de ontwikkeling van deze stoffen in de Noordzee te bewaken, en waar mogelijk preventieve maatregelen te (laten) nemen. Naast deze 'bekende' stoffen bereikt ook een groot aantal onbekende stoffen de Noordzee. De bestrijding van deze problemen valt grotendeels buiten het kader van het Noordzeebeheer. Vanuit het Noordzeebeheer zullen de gevolgen voor het zee-milieu in beeld worden gebracht, om de noodzakelijkheid en wenselijkheid van het nemen van maatregelen aan te geven.

Signalering en evaluatie

Informatie over de toestand van de Noordzee en de effecten van het gebruik worden (inter)nationaal gerapporteerd en gebruikt ten behoeve van beleidsontwikkeling. De beheerders van de Noordzee denken en werken actief mee aan de voorbereiding van maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit. De EU Kaderrichtlijn Water, het OSPAR-verdrag en het IMO-verdrag zijn belangrijke fora.

Specifiek aandachtspunt voor de Noordzeebeheerder is de afstemming tussen OSPAR en de KRW in de kustzone, die doorwerkt in de op te stellen stroomgebiedbeheerplannen. Hoewel beide kaders een verbetering van het watersysteem nastreven, sluiten de specifieke doelstellingen en maatregelen ten aanzien van verontreiniging en ecologie nog niet goed op elkaar aan. Bovendien is de werkingssfeer van de KRW beperkt. Waar OSPAR de hele Noordzee bestrijkt, is de KRW geldig tot de 12-mijlszone voor wat betreft de chemische doelstelling en tot de 1-mijlszone voor wat betreft de ecologische doelstellingen. De invalshoek van de KRW maakt deze uiterst geschikt om voor de Noordzee de rivierinput aan te pakken (stroomgebiedbenadering); OSPAR

is daarentegen meer geschikt om verontreinigingen vanuit aangrenzende zeegebieden en zeegebonden activiteiten te reguleren. Voor een effectief beheer ten behoeve van een gezonde zee is een goede afstemming tussen deze twee kaders belangrijk.

2.2.2 Biodiversiteit

Regulering gebruik

Bij de vergunningverlening voor het ontplooiën van economische activiteiten op zee wordt gestreefd naar het zo veel mogelijk beperken van effecten op het ecosysteem. Afhankelijk van de omvang van een activiteit geldt een m.e.r.-plicht, waarbij onderzoek naar effecten op het ecosysteem een belangrijk onderdeel is. Op basis hiervan worden indien nodig beperkende maatregelen getroffen. Ook bij activiteiten die buiten de m.e.r.-plicht vallen, worden natuurvriendelijke technieken voorgeschreven. Met het integraal afwegingskader voor vergunningverlening krijgt de beheerder echter de beschikking over nieuwe mogelijkheden om rekening te houden met ecologische waarden. Als een activiteit negatieve effecten heeft, moeten deze eerst met maatregelen beperkt (gemitigeerd) worden. Significante effecten op de natuurwaarden moeten worden gecompenseerd (zie hoofdstuk 6).

Beheerplannen voor VHR-gebieden

Voor de speciale beschermingszones (sbz) onder de Vogel- en Habitatrichtlijn en de door OSPAR aan te wijzen Marine Protected Areas (MPA) moeten specifieke beheerplannen worden opgesteld. Hierin staan instandhoudingsdoelen beschreven en de noodzakelijke instandhoudings-maatregelen om de doelen te bereiken. De beheerplannen bevatten in ieder geval een beschrijving van de beoogde resultaten wat betreft het behoud en herstel van natuurlijke habitats en soorten, een overzicht van noodzakelijke maatregelen en een overzicht van de financieel-economische consequenties. Beheerplannen moe-

ten in werking zijn binnen drie jaar nadat een gebied de status van sbz heeft gekregen. Voor OSPAR geldt 2010 als richtjaar voor een functionerend netwerk van MPA's. Mogelijk kan ook worden volstaan met één plan voor alle gebieden in de EEZ.

Deze beheerplannen zullen voor zover nodig ook maatregelen bevatten voor niet-vergunningplichtige activiteiten. Voor eventuele maatregelen voor visserij heeft de beheerder medewerking van de Europese Commissie nodig. Voor de al aangewezen gebieden (de Voordelta en de Kustzee ten noorden van Petten) zullen beheerplannen in 2008 gereed zijn. Voor de gebieden in de EEZ zal dat naar verwachting in 2011 zijn. In de Voordelta ligt ook het geplande zeereservaat als compensatie voor de aanleg van de Tweede Maasvlakte.

De systematiek van de beheerplannen voor de VHR-gebieden wijkt af van die van de EU Kaderrichtlijn Water. Belangrijk aandachtspunt voor de beheerders is dat deze beheerplannen in de praktijk afgestemd zijn en uitvoerbaar zijn.

Incidentenorganisatie

Bij het in 2.2.1 genoemde verbeteringsprogramma voor de incidentenorganisatie OCTOPUS wordt ook gewerkt aan het in kaart brengen van ecologisch kwetsbare gebieden, zodat de incidentenorganisatie hierop kan worden afgestemd. Voor de uitvoering komen in 2005 kaarten beschikbaar van kwetsbare ecologische gebieden op zee en in de kustzone (project SENSMAPS).

Kennis- en informatiebeheer

De monitoringsactiviteiten zijn al beschreven in 2.2.1. In opdracht van Rijkswaterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit verzamelen verschillende instituten systematisch gegevens over alle soortengroepen (vogels, vissen, bodemfauna en zeezoogdieren) op de Noordzee. In het onderzoek ten behoeve van de nadere begrenzing van gebieden

met bijzondere ecologische waarden zijn al deze data gebundeld. Daarmee is voor het beheer een goed beeld beschikbaar gekomen van de gebiedsgebonden waarden van de Noordzee. Verschillende instituten en beheerders verzamelen in aanvulling hierop vooral specifieke ecologische informatie ten behoeve van projecten, zoals bijvoorbeeld de Tweede Maasvlakte. De komende jaren zal de monitoringverplichting van VHR-gebieden worden uitgewerkt.

Signalering en evaluatie

Ook op het gebied van biodiversiteit denken en werken de verschillende beheerders van de Noordzee vanuit hun kennis van de toestand van de zee en de beheerpraktijk actief mee aan de beleidsontwikkeling, op nationaal en internationaal niveau. Voor biodiversiteit gebeurt dit vooral in OSPAR-verband, maar in toenemende mate ook in EU-verband.

2.3 Ontwikkelingen

Op dit moment doet zich nationaal en internationaal een aantal ontwikkelingen voor die het beheer van de Noordzee beïnvloeden, of waarop het beheer zal moeten gaan inspelen.

Europese Mariene Strategie

De Europese Commissie heeft in 2002 het initiatief genomen om te komen tot een Thematische Strategie voor de bescherming en het behoud van het Europese Zeemilieu. Op milieuraden in 2003 en 2004 hebben lidstaten hun steun uitgesproken voor de EMS. In 2004 is specifieke steun uitgesproken voor de uitkomsten van de tweede Stakeholders Conferentie Europese Mariene Strategie, die in het kader van het Nederlands EU-voorzitterschap in Rotterdam heeft plaatsgevonden.

De EU-Milieuraad heeft de Europese Commissie gevraagd om, naast de bestaande regionale zeeconventies, zoals OSPAR, een overkoepelende strategie

op te stellen die in de toekomst waarborgt dat alle Europese zeeën duurzaam worden gebruikt, beheerd en beschermd. Daarnaast moet de Commissie binnen deze strategie ook een flexibel instrument uitwerken zodat rekening wordt gehouden met groei en ontwikkelingen. Het is de bedoeling dat voor de huidige en toekomstige generaties de grote verscheidenheid van het mariene milieu behouden blijft in oceanen en regionale zeeën die tegelijkertijd veilig, gezond, schoon en productief zijn. Deze conclusies van de EU-Milieuraad vormen een belangrijke stap op weg naar een effectieve Europese Mariene Strategie. Naar verwachting zal de strategie medio 2005 ter besluitvorming aan de lidstaten worden voorgelegd. Dan zal de Europese Commissie ook duidelijkheid geven over de status en mogelijke aanvullende regelgeving op dit terrein.

Bescherming van natuurgebieden

De EU-Milieuraad heeft in 2004 besloten, dat de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden voor het mariene milieu in 2008 aangewezen moeten zijn. Nader uitgewerkte richtsnoeren van de Europese Commissie voor de toepassing van de Habitatrichtlijn op zee zijn naar verwachting medio 2005 beschikbaar.

De aanmelding van de nieuwe Nederlandse gebieden is gepland in 2006 (zie hoofdstuk 7). De komende jaren gaat de voorbereiding van de beheerplannen voor deze gebieden van start. Ten behoeve van de regulering van het gebruik in de toekomstige VHR-gebieden zal de werkingssfeer van de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet worden uitgebreid naar de EEZ.

Koppeling gebruiksfuncties met ecologische doelen

In internationaal verband zijn als operationele instrumenten van de ecosysteembenadering de Ecologische Kwaliteitsdoelen (Ecological Quality Objectives - EcoQO's) geformuleerd (Bergen Declaratie, 2002). Deze EcoQO's zijn gebaseerd op graadmeters die

een verband leggen tussen de effecten van belangrijke gebruiksfuncties en de te realiseren ecologische kwaliteitsdoelen. De EcoQO's moeten aangeven of (extra) maatregelen nodig zijn om het gebruik te reguleren. Het pilotproject wordt medio 2005 voor besluitvorming aan de OSPAR Commissie voorgelegd.

De EcoQO's kunnen gedeeltelijk worden gezien als een uitwerking van de nationale ecosysteemdelen en zijn nu leidend hiervoor. In de nota "*Natuur voor mensen, mensen voor natuur*" uit 2000 zijn de ecosysteemdelen geformuleerd voor de Noordzee (zie bijlage 5). Deze ecosysteemdelen vormen samen met de EcoQO's een algemeen kader voor de gehele Noordzee inclusief de gebieden met bijzondere ecologische waarden.

Scheepvaart

Door de inzet van Nederland is in de Internationale Maritieme Organisatie (IMO) de mondiale regelgeving voor het transport van schadelijke bulkvloei-

stoffen, anders dan minerale olie, aangescherpt. Dit heeft geleid tot de herziening van Annex II van het MARPOL 73/78 Verdrag (MARPOL staat voor 'Marine Pollution'). Binnen deze herziene regelgeving zijn de kwalitatieve en kwantitatieve lozingsnormen voor alle schadelijke bulkvloeistoffen aangescherpt waardoor ze voldoen aan de aangepaste stand van de techniek en wetenschap. Deze herziene regelgeving treedt per 1 januari 2007 mondiaal in werking. Daarnaast zijn en worden een aantal technische bijlagen van het verdrag aangescherpt, onder meer door de toegestane lozingen te verminderen. Bovendien zijn er inmiddels nieuwe instrumenten ontwikkeld, die in de planperiode in werking zullen treden: voorschriften voor (de behandeling van) ballastwater en een verbod op verfsystemen met biociden.

Luchtkwaliteit

Bijlage VI van het MARPOL verdrag van IMO ter voorkoming van verontreiniging door zeeschepen, stelt normen aan emissies naar de lucht door zeescheepvaart. Deze Annex reguleert de uitstoot van SO₂, NO_x, VOS, (H)CFK's en halonen, en reguleert ook de brandstofkwaliteit (waaronder het zwavelgehalte en de monitoring daarvan). De nationale implementatie gebeurt door een nieuw besluit onder de Wet voorkoming verontreiniging door schepen (Wvvs). De huidige aanpassing van de zogenaamde Zwavelrichtlijn zal strengere normen introduceren voor de luchtmissies van de scheepvaart.

Clean Ship

Voor de zeescheepvaart wordt ter voorbereiding op de Noordzee Ministers Conferentie in 2006 een nadere uitwerking gemaakt van het zogenaamde *clean ship*-concept. Het doel is een zeescheepvaart waarvan de effecten op de omgeving, het mariene ecosysteem, nagenoeg nihil zijn. De complete levenscyclus van een schip wordt hiervoor in beschouwing genomen. Een aantal onderwerpen wordt inmiddels verder uitgewerkt:

Schip dat
ballastwater loost

- vermindering van regels en drastische vermindering van administratieve lasten;
- het ontwikkelen van initiatieven en het creëren van financiële structuren (bijvoorbeeld fondsen);
- het verbeteren van het milieubewustzijn in de hele sector.

Havenontvangstvoorzieningen

De verplichte afgifte van scheepsafval in de haven is geregeld in de Wvvs (richtlijn havenontvangstvoorzieningen). Ook geldt een bijdrageplicht ongeacht of daadwerkelijk afval wordt afgegeven. Nu is het nog zo dat kapiteins moeten bijbetalen indien zij hun (al hun) afval afgeven. De minister van Verkeer en Waterstaat streeft er naar om binnen vijf jaar een systeem operationeel te hebben:

- waarmee de kapiteins door het betalen van de verplichte bijdrage alle scheepsafval kunnen afgeven;
- waarmee voor het afgeven van excessieve hoeveelheden – hoeveelheden die niet kunnen zijn ontstaan door een normale bedrijfsvoering – moet worden bijbetaald.

Illegale lozingen van olie en chemicaliën

In het Beleidsplan Handhaving Noordzee 2005 zijn acties geformuleerd om te onderzoeken hoe illegale lozingen van olie en chemicaliën door schepen kunnen worden tegengegaan. Het doel is de pakkans van illegale lozers door versterkte naleving te verhogen en zo illegale lozingen te verminderen. De acties hebben betrekking op het koppelen van informatiebestanden met controlegegevens van Kustwachtpartners, Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam, Scheepvaartinspectie en Douane. Hieruit kunnen daderprofielen worden afgeleid, die effectievere controles mogelijk maken. Verder kunnen meldingen van derden en van Kustwachtpartners aan elkaar worden doorgegeven en nieuwe technologieën worden ingezet.

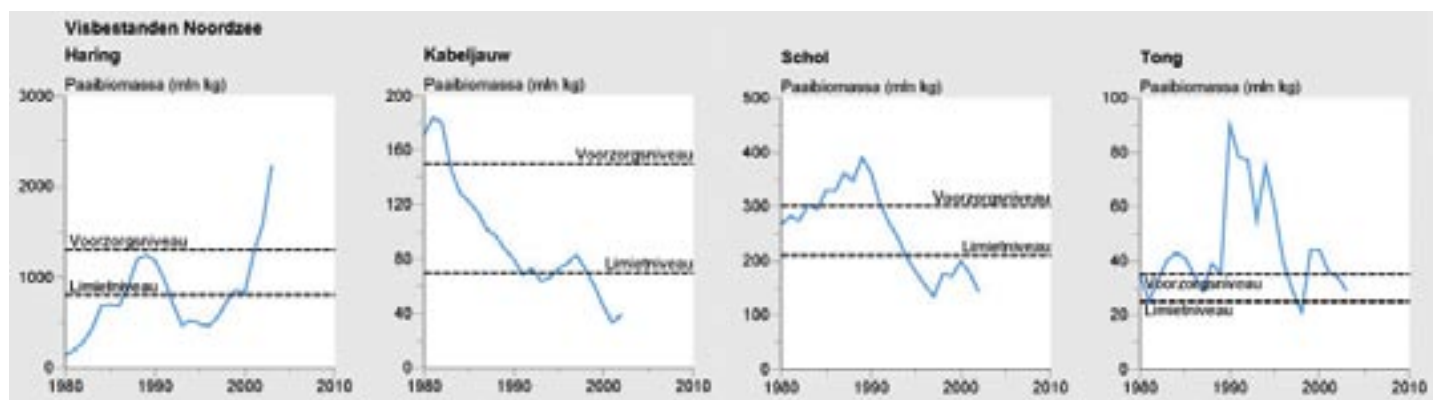
Sanctierichtlijn

Er is een EU-richtlijn in ontwikkeling die het mogelijk maakt personen die verantwoordelijk zijn voor illegale lozingen op zee, strafrechtelijke en administratieve sancties op te leggen. Deze sancties kunnen niet alleen aan scheepsbemanningen maar ook aan overtreders in de gehele keten worden opgelegd. Dit laatste is onder andere relevant indien een schip in nood geweigerd wordt dan wel de toegang tot een haven wordt geweigerd en als gevolg daarvan milieuvervuiling ontstaat of toeneemt.

2.4 Conclusies

Centrale vraag in deze paragraaf is of met de hierboven beschreven beheerinstrumenten en de in gang gezette ontwikkelingen het beheer voldoende is toegerust voor zijn taak. Het algemene beeld is dat voor alle gebruiksfuncties beleid en beheerinstrumenten beschikbaar of in ontwikkeling zijn om de effecten op waterkwaliteit en biodiversiteit te beperken. De aanpak van verontreiniging bij de bron wordt steeds meer internationaal aangepakt. Met name OSPAR en de EU spelen hierbij een belangrijke rol. Door dit veelal jaren geleden ingezette beleid op verschillende terreinen is al veel bereikt om de kwaliteit van het ecosysteem van de Noordzee te verbeteren.

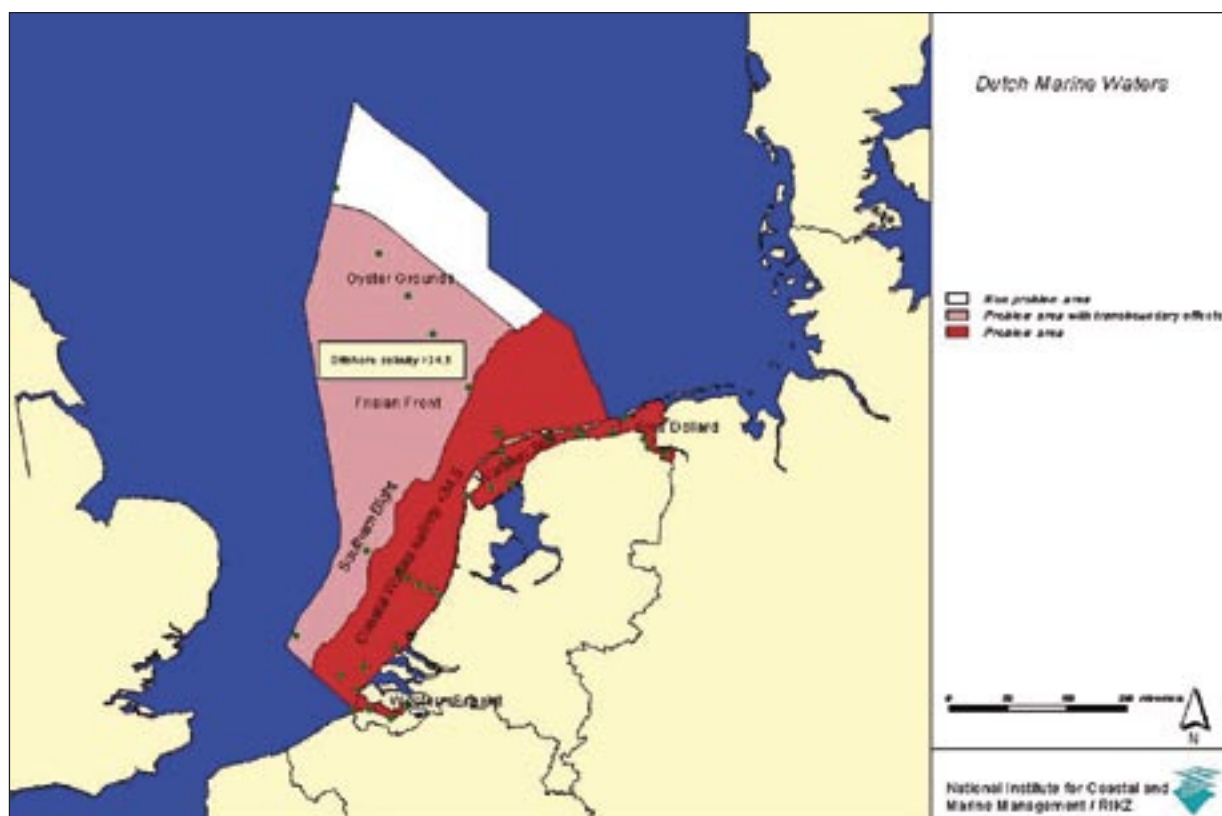
Echter, de doelstellingen voor een gezonde zee zijn nog lang niet over de volle breedte gerealiseerd, zo blijkt uit het *Quality Status Report 2000* van OSPAR (OSPAR, 2000) en de rapportage *Signalen uit de Noordzee* (2003). Bedreiging komt enerzijds voort uit verstoring van het bodemleven door visserij en ander gebruik, die haaks staan op de ontwikkeling van een gezonde zee. Geluid, licht en andere sporen van menselijke activiteiten kunnen eveneens een versturende werking hebben op de natuur – met name de fauna – en deze aantasten.

Paaibestanden van een aantal commerciële vissoorten zijn de afgelopen decennia onder druk komen te staan. Nog steeds bereiken grote hoeveelheden nutriënten en verontreinigende stoffen de Noordzee via de rivieren, aangrenzende zeegebieden en de lucht, zie figuren 2.3, 2.4 en 2.5. In tegenstelling tot fosfaat is de emissiereductiedoelstelling voor stik-

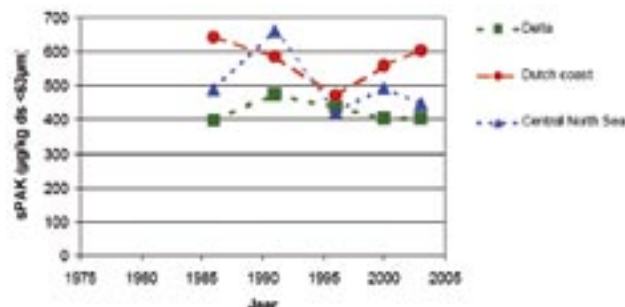
stof nog niet gerealiseerd. De concentraties verontreinigende stoffen in de Noordzee zijn in de jaren tachtig en negentig sterk gedaald, maar het lijkt er op dat er geen verdere afname plaatsvindt. Voor een aantal stoffen zoals PAK's en brandvertragers kan zelfs een toename worden geconstateerd. Deze ontwikkelingen nopen de Noordzeebeheerder om alert

Figuur 2.2
Visbestanden
Noordzee
(bron: ICES, 2003)

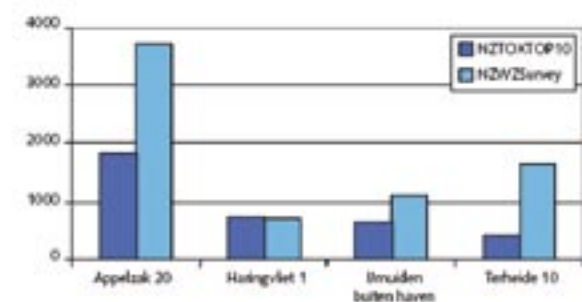

Figuur 2.3
Probleemgebieden
op de Noordzee
ten aanzien van de
eutrofiëringstoestand
op basis van de
Comprehensive
Procedure van
OSPAR (OSPAR-
EUC, 2002)

Figuur 2.4
Ontwikkeling van de
PAK concentratie in
oppervlakesediment
van de Noordzee
(Hegeman en Laane,
2004)

Figuur 2.5
Concentratie poly-
broomdifenylether
209 (BDE209) in sedi-
ment in de Noordzee
kustzone in 2000
(NZTOXTOP10) en
2003 (NZWZsurvey)
(in µg/kg OC)
(Åkerman, et al.
2004).

te blijven op mogelijke negatieve gevolgen voor de gezonde zee.

Bovenstaande problemen zijn ook binnen de Europese Unie onderkend en krijgen nadrukkelijk de aandacht in de Europese Marine Strategie (EMS). De komende jaren is veel aandacht nodig voor het opstellen van beheerplannen voor zowel de Kaderrichtlijn Water als de Vogel- en Habitatrichtlijn. Hiermee krijgt het Noordzeebeheer waardevolle nieuwe wettelijke instrumenten in handen.

Waterkwaliteit

In het kader van het Noordzeebeheer kunnen de bedreigingen van de waterkwaliteit maar ten dele direct worden beïnvloed. De beheerder heeft daarom op het gebied van de waterkwaliteit vooral een signalerende rol: monitoring, rapportage, onderzoek naar nieuwe probleemstoffen en agendering van de problematiek bij beleidsmakers en bovenstroomse rivierbeheerders zijn van groot belang. Via de stroomgebiedbeheerplannen voor de Kaderrichtlijn Water kan de Noordzeebeheerder in samenwerking met bovenstroomse rivierbe-

heerders komen tot het terugdringen van emissies in de Noordzee. De invulling van de verplichtingen uit de Kaderrichtlijn Water vergt op dit moment echter zo'n grote inspanning van alle betrokken partijen, dat de aandacht voor met name het onderzoek naar nieuwe probleemstoffen en de toepassing van het 'stand-still beginsel' onder druk staat.

Daarnaast blijft de handhaving en incidentenorganisatie, waarin belangrijke verbeteringen in voorbereiding zijn, van groot belang voor het bestrijden van illegale lozingen en calamiteiten.

Biodiversiteit

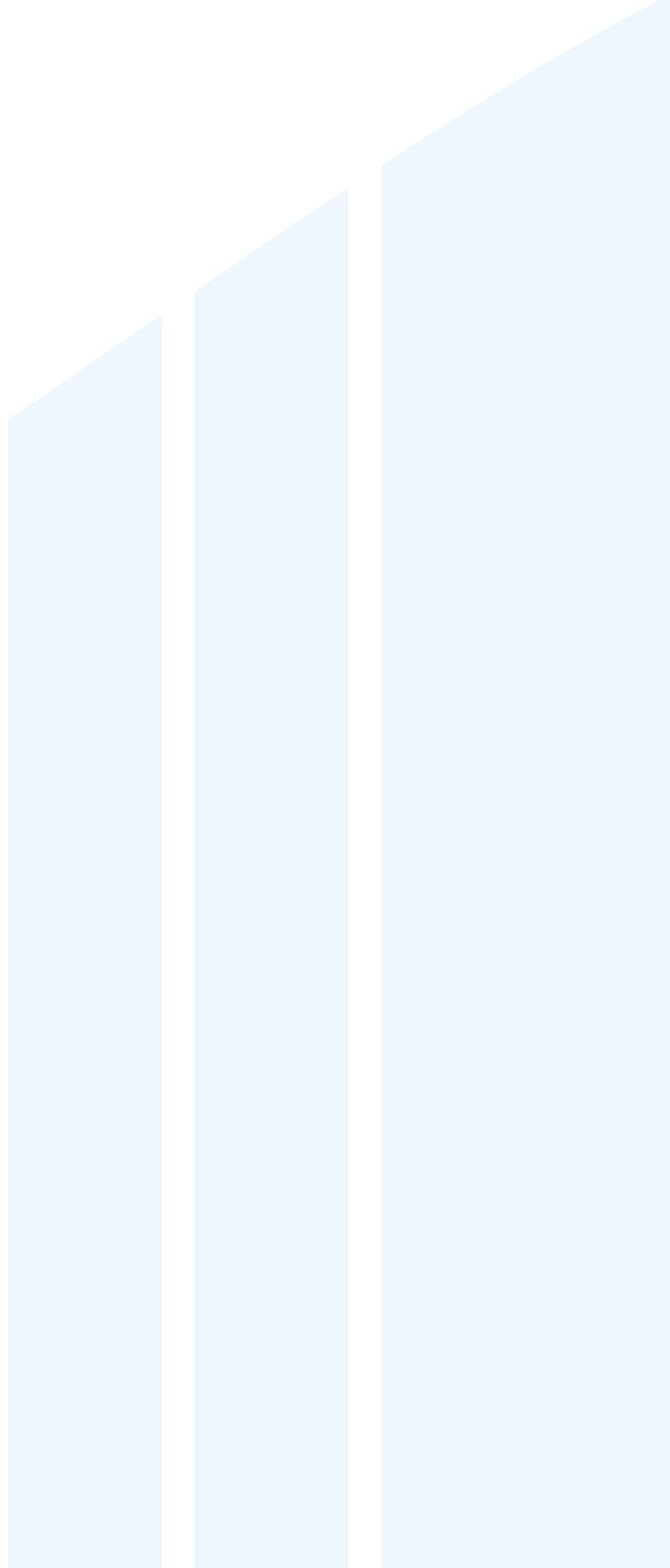
Een belangrijke route om de biodiversiteit van het Noordzeesysteem te behouden, loopt via de bescherming van gebieden met bijzondere ecologische waarden en de bescherming van bedreigde soorten en hun habitats. Het integraal afwegingskader dat in hoofdstuk 6 van dit IBN 2015 wordt gepresenteerd, geeft de beheerder de mogelijkheid om gebiedsspecifieke natuurwaarden te beschermen, omdat significante effecten op de gehele Noordzee beperkt en indien nodig gecompenseerd moeten worden. Voor de gebieden met bijzondere ecologische waarden – de begrenzing daarvan wordt uiteengezet in hoofdstuk 7 – wordt bovendien een strenger beschermingsregime van kracht. Ook de beheerplannen voor de speciale beschermingszones in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn vormen een aanvulling in het instrumentarium van de beheerder.

De ecosysteembenadering heeft een belangrijke impuls gekregen met het beschikbaar komen van nationale ecosysteemdoelen. Verdere concretisering en implementatie van deze ecosysteemdoelen is echter gewenst om sturing aan beheer en beleid te kunnen geven. De EcoQO's-pilot kunnen hieraan ten dele invulling geven. Als de resultaten van de EcoQO's-pilot de OSPAR-ministers aanleiding

geven om deze kwaliteitsdoelstellingen ook beleidsmatig toe te passen, komt daarmee een belangrijk instrument voor signalering en beleidsbeïnvloeding beschikbaar voor de beheerder.

Visserij

De aanpak van de effecten van visserij moet vooral worden gerealiseerd door de uitvoering van het in 2003 herziene Gemeenschappelijk Visserijbeleid. Met de voorgenomen ecosysteembenadering en de Ecologische Kwaliteitsdoelen als uitgangspunt zijn maatregelen nodig die zich richten op de reductie van visserij-inspanning, het inzetten van selectieve visserijtechnieken voor boomkorvisserij (puls-kor) en kieuwnetvisserij (pinger op netten), en het sluiten van gebieden (aansluiten op scholbox). De beheerder heeft hier alleen indirect invloed op. Medewerking van de Europese Commissie bij het opstellen van de beheerplannen voor de sbz's in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden wordt de komende jaren belangrijk.

3 Veilige zee

De Noordzee is een van de drukst bevaren zeeën ter wereld. Het waarborgen van een vlotte én veilige afwikkeling van het scheepvaartverkeer is dan ook een hoofddoelstelling van het beleid voor de Noordzee. Er is een scala aan beheerinstrumenten beschikbaar om de veiligheid van de scheepvaart te bevorderen. Dat beheerinstrumentarium blijkt in de praktijk in het algemeen goed te functioneren. De belangrijkste opgave is dit zo te houden, en daarnaast enkele resterende specifieke knelpunten te gaan aanpakken. Voor een veilige zee zijn verder kustlijnzorg en veilig zwemwater belangrijke aandachtspunten. Ook op deze terreinen functioneert het huidige beheerinstrumentarium over de hele linie goed. Het kustbeleid ‘dynamisch handhaven’ wordt in 2005 geëvalueerd. Het beheer van de zwemwaterkwaliteit zal efficiënter worden opgepakt en de oorzaken van verontreinigingen worden aangepakt.

3.1 Doelstellingen van het beleid

De beleidsterreinen die onder ‘veilige zee’ horen, zijn scheepvaart, kustlijnzorg en veilig zwemwater. De belangrijkste beleidskaders hiervoor zijn (zie bijlage 2 voor een volledig overzicht):

- *Beleidsnota scheepvaartverkeer Noordzee en de Voortgangsnota scheepvaartverkeer Noordzee;*
- *Derde Kustnota;*
- Europese Zwemwaterrichtlijn.

Scheepvaart

De hoofddoelstellingen van het scheepvaartbeleid zijn:

- voorwaarden scheppen om een vlotte en veilige afwikkeling van het scheepvaartverkeer van en naar Nederlandse havens te bevorderen;
- zorgdragen voor een zorgvuldige afstemming van de belangen van het scheepvaartverkeer op de andere gebruiksfuncties van de Noordzee;
- voorwaarden scheppen voor een veilige verkeersafwikkeling langs de Nederlandse kust.

Deze hoofddoelstellingen zijn verder uitgewerkt in de volgende operationele doelen:

- het door permanente verbetering verder verminderen van het aantal significante scheepvaartongevallen in 2010 en 2020 tot onder de 25 per jaar;
- vaarwegonderhoud moet leiden tot een vaarwegprofiel, dat bijna permanent (98% van de tijd) voldoet aan de eisen.

Kustlijnzorg

Het hoofddoel van de kustlijnzorg is de veiligheid van primaire waterkeringen in het kustgebied te waarborgen. Dit doel wordt geacht te zijn bereikt als de kustlijn wordt gehandhaafd en als wordt voldaan aan de normen uit de Wet op de waterkering.

Zandsuppletie

Dit laatste is echter geen onderdeel van het IBN 2015.

Wel van belang voor het IBN 2015 is het meer operationele doel dat de basiskustlijn en de zandbanken in het kuststelsel gehandhaafd dienen te blijven: het kuststelsel als geheel mag structureel geen zand verliezen. Daarom mag binnen de doorgaande NAP –20 m lijn geen zand worden gewonnen. In de *Nota Ruimte* en het *Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee* (RON 2) is deze doorgaande NAP –20 m lijn verankerd als zeewaartse

begrenzing van het kustfundament. De doorgaande NAP –20 m lijn + 2km geldt als begrenzing voor diepe zandwinning.

Veilig zwemwater

Waarborgen van de veiligheid van het zwemwater in de kustzee is het hoofddoel. Hiertoe wordt de zwemwaterkwaliteit bewaakt aan de hand van een monitoringprogramma en getoetst aan wettelijke normen.

3.2 Beheertaken en instrumenten

De beheertaken van het Rijk in het kader van de veilige zee vallen onder vier noemers:

- nautisch beheer (3.2.1): voorwaarden scheppen voor een vlotte, veilige en milieuvriendelijke verkeersafwikkeling op het Nederlands Continentaal Plat en de toegangswegen van en naar de havens;
- technisch beheer (3.2.2): de zorg voor de instandhouding van de infrastructuur;
- kustlijnzorg (3.2.3): de zorg voor de instandhouding van het zandige kuststelsel.
- veilig zwemwater (3.2.4): monitoring van de waterkwaliteit en vergunningverlening voor directe lozingen in zee (op basis van de Wvo).

De in Kustwachtverband opererende diensten voeren de handhavingstaken op de Noordzee uit. Jaarlijks neemt de Interdepartementale Permanente Kontaktgroep Handhaving Noordzee (PKHN) de betreffende handhavingdoelen op in het Beleidsplan Handhaving Noordzee. Daarbij gaat het om:

- algemene handhaving: douane, grensbewaking, algemene politietaken;
- verkeer en veiligheid: handhaving, wetgeving, scheepvaartverkeer en uitrusting van schepen;
- handhaving van milieu- en visserijwetgeving.

Militair ruimtegebruik

De Noordzee is van belang voor de krijgsmacht. Doel van het ruimtelijk beleid ten aanzien van militaire activiteiten is dat er voldoende militaire terreinen beschikbaar zijn in Nederland, inclusief de Noordzee. De ruimtebehoefte is vastgelegd in een aparte planologische kernbeslissing: het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen. Daarin is aangegeven welke schiet- en oefengebieden zijn ingesteld op en boven de Noordzee en Waddenzee. Deze gebieden worden – wanneer er geen oefeningen plaatsvinden – zo mogelijk ook voor andere activiteiten gebruikt. In de Noordzee liggen voorts een aantal dumpgebieden voor munitie, waar vooral oude voorraden liggen. Het is al geruime tijd verboden munitie te dumpen. Het militair gebruik van deze gebieden maakt geen onderdeel uit van het IBN 2015. Bij de schietoefeningen vanaf de wal komt munitie in zee terecht. Hiervoor is een Wvo-vergunning nodig (zie ook hoofdstuk 6).

Havens

In de havens worden op de zeescheepvaart gerichte handhavingstaken voornamelijk uitgevoerd door de Inspectie Verkeer en Waterstaat³ (onder meer in het kader van Port State Control) en de Koninklijke Landelijke Politie Dienst (KLPD). Naast de algemene handhaving gaat het vooral om handhaving van de kwaliteit, de uitrusting en de eisen waaraan de bemanning van zeeschepen moeten voldoen.

3.2.1 Nautisch beheer

De Scheepvaartverkeerswet wijst aan welke bevoegde autoriteiten (zogenaamde Rijkshavenmeesters) verantwoordelijk zijn voor het nautisch beheer van de rijksvaarwegen. In de aanloopgebieden naar de zeehavens zijn dit de HID's van de regionale diensten van RWS Noord-Nederland en Zeeland, de Commandant Maritieme Middelen van de Koninklijke Marine en de directeurs van de Havenbedrijven van Rotterdam en Amsterdam. Op de Noordzee buiten de aanloopgebieden is de directeur Kustwacht verantwoordelijk voor het nautisch beheer.

De Noordzee wordt zeer druk bevaren. Figuur 3.1 geeft een beeld van de scheepvaartintensiteiten. Voor de dagelijkse zorg voor een vlotte en veilige afwikkeling van al dit scheepvaartverkeer op de Noordzee (nautisch beheer) staat de beheerders een scala van instrumenten ter beschikking. Deze worden hieronder beschreven.

Verkeersregels

Het (gewenste) verkeersgedrag komt primair voort uit naleving van de verkeers- en gedragsregels, zoals vastgelegd in de *Internationale bepalingen ter voorkoming van aanvaringen op zee*. Deze regels

worden aangevuld door de voorschriften van het *Scheepvaartreglement territoriale zee*.

Routing, clearways en veiligheidszones

Internationaal vastgestelde routingssystemen voor de scheepvaart spelen een uiterst belangrijke rol op de Noordzee; niet alleen voor de ordening van het scheepvaartverkeer zelf, maar ook in de afstemming tussen de scheepvaart en andere gebruiksfuncties. De internationaal vastgestelde verkeersscheidingsstelsels voor het doorgaande scheepvaartverkeer en in de aanloopgebieden naar de grotere zeehavens bieden een belangrijke basis om tegengestelde verkeersstromen te scheiden. De verkeersscheidingsstelsels hoeft men niet verplicht te gebruiken. Wel is het voor (geladen) grotere olie-, chemicaliën- en gastankers sinds medio 1997 verplicht de verder uit de kust gelegen diepwaterroute te gebruiken. Als gevolg hiervan is het scheepvaartverkeer door de route nabij de Wadden afgenomen en zijn de diepwaterroutes aanzienlijk drukker geworden. Dit heeft een positief effect op het kwetsbare Waddengebied.

Inmiddels is, mede in het kader van de nieuwe mijnbouwwetgeving, het geheel van routingsmaatregelen op de Noordzee gekaderd in een systeem van clearways. In een clearway is het niet toegestaan kunstmatige eilanden, installaties, constructies en dergelijke te bouwen, te plaatsen of op te richten. De veiligheidszones van 500 meter, die rondom mijnbouwactiviteiten gelden, worden ook toegepast rondom windturbineparken. In deze veiligheidszones is scheepvaartverkeer (inclusief visserij en recreatieverkeer) niet toegestaan.

Plaatsbepalingssystemen

Satellietplaatsbepaling en satellietnavigatie nemen in snel tempo de plaats in van terrestrische radioplaatsbepalingssystemen en vaarwegmarkering op zee.

3) Ook de Havenbedrijven verrichten handhavingstaken.

Het plaatsen
van een boei

Het gebruik van het wereldwijde Global Positioning System (GPS) is voor algemene navigatiedoeleinden gemeengoed geworden. Voor de precisienavigatie van diepstekende schepen in de aanloopgebieden wordt voorzien in een differentieel systeem dat een hoge positie-nauwkeurigheid biedt (differential GPS). In EU-kader heeft inmiddels besluitvorming plaatsgevonden over een Europees satelliet-navigatiesysteem (Galileo), dat in 2008 operationeel zou moeten worden.

Vaarwegmarkering

Vaarwegmarkering (boeien en bakens) wordt vooral nog gebruikt om grenzen van vaargeulen en routes te markeren, en om bijvoorbeeld risicovolle wrakken en ondiepten te signaleren. Na een integrale heroverweging van het markeringsstelsel op de Noordzee is dat markeringsstelsel geleidelijk gemoderniseerd. Daarbij zijn de vroegere lichtscheppen verdwenen, en is het gebruik van zogenaamde RACON-bakens toegenomen. Het stelsel wordt periodiek beoordeeld, waarbij de functionaliteit van het gebruik van vaarwegmarkering voorop staat.

Informatievoorziening voor de scheepvaart

Als kuststaat is Nederland verplicht (nautische) informatie ter ondersteuning van de navigatie aan boord van schepen te verstrekken. Kenmerkend

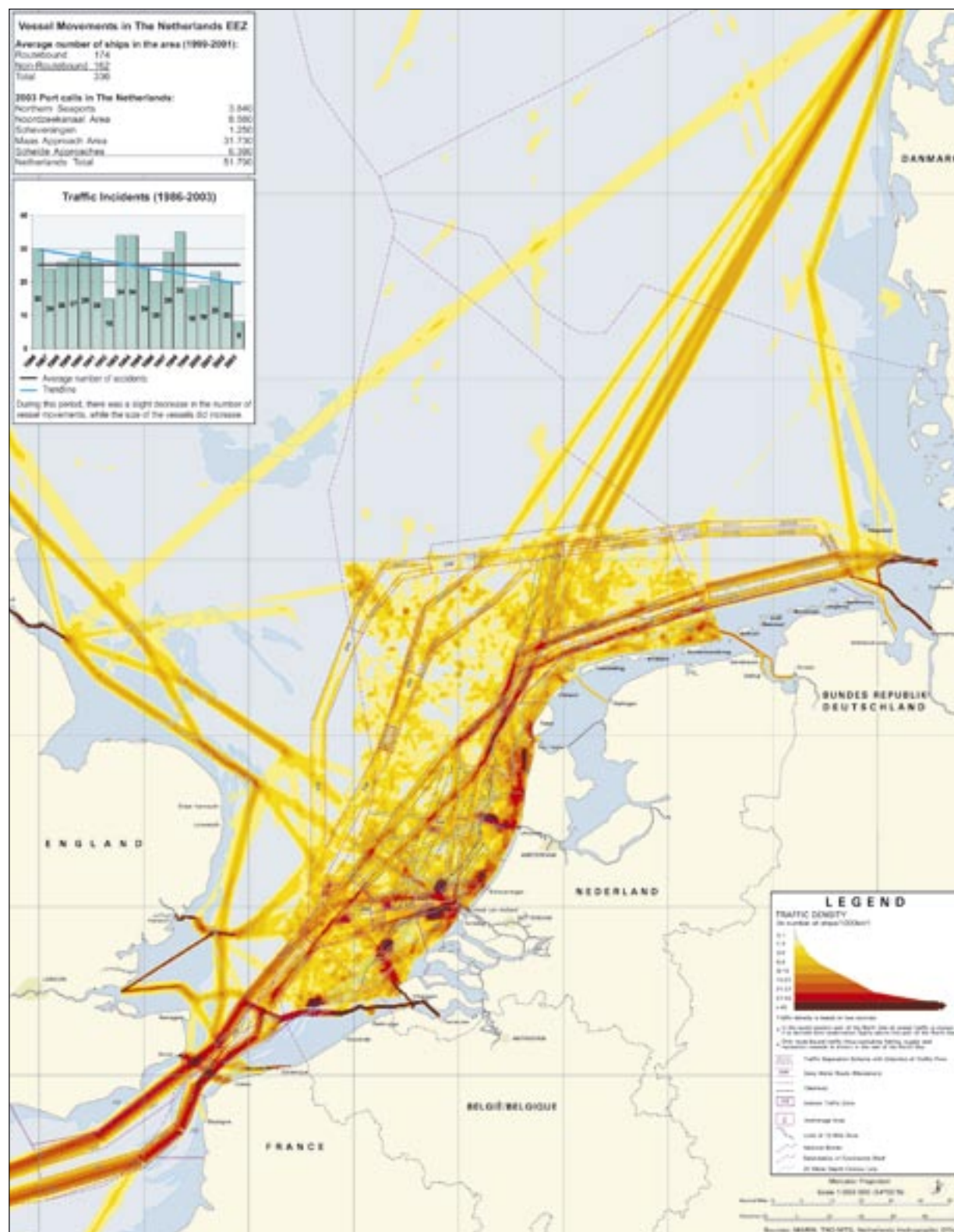
voor dit instrument is de combinatie van statische informatie (zoals zeekaarten en nautische publicaties) en dynamische informatie (zoals weerberichten, waterstanden en gevaarlijke verkeerssituaties). Statische informatie wordt vooral verzorgd door de Dienst der Hydrografie. In de verstrekking van dynamische, actuele informatie speelt het Kustwachtcentrum een centrale rol.

Loodsen

De diensten van (register) loodsens zijn voor het verkeersmanagement op het Nederlands Continentaal Plat vooral van belang in de aanloopgebieden naar de zeehavens. Loodsplicht geldt, met enkele uitzonderingen, alleen voor schepen die een Nederlandse zeehaven aandoen of daaruit zijn vertrokken. De Rijkshavenmeester is bevoegd schepen die aan bepaalde eisen voldoen te ontheffen van de loodsplicht. In het kader van recente besluitvorming over het loodsen van zeeschepen is op termijn verdere flexibilisering van de loodsplicht aan de orde, vanzelfsprekend binnen de randvoorwaarden van veiligheid. Ook het meer structureel toepassen van het 'loodsen op afstand' is onderdeel van het kabinetsbeleid. Op de Noordzee zelf worden ook vrijwillige loodsdiensten verricht door zogenaamde Certificaatloodsen (Noordzeeloodsen). De rol van de overheid beperkt zich hier tot kwaliteitsbewaking en certificering.

Verkeersbegeleiding

Verkeersbegeleiding (Vessel Traffic Services; VTS) vindt vooral plaats in de aanloopgebieden naar de zeehavens, de waterwegen naar de zeehavens, en in de zeehavens zelf. Verkeersbegeleidende systemen in Nederland bevinden zich inmiddels in alle aanloopgebieden en toegangen tot de (grotere) zeehavens. Ze bestaan primair uit bemande verkeersposten van waaruit het scheepvaartverkeer continu wordt begeleid. Verkeersbegeleiding voorziet primair in (interactieve) verstrekking van actuele verkeersinformatie aan de scheepvaart, maar daarnaast

Boeien

ook in het organiseren (plannen) en actief ordenen van het scheepvaartverkeer. Om verschillende redenen is er geen structurele verkeersbegeleiding van de passerende scheepvaart; wel vindt in incidentele gevallen verkeersbegeleiding op de Noordzee plaats als bijvoorbeeld mijnbouwactiviteiten of de afwikkeling van incidenten daartoe aanleiding geven.

Meld- en volgsysteem

Er bestaat een zekere behoefte aan informatie over het scheepvaartverkeer voor de Nederlandse kust; vooral met betrekking tot het vervoer van gevaarlijke of milieuverontreinigende goederen. Een meld- en volgsysteem dat deze informatie levert, maakt het mogelijk een globaal beeld te krijgen van de scheepvaart die dergelijke stoffen over de Noordzee vervoert. Dit gebeurt mede door gebruik te maken van de scheepsmeldingen die verplicht zijn voor het vervoer van gevaarlijke en verontreinigende stoffen in Europese wateren. Door elektronische uitwisseling van ladinggegevens tussen havens en kustwachtcentra, en tussen Europese kustwachtcentra onderling, is het mogelijk bij een incident of calamiteit snel over de relevante ladinggegevens te beschikken.

Sinds medio 2004 wordt dit meld- en volgsysteem verder ondersteund door de wereldwijde invoering van een automatisch identificatiesysteem (AIS) aan boord van zeeschepen. Via een voor de Noordzee ingericht netwerk van AIS-walontvangers beschikt het Kustwachtcentrum nu over een systeem waarmee scheepsgegevens, identiteit, positie, IMO-klasse van de lading en bestemming met de verwachte tijd van aankomst van een schip kunnen worden bepaald. Schepen kunnen hiermee tot zo'n dertig kilometer uit de kust worden gevolgd. Aan uitbreiding van het dekingsgebied van de AIS-walstations wordt gewerkt. De toepassing van dit AIS-systeem voor de Noordzee vormt onderdeel van een Europees netwerk dat krachtens de Europese Richtlijn 2002/59 wordt ingevoerd.

Bij de scheepvaart berust de nationale regelgeving grotendeels op internationale verdragen en aanbevelingen; dit is een logisch gevolg van het mondiale karakter van de zeescheepvaart. De internationale normen gelden rechtstreeks voor alle schepen van de landen die bij de betreffende verdragen partij zijn. De Nederlandse normen gelden in beginsel uitsluitend voor de schepen onder Nederlandse vlag.

De Nederlandse regelgeving bestrijkt vier deelgebieden: schip, lading, bemanning en verkeer. Bij de uitgangspunten voor die regelgeving geldt als beginsel dat wanneer zich een voorval voordoet waarbij de veiligheid in het geding komt:

- dit met de aan boord aanwezige middelen bestreden moet kunnen worden, en wanneer dit niet mocht lukken;
- de opvarenden moeten beschikken over de middelen, de kennis en de tijd om het schip veilig te kunnen verlaten en te kunnen overleven.

Maritieme noodhulp

Het is de taak van de rijksoverheid zorg te dragen voor een doeltreffende uitvoering van maatregelen die voortvloeien uit internationale verdragen betreffende de redding van mensenlevens op zee en de beperking van schade voor het mariene milieu en de kust. Voor overheidsoptreden op deze vlakken worden de volgende termen gebruikt: Nood-, spoed- en veiligheidscommunicatie (NSV), *Search and Rescue* (SAR) en Rampen- en incidentenbestrijding (RIB). Zie ook hoofdstuk 2.

In veel gevallen is de SAR-actie de eerste fase van de rampen- en incidentenbestrijding, specifiek gericht op de redding van mensenlevens op zee. De directeur Kustwacht is formeel verantwoordelijk voor het functioneren van de SAR-dienst, de coördinatie van de opsporing en redding, en het opstellen van operationele procedures. Het Kustwachtcentrum fungeert als Reddingscoördinatiecentrum (RCC), zowel voor maritieme als voor aeronautische hulpverlening. Uitvoering van de feitelijke opsporing en redding is in handen van een aantal diensten, zoals de Koninklijke Marine (KM) en de Koninklijke Nederlandse Reddingsmaatschappij (KNRM). Ook het vliegtuig van de Kustwacht wordt voor SAR-taken ingezet.

Onder maritieme noodhulp vallen tevens de voorzieningen voor (sleep)hulp en berging op de Noordzee. Naast en aanvullend op de commerciële dienstverlening op dit vlak staat de directeur Kustwacht op continu-basis de zeesleper “*Waker*” ter beschikking, waarvoor de rijksoverheid een meerjarig contract met de bergingsindustrie heeft gesloten. Ten slotte valt ook het bieden van een toevluchtsoord (*place of refuge*) aan schepen in nood onder de noemer van maritieme noodhulp. Hierover zijn inmiddels zowel in IMO-verband als in EU-verband nadere afspraken gemaakt, gericht op een adequate afweging van de belangen van het betrokken schip en die van de betrokken kuststaat.

Berging van
een zeilschip

Overig beheer in relatie tot scheepvaart

Vergunningen voor bijzondere activiteiten

Bij het verlenen van vergunningen voor bijzondere activiteiten of evenementen (bijvoorbeeld zeilwedstrijden, bijzondere transporten) worden voorwaarden gesteld die niet alleen zijn gericht op een veilige, vlotte en milieuveilige afwikkeling van het scheepvaartverkeer, maar ook op de instandhouding van de infrastructuur en de kwaliteit van het zwemwater.

Zeeverkeersonderzoek

Periodiek vindt een stelselmatige meting plaats van aard, omvang, dichtheid en gedrag van het scheepvaartverkeer op de Noordzee, vooral ten behoeve van beleidsanalyse en beleidsevaluatie. Op basis van de verkeersdichtheden kan met het model SAMSON (safety assessment model for shipping and offshore North Sea) de kans op aanvaringen en de omvang van de daarmee samenhangende uitstroom van olie berekend worden. Hetzelfde geldt voor de verwachte verdeling van operationele lozingen vanaf schepen. Deze informatie is relevant in relatie tot de organisatie van de bestrijding van incidenten.

Wrakken opruimen

Het opruimen van wrakken (schepen, lading, stores en bunkers) kan zowel vanuit het nautisch

Explosievenregeling

Het opvissen van explosieven en vermoedelijke onderdelen daarvan houdt risico's in voor de vissers, maar ook voor anderen in hun omgeving. Om de risico's terug te brengen, is de dienstverlening door deskundigen beslist noodzakelijk. Immers, elke ondeskundige handeling met een opgevisst explosief kan fataal zijn. Hiertoe is de bijstands- en bijdrageregeling in het leven geroepen met als doel de risico's die verbonden zijn aan het opvissen van explosieven binnen de Nederlandse visserijzone zoveel mogelijk terug te dringen. Als hulpmiddel voor het herkennen van explosieven bestaat de explosievenkaart. Naar aanleiding van incidenten op zee in het voorjaar van 2005 is extra aandacht besteed aan deze problematiek. Als gevolg van het toegenomen aantal meldingen is de opsporing en vernietiging van explosieven door de marine geïntensiveerd.

Het lichten
van een wrak

als vanuit het technisch beheer van de Noordzee nodig zijn. Of een wrak wordt geborgen hangt onder meer af van de mate waarin het wrak het mariene milieu, andere kuststaatbelangen dan wel het scheepvaartverkeer bedreigt of hindert. Voor wrakken ouder dan 50 jaar moet in het kader van de monumentenwet 1988 een nadere afweging gemaakt worden voordat ze geruimd kunnen worden. Deze afweging gebeurt op basis van informatie over de archeologische waarde. De Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) adviseert het Bevoegd Gezag hierover. Ter voorkoming van milieuverontreiniging worden bunkers vrijwel altijd zo snel mogelijk uit het wrak gehaald. Binnen de territoriale wateren is wrakopruijing geregeld in de Wrakkenwet en kan de eigenaar worden verplicht het wrak te laten bergen. Nederland streeft in IMO-verband naar een uniforme en verplichtende regeling voor het opruimen van wrakken buiten de territoriale zee. Op dit moment lukt het vaak niet om met succes buiten de territoriale zee de eigenaar aansprakelijk te stellen, terwijl het opruimen van wrakken een kostbare aangelegenheid is. Op diverse plaatsen liggen nog scheepswrakken en ankers. Uit nautisch oogpunt is het wenselijk om deze op te ruimen.

Handhaving

In 2003 heeft de PKHN een nieuw instrument geïntroduceerd voor de beleidsmatige aansturing van handhavingactiviteiten van de Kustwacht (het '7 stappenmodel').⁴ Een eerste criminaliteits- dan wel dreigingsbeeld en een eerste inhoudelijke verkenning van de risico's voor het onderwerp waterverontreiniging zijn in 2003 afgerond. Tijdens een expertbijeenkomst in 2004 zijn de risico's nader geanalyseerd waarna deze later dat jaar door de PKHN-leden zijn geprioriteerd. Gelijktijdig is een achttal dreigingen onderkend. In 2005 werken verschillende werkgroepen deze nader uit in plannen. Die plannen moeten de elementen bevatten die te maken hebben met inzicht, strategie en uitvoering waarbij duidelijk moet worden wat de rol van de Kustwacht in die drie stadia is. Daarbij zal de Kustwacht flexibeler inzetbaar moeten zijn, te weten op momenten die vragen om een adequate bestrijding van risicovolle regelovertreding (uitvoering) of om een bijdrage te leveren aan het verkrijgen van inzicht en het bepalen van de strategie.

3.2.2 Technisch beheer (baggeren)

Om de toegangsgeulen van en naar het Rotterdams en Amsterdams havengebied op vereiste diepte te houden, zijn onderhoudsbaggerwerkzaamheden noodzakelijk. Het Expertisecentrum Baggeren van RWS Noordzee beheert de grote onderhoudscontracten voor het op diepte houden van de Euro-Maasgeul, de IJ-geul en de buitenhaven van IJmuiden. Dit centrum houdt zich ook bezig met het beoordelen van ontgrondingsplannen, het vaststellen van baggerstortlocaties en het surveyen en opruimen van ankergebieden.

Vrijkomend zand uit de geulen wordt gebruikt voor suppleties en als ophoogzand. Het baggeren van de

De PKHN heeft in haar *Beleidsplan Handhaving Noordzee* de volgende prioriteiten vastgesteld voor 2005.

1. Gebruik van, onder meer, containers voor vervoer van illegaal afval, wapens, munitie en drugs;
2. Lozingen van chemicaliën en olie door de scheepvaart;
3. Fraude en valsheid in geschrift met betrekking tot ladingen documenten, invoerrechten, accijnzen, subsidies (waaronder onjuiste aangifte);
4. Overtreden verkeersscheidingsstelsel, tankerroutering, veiligheidszone, zone kustverkeer en overtredingen voorrangregels;
5. Niet melden grensoverschrijding, nadering Nederlandse kust, zieken aan boord (SARS), vervalste documenten en verstekelingen;
6. Bemanning voldoet niet aan eisen, het schip is onderbemand, voldoet niet aan ARBO en is ongecertificeerd;
7. Illegale visserijwerktuigen;
8. Gijzelingen of aanslagen in havens, op veerboten, cruiseschepen, tankschepen, platforms en gevaarlijke lading.

geulen is een onderhoudsmaatregel en is niet vergunningplichtig. Vrijkomende bagger wordt – indien deze aan gestelde eisen voldoet – teruggestort in zee op daartoe aangewezen locaties. Om de vaargeuldiepte te monitoren en zo het noodzakelijke onderhoud te kunnen bepalen, voert RWS Noordzee regelmatig lodingen uit.

4) Omgevingsanalyse; prioriteitsstelling; effecten; stuurgetallen; streefwaarden; producten; evaluatie en bijsturing.

3.2.3 Kustlijnzorg

Sinds 1990 is het streven de kustlijn te handhaven op de plek waar deze toen ongeveer lag, de zogenaamde Basiskustlijn (BKL). Bij het handhaven van de kustlijn is er ruimte voor dynamische processen. In 2000 (Derde Kustnota) is hieraan het streven toegevoegd dat het kuststelsel als geheel niet structureel zand verliest. Sindsdien (2001) is naast de BKL de zandbalans van het kuststelsel als geheel een belangrijke graadmeter voor het beleid 'dynamisch handhaven' op grotere schaal.

De regionale diensten van Rijkswaterstaat die een deel van de Nederlandse kust beheren, zijn verantwoordelijk voor de maatregelen die nodig zijn voor de kusthandhaving. RWS Noordzee organiseert in opdracht van deze diensten de monitoring en de uitvoering van kustsuppleties. Sinds 2001 zijn de jaarlijkse suppletiehoeveelheden bijna verdubbeld, vooral door meer en vaker onder water te suppleren (zie figuur 3.2). Behalve om de structurele erosie van de kustlijn tegen te gaan, gebeurt dit ook om tekorten in de zandbalans te compenseren. Er wordt vaker onder water in plaats van op het strand gesuppleerd; dit veroorzaakt minder hinder voor recreatie en de verwachting is dat deze vorm van suppleren op termijn kosteneffectiever blijkt. Het winnen van zand voor kustsuppleties (buiten de vaargeulen) is

vergunningplichtig. De kustsuppleties zelf worden uitgevoerd in het kader van de Wet op de waterkering en zijn niet vergunningplichtig.

3.2.4 Veilig zwemwater

De ministers van Verkeer en Waterstaat en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu zijn ervoor verantwoordelijk dat het zwemwater voldoet aan de kwaliteitsnormen. Provincies houden toezicht. Rijkswaterstaat verzorgt de monitoring voor de Noordzee.

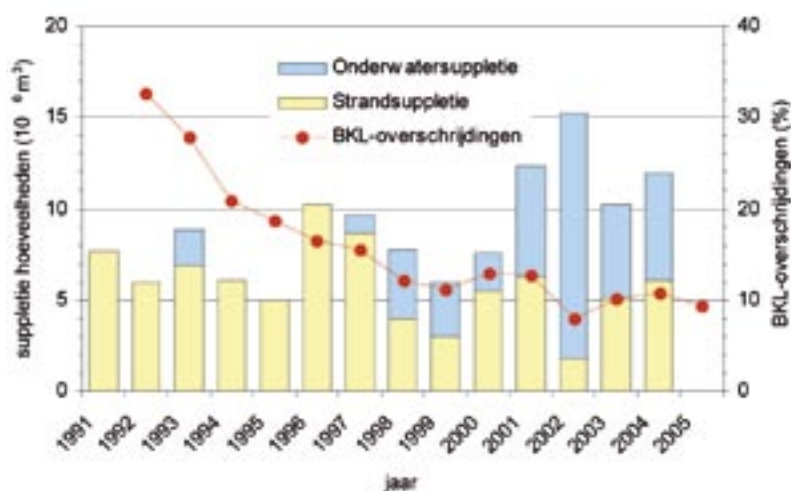
Bewaking zwemwaterkwaliteit

In het *Beheerplan voor de rijkswateren* is de kustzee van de Noordzee aangewezen als rijkswater met een zwemwaterfunctie. Het water moet op de aangewezen zwemwaterlocaties (meetpunten) aan wettelijke normen voldoen. Deze zijn vastgelegd in de EU-Zwemwaterrichtlijn. Daarom wordt de kwaliteit gemonitord. RWS Noordzee voert jaarlijks gedurende het badseizoen (mei – september) een zwembacteriële bemonsteringsprogramma uit en verstrekt ingewonnen gegevens aan provincies, gemeenten en belangenorganisaties. Bij slechte resultaten kan de provincie een negatief zwemadvies geven, of zelfs een zwembad sluiten voor het publiek. Incidentele problemen kunnen zich voordoen als gevolg van veel neerslag en onvoldoende riool- en zuiveringscapaciteit. Overstorten kunnen dan zorgen voor tijdelijke verslechtering van de waterkwaliteit. Daarnaast wordt via het vergunningenspoor (Wvo-vergunningen voor lozingen op de Noordzee) getracht de emissies van fecale bacteriën te reduceren.

Algen

De beheerder neemt periodiek monsters om de aanwezigheid van giftige algen en plaagalg te kunnen vaststellen. Ook worden algenvlekken soms vanuit het vliegtuig gesignaleerd, waarna eveneens monsters worden genomen. Sommige algen kunnen lei-

Figuur 3.2
Suppletiehoeveelheden en BKL-overschrijdingen
(bron: RIKZ, 2005)

Algenbloei
of schuim op
het strand

den tot gezondheidsklachten bij zwemmers, schadelijk zijn voor de schelpdierkweek en -visserij en voor de consument van mosselen. In de nazomer wordt regelmatig de aanwezigheid van giftige algen en plaagalgen geconstateerd. Op basis van de resultaten van bemonsteringen kan de provincie in ernstige gevallen een tijdelijk zwemverbod instellen en kan het Productschap Vis in overleg met de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport mosselkweekgebieden sluiten.

3.3 Ontwikkelingen

Veilige scheepvaart

Bij het handhaven en waar mogelijk verbeteren van het bestaande veiligheidsniveau is stelselmatige afstemming van het Noordzeebeleid op de andere gebruiksfuncties van de Noordzee van essentieel belang. Belangrijke optie hiervoor is het in onderlinge samenhang optimaliseren van de individuele instrumenten voor het voorkomen en/of beperken van de gevolgen van rampen en incidenten. Dit

betreft in de komende tijd vooral de verdere ontwikkeling van het SAMSON-model (Safety Assessment Model for Shipping and Offshore on the Northsea), de realisatie van een communautair monitoring- en informatiesysteem voor de zeevaart, inclusief de daarvoor benodigde (AIS-) walinfrastructuur, en de optimalisering van de minimaal benodigde voorzieningen voor nood-, spoed- en veiligheidscommunicatie (GMDSS – Global Maritime Distress and Safety System), opsporing en redding (SAR – Search and Rescue) en rampen- en incidentenbestrijding.

Zoals reeds is aangegeven wordt het scheepvaartveiligheidsbeleid in toenemende mate bepaald door de IMO en de Europese Unie. De Europese Commissie bereidt thans een pakket (nieuwe) maatregelen (3rd Maritime Safety Package) voor. Een van die (voorgenomen) maatregelen is het wijzigen van de monitorrichtlijn, wat gevolgen heeft voor het beheer van de Noordzee. Maar ook de totstandkoming van de sanctierichtlijn betekent een en ander voor het beheer, zeker daar waar het de bestrijding van (potentiële) olie-incidenten betreft.

Voor het beheer speelt ook de oprichting van een Europees agentschap voor de maritieme veiligheid (EMSA). De doelstelling van dit agentschap is het in de Europese Unie waarborgen van een hoog, uniform en efficiënt niveau van veiligheid op zee en voorkoming van verontreiniging door schepen.

Concrete ontwikkelingen zijn voorts:

- evaluatie invoering middenbermmarkering als vervanging van laterale markering boven de Waddeneilanden;
- onderzoek naar de mogelijkheden van AIS ten behoeve van de handhaving en de dienstverlening op zee.

Veilig zwemwater

De huidige Zwemwaterrichtlijn is, zowel wetenschappelijk als beheersmatig gezien, verouderd. Vaststelling van een nieuwe, aangepaste richtlijn wordt eind 2005 voorzien. In de nieuwe richtlijn zal een pro-actief beleid worden voorgeschreven en zal een nieuwe indeling van de zwemwaterkwaliteit worden vastgelegd. Ook de informatievoorziening zal beter worden geregeld. Rijkswaterstaat onderzoekt de mogelijkheid om in samenwerking met gemeenten en provincies badgasten met moderne middelen actueel en beter te informeren over de kwaliteit en temperatuur van het zwemwater, activiteiten aan

de kust, weersverwachtingen en andere relevante gegevens. Hiervoor kunnen 'Badgasten Informatie Panelen' worden gebruikt. Ook zullen modellen worden ontwikkeld die voorspellen wanneer een calamiteit zich waarschijnlijk voordoet. Een waarschuwing of verbod kan dan sneller worden uitgegeven dan in het geval van bemonstering en laboratoriumanalyse. Voorts vindt nader onderzoek plaats naar de sanering van de overstorten van Beverwijk en Bergen die rechtstreeks uitmonden op zee.

3.4 Conclusies

Over het geheel genomen functioneert het huidige beheerinstrumentarium goed. De Noordzee kan dan ook beschouwd worden als een veilige zee. De belangrijkste opgave om dit zo te houden, is ervoor te zorgen dat ook in de komende tien jaar de beschikbare instrumenten goed blijven functioneren en de verantwoordelijke beheerders hun taken goed blijven uitvoeren. Niettemin zijn er op onderdelen nog verbeteringen mogelijk. Als gevolg van de toename van het aantal meldingen is een intensivering van de opsporing en vernietiging van explosieve in gang gezet. Verdere verbeteringen van het beheerinstrumentarium worden hieronder genoemd.

Scheepvaart

Het nautisch beheer (paragraaf 3.2.1) is erop gericht een vlotte en veilige afwikkeling van de scheepvaart te waarborgen. Dat het nautisch beheer er in de praktijk ook inderdaad aan bijdraagt dat de Noordzee een relatief veilige transportader is, kan onder andere worden afgeleid uit het aantal significante ongevallen per jaar. De gehanteerde referentiewaarde is maximaal 25 ongevallen per jaar. Zoals uit figuur 3.3 blijkt, is sprake van een lichte daling van het aantal ongevallen per jaar, een tendens die zich ook mondiaal voordoet.

Zwimmers in zee

Het aantal significante ongevallen op de Noordzee per jaar is een van de criteria, een prestatie-indicator, waaraan beleid wordt getoetst.

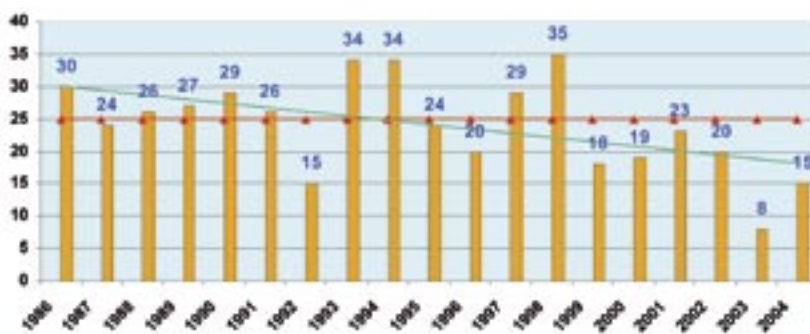
Structurele knelpunten in de verkeersafwikkeling of veiligheid zijn in de afgelopen jaren niet voorgekomen. Wel blijkt uit de cijfers dat vissersschepen relatief vaak betrokken zijn bij ongevallen. Het toenemend ruimtebeslag van vaste objecten op zee is een aandachtspunt voor de veiligheid. Hierbij worden geen problemen verwacht (zie ook hoofdstuk 5). Het model SAMSON is beschikbaar om de effecten van ruimtelijke ontwikkelingen, ontwikkelingen in de scheepvaart en andere activiteiten op verkeersveiligheid en milieu (vooraf) te evalueren.

Ondanks de relatieve veiligheid, blijven verdere verbeteringen een continu aandachtspunt. Het ontbreken van middelen voor het opruimen van oude wraken is een knelpunt.

Kustlijnzorg

Sinds 1998 stabiliseert de kustlijn zich. Sindsdien wordt nog in ongeveer tien procent van de gevallen de Basiskustlijn overschreden. Deze overschrijdingen zijn inherent aan het gevoerde beleid. Bij een incidentele overschrijding wordt niet direct ingegrepen, waardoor binnen bepaalde grenzen dynamiek mogelijk is. Sinds 2001 zijn de suppletiehoeveelheden vergroot (bijna verdubbeld) om daarnaast de tekorten in de zandbalans te compenseren.

De zandbalans van het kuststelsel als geheel is sinds 2001 een belangrijke graadmeter voor het beleid 'dynamisch handhaven' op grotere schaal. Door de uitvoering van de suppleties en het verbod op zandwinning binnen de doorgaande NAP -20 m lijn kan naar verwachting aan de beleidsdoelen worden voldaan. De methode van onderwatersuppleties is relatief nieuw. Monitoring en evaluatie blijven

duo belangrijk. In 2005 wordt het beleid 'dynamisch handhaven' geëvalueerd.

Veilig zwemwater

Er vindt nader onderzoek plaats naar de sanering van de overstorten. Met de nieuwe richtlijn en de geplande verbeteringen van de monitoring en informatieverstrekking zullen de eerder genoemde knelpunten vermoedelijk tot het verleden behoren.

Figuur 3.3
Ongevallen
Noordzee
1986 - 2004

4 Rendabele zee

De Noordzee heeft een grote economische betekenis. Sommige economische activiteiten zijn direct aan de zee gerelateerd (bijvoorbeeld olie- en gaswinning, visserij), andere indirect (zoals havens, industrie en recreatie). Ook is de Noordzee van belang voor transportactiviteiten (scheepvaart, telecommunicatie, energievoorziening) en gebruiksfuncties waarvoor op land onvoldoende ruimte is (windenergie, zandwinning). De economische doelstellingen zijn sterk sectoraal gericht. Dit geldt eveneens voor het beschikbare beheerinstrumentarium, dat door de band genomen adequaat is. Winst is te halen in verbetering van de publieksgerichte dienstverlening, stroomlijning van vergunningprocedures (en daarmee verlaging van de administratieve lastendruk) en de integrale afweging van het ruimtegebruik.

4.1 Doelstellingen van het beleid

Het economisch gebruik van de Noordzee omvat activiteiten in de territoriale zee en de Exclusieve Economische Zone (EEZ). In deze EEZ heeft Nederland volgens het internationale zeerecht⁵ behalve het exclusieve recht op vruchtgebruik ook de plicht het mariene milieu te beschermen. Een aantal zaken zoals het recht op vrije doorvaart, vrije overvlucht en vrije doorgang voor kabels en leidingen is van

dit exclusieve gebruiksrecht uitgesloten; dat wil zeggen dat Nederland – onder bepaalde voorwaarden – gebruik door andere landen moet toestaan.

Het beleid voor de economische functie van de Noordzee is per sector of gebruiksfunctie vastgelegd. De hoofddoelstelling is volgens de *Nota Ruimte* een maximale duurzame opbrengst te realiseren. Hieronder volgt per sector eerst een korte economische karakteristiek gevolgd door een beschrijving van het beleid.

Energie

Winning en opsporing van aardolie en aardgas geschiedt voor de Nederlandse economie, voor de voorzieningszekerheid en voor een transitie naar een duurzame energiehuishouding.

De Nederlandse gasproductie levert Nederland thans per jaar ongeveer 5 miljard euro aan gasbaten op. De gaswinning en alles wat ermee samenhangt, levert werk aan ongeveer 11.000 mensen, voornamelijk in het noorden van het land. In 2003 bedroeg de bruto aardgasproductie uit de Nederlandse gasvelden 68,40 miljard m³. Van deze productie kwam 23,14 miljard m³ van het Nederlands Continentaal Plat (NCP). In 2003 werd in totaal 2,72 miljoen m³ olie gewonnen, waarvan 2,31 miljoen m³ op het NCP.

5) Het VN-Verdrag inzake het recht van de zee (UNCLOS) geeft de kuststaat het recht op de exploratie en exploitatie van natuurlijke rijkdommen in zee en in de zeebodem, alsook op economische exploitatie en exploratie van de zone in bredere zin, zoals opwekking van energie. De verplichtingen onder dit verdrag hebben betrekking op het behoud en beheer van die natuurlijke rijkdommen en de bescherming en het behoud van het mariene milieu.

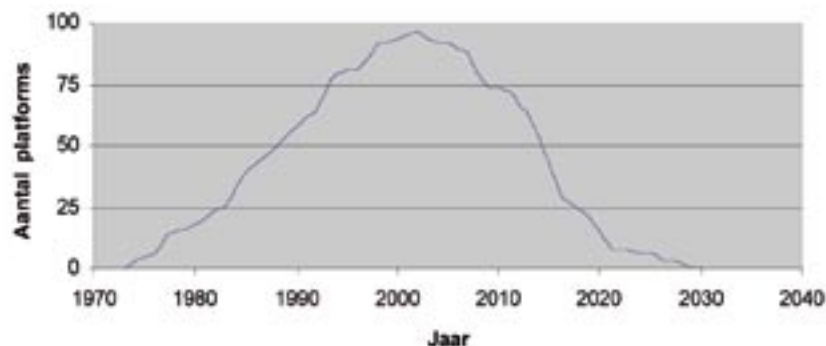
Boorplatform

Het aantal producerende velden neemt in de komende decennia aanzienlijk af (figuur 4.1). Daardoor zal de infrastructuur van platforms en pijpleidingen op een gegeven moment in onbruik geraken. Vooral de kleine velden op de Noordzee (< 3 mrd m³) zijn voor een rendabele exploitatie sterk afhankelijk van bestaande infrastructuur. Het is overigens nog steeds te verwachten dat nieuwe winninglocaties op de Noordzee in exploitatie zullen worden genomen. Dit gaat naar verwachting niet gepaard met aanzienlijk ruimtebeslag.

Figuur 4.1

Aantal producerende velden: veel velden in laatste productiefase

Olie- en gaswinning geschiedt volgens de *Nota Ruimte* om dwingende redenen van groot openbaar belang. Het kabinetsbeleid is erop gericht zo veel mogelijk olie en aardgas uit de Nederlandse kleine

velden te winnen, om zo het volle potentieel van de voorraden te benutten.⁶

Het kabinet voert ook een actief beleid gericht op bevordering van duurzame energie, waaronder windenergie, om de afhankelijkheid van eindige brandstoffen te beperken en de uitstoot van kooldioxide (CO₂) terug te dringen. Het kabinet streeft ernaar 6000 MW windenergie op de Noordzee te installeren in 2020. Dit is vastgelegd in de *Nota Ruimte*. De aanleg van windturbineparken vindt tot 6000 MW plaats om dwingende redenen van groot openbaar belang. Het demonstratiewindturbinepark van circa 100 MW bij Egmond aan Zee zal praktijkervaring opleveren met windenergie op open zee. Daarnaast is een vergunning verleend voor een park van 120 MW buiten de 12-mijlszone, Q7 genaamd. Na een moratorium van circa drie jaar zijn met ingang van eind 2004 de *Beleidsregels inzake de toepassing van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken op installaties in de exclusieve economische zone* in werking getreden. Op basis daarvan is het mogelijk nieuwe vergunningaanvragen in te dienen. Dit is begin 2005 in zo'n grote getale gebeurd, dat het noodzakelijk is te onderzoeken hoe de procedures omtrent vergunningverlening en subsidiëring van windenergie zowel voor de korte als de lange termijn het meest doelmatig op elkaar kunnen worden afgestemd. Voor de bouw van windturbineparken geldt volgens de *Nota Ruimte* een uitsluitingsbeleid, zie hoofdstuk 5.

Scheepvaart en havens

Het scheepvaartbeleid is, voor zover dit gericht is op een vlotte en veilige afwikkeling van de scheepvaart, beschreven in hoofdstuk 3. In dit hoofdstuk gaat het om de economische betekenis van

6) Zie ook de brief van de Minister van Economische Zaken van 12 oktober 2004 over de Voorzienings- en leveringszekerheid energie (gasbrief) aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, waarin het belang van het kleine veldenbeleid wordt gemotiveerd. De uitgebreide overwegingen uit deze gasbrief zijn in bovenstaande passage beknopt samengevat.

de scheepvaart. Deze is vooral gekoppeld aan de Nederlandse zeehavens.

De Nederlandse zeehavens zijn knooppunten voor internationale goederenstromen en een vestigingsplaats voor industrie en dienstverlening. Ze vervullen een sleutelfunctie in de Nederlandse economie. Door hun rol als aan- en afvoerhavens voor de belangrijkste economische centra in West-Europa, realiseren de Nederlandse zeehavens schaal- en scopevoordelen voor de Nederlandse transportsector (binnenvaart, rail- en wegtransport). De zeehavengebieden hebben een omvangrijke indirecte economische betekenis in de vorm van toegevoegde waarde en werkgelegenheid bij de toeleveranciers van bedrijven in het zeehavengebied. Deze toeleveranties betreffen vooral zakelijke en financiële dienstverlening en een breed spectrum van overige bedrijvigheid in industrie en dienstverlening.

De directe toegevoegde waarde die in 2002 in de Nederlandse zeehavengebieden werd gegenereerd, bedroeg 12,8 miljard euro. Dat is 3,3% van het bruto binnenlands product. In de zeehavengebieden werkten in 2002 ongeveer 144.000 mensen. Dit is bijna 2% van de werkgelegenheid in de Nederlandse economie. De indirect toegevoegde waarde bedroeg 9,3 miljard.

Het beleid hiervoor is vastgelegd in de nota *Zeehavens; ankers van de economie/Nationaal Zeehavenbeleid 2005 - 2010*. Voor het IBN 2015 is vooral de capaciteitsdoelstelling van belang: het instandhouden en verbeteren van de bereikbaarheid van de zeehavens en het realiseren van fysieke ruimte voor groei. In economische termen vertaalt zich dit in de aanwezigheid en instandhouding van voldoende vaarwegen en zogenaamde aanloopgebieden en 'toegangspoorten' (Euro-/Maasgeul en IJ-geul naar de Nederlandse havens van onder andere Rotterdam en Amsterdam) met een adequate vaardiepte.

Visserij

Schaalvergroting en verhoging van de productiviteit hebben in een aantal gevallen geleid tot overbevissing. Als gevolg van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) van de EU, zijn in de periode 1997-2002 de vangstrechten van de Nederlandse visserijsector, voor de economisch gezien belangrijkste vissoorten, gedaald met 50%. De vraag naar vis nam in die periode wel toe. Het gevolg hiervan was een prijsstijging, die de winstgevendheid van de gehele sector gunstig heeft beïnvloed. De Nederlandse vangsten worden grotendeels geëxporteerd vanwege hogere opbrengsten elders. Nederland importeert goedkopere vissoorten. Prijsstijgingen zijn echter niet oneindig door te voeren, waardoor de kottersector de jaren 2002 en 2003 met een negatief nettoresultaat heeft afgesloten. Sinds 2002 daalt het aantal kotters op het NCP. Met name het aantal grote boomkorkotters (> 2.000 pk) neemt in overeenstemming met het beleid steeds verder af (in 2003 met 24%). De economische perspectieven zijn onduidelijk.

Visserijboot

Internationaal visserijbeleid

De doelstelling van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid van de EU is als volgt geformuleerd: “Wat de exploitatieactiviteiten betreft, bestaan de algemene doelstellingen van het gemeenschappelijk visserijbeleid erin de beschikbare en toegankelijke levende mariene aquatische bestanden te beschermen en in stand te houden, te zorgen voor rationele en verantwoorde exploitatie daarvan op duurzame basis en onder voor deze sector passende economische en sociale voorwaarden, daarbij rekening houdend met de consequenties voor het mariene ecosysteem en in het bijzonder met de behoeften van zowel de producenten als de consumenten.” Het GVB is gestoeld op drie wijzen van beheer:

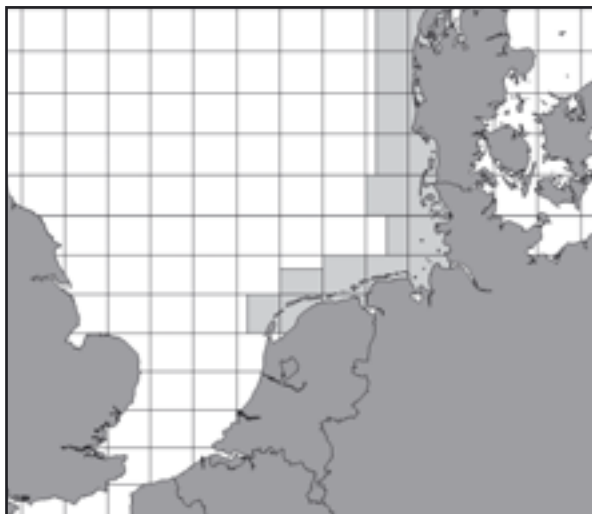
- het vlootbeheer, waarmee de omvang van de vloot wordt beheerst;
- het bestandsbeheer, in het kader waarvan beschikbare vangsthoeveelheden worden verdeeld in de vorm van quota (de garnalen- en schelpdiervisserij kennen geen Total Allowable Catch (TAC));

- het specifieke beheer in de vorm van beheer- en herstelplannen, op grond waarvan de meer kwetsbare bestanden of bestanden onder het veilig biologisch minimum specifiek kunnen worden beschermd.

De zeevisserij met schepen met een motorvermogen groter dan 300 pk mag in principe vissen op de gehele Noordzee met uitzondering van de kustwateren binnen de 12-mijlszone en het scholboxgebied (om jonge schol te beschermen).

Met ingang van 1 januari 2003 is het GVB ingrijpend herzien. Veel visbestanden waren vóór het nieuwe GVB biologisch niet meer veilig. De bestanden werden te zwaar bevist of de hoeveelheden paairijpe vis in de bestanden waren te klein, of beide problemen kwamen tegelijk voor. In het nieuwe GVB wil de Europese Commissie selectiever vistuig, meerjarenmanagementplannen⁷, proefnemingen met effortmanagement⁸ en discard-bans promoten. Ook wil de Europese Commissie in het GVB het toezicht, de controle en de rechtshandhaving verbeteren. De nieuwbouwsubsidies voor boten, die overigens niet door Nederland worden gebruikt, zullen worden afgebouwd. Het geld dat hierdoor vrijkomt, zal onder andere gaan naar programma's voor omscholing.

Voor de meeste soorten stelt de Europese Commissie voorts de Total Allowable Catches (TAC's) vast. De meerjaren plannen bieden ook de mogelijkheid om maatregelen vast te leggen voor vistuig, gesloten gebieden/perioden, minimum aanlandingsmaat en maatregelen voor niet-doelsoorten (zoals ontsnappingspanelen). Tevens mogen lidstaten binnen de 12-mijlszone beheersmaatregelen nemen voor behoud van ecosystemen die ook van toepassing zullen zijn op schepen van andere lidstaten.

Figuur 4.2
Het internationale
scholboxgebied.

7) Bij een meerjarenmanagementplan worden TAC's voor meerdere jaren vastgesteld.

8) effortmanagement houdt in, dat een vissersvaartuig een bepaald aantal zeedagen of visdagen toegekend krijgt, waarbij alle opgeviste soorten, zowel de vissoorten waarvoor hij een quotum heeft als de overige opgeviste soorten (mits niet beschermd), mogen worden aangeland.

De Europese Commissie wil meer onderzoek dat zich richt op het functioneren van de ecosystemen en ook de reactie van deze systemen op verschillende niveaus van visserijdruk en verschillende bevisingsstrategieën. Innoverend onderzoek is nodig op gebieden zoals selectief en milieuvriendelijk vistuig, genetica, methodes voor verbetering van visstandevaluatie, bemonsteringsprogramma's en systemen voor duurzame aquacultuur.

Nationaal visserijbeleid

De kustvisserij kent twee soorten visserij: (i) gemene weide visserij en (ii) perceelsgebonden visserij. Onder de eerste vallen de garnalenvisserij en de visserij door eurokotters met een motorvermogen < 300 pk. Onder de perceelsgebonden visserij vallen kokkelvisserij en mosselcultuur. De garnalen en schelpdiervisserij kennen geen TAC. Ten aanzien van de kustvisserij is het nationale beleid gericht op het bevorderen van een verantwoorde visserij en een evenwichtige exploitatie, het streven naar evenwicht tussen visserij en natuur en een andere verdeling van verantwoordelijkheid tussen overheid en bedrijfstak. Onderdeel daarvan is de toepassing van zogenaamde Biesheuvelgroepen, waarbij een groep van minimaal vijftien vissers onder bepaalde voorwaarden hun recht op het beheer van hun individuele contingenten overdragen aan de

groep. De vissers mogen zelf bepalen hoe ze hun contingenten opvissen, als ze maar niet overschrijden en in lijn blijven met de uitputting die het bestuur van de groep heeft vastgesteld. Nederland is binnen de EU de enige die dit principe toelaat.

De kustvisserij is toegankelijk voor vissersschepen uit de omringende Noordzeelanden: binnen de 3 mijl alleen voor België en daarnaast tussen de 3 mijl en 12 mijl ook voor Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië en Denemarken. Nationaal worden hiervoor vergunningen verstrekt.

Het nationaal visserijbeleid is vastgelegd in drie nota's: *Ruimte voor een zilte oogst: naar een omslag in de Nederlandse schelpdiercultuur: Beleidsbesluit Schelpdiervisserij 2005-2020*, *Beleidslijn Verplaatsing Schelpdieren* (1997), *Vissen naar evenwicht: Structuurnota Zee- en kustvisserij* (1993) en *Vast en zeker!: Beleidsbesluit vaste vistuigen* (2002).

Winning van oppervlakedelfstoffen

Op het Nederlands deel van de Noordzee wordt jaarlijks circa 35 miljoen m³ zand gewonnen (cijfers 2002). Hiervan komt een deel uit de vaargeulen naar Rotterdam en IJmuiden. Zeezand wordt grotendeels gebruikt als ophoogzand op land (circa

Links: Kist met schollen

Rechts: Zand in hopper

schelpenwinning

20 miljoen m³/j)). Voor kustsuppletie wordt ruim 14 miljoen m³/j gewonnen. Mogelijk kan in de toekomst ook nog op beperkte schaal beton- en metselzand (grove zandwinning) worden gewonnen. Dit bevindt zich echter ofwel in een ecologisch waardevol gebied (de Klaverbank) ofwel op grote diepte, zodat de winning op dit moment niet, respectievelijk niet op economisch haalbare wijze, kan geschieden. Dit leidt tot omvangrijke importen uit andere Europese landen.

De *Nota Ruimte* stelt dat winning van oppervlaktedelfstoffen in de Noordzee van nationaal belang is. Diepe winning is in beginsel toegestaan. Het *Tweede Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee* geeft een uitwerking van het beleid. Uitgangspunten zijn: een zuinig en hoogwaardig gebruik, goede afstemming met andere gebruiksfuncties en het duurzaam functioneren van het watersysteem.

De doorgaande NAP –20 m lijn geldt als landwaartse grens voor de winning van oppervlaktedelfstoffen. Er zijn enkele uitzonderingen. Zo mogen vaargeulen op diepte gehouden worden door zandwinning.

Voor diepe zandwinning geldt de doorgaande NAP –20 m lijn + 2 km als landwaartse grens.

Schelpen mogen worden gewonnen in gebieden waar het dieper is dan NAP -5 meter tot 50 km uit de kust. Voor de schelpenwinning bestaan maxima aan de jaarlijks te winnen hoeveelheden in bepaalde gebieden. Het beleid voor schelpenwinning is vastgelegd in de *Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning* en de partiële en tweede partiële herziening daarvan.

Kabels en leidingen

Sinds de komst van de olie- en gaswinning is op de Noordzee een uitgebreid netwerk van kabels en leidingen ontstaan. Gegeven de vooruitzichten van de olie- en gaswinning op de Noordzee en het bestaande leidingnet, is te verwachten dat zich hier in de toekomst een stabilisatie zal voordoen. Wel moet rekening gehouden worden met nieuwe internationale gasleidingen.

De eerste kabels op de bodem van de zee waren transatlantische telecommunicatiekabels tussen Europa en Noord-Amerika. Deze werden enkele decennia geleden gelegd. Sindsdien is het aantal telecomkabels gestaag gegroeid, maar inmiddels gestabiliseerd. Met de opening van de Europese elektriciteitsmarkt is de vraag naar internationale elektriciteitsverbindingen (interconnectoren) toegenomen. Nederland kent momenteel nog geen interconnectoren over zee. Er zijn wel twee projecten in voorbereiding: tussen Nederland en Noorwegen (NorNedkabel) en tussen Nederland en Groot-Brittannië (BritNedkabel). Het ziet er niet naar uit dat de markt meer internationale verbindingen kan dragen. Oprichting van windturbineparken op zee zal wel een extra behoefte aan elektriciteitskabels tussen de parken en de Nederlandse kust teweegbrengen.

Centraal beleidsdoel vanuit economische optiek is een facilitering van infrastructuur die beantwoordt aan de verwachte vraag naar communicatieverbin-

dingen en naar transport van gas, olie, en stroom. Het kabinetsbeleid is gericht op een zo efficiënt mogelijk gebruik van ruimte. Het streven is tracés te ontwikkelen waarin kabels en leidingen zo veel mogelijk gebundeld kunnen worden. In de *Nota Ruimte* is verder voor buiten gebruik zijnde kabels en leidingen een opruimplicht geïntroduceerd, tenzij in individuele gevallen aantoonbaar is dat de maatschappelijke baten van het laten liggen groter zijn dan de maatschappelijke kosten (zie uitwerking hiervan in hoofdstuk 6).

In het *Structuurschema Buisleidingen* worden toekomstige tracés vastgelegd. Het *Tweede Structuurschema Elektriciteitsvoorziening* (1994) (SEV) vormt het ruimtelijk en milieuhygiënisch toetsingskader voor de planning van elektriciteitswerken. Nieuwe elektriciteitskabels dienen te passen in de tracés die in het SEV zijn vastgelegd.

Toerisme en recreatie

Dankzij het 250 kilometer lange strand én de variatie in badplaatsen en omliggende duingebieden, is de kust een toeristische trekpleister van de eerste orde. De kust is goed voor ongeveer 7 miljoen overnachtingen, een kwart van alle toeristische overnachtingen in Nederland. De directe werkgelegenheid in de toeristische sector wordt geraamd op circa 80.000 arbeidsplaatsen, de indirecte op ongeveer 30.000 arbeidsplaatsen. Onduidelijk is welk aandeel hiervan samenhangt met kusttoerisme.

Zichtbare tendens in het laatste decennium is dat over het geheel genomen de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse kust afneemt. De watersportsector groeit juist wel; er is behoefte aan nieuwe jachthavens en zowel de toervaart langs de kust als die van en naar Groot-Brittannië neemt toe.

De Noordzee en de kustzone zijn ook van belang voor de sportvisserij. Volgens de Nederlandse Vereniging van Sportvisserfederaties telt Nederland

ruim een half miljoen zeesport vissers, die een economische waarde van 125 miljoen euro vertegenwoordigen.

Recreatie
aan de kust

Naast het economische belang hebben toerisme en recreatie ook een belangrijke maatschappelijke functie in de vorm van rust en ontspanning. Daarmee hebben toerisme en recreatie een positief effect op de volksgezondheid.

De regering heeft in de *Vernieuwde Toeristische Agenda* de verdere ontwikkeling van het kusttoerisme nadruk gegeven: vooral in de vorm van een verhoging van kwaliteit van de Nederlandse badplaatsen. Het recreatiebeleid en de uitvoering daarvan ligt grotendeels in handen van provincies en gemeenten.

De toeristische sector is deels een ruimte-intensieve sector en vaak gesitueerd in of in de nabijheid van natuur. Dit betekent dat bij economische ontwikkelingen een goed evenwicht moet worden gevonden tussen de economische belangen en de belangen van natuur en milieu, maar ook van kustveiligheid.

Grond-, weg- en waterbouw

De 'natte' grond-, weg- en waterbouwsector is een typisch Nederlandse bedrijfstak die Nederland te

Zeilers op zee

danken heeft aan de geografische ligging aan de Noordzee. Met specialistisch materieel voert deze bedrijfstak wereldwijd projecten uit: kustverdediging, landaanwinning en inpoldering, het baggeren van vaarwegen en rivieren, dijkenaanleg en allerlei andere soorten van infrastructurele werken. In Nederland zijn zo'n tachtig bedrijven actief als aannemer in de natte waterbouw. Ruim het dubbele aantal is actief in de nautische dienstverlening.

4.2 Beheertaken en instrumenten

4.2.1 Regulering van het gebruik

Op een zo intensief gebruikt gebied als de Noordzee ligt het voor de hand dat voor het gebruik kaders worden gesteld. Het gebruik kan (inter)nationaal gereguleerd worden door algemene regels, door voor bepaald gebruik gebieden te reserveren of uit te sluiten, maar ook door andere (bijvoorbeeld fiscale) maatregelen. Een belangrijk beheerinstrument voor de regulering van het gebruik is het onder bepaalde voorwaarden verlenen van vergunningen.

In bijlage 3 is aangegeven welke rijksorganisaties Bevoegd Gezag zijn voor de verschillende vergunningplichtige activiteiten.

Scheepvaart en havens

Veel beheermaatregelen zijn gericht op een vlotte en veilige afwikkeling van de scheepvaart op zee en van en naar havens. Deze zijn in hoofdstuk 3 beschreven. Scheepvaart blijft in deze paragraaf verder buiten beschouwing.

Visserij

De visserij wordt grotendeels in internationaal verband gereguleerd. Nationaal beheer bestaat vooral uit de vertaling van EU-beleid naar maatregelen voor individuele vissers via de toekenning van quota en toekenning van zeedagen.

Voor het vissen binnen de 12-mijlszone zijn vergunningen nodig. Voor bepaalde gebieden in de Voordelta is naast een publiekrechtelijke ook een privaatrechtelijke vergunning nodig, omdat deze gebieden in eigendom zijn bij de Dienst Domeinen⁹. Er zijn aparte vergunningen voor sleepnetvisserij, visserij met vaste tuigen (onder andere fuiken), garnalenvisserij, staandwantvisserij en visserij op overige schelpdiersoorten (*spisula* en *ensis*). Door het vaststellen van het aantal vergunningen, de looptijd van de vergunning, eisen aan vergunningvragers, eisen aan de netten/fuiken, eisen aan motorvermogen en door aan te geven waar men wel en niet mag vissen, kan men sturen op duurzame visserij in de 12-mijlszone. Ook zijn in de kustzee gebieden aangegeven waar geen boomkorvisserij mag plaatsvinden of waar anderzijds visserijbeperkende of voor visserij gesloten gebieden aangewezen zijn. Dit zijn de zogenaamde 'accentnatuurgebieden' in de Voordelta (zie ook kaart 14).

9) De Dienst Domeinen van het ministerie van Financiën vertegenwoordigt het Rijk in zaken waar de eigendomskant van een staatsbezit een rol speelt.

In bijlage 1 zijn de maritieme zones in de Noordzee benoemd die van toepassing zijn op de verschillende visrechten, met name binnen de 12-mijlszone.

Overige sectoren

Regulering van gebruik gebeurt vooral door middel van vergunningverlening:

Voor olie- en gaswinning is de Mijnbouwwet (inclusief Mijnbouwbesluit en Mijnbouwregeling) het kader voor vergunningverlening. Ook de benodigde leidingen vallen onder de Mijnbouwwet. Op deze activiteiten die plaatsvinden binnen de 12-mijlszone is ook de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Wbr) van toepassing. De vergunningverlening onder de Mijnbouwwet (ministerie van Economische Zaken) en de Wbr (ministerie van Verkeer en Waterstaat) wordt op elkaar afgestemd.

De ontwikkeling van windenergie op zee is geregeld in de beleidsregels inzake de toepassing van de Wbr op installaties in de EEZ. Hierin is onder meer opgenomen dat individuele windturbineparken geen grotere oppervlakte mogen beslaan dan 50 km². Deze vergunning wordt – na afstemming tussen de verschillende soorten – afgegeven voor de installaties, de inrichting van de parken en de bijbehorende bevestigingen.

Op basis van de Ontgrondingenwet volgens de (rand)voorwaarden uit het RON 2 wordt in een vergunning voorgeschreven waaraan de ontgroning (ophoogzand, beton- en metselzand, grind, schelpenwinning) moet voldoen qua diepte, omvang en locatie; ook wordt aangegeven of vooraf een m.e.r.-procedure of milieuonderzoek verplicht is.

Voor de aanleg en exploitatie van telecommunicatie- en elektriciteitskabels is een Wbr-vergunning vereist

(zie ook het overzicht van vergunningen per type kabel/leiding in paragraaf 6.5).

Recreatief gebruik wordt vooral door regionale en lokale overheden gereguleerd. Voor evenementen te water (bijvoorbeeld zeilwedstrijden) geeft de directeur Kustwacht een vergunning¹⁰ af. Zeesportvisseren hebben geen vergunning nodig om te kunnen vissen.

4.2.2 Handhaving

Visserij

De Algemene Inspectiedienst (AID) is belast met het toezicht op en de handhaving van de visserijregelgeving. Zij doet dit in het samenwerkingsverband Kustwacht in geval van zeecontroles. Het aantal controles is bij elkaar ongeveer 8000. Voor kotters en diepvriestrawlers is het aantal controles gemiddeld 1 keer per 30 visdagen bij inspecties op zee (onder andere controle op illegale netvoorzieningen). Daarnaast worden bij 10% van de Nederlandse kotters en 12% van de buitenlandse kotters de aanlandingen gecontroleerd (onder andere de hoeveelheid aangelande vis vergelijken met het logboek, vangstdeclaratie en verkopen). Bij de pelagische visserij wordt 20% van de aanlandingen fysiek gecontroleerd en 20% administratief. Hiernaast vindt jaarlijks bij één rederij een volledig administratieve controle plaats. Verdere controles worden uitgevoerd op het gebied van vervoer, handel, kustvisserij en binnenvisserij. Er wordt samenwerkend op internationaal niveau bij zee- en aanlandingscontroles.

Sportvisserij

Sportvisserij op zee is vanuit nationale en Europese kaders niet aan regels of beperkingen onderhevig.

¹⁰) De directeur Kustwacht is in het kader van het Scheepvaart Reglement Territoriale Zee (STZ) de bevoegde autoriteit en als zodanig verantwoordelijk voor de dagelijkse zorg voor een veilige en vlotte afwikkeling van het scheepvaartverkeer inclusief toepassing van bestuurlijke bevoegdheden.

Sportvisser

Enige uitzondering hierop is dat door sportvisser gevangen vis niet verhandeld mag worden. Recent is deze regelgeving aangepast en explicieter gemaakt. In het Reglement voor de Zee- en Kustvisserij (artikel 4 Regeling vangstbeperkingen) is nu de bepaling opgenomen dat handel in gevangen vis uitsluitend mag plaatsvinden indien het in bezit is van een geregistreerd vissersvaartuig. De AID controleert in handelskanalen, en controleert of handel plaatsvindt bij binnenlopende sportvisserstvaartuigen.

Olie- en gaswinning

Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) speelt een belangrijke rol in de voorbereiding van de vergunningverlening onder de Mijnbouwwet. SodM is verantwoordelijk voor de handhaving en inspectie van de vergunningsvoorwaarden. Deze hebben naast veiligheids-, gezondheids- en doelmatige winningas-

pecten vooral betrekking op milieu en arbeidsvoorwaarden. Na beëindiging van de activiteit wordt toegezien op de verwijdering van de platforms.

Windturbineparken

In de voorschriften voor de twee reeds afgegeven vergunningen zijn voorwaarden opgenomen waaraan de houder of beheerder van het park dient te voldoen. RWS Noordzee zal zowel toezicht houden tijdens de aanlegfase als tijdens de gebruiksfase op met name technische aspecten, milieu en veiligheid. Na afloop van de vergunningsperiode (in het algemeen na twintig jaar) zal worden toegezien op de afbraak van de turbines.

Ontgrondingen

Vergunningen worden gehandhaafd door RWS Noordzee. Dit gebeurt door het verrichten van lodingen, voor en na een ontgroning. Tijdens de ontgroning houdt de ontgronder via een automatisch systeem (black box) de gewonnen hoeveelheden bij. Deze worden verrekend met de Dienst Domeinen.

Kabels en leidingen

De eigenaar van een leiding heeft in het kader van de Wbr de verplichting om jaarlijks de ligging te onderzoeken en te rapporteren aan de vergunningverlener, RWS Noordzee. Deze controleert op basis van deze rapportage, eventueel aangevuld met veldonderzoek, of de leiding voldoende bedekt en ondersteund is. De ligging van kabels wordt tijdens de aanleg ervan vastgelegd. Er bestaat daarna geen verplichting tot onderzoek. Alleen bij kruisingen met leidingen wordt de ligging van kabels meegenomen in het jaarlijkse leidingonderzoek. Onder de Mijnbouwwet bestaan soortgelijke verplichtingen, die ook gelden voor schoon achtergelaten leidingen. In hoofdstuk 6 wordt beschreven wanneer het nodig is om kabels en leidingen die niet meer gebruikt worden, op te ruimen.

4.2.3 Kennis en informatie

Per sector worden statistieken opgesteld, die worden gepresenteerd in bijvoorbeeld jaarverslagen. Algemene schattingen laten zien dat 2,5% à 3% van de verwerving van het Nederlands nationaal inkomen op één of andere wijze verband houdt met de ligging van ons land aan de Noordzee (bron: Stichting Maritiem Land). Gegevens over de bijdrage van de Noordzee aan het nationale inkomen worden niet systematisch verzameld. Ook is het de vraag welk aandeel van bijvoorbeeld recreatie of havenactiviteiten aan de Noordzee moet worden toegerekend.

4.2.4 Signalering en evaluatie

Op basis van ervaringen met beheer worden aandachtspunten ingebracht voor beleidsvorming en kunnen gerichte uitvoeringstoetsen worden opgesteld. Daarnaast worden de belangen van beheer en uitvoering ingebracht in diverse internationale overleggen, zoals EU, OSPAR en VN.

4.3 Ontwikkelingen

Omdat het economisch gebruik zich voortdurend ontwikkelt en aanpast aan internationale marktontwikkelingen, is het van belang dat de regulering blijft toegesneden op huidig en toekomstig gebruik. De aanleg van de Tweede Maasvlakte is erop gericht de concurrentiepositie van de Rotterdamse Haven in het internationale goederenverkeer zo aantrekkelijk mogelijk te houden. Daarnaast bevat de eerder genoemde *Nota Zeehavens: Ankers van de economie, nationaal zeehavenbeleid 2005-2010* een uitgebreide uitvoeringsagenda met concrete acties voor de komende vijf jaar.

Het *Derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening* is in voorbereiding. Hierin wordt ruimte gereser-

Windturbines op zee in West-Europa

Ook andere landen zijn gestart met de winning van windenergie op de zee. Eind 2004 waren bij Denemarken twee parken in werking (gezamenlijk opgesteld vermogen 318 MW), bij Groot-Brittannië zijn eveneens twee parken in werking (gezamenlijk opgesteld vermogen 120 MW), terwijl bij Ierland één park is gerealiseerd met een opgesteld vermogen van 25 MW. Diverse landen hebben doelstellingen voor de komende tien tot twintig jaar geformuleerd, die liggen in de orde van grootte van een opgesteld vermogen van enkele duizenden tot enkele tienduizenden MW.

veerd voor nieuwe ontwikkelingen zoals de eerder genoemde aanleg van hoogspanningsverbindingen van Nederland naar Groot-Brittannië en Noorwegen. Onderzoek naar de wijze waarop de door windturbineparken opgewekte energie het beste kan worden aangesloten op het elektriciteitsnet wordt in 2005 afgerond.

Naar verwachting zal de kweek van schelpdieren ('Maricultuur') toenemen. Op basis van onderzoek en proefprojecten door het Innovatieplatform Aquacultuur zal beleid worden ontwikkeld waarin mogelijkheden en randvoorwaarden voor maricultuurprojecten op zee nader worden uitgewerkt.

In het kader van het Water-innovatieproject (WINN) wordt onderzoek gedaan naar de inzet van innovatieve instrumenten om het ruimtegebruik op zee te reguleren en te stimuleren. Daarbij zal ook worden gekeken naar succeservaringen met dergelijke instrumenten op het land.

4.4 Conclusies

Voor de rendabele zee zijn er – in tegenstelling tot de gezonde en veilige zee – doorgaans geen kwantitatieve economische doelen geformuleerd. Doelen voor het gebruik van de Noordzee zijn enerzijds om voorwaarden te scheppen voor een maximale economische opbrengst of te voorzien in de vraag van de Nederlandse markt, en anderzijds om randvoorwaarden voor een duurzaam gebruik te bepalen. Voor de winning van windenergie is wel een kwantitatieve doelstelling geformuleerd: een opgewekt vermogen van 6000 MW in 2020. Voor visserij liggen er grote, vooral beleidsmatige uitdagingen om te komen tot een duurzame economische opbrengst.

Voor de meeste sectoren zijn er geen grote inhoudelijke knelpunten die door middel van beter beheer kunnen worden opgelost. Wel zijn er verbeteringen nodig op de volgende gebieden:

Integrale afweging

Met het beleid uit de *Nota Ruimte* en het integraal afwegingskader uit hoofdstuk 6 kan een betere sturing op het ruimtegebruik plaatsvinden. Daarnaast is er, mede via dit *IBN 2015* (zie hoofdstuk 5), meer inzicht verkregen in het potentiële ruimtebeslag van alle functies op de Noordzee. Hiermee kunnen conflicten tussen gebruiksfuncties grotendeels worden vermeden en wordt efficiënt ruimtegebruik bevorderd ten behoeve van een duurzaam gebruik van de Noordzee. Het afwegingskader voorziet ook in een toetsingskader voor nieuwe functies, waarmee de overheid sneller en beter dan in het verleden kan besluiten of deze functies toelaatbaar zijn, en zo ja, onder welke voorwaarden.

Bediening van gebruikers

Voor gebruikers is niet altijd duidelijk bij welk overheidsloket zij moeten zijn en hoe de bevoegdheden onderling zijn verdeeld. Gebruikers en beheerders

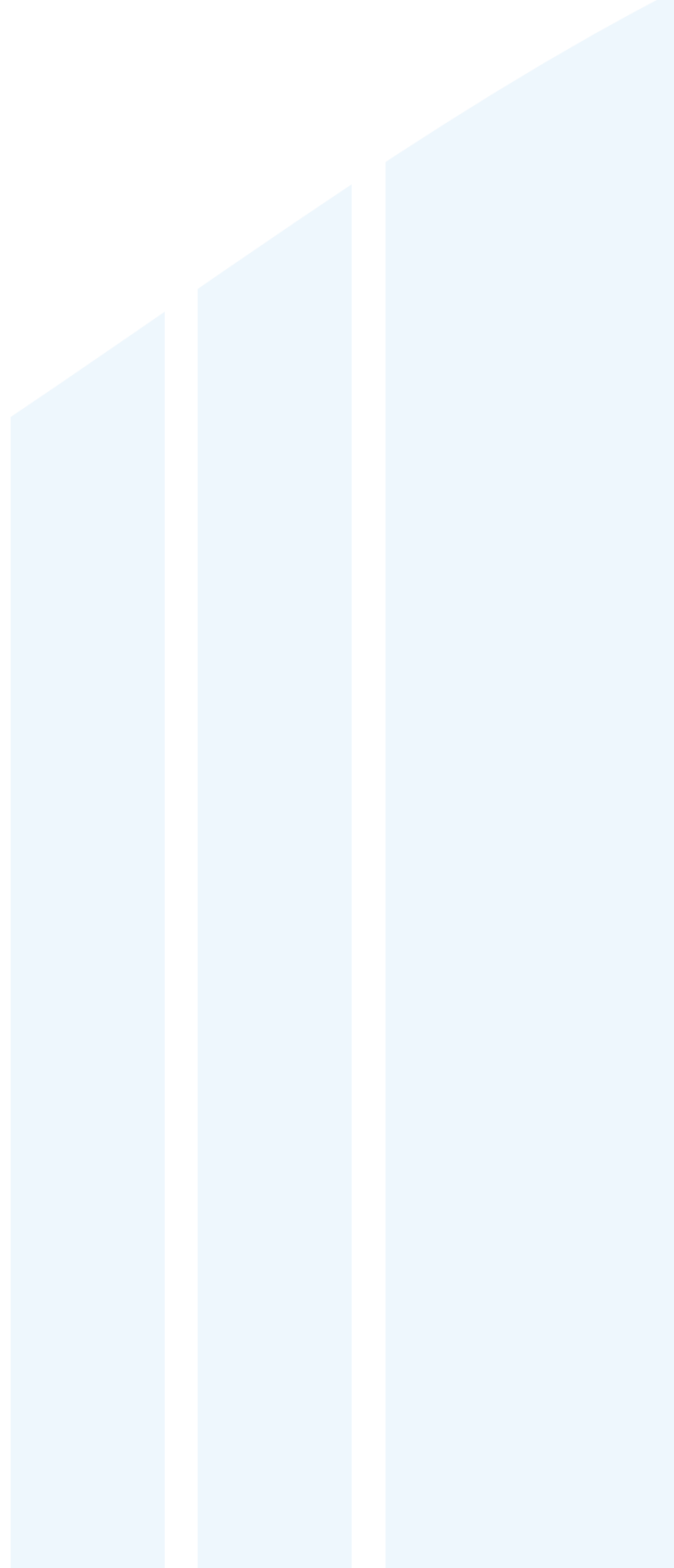
hebben aangegeven dat het traject van vergunningverlening verbetering behoeft op het gebied van eenvoud, uniformiteit en transparantie. Bijkomend voordeel hiervan is de verlaging van de administratieve lastendruk. Bij het toenemend gebruik van de Noordzee groeit ook de behoefte aan een overzicht van activiteiten (en gebieden) waarvoor een vergunning in procedure is, naast reeds vergunde activiteiten. De behoefte aan uitbreiding van het huidige Noordzeeloket bij de overheid is eveneens door gebruikers genoemd. Het Beheerdersnetwerk Noordzee krijgt de taak om deze wensen serieus op te pakken en om vóór 1 januari 2006 te komen met een concreet voorstel voor onder meer de stroomlijning van de vergunningprocedures. Zie verder hoofdstuk 8.

Monitoring en informatie

De Noordzee is voor Nederland van grote economische betekenis. De toenemende intensivering van het gebruik van de Noordzee noopt tot afwegingen tussen verschillende gebruiksfuncties. In de afgelopen jaren is veel kennis over ecologische aspecten ontwikkeld. Om evenwichtige afwegingen mogelijk te maken, is het wenselijk om aanvullend hierop meer zicht te krijgen op het geheel van concrete economische aspecten van het gebruik van de Noordzee. Een actueel overzicht daarvan ontbreekt vooralsnog. De informatie over economische kengetallen die aanwezig is bij branche-organisaties en ministeries over bepaalde sectoren is niet of nauwelijks consistent en veelal ook niet gedifferentieerd naar land en zee. Er bestaat behoefte aan betere statistieken over economische kengetallen (productiewaarde, toegevoegde waarde, werkgelegenheid, achterliggende volume-eenheden), het aan de activiteiten verbonden ruimtebeslag (potenties, kansen) en de mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik op zee.

Samenvattend kan gesteld worden dat het instrumentarium op orde kan worden gebracht indien

het integraal afwegingskader, een verbeterde ruimtelijke en economische monitoring en de stroomlijning van de vergunningprocedures worden toegepast.

5 Ruimtelijk beheer

Het beleid van de *Nota Ruimte* heeft tot doel versnippering te voorkomen en efficiënt met ruimte om te gaan, terwijl marktpartijen tegelijkertijd de ruimte moeten krijgen om eigen initiatieven op de Noordzee te ontplooien. Dit vereist een uitgebalanceerde sturing, die voorkomt dat er conflicten ontstaan. In het kader van dit *IBN 2015* is een uitgebreide inventarisatie en analyse van het huidige en toekomstige gebruik gemaakt. Daaruit blijkt in grote lijnen dat verschillende gebruiksfuncties goed naast elkaar kunnen bestaan, omdat functies die in omvang toenemen globaal hun eigen zone bestrijken, waarin voldoende ruimte is voor groei. Om de ontwikkelingen op de Noordzee in goede banen te leiden, is het nodig het bestaande beheer-instrumentarium aan te vullen met enkele nieuwe instrumenten die dit *IBN 2015* introduceert.

5.1 Visie op ruimtelijke sturing

Het kabinet heeft in de *Nota Ruimte* gekozen voor een ruimtelijk beleid dat bestemmingen waar nodig ruimtelijk vastlegt, maar marktpartijen ook de ruimte geeft om – binnen bepaalde kaders – eigen initiatieven te ontwikkelen.

Vastgelegde bestemmingen zijn:

- scheepvaartroutes;
- defensieoefengebieden;
- gebieden met bijzondere ecologische waarden, onderverdeeld in:
 - twee speciale beschermingszones in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn;
 - vijf indicatief begrensde gebieden met bijzondere ecologische waarden uit de *Nota Ruimte*, waarvan dit *IBN 2015* (zie hoofdstuk 7) er vier nader uitwerkt en begrenst.

Daarnaast geldt een uitsluitingsbeleid voor:

- zichtbare permanente werken binnen de 12-mijls-zone;
- zandwinning binnen de doorgaande NAP –20 m lijn;
- veiligheidszones rondom vaste objecten (windturbines, platforms) en onderhoudszones rond kabels.

Ten slotte is een reserveringsgebied voor beton- en metselzand opgenomen in de *Nota Ruimte*. In dit gebied is gebruik dat de winning van beton- en metselzand in de toekomst onmogelijk zou maken, niet toegestaan.

Als ontwikkelingen binnen de hierboven genoemde kaders geheel aan de vrije markt worden overgelaten - zonder verdere sturing door de overheid - zou dit enkele risico's met zich meebrengen. Voor een duurzaam gebruik van de Noordzee is het nodig versnippering te voorkomen en efficiënt met de ruimte om te gaan. Daarnaast is het wenselijk om conflicten tussen gebruiksfuncties zo veel mogelijk te vermijden. In het spanningsveld tussen vrijheid voor marktpartijen en sturing door de overheid is ruimtelijk beheer een middel om duurzaam gebruik van de Noordzee te bevorderen en daarbij initiatieven vanuit de markt zo min mogelijk te beperken.

5.2 Instrumenten voor ruimtelijk beheer

Ruimtelijk beheer vindt allereerst plaats door middel van vergunningverlening. Om via het beheer duurzaam gebruik te bevorderen, beschikt het Bevoegd Gezag (de vergunningverlener) over een aantal hulpmiddelen die (a) een goed inzicht bieden in ruimtelijke ontwikkelingen en mogelijke knelpunten, en (b) het ruimtegebruik zo nodig kunnen sturen.

Kansenkaarten

Een ruimtelijke analyse van huidig en vooral toekomstig gebruik maakt duidelijk waar knelpunten kunnen optreden. Op een kansenkaart is te zien waar de betreffende functie zich binnen de huidige kaders van wet- en regelgeving mag ontwikkelen en waar deze zich volgens de inzichten van gebruikers waarschijnlijk zal ontwikkelen. Voor twee groeifuncties (winning van oppervlaktedelfstoffen en windturbines) is dit gevisualiseerd. De ruimtelijke analyse is in paragraaf 5.3 opgenomen, de conclusies zijn in paragraaf 5.4 te vinden.

Ruimtelijke monitoring en vergunningenvolgsysteem

Om een actueel beeld te krijgen van het (verwachte) ruimtegebruik moeten ruimtelijke ontwikkelingen worden gemonitord. Een hulpmiddel daarbij is een vergunningenvolgsysteem voor alle vergunningplichtige activiteiten. Zo'n systeem kan zichtbaar maken welke (rijks)beheerders welke vergunningen hebben verleend, wat de geldigheidsduur per vergunning is, en ook voor welke gebieden vergunningaanvragen in procedure zijn.

Integraal afwegingskader voor vergunningverlening
In hoofdstuk 6 wordt een integraal afwegingskader uitgewerkt, waarin een ruimtelijke toets is opgenomen. Daarmee kan sterker en explicieter dan vroeger worden gestuurd op ruimtelijke aspecten zoals locatiekeuze, en efficiënt en meervoudig ruimtegebruik.

Ruimtelijke verkenning voor een bepaalde functie

Als functies zich sterker ontwikkelen dan verwacht en ruimtelijke problemen dreigen te ontstaan (in de vorm van conflicten met ander gebruik, of door versnippering van de ruimte) kan een nadere verkenning nodig zijn, eventueel uitmondend in een bijstelling van het beheer voor de een of meerdere functies. De Wet op de Ruimtelijke Ordening (Wro) bevat wel een basis om, zo nodig, de specifieke instrumenten en bevoegdheden van de Wro middels een algemene maatregel van bestuur van toepassing te laten zijn op de EEZ.

Nadeelcompensatie

Als een gebruiker meent schade te ondervinden van ander rechtmatig gebruik, kan hij een beroep op schadevergoeding doen bij het Bevoegd Gezag. Het gaat daarbij alleen om schade van individuele gebruikers, die zij niet redelijkerwijs zelf kunnen dragen en die buiten het normaal maatschappelijk risico valt. Als Rijkswaterstaat de betrokken vergunningverlener is, kan gebruik gemaakt worden van de Regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999.

Gezamenlijke initiatieven

De overheid nodigt marktpartijen en maatschappelijke organisaties uit, te komen met initiatieven die verschillende gebruiksfuncties combineren - en op deze wijze invulling te geven aan meervoudig ruimtegebruik. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van de beschikbare kansenkaarten en het overzicht van vergunningen.

5.3 Ruimtelijke analyse

Om een beeld te krijgen van mogelijke toekomstige knelpunten is een analyse gemaakt van het huidige ruimtegebruik in de Noordzee en van de ontwikkelingen rond zowel bestaande als nieuwe activiteiten.

Zo ontstaat een beeld van de toekomstige ruimtedruk op de Noordzee en mogelijke conflicten.

5.3.1 Bestaande gebruiksfuncties

Een overzicht van bestaand gebruik van locatiegebonden activiteiten is te zien op kaart 5. Hierop is aangegeven: het verkeersscheidingsstelsel, de clearways en de ankergebieden ten behoeve van de scheepvaart, de militaire gebieden en de olie- en gasplatforms. Deze functies maken vooral gebruik van de compartimenten water en bodem; militair gebruik vindt vooral plaats in de lucht boven de zee (in verband met vlieg- en schietoefeningen). Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste bestaande gebruiksfuncties en hun toekomstige ontwikkelingen.

Kaart 5 Overzicht bestaand gebruik.

Scheepvaart

De Noordzee is één van de drukst bevaren zeeën ter wereld. Jaarlijks vinden op het Nederlandse deel van de Noordzee (de territoriale zee en de Exclusieve Economische Zone) ongeveer 260.000 scheepsbewegingen plaats. De verkeersscheidingsstelsels leiden dit routegebonden verkeer in goede banen. De belangrijkste routes liggen net buiten de 12-mijls-zone, en verder op zee, ter hoogte van het Friese Front. Naar de belangrijke zeehavens zijn bovendien speciale aanlooproutes vastgelegd, waarnaast weer ankergebieden liggen. Het totale routestelsel beslaat een oppervlak van ongeveer 3.600 km². Dat is 6% van het totale oppervlak van het Nederlandse deel van de Noordzee. Naast dit routestelsel zijn clearways gedefinieerd. Dit zijn obstakelvrije zones, die mede bedoeld zijn om een verbinding te vormen tussen de internationaal vastgestelde verkeersscheidingsstelsels.

Momenteel is iets meer dan de helft van het totale scheepvaartverkeer routegebonden. Dit bestaat uit vrachtvaart (50%), tankers (25%), bulkschepen (15%) en containerschepen (10%). Niet-routegebonden scheepvaartverkeer betreft met name visserij (60 %), offshore werkvaart (20%) en recreatievaart (20%).

Uit metingen (Vessel Traffic on the North Sea, 2004, zie ook figuur 3.1 in hoofdstuk 3) blijkt dat het gemiddelde aantal schepen dat zich op een bepaald moment op de Noordzee bevindt, iets afneemt. Dit heeft vermoedelijk te maken met schaalvergroting. Hoewel bepaalde routes minder intensief worden gebruikt, zijn diepwaterroutes aanzienlijk drukker geworden. De verkeersscheidingsstelsels zullen ongewijzigd blijven.

Militaire gebieden

Ruim 7% van het Nederlandse deel van de Noordzee (4.200 km²) wordt voor militaire doeleinden gebruikt. Er zijn gebieden voor schietoefeningen, voor vlieg-oefeningen en voor oefeningen met mijnen. Ook zijn er enkele munitiedumpplaatsen, waar weliswaar al geruime tijd geen gebruik meer van mag worden gemaakt, maar waar nog steeds oude voorraden liggen. Indien mogelijk maken ook visserij en (niet-routegebonden) scheepvaart gebruik van sommige militaire gebieden, indien er geen oefeningen plaatsvinden.

Het gebruik van militaire terreinen op het Nederlands Continentaal Plat (NCP) verandert in de komende jaren naar verwachting nauwelijks. Het ministerie van Defensie gaat weliswaar twee schietterreinen sluiten van waaruit nu op zee geschoten wordt, maar dit heeft nauwelijks gevolgen voor de omvang van de 'onveilige' gebieden op zee. Vanwege de toenemende ruimtedruk op de Noordzee krijgt gecombineerd gebruik van oefengebieden mogelijk wel steeds meer aandacht, bijvoorbeeld door militair gebied tijdelijk open te stellen voor zandwinning.

Schip met
schelpen

Olie- en gaswinning

Er zijn ongeveer 130 productielocaties in gebruik, waarvan het merendeel voor gaswinning dient. Op tien locaties wordt olie gewonnen; op een enkel platform olie én gas. Enkele platforms liggen in de Kustzee, maar het merendeel bevindt zich op het centrale deel van het NCP. De zuidwestelijke hoek van het Friese Front kent een relatief hoge concentratie. Gewonnen gas en olie wordt via pijpleidingen naar land getransporteerd. Rond platforms wordt een veiligheidszone van 500 meter gehanteerd, waarbinnen geen scheepvaart is toegestaan.

Door uitputting van voorkomens waar al sinds de jaren zeventig of tachtig wordt geproduceerd, neemt het aantal platforms op het NCP het komende decennium af. De komende vijf jaar is deze afname nog niet erg substantieel, omdat er ongeveer vijftien nieuwe voorkomens ontwikkeld zullen worden, waar nieuwe platforms worden geplaatst. Van de resterende

de 55 nog niet ontwikkelde voorkomens is het echter onzeker of zij ooit in gebruik zullen worden genomen. Tussen 2010 en 2015 zou de afname dus groter kunnen zijn. Dit hangt mede af van het investeringsklimaat voor mijnbouwondernemingen en de structurele gasprijs, die is gekoppeld aan de olieprijs.

Winning van oppervlaktedelfstoffen

Op de Noordzee mogen zand, grind en schelpen worden gewonnen. Momenteel wordt er geen grind gewonnen op de Noordzee. Schelpenwinning vindt vooral plaats in de buitendelta's en zeegaten van de Waddenzee en op de Noordzee (waar geen beperkingen gelden) en in de Voordelta, waar maximaal 40.000 m³ per jaar mag worden gewonnen.

Zandwinning is toegestaan zeewaarts van de doorgaande NAP -20 m lijn en in de vaargeulen (Euromaasgeul en IJgeul). Diepe zandwinning is toegestaan vanaf 2 km zeewaarts van de doorgaande NAP -20 m lijn. Sinds 1974 is op het NCP ongeveer 250 miljoen m³ zand gewonnen, waarvan 76 miljoen m³ uit de vaargeulen. De resterende 174 miljoen m³ komt, uitgaande van de tegenwoordige winningsdiepte van twee meter, overeen met een oppervlak van 87 km². Momenteel wordt jaarlijks ongeveer 35 miljoen m³ zand gewonnen, waarvan 20 miljoen m³ wordt gebruikt als ophoogzand en ruim 14 miljoen m³ voor kustverdediging (vooroever- of strandsuppletie).

Om in te kunnen spelen op de fluctuerende vraag naar zand van een bepaalde kwaliteit en om legeskosten te beperken, vraagt het bedrijfsleven vaak vergunning aan voor een groter gebied dan men daadwerkelijk exploiteert. In 2004 stonden er bijvoorbeeld vergunningen uit voor een totaal gebied van 443 km², waarvan in slechts 8% echt zand gewonnen werd. Dit percentage van werkelijke winning ten opzichte van vergunde gebieden komt ongeveer overeen met dat van de geëxploiteerde gebieden in het Deense of Britse deel van de Noordzee. Zandwinvergunningen worden overigens verleend voor drie jaar, dus er is

ruimte om via vergunningverlening in te spelen op nieuwe ontwikkelingen of ander gebruik.

Scenarioberekeningen in het Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee (RON 2) laten zien dat tot 2020 gemiddeld 29 miljoen m³ zandwinning per jaar vereist is voor ophoging, en ongeveer 12 miljoen m³ per jaar voor suppletie. Bij een toegestane winddiepte van twee meter betekent dat een gezamenlijke ruimtebehoefte van ongeveer 20 km² per jaar. Tussen de doorgaande NAP –20 m lijn en de 12-mijlszone (winning vlak bij de kust heeft immers de voorkeur) is een oppervlakte van 5.134 km² voorhanden; ruim voldoende voor de planperiode van dit *IBN 2015*. Dit sluit gebruik van deze zone voor ander gebruik dan winning van oppervlakedelfstoffen niet uit.

Eventuele winning op zee van beton- en metselzand is niet op korte termijn te verwachten. Dit zand bevindt zich in diepere lagen in de bodem en is alleen rendabel te winnen in combinatie met de winning van daarboven aanwezige zandlagen, voor zover deze geschikt zijn als ophoog- of suppletiezand.

Als wordt overgegaan tot aanleg van de Tweede Maasvlakte, is de komende jaren nog eens 300 miljoen m³ extra ophoogzand nodig. Uitgaande van diepe zandwinning (tussen de 20 en 40 meter diep), kan hiervoor een oppervlakte van 15 km² nodig zijn. Het zoekgebied hiervoor beslaat een halve cirkel met een straal van 30 km vanaf Hoek van Holland, waarbij het gedeelte buiten de doorgaande NAP –20 m lijn beschikbaar is voor zandwinning. Dit gebied heeft een oppervlakte van ongeveer 700 km².

Voor schelpenwinning is een kleine verschuiving te verwachten van de Waddenzee en de Voordelta naar de Noordzee.

Kaart 6 Kansenkaart oppervlakedelfstoffen en baggerstort

Kustlijnzorg

Om de basiskustlijn langs de Hollandse kust en langs de Waddenkust te handhaven, wordt zand gesuppleerd. Om het dynamische kustsysteem in stand te houden, wordt het hiervoor benodigde zand buiten de doorgaande NAP –20 m lijn gewonnen. Het zand wordt gesuppleerd op het strand of in de vooroever (onderwatersuppletie). Sinds 1998 stabiliseert de basiskustlijn zich. De ontwikkeling van de zandbalans in het kustsysteem zal in 2005 worden geëvalueerd. Naar verwachting komen er geen grote verschuivingen in de omvang van suppleties.

Recent is geconstateerd dat enkele duin- en dijkvakken langs de Nederlandse kust niet aan de veiligheidsnorm voldoen. Op acht van deze zwakke schakels is ook ruimtelijke kwaliteit in het geding. Er lopen planstudies naar manieren om veiligheid én ruimtelijke kwaliteit te verbeteren.

Baggerstort

Bagger uit Nederlandse havens en vaargeulen dat aan de Chemie Toxiciteit Toets (CTT) voldoet, wordt op een aantal locaties voor de kust gestort (Noord-West, de verdiepte loswal voor Rotterdam en ten noorden van de pier voor IJmuiden, zie kaart 4). De Nederlandse zeehavens leveren ongeveer 10 miljoen ton droge stof per jaar.

De huidige stortlocaties zijn naar verwachting groot genoeg om de behoefte van de komende jaren op te vangen.

Visserij

Het NCP wordt intensief bevestigd, voornamelijk door boomkorkotters (die vooral naar platvissoorten vissen) en door vriestrawlers (die vooral vissen naar pelagische vissoorten). De visserij-intensiteiten in de Noordzee verschillen per gebied en per seizoen, maar de Nederlandse visserijvloot is vooral actief in het zuidelijke en oostelijke deel van de Noordzee.

Binnen de 12-mijlszone en in de zogenaamde ‘Scholbox’ ten noorden van de Waddeneilanden en in de Duitse Bocht (zie ook figuur 4.2 in hoofdstuk 4), is vissen alleen toegestaan voor schepen met een motorvermogen van minder dan 300 pk. Deze ‘Eurokotters’ vissen in de Kustzee voornamelijk op tong, schol en garnalen. Schelpdiervissers zijn vooral actief in de Voordelta.

Sinds 2002 daalt het aantal kotters. Met name het aantal grote boomkorkotters (> 2.000 pk) neemt steeds verder af, in 2003 met 24%. De vangstreekten op het NCP zijn sinds 1995 met zo’n 40% afgenomen.

Kaarten 7 en 8 Overzicht bestaande intensiteiten van de Nederlandse Boomkorvissers op het Nederlandse deel van de Noordzee

Recreatie

De verschillende vormen van recreatie hebben elk eigen ruimtelijke eigenschappen. Badgasten maken gebruik van de zone rondom de laagwaterlijn. Relatief nieuwe vormen van watersport als surfen, kite-surfen en deltavliegen zijn in opkomst en maken gebruik van de zone vlak onder de kust. Sportvisserij vindt plaats vanaf strand, zeedijk en vanaf boten.

Zeil- en motorbootvaart vindt voornamelijk in de Kustzee plaats, maar er worden ook oversteken naar Groot-Brittannië gemaakt.

Kaart 9 laat op basis van inschattingen van de relevante sectoren ANWB, KNWV en Toerzeiler zien dat de kustzone (5 à 10 mijl) het belangrijkste is. De recreatievaart maar ook de grotere chartervaart maakt hier intensief gebruik van. Een beperkt aantal recreatie-

vaarders vaart verder uit de kust¹¹. De gebruikte routes tussen de Nederlandse en buitenlandse havens zijn op kaart 9 weergegeven. De dikte van de lijnen die de kustplaatsen verbinden, zijn een indicatie voor de intensiteit van het gebruik van de routes door pleziervaarttuigen. Voor de recreatievaart zijn veel meer havens langs de Nederlandse kust beschikbaar (die overigens niet alle op de kaart zijn aangegeven), dan voor de routegebonden beroepsscheepvaart.

Kaart 9 Bestaand gebruik recreatievaart op de Noordzee

Verblijfsrecreatie langs de kust laat een dalende trend zien, mede door concurrentie van de Belgische Noordzeekust en de Duitse Oostzeekust. Er komen minder gasten (vooral uit het buitenland), en ook de verblijfsduur wordt korter. Dit heeft echter nauwelijks consequenties voor strandgebruik en sportvisserij. De watersportsector groeit juist, zowel in de vorm van recreatievaart langs de kust als via het recreatieverkeer van en naar Groot-Brittannië. De verkoop van jachten is in de loop der jaren gestegen, en er is behoefte aan meer jachthavens langs de Hollandse kust. Initiatieven in onder meer Katwijk, Hoek van Holland en Petten spelen hierop in. Er is ook behoefte aan meer trailerhellingen langs de kust ten behoeve van kleine bootvissers. Zones rond offshore windturbineparken bieden volgens de zeesportvissers vanwege de bodemstructuur mooie visstekken en zouden daarom toegankelijk moeten zijn voor de sportvisserij met boten. Scheepvaart (waaronder de recreatievaart) is daarin om meerdere redenen echter niet toegestaan.

Kabels en leidingen

Op het NCP ligt ongeveer 2.500 kilometer pijpleiding en 4.000 kilometer kabel, voornamelijk in het zuid-

¹¹⁾ Dit wordt bevestigd in het in 2002 verschenen rapport Het scheepvaartverkeer op de Noordzee 1999-2001 gezien vanuit de lucht.

lijke gedeelte. Daarvan is ongeveer 2.100 km kabel niet meer in gebruik. Aan weerszijden van de kabels wordt vaak een onderhoudszone van 500 meter gehanteerd. Op kaart 10 is dat een halve millimeter.

Kaart 10: Overzicht bestaand gebruik kabels en leidingen

Een paar jaar geleden werd verwacht dat de opkomst van internet tot een sterke toename van het aantal telecommunicatiekabels zou leiden, vooral tussen Nederland en Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. Deze verwachting is inmiddels bijgesteld, vooral als gevolg van het gebruik van nieuwe technieken. Waarschijnlijk is het aantal uitbreidingen beperkt.

Er zijn twee projecten in voorbereiding voor internationale elektriciteitsverbindingen: tussen Nederland en Noorwegen (NorNedkabel) en tussen Nederland en Groot-Brittannië (BritNedkabel). Het ziet er niet naar uit dat de markt meer van dergelijke internationale verbindingen kan dragen. Daarnaast zijn er plannen voor een ethyleenleiding en voor een gasleiding tussen Balgzand en Bacton (Engeland). Voor deze gasleiding is inmiddels een vergunning verleend. Wel zijn er veel energiekabels te verwachten als verbinding tussen windturbineparken en de kust

(zie Windturbineparken hieronder). Verder zullen er enkele kleinere pijpleidingen tussen olie- en gasplatforms worden aangelegd.

5.3.2 Nieuwe gebruiksfuncties

Naast de gevestigde gebruiksfuncties uit de vorige paragraaf vragen ook enkele nieuwe gebruiksfuncties om ruimte. Het gaat vooral om windturbineparken, landaanwinning en maricultuur. Daarnaast is er natuur: in zekere zin de oudste functie van de Noordzee, maar nu voor het eerst ook ruimtelijk begrensd in de vorm van gebieden met bijzondere ecologische waarden.

Windturbineparken

Op dit ogenblik zijn er nog geen windturbineparken in het Nederlandse deel van de Noordzee. Wel zijn voor twee plannen vergunningen verleend: het zogenaamde Near Shore Windpark (NSW, 8 mijl uit de kust bij Egmond) en het Q7-park buiten de 12-mijlszone met respectievelijk een vermogen van 100 en 120 MW en een oppervlakte van respectievelijk 26,8 en 16,6 km² inclusief veiligheidszone van 500 meter.

Na het opheffen van het moratorium zijn in de eerste helft van 2005 tientallen vergunningaanvragen ingediend bij RWS Noordzee. Bij de huidige stand van de techniek zal voor de opwekking van 6.000 MW (2020) in totaal 400 tot maximaal 1.000 km² nodig zijn, dus maximaal circa 2% van het NCP. De verwachting is dat deze ontwikkeling geleidelijk zal plaatsvinden. Op het NSW na zullen deze parken buiten de 12-mijlszone moeten worden gerealiseerd. Ook uitgesloten zijn veiligheidszones rond kabels en leidingen, scheepvaartroutes, het gebied ten zuiden en inclusief de Euromaasgeul (in dit gebied kan in de toekomst mogelijk beton- en metzelzand gewonnen worden) en defensierestrictiegebieden.

Leggen van
een leiding

Artist impression
van Maasvlakte 2

De overgebleven opties zijn af te lezen op de kansenkkaart (Kaart 11) waarin de meest waarschijnlijke locaties aangegeven zijn. Deze gebieden hebben een totaal oppervlak van bijna 2500 km². Slecht een beperkt deel hiervan (400 – 1.000 km²) zal op termijn nodig zijn om de opwekking van 6.000 MW te realiseren. Er is rekening gehouden met waterdiepte, de ligging van kabels en leidingen, de afstand tot havens en met de benodigde kabellengte tot de aanlandingspunten Beverwijk en Maasvlakte, die op het landelijke elektriciteitsnet zijn aangesloten. Oppervlaktes van minder dan 7,5 km² zijn weggelaten. Rekening houdend met dit alles blijken de meest aantrekkelijke locaties direct buiten de 12-mijlszone voor de Hollandse kust te liggen. De benodigde 1.000 km² voor windturbineparken is binnen een straal van 60 km vanuit aanlandingspunt Beverwijk of Maasvlakte te realiseren, verspreid over enkele tientallen gebieden.

Kaart 11 Kansenkkaart windturbineparken

De ontwikkeling van windturbineparken vraagt naar verwachting ook om de aanleg van enkele tientallen transmissiekabels, naar minimaal deze twee aanlandingspunten. De huidige praktijk om bij kabels een minimale onderlinge afstand van 500 meter aan te houden als onderhoudszone, zou een ongewenst groot ruimtebeslag betekenen en conflicten opleveren rondom die aanlandingspunten. Om dit te beperken zal, waar nodig, een smallere onderhoudszone worden gehanteerd. Kabels kunnen ook fysiek of ruimtelijk gebundeld worden, of gebruiken van (een) gezamenlijke transmissiekabel(s). De overheid onderzoekt in 2005 welke opties de voorkeur hebben.

In windturbineparken is scheepvaart niet toegestaan: enerzijds ter bescherming van de installaties en anderzijds ten behoeve van de veiligheid van de scheepvaart. Het verhoogt de kans op aanvaringen en dus ongevallen met schade als gevolg. Bovendien wordt de hulpverlening en het redden van mensen in een offshore windturbinepark ernstig bemoeilijkt doordat hulpverlenings- en reddingsmateriaal lastiger (en minder veilig) ter plaatse kan komen, zeker in slechte weersomstandigheden. Het toelaten van recreatievaart betekent ook een mogelijke toename van andere ongewenste scheepvaart zoals sportvisserij en dergelijke, waardoor de kans op aanvaringen nog groter wordt.

Landaanwinning

De start van de uitbreiding van de Maasvlakte wordt in binnen enkele jaren verwacht. Als compensatiemaatregel zal voor die tijd een zeereservaat van 20.000 hectare in de Voordelta worden gerealiseerd. Van tijd tot tijd zullen zich wellicht nieuwe landaanwinningprojecten aandienen. Op dit moment wordt een verkenning uitgevoerd van een kustuitbreiding tussen Hoek van Holland en Scheveningen.

Maricultuur

De kweek van schelpdieren op zee is een nieuwe, maar nog ongewisse ontwikkeling. Omdat het vergunningenbeleid voor de traditionele kweekgebieden (met name de Waddenzee en Oosterschelde) is verscherpt, zal schelpdiervisserij op de Noordzee naar verwachting toenemen. Het recent opgerichte Innovatieplatform Aquacultuur speelt hierop in door kennis te verzamelen, samenwerking binnen de sector en voorbeeldprojecten te bevorderen op het gebied van visteelt, schelpdierkweek en het verbouwen van zilte gewassen (mosselcultuur, kokkelcultuur, oestercultuur, en overige cultures). Een mogelijke innovatie

Mosselen op een mosselzaad-
invanginstallatie

is de realisatie van zeecultuurparken, waar maricultuur en natuurrecreatie kunnen worden gecombineerd.

Concrete interesse bestaat op dit moment alleen voor mosselzaadinvang en mosselkweek. Vooral de ondiepe kustzee (tot 8 à 10 meter diep) komt in aanmerking voor mosselkweek. Daarnaast lijkt mosselkweek gecombineerd te kunnen worden met vaste objecten, zoals windturbines. Op dit moment wordt hiernaar onderzoek gedaan. Als drijvende mosselpercelen op de Noordzee succesvol zijn, zou dit deel van de sector in de toekomst echter sterk kunnen groeien. Als de resultaten van dit onderzoek bekend zijn, zal het kabinet besluiten of en onder welke voorwaarden hiervoor ruimte in de Noordzee kan worden gereserveerd.

Visteelt op de Noordzee lijkt de komende jaren niet waarschijnlijk. Open systemen zijn te bezwaarlijk vanuit het oogpunt van milieu; gesloten systemen zijn op zee te duur en bieden meer kansen op het land. Desalniettemin wordt in het Innofisk project¹² onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van dergelijke gesloten systemen.

¹²) Innofisk is een initiatief van het Innovatie Netwerk Groene Ruimte en Agrocluster om visteelt te bedrijven aan boord van een op zijn plaats gefixeerd gesloten systeem (een niet-varend schip of een drijvende container).

Beschermde natuur

Natuur is een functie in ontwikkeling. De Voordelta en de Kustzee ten noorden van Petten zijn inmiddels aangewezen respectievelijk aangemeld als Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Hierop is het beschermingsregime van de Habitatrichtlijn, uitgewerkt in de Natuurbeschermingswet, van kracht. Hier worden in dit *IBN 2015*, als uitwerking van de *Nota Ruimte*, de volgende gebieden met bijzondere ecologische waarden aan toegevoegd: de Doggersbank, de Klaverbank, het Friese Front en enkele delen van de Kustzee. Deze gebieden worden in hoofdstuk 7 nader beschreven.

Bovengenoemde gebieden worden mogelijk over enkele jaren als Vogel- of Habitatrichtlijngebied aangewezen. Ook blijkt uit onderzoek dat nog enkele andere gebieden voor bescherming in aanmerking komen. Daarnaast zijn er plannen om een zeereservaat in te stellen als compensatie voor de uitbreiding van de Maasvlakte (het zeereservaat in de Voordelta). Kaart 12, behorend bij hoofdstuk 7, biedt een overzicht van alle gebieden met (mogelijke) bijzondere ecologische waarden: zowel reeds begrensde als mogelijk toekomstig begrensde gebieden.

5.4 Conclusies en aandachtspunten

De inventarisatie en analyse uit paragraaf 5.3 laat zien dat de druk op de Noordzee per saldo toeneemt. De belangrijkste groeifuncties voor de komende jaren zijn in willekeurige volgorde: winning van oppervlaktedelfstoffen, watersportrecreatie, windturbineparken, natuur en mogelijk ook maricultuur. De andere gebruiksfuncties blijven min of meer op het huidige niveau.

Globale zonerings

Tegelijkertijd is duidelijk dat spanningsvelden tussen locatiegebonden gebruiksfuncties zich slechts beperkt zullen voordoen. Dit is mede te danken aan het beleid uit de *Nota Ruimte*, waarin elke groeifunctie in grote lijnen een eigen zone krijgt toebedeeld (zie ook figuur 5.1):

- ondiepe kustzee: vooral waterrecreatie en mogelijk ook maricultuur;
- vanaf de doorgaande NAP – 20 m lijn tot rond de 12-mijlslijn: winning van oppervlaktedelfstoffen;
- vanaf de 12-mijlslijn zeewaarts: windturbineparken, mogelijk gecombineerd met maricultuur.

Zandwinning buiten de 12-mijlszone komt tot nu toe zelden voor. Wanneer er bij initiatiefnemers toch behoefte bestaat aan zandwinning buiten de 12-mijlszone in een gebied dat ook kansrijk is voor windturbineparken, krijgen windturbineparken de prioriteit in het geval van mogelijke conflicten met zandwinning. Dit omdat er elders voldoende ruimte is voor zandwinning. Het zoekgebied voor de zandwinning voor de Tweede Maasvlakte is groot genoeg om te voldoen aan de zandbehoefte, ook als hier mogelijk windturbineparken vergund worden.

Er is wel spanning te verwachten met de functies watersportrecreatie en visserij, met name vanwege het feit dat in windturbineparken niet gevaren mag worden. De verwachting is echter dat de effecten van het inperken van de ruimte door nieuwe obstakels voor de niet-routegebonden vaart (inclusief de recreatievaart) beperkt blijven, doordat deze schepen nog steeds in de gebieden buiten de vrijgehouden vaarroutes mogen blijven varen¹³. Bovendien vindt de meeste recreatievaart plaats in de kustzone, waar geen windturbineparken gebouwd mogen worden. In de buurt van een windturbinepark kan het aantal aanvaringen toenemen. Dit aspect wordt meegenomen

13) Zie ook het eind 2001 verschenen rapport Effecten van ruimteclaims in de Noordzee op de scheepvaart.

in de detailveiligheidsstudie voor het betreffende windturbinepark. Indien nodig worden maatregelen getroffen om de veiligheid te waarborgen.

De beoogde locaties voor windturbineparken liggen in gebieden die momenteel relatief druk worden bevestigd. Het sluiten van gebieden voor scheepvaart en visserij kan ook positieve gevolgen hebben voor de visstand (refugiumfunctie). Niettemin is schade op voorhand niet helemaal uit te sluiten. Voor schadevergoeding komt alleen die schade in aanmerking die de gebruikers niet redelijkerwijs zelf kunnen dragen en die buiten het normaal maatschappelijk risico valt. Als Rijkswaterstaat de betrokken vergunningverlener is, kunnen individuele vissers een beroep doen op de regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999.

‘De vinger aan de pols’

De combinatie van het reeds beschikbare beheer-instrumentarium en de nieuwe instrumenten zoals het vergunningenvolgsysteem, kansencarten en het integraal afwegingskader (hoofdstuk 6), maakt het in veel gevallen mogelijk effectief de vinger aan de pols te houden. Een alerte ‘vinger-aan-de-pols-benadering’ is in eerste instantie toereikend bij de punten die hier beneden worden genoemd.

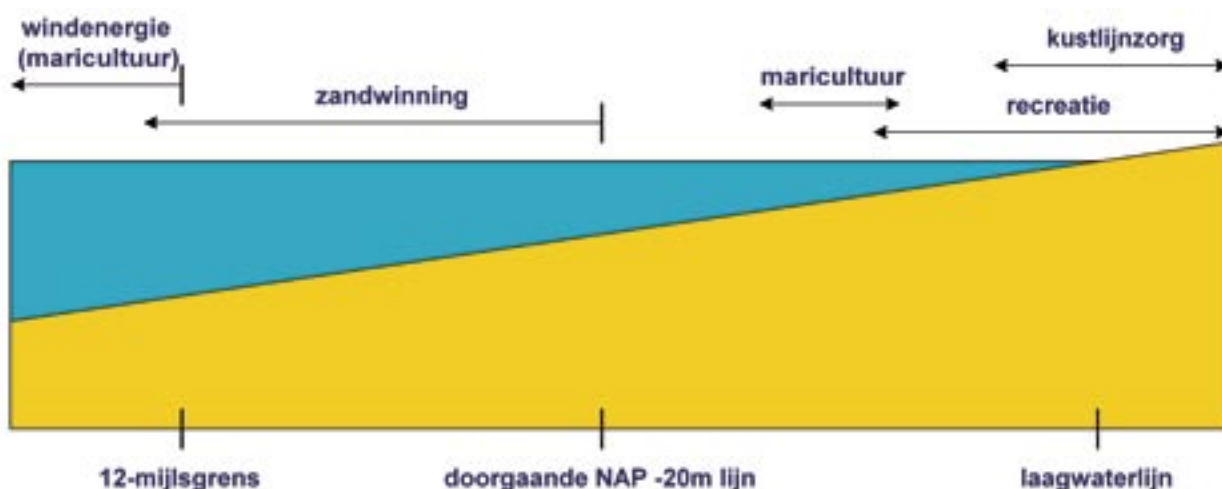
- Omdat er geen echte knelpunten worden voorzien bij de groeifuncties, lijkt verdergaande stu-

ring door het opstellen van (sectorale) ruimtelijke plannen op korte termijn niet nodig. Uitzondering vormen wellicht de elektriciteitskabels naar de windturbineparken, maar onderzoek naar deze problematiek (inclusief oplossingen) is inmiddels gestart en wordt in de loop van 2005 afgerond.

- De verwachting is dat de effecten van het inperken van de ruimte door nieuwe obstakels voor de niet-routegebonden (inclusief de recreatievaart) vaart beperkt blijft, doordat deze schepen nog steeds in de gebieden buiten de vrijgehouden vaarroutes mogen blijven varen.
- Om een vermogen van 6.000 MW te kunnen realiseren zijn waarschijnlijk enkele tientallen windturbineparken nodig. Dit wordt op dit moment niet als een probleem gezien. De ontwikkeling van windturbineparken bevindt zich immers nog in een pril stadium. Als er aanleiding toe is, zal verkend worden of verdergaande ruimtelijke planning nodig is.

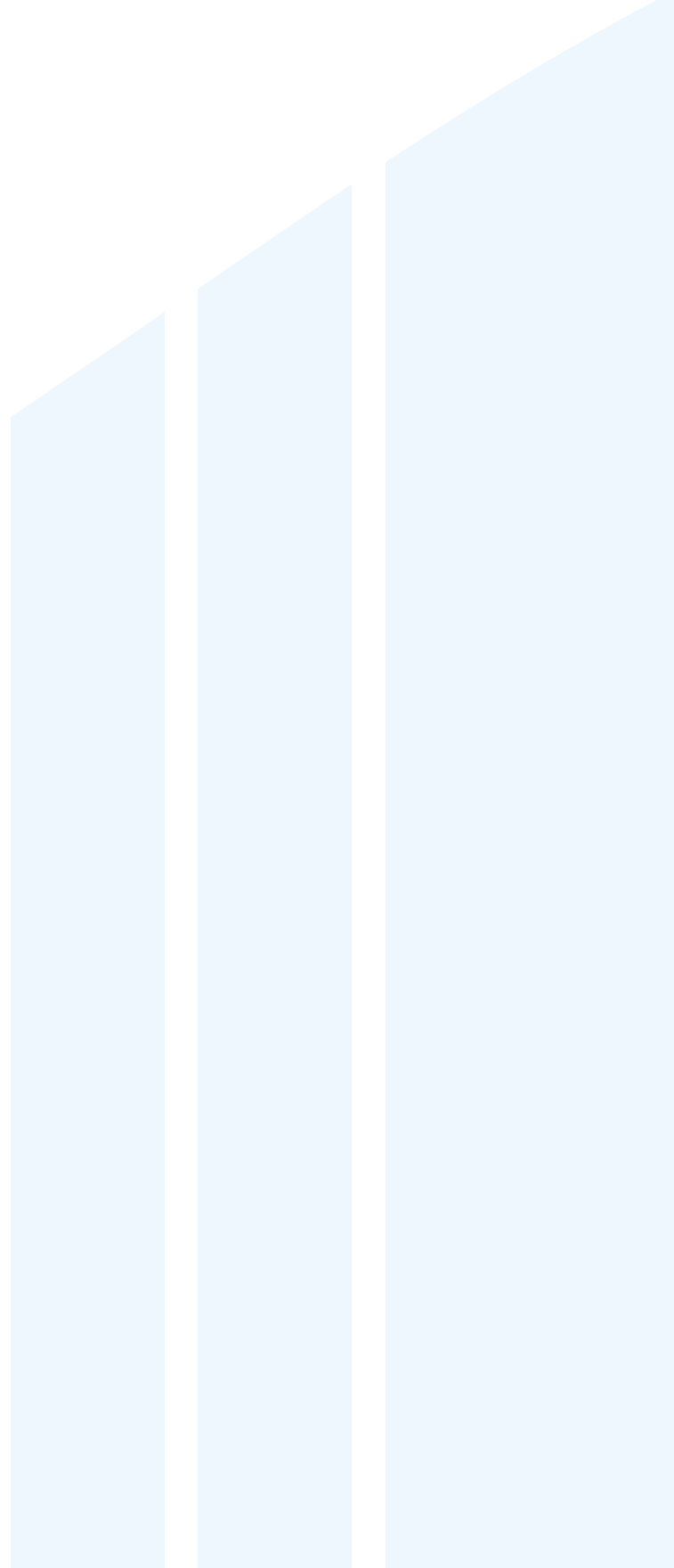
Aandachtspunten

Het toenemend ruimtebeslag voor beschermde gebieden met bijzondere ecologische waarden kan in de toekomst mogelijk knelpunten opleveren voor huidig gebruik. Uit onderzoek blijkt dat vooral visserij en in mindere mate scheepvaart een negatieve impact kunnen hebben op de natuurwaarden van de begrensde gebieden met bijzondere ecologische

Figuur 5.1
globale zonering van
het gebruik van de
Noordzee ter hoog-
te van Scheveningen

waarden. Voor de beschermde gebieden buiten de 12-mijlszone zullen naar verwachting de knelpunten met betrekking tot overig toekomstig gebruik beperkt blijven. Voor de meeste functies liggen deze gebieden te ver van het land om economisch aantrekkelijk te zijn. Voor de gebieden in de Kustzee zullen beheerplannen aangeven wat de consequenties zijn voor het menselijk gebruik.

6 Integraal afwegingskader voor vergunningverlening

Vergunningen vormen een belangrijk instrument om activiteiten in de Noordzee te reguleren. Dat was al zo, en dat blijft ook zo. Dit *IBN 2015* introduceert echter een aanvulling in de vorm van een integraal afwegingskader voor vergunningverlening. Een vast onderdeel daarvan is dat voortaan bij elke locatiegebonden vergunningplichtige activiteit, waar dan ook in de Noordzee, een toets van de locatiekeuze en efficiënt ruimtegebruik moet plaatsvinden. Voor het overige sluit het integraal afwegingskader zo veel mogelijk aan op reeds bestaande wet- en regelgeving, waaronder bijvoorbeeld de milieueffectrapportage en de verplichtingen die voortvloeien uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. Een belangrijk voordeel van het afwegingskader is dat dit ook de mogelijkheid biedt om voortaan een systematische beoordeling toe te passen in vergunningtrajecten voor geheel nieuwe gebruiksfuncties, waarvoor nog geen wet- en regelgeving beschikbaar is.

6.1 Doel integraal afwegingskader

In dit hoofdstuk wordt het integraal afwegingskader voor vergunningverlening uitgewerkt. De *Nota Ruimte* vormt hiervoor de beleidsmatige basis. Met behulp van het integraal afwegingskader is het mogelijk om per vergunning een afweging te maken over de toelaatbaarheid van de betreffende economische activiteit, aan de hand van de ruimtelijke aspecten, ecologische en milieugevolgen en de daaraan te verbinden voorschriften en beperkingen bij verlening van een vergunning.

Met het oog op duurzaam ruimtegebruik gaat het daarbij vooral om efficiënt gebruik van de ruimte. Ook moeten nut en noodzaak van nieuwe activiteiten op de Noordzee worden aangetoond. Dit om te voorkomen dat activiteiten waarvoor op het land geen plaats meer is, zonder enige afweging naar de Noordzee worden verplaatst. Een duurzaam gebruik vraagt daarnaast ook om het beperken van de milieudruk. Dit houdt in, dat de effecten van maatregelen vooraf in kaart worden gebracht (voorzorg) en zo nodig beperkt en/of gecompenseerd worden.

In het integraal afwegingskader zijn vijf toetsen opgenomen die in de *Nota Ruimte* zijn genoemd:

1. definiëren van de ruimtelijke claim;
2. voorzorg;
3. nut en noodzaak;
4. locatiekeuze en beoordeling ruimtegebruik;
5. beperken en compensatie van effecten.

Bij de definiëring van de ruimtelijke claim gaat het in feite niet om een echte toets maar om een beschrijving van de activiteit. In paragraaf 6.5 is aangegeven wat de consequenties van het afwegingskader zijn voor activiteiten voor reeds bekende functies, waarvoor beleid beschikbaar is. In onderstaand figuur worden het doel van de verschillende toetsen en de consequenties voor activiteiten voor bekende functies weergegeven, waarvoor beleid beschikbaar is enerzijds en voor activiteiten voor nieuwe functies anderzijds.

Figuur 6.1
Doel van de toetsen
en consequenties
voor bestaande en
nieuwe functies

Toets	Doel	Gevolgen voor activiteiten voor reeds bekende functies	Gevolgen voor activiteiten voor nieuwe functies (waarvoor nog geen beleid beschikbaar is)
Voorzorg	Voorkomen en beperken van milieu-effecten	Is bestaand beleid of bestaande praktijk	Voorzorgtoets uitvoeren
Nut en noodzaak	Weren van ongewenst gebruik	Verwijzing naar bestaand beleid of bestaande praktijk	Aantonen nut en noodzaak, bij twijfel Maatschappelijke Kosten Baten Analyse
Locatiekeuze en beoordeling ruimtegebruik	Zorgvuldig met ruimte omgaan	Van toepassing voor locatiegebonden functies	Van toepassing voor locatiegebonden functies
Natuurmitigatie en compensatie	Bescherming van natuurwaarden	Van toepassing bij significante effecten	Van toepassing bij significante effecten

Hieronder worden onder andere de afkortingen MER en m.e.r gebruikt. De afkorting “MER” verwijst naar het ‘milieueffectrapport’: het openbare document waarin de milieugevolgen van een voorgenomen activiteit en redelijke alternatieven worden beschreven. In alle andere gevallen, dus bijvoorbeeld bij verwijzing naar het instrument milieueffectrapportage als zodanig, de procedure voor milieueffectrapportage en allerlei samenstellingen, wordt de afkorting “m.e.r.” gebruikt.

6.2 Werkingssfeer

‘Integraal’ betekent in dit verband dat het afwegingskader voor **alle vergunningplichtige activiteiten** geldt, zowel voor **nieuwe, nog niet voorkomen-de activiteiten** als voor **verlenging of uitbreiding van bestaande activiteiten**. Daarbij gaat het uitsluitend om **vergunningplichtige** activiteiten. Niet-vergunningplichtige activiteiten, zoals scheepvaart, recreatie, (zandwinnings- en opspuit-)activiteiten ten behoeve van de kustverdediging en (deels) militair

gebruik vallen in principe buiten de werkingssfeer van het afwegingskader. Voor deze sectoren komt het afwegingskader pas in beeld als beleid wordt herzien of als nieuw beleid wordt ontwikkeld. Het afwegingskader hanteert dezelfde drempelwaarden als die voor de gevallen waarvoor het Besluit m.e.r. (zie bijlage 6) van toepassing is. Als een project volgens dit besluit mogelijk significante effecten heeft en dus m.e.r.-plichtig is, moet ook het afwegingskader worden doorlopen. Als uit het MER blijkt dat er geen significante effecten zijn of als een project qua omvang niet valt onder het Besluit m.e.r., dan hoeft het afwegingskader niet integraal doorlopen te worden. In dat geval zal voor locatiegebonden activiteiten echter wel de toets op efficiënt ruimtegebruik nodig zijn (toets 4 uit het afwegingskader). Het MER doet namelijk in principe geen uitspraken over significante ruimtelijke effecten. Bovendien kan het ook voor kleine activiteiten wenselijk zijn om – bijvoorbeeld ter voorkoming van versnippering, hinder van ander gebruik of bescherming van specifieke ecologische waarden ter plaatse – te sturen op locatiekeuze.

Het afwegingskader is ook niet van toepassing op visserij. Enerzijds omdat een groot deel van de visserij niet vergunningplichtig is, anderzijds omdat ook buitenlandse vissers actief zijn in het Nederlandse deel van de Noordzee. Hierop heeft de Nederlandse overheid geen directe invloed. Eventueel noodzakelijke maatregelen voor visserij zullen worden genomen in het kader van de op te stellen beheerplannen voor de speciale beschermingszones. Daarbij zal in EU-kader afstemming gezocht moeten worden tussen het Gemeenschappelijk Visserijbeleid en de (implementatie van de) Vogel- en Habitatrichtlijn.

Het afwegingskader geldt voor de gehele Noordzee, met inbegrip van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (VHR-gebieden) en gebieden met bijzondere ecologische waarden. Voor gebieden met bijzondere ecologische waarden bevat het afwegingskader enkele specifieke overwegingen, met name bij het bepalen van redenen van groot openbaar belang en bij het compenseren van effecten. Waar zulke aanvullende afwegingen van toepassing zijn, worden deze in de beschrijving van het integraal afwegingskader in 6.3 specifiek vermeld.

Voor VHR-gebieden gelden eveneens aanvullende overwegingen bij het bepalen van dwingende redenen van groot openbaar belang en het compenseren van effecten. Deze zijn enigszins te vergelijken met die voor gebieden met bijzondere ecologische waarden. Voor VHR-gebieden is een afwegingskader opgenomen in artikel 6 van de Habitatrichtlijn. Dit is inmiddels geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998 en wordt kort samengevat in paragraaf 6.4. Niet-vergunningplichtige activiteiten kunnen wel vergunningplichtig zijn op grond van de Natuurbeschermingswet, wanneer deze negatieve gevolgen hebben voor een VHR-gebied, zie paragraaf 6.4. De werkingssfeer van de Natuurbeschermingswet wordt nog uitgebreid naar de Exclusieve Economische Zone (EEZ). Over de aanmelding van VHR-gebieden in de EEZ moet nog besluitvorming plaatsvinden, zie hiervoor hoofdstuk 7.

6.3 De vijf toetsen van het integraal afwegingskader Noordzee

Het afwegingskader bestaat uit vijf toetsen.

Toets 1: definiëren ruimtelijke claim

De initiatiefnemer moet de voorgenomen activiteit beschrijven, inclusief de potentiële effecten en het ruimtebeslag. Het gaat hier niet om een feitelijke toets, maar om een beschrijving, die op dit moment al deel uit maakt van de vergunningverlening. Deze beschrijving bevat wel basisinformatie ten behoeve van de toepassing van de hieronder beschreven toetsen.

Toets 2: voorzorg

Het voorzorgprincipe, zoals dat al sinds jaren in internationaal en nationaal beleid (OSPAR, 4^e Nota Waterhuishouding en Structuurschema Groene Ruimte) gestalte heeft gekregen, is een cruciaal uitgangspunt bij de planning en ontwerp van voorgenomen activiteiten op zee. Het houdt in dat preventieve maatregelen genomen dienen te worden wanneer er redelijke gronden tot bezorgdheid bestaan dat een activiteit schade toebrengt aan het marine milieu, de gezondheid van de mens en/of ander rechtmatig gebruik, zelfs wanneer er geen afdoende bewijs is voor een oorzakelijk verband tussen een activiteit en de gevolgen ervan. Dit betekent dat vooraf maatregelen worden genomen om langdurige, onomkeerbare en ongewenste effecten van activiteiten te voorkomen en, als de betrokken activiteit toelaatbaar lijkt, te beperken. Bij de aantasting van het mariene milieu gaat het niet alleen om ongewenste emissies van stoffen, maar ook om verstoring van het ecosysteem door bijvoorbeeld het afdekken of verwijderen van sediment, geluid en zichthinder of vernietiging van bodemfauna. Instrumenten hierbij zijn het opstellen van milieu-effectrapporten, het toepassen van schone technieken, controlesystemen en beheersing van stromen (afval)stoffen.

De voorzorgtoets is vooral bedoeld om ernstige schade te voorkomen. De toetsen 4 en 5 zijn vooral bedoeld om activiteiten, die in beginsel toelaatbaar zijn op de Noordzee zo goed mogelijk in te passen in de bestaande situatie. Hoe de voorzorgtoets in de praktijk wordt toegepast, hangt af van de vraag of het bij de desbetreffende activiteit om een gebruiksfunctie gaat die nu al voorkomt op de Noordzee en waarvoor beleid en regelgeving beschikbaar is, of dat het om een geheel nieuwe activiteit gaat, die voor het eerst op de Noordzee plaatsvindt.

Nieuwe activiteiten voor bestaande functies (inclusief uitbreiding of verlenging van vergunningen)

Voor activiteiten voor bestaande functies geeft het MER inzicht in de effecten, en maakt het toetsing op voorzorg mogelijk. Bij niet m.e.r.-plichtige activiteiten zal het Bevoegd Gezag voorzorg toepassen op basis van bestaand beleid, regelgeving en de gangbare praktijk. Mochten nieuwe inzichten over ecologische effecten, effecten op de gezondheid van de mens of effecten op ander rechtmatig gebruik daartoe aanleiding geven, dan zal het Bevoegd Gezag de vergunningaanvrager verzoeken om nadere informatie hierover aan te leveren en indien nodig preventieve maatregelen te treffen. Indien blijkt, dat er geen nieuwe inzichten zijn over mogelijke schadelijke effecten is hiermee aan het toepassen van het voorzorgsprincipe voldaan.

Nieuwe activiteiten die voor het eerst op de Noordzee plaatsvinden

Voor nieuwe activiteiten moet de initiatiefnemer ten behoeve van de (door de vergunningverlener te verrichten) voorzorgtoets informatie aanleveren die zowel ecologische effecten als effecten op de gezondheid van de mens en op ander rechtmatig gebruik in beeld brengt. Daarbij moeten de volgende stappen worden doorlopen:

- beschrijven van de ingreep;

- beschrijven van de natuurwaarden van het gebied en de situatie ten aanzien van het gebruik;
- beschrijven van de effecten die de ingreep kan hebben;
- beoordelen van deze potentiële effecten op basis van de beste beschikbare kennis.

Voor m.e.r.-plichtige activiteiten volgt de informatie uit het MER.

Het ontbreken van volledige kennis over de gevolgen van een activiteit mag niet als argument worden gebruikt om een activiteit door te laten gaan en kan er onder meer toe leiden dat:

- de activiteit geen doorgang mag vinden;
- indien de activiteit wel doorgang vindt, de effecten ervan moeten worden beperkt en/of gecompenseerd;
- nader onderzoek (bijv. monitoring) moet worden verricht;
- andere beperkingen worden opgelegd.

Als bij de beoordeling van vergunningaanvraag (al of niet met inbegrip van het MER) voldoende zekerheid is verkregen dat er geen significante effecten zijn, hoeft de rest van het afwegingskader niet verder te worden doorlopen, met uitzondering van de toets op locatiekeuze.

Toets 3: nut en noodzaak

Als een activiteit significante ruimtelijke en/of ecologische effecten heeft, moeten nut en noodzaak worden aangetoond. Bij activiteiten die expliciet in rijksbeleid worden toegestaan of gestimuleerd, hoeven nut en noodzaak niet nader onderbouwd te worden. Dit geldt bijvoorbeeld voor windturbines (tot 6.000 MW), olie-, gas- en oppervlaktedelfstoffenwinning (zand, schelpen). Voor deze activiteiten moeten wel alle andere toetsen uit het afwegingskader worden uitgevoerd.

In het geval van overige activiteiten moet de initiatiefnemer in deze toets onderbouwen waarom die activiteit op de Noordzee moet plaatsvinden. Hij moet ook aangeven waarom hij die activiteit niet

redelijkerwijs op het land kan realiseren. Als twijfel bestaat over nut en noodzaak van een nieuwe activiteit, kan het Bevoegd Gezag de initiatiefnemer vragen een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) op te stellen, op basis waarvan het Bevoegd Gezag vervolgens een afweging maakt. Als de activiteit wordt toegestaan, moeten wel nog de resterende toetsen uit dit afwegingskader worden doorlopen.

Gebieden met bijzondere ecologische waarden

In of nabij gebieden met bijzondere ecologische waarden zijn geen nieuwe activiteiten met significante effecten toegestaan, tenzij er **geen reële alternatieven** zijn en er sprake is van **een groot openbaar belang**. Als aan beide voorwaarden is voldaan, kan het Bevoegd Gezag een afweging maken tussen het openbare belang en het natuurbelang en de activiteit eventueel toestaan, mits de initiatiefnemer maatregelen neemt voor beperking (mitigatie) en compensatie. Voor activiteiten waarvan het grote openbare belang expliciet in het rijksbeleid is vastgelegd (onder meer olie- en gaswinning, windturbines (tot 6000 MW), en oppervlaktedelfstoffen) hoeft het groot openbaar belang van een voorgenomen activiteit niet meer te worden onderbouwd. Voor alle overige activiteiten is deze onderbouwing wel nodig.

Toets 4: locatiekeuze en beoordeling ruimtegebruik

Doel van deze toets is om sterker te sturen op een zo efficiënt mogelijk ruimtegebruik. Bij het vooroverleg ten behoeve van een vergunningaanvraag meldt het Bevoegd Gezag, aan welke randvoorwaarden zij de vergunningaanvraag tenminste zal toetsen, en onder welke randvoorwaarden de vergunning zal worden verleend. Daarbij zijn de volgende aspecten aan de orde:

- *Efficiënt ruimtegebruik.* Per vergunning zal het Bevoegd Gezag beoordelen of de ruimteclaim van de initiatiefnemer reëel is, of dat ruimte efficiënter kan worden gebruikt.

- *Meervoudig ruimtegebruik waar mogelijk.* Dit houdt in dat een initiatiefnemer geen alleenrecht krijgt, maar dat anderen in overleg van dezelfde locatie gebruik kunnen maken, mits de eerste initiatiefnemer hier geen schade of hinder van ondervindt. Eventuele schade kan ook onderling worden verrekend. De tweede initiatiefnemer kan zo een afweging maken tussen de kosten van schadeloosstelling en de meerkosten van een andere locatie. De overheid kan aangeven in welke mate – al of niet toekomstig – medegebruik van een andere gebruiker moet worden geaccepteerd. In sommige gevallen kan de overheid het nodig vinden om de eerste gebruiker te verplichten een ander gebruik te accepteren. Als hieruit onevenredige schade voor de eerste gebruiker voortvloeit, kan de eerste gebruiker een beroep doen op schadevergoeding op grond van de Algemene wet bestuursrecht dan wel de *Regeling Nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999*.
- *Effecten op niet-locatiegebonden gebruik.* Het Bevoegd Gezag kan de initiatiefnemer vragen om ook de effecten op ander niet-locatiegebonden of niet-vergunningplichtig gebruik (zoals visserij) en de eventuele mogelijkheden voor medegebruik door anderen te beschrijven.
- *Alternatieve locaties.* Het Bevoegd Gezag kan met het oog op ecologische of ruimtelijke overwegingen een initiatiefnemer vragen naast de voorkeurslocatie een tweede locatie te onderzoeken.
- *Termijn van de vergunning.* Voorkomen moet worden dat een vergunning – en daarmee het ruimtebeslag – van kracht blijft zonder dat deze wordt gebruikt. Een vergunning wordt daarom altijd voor een beperkte periode verleend. Ook kan het Bevoegd Gezag bij het verlenen van vergunningen proberen activiteiten in de tijd te combineren.
- *Verwijderen van objecten.* Uitgangspunt bij vergunningverlening is dat objecten na afloop van de vergunningstermijn verwijderd worden. Voor kabels en leidingen kan het Bevoegd Gezag

besluiten dat deze na afloop van de termijn mogen blijven liggen (zie paragraaf 6.5).

- **12-mijlszone.** Voor de bouw van vanaf de kust zichtbare permanente werken binnen de 12-mijlszone wordt buiten de gebieden die onder het VHR-regime vallen alleen bij redenen van groot openbaar belang vergunning verleend op basis van de Wet beheer rijkswaterstaatwerken en de Wet milieubeheer. In de VHR-gebieden binnen de 12-mijlszone zijn vanaf de kust zichtbare permanente werken niet toegestaan, tenzij er geen reële alternatieven zijn en de dwingende redenen van groot openbaar belang aannemelijk zijn gemaakt. Permanente werken zijn werken die langer dan zes maanden staan, drijven of duren.

Toets 5: beperking en compensatie ecologische effecten

Als een activiteit negatieve effecten heeft, moeten deze eerst met maatregelen beperkt (gemitigeerd) worden. Schade die niet voorkomen kan worden, moet zo veel mogelijk worden gecompenseerd. Het Bevoegd Gezag toetst of de door de Initiatiefnemer voorgestelde beperkende en compenserende maatregelen voldoende zijn.

De Noordzee is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), maar kent een lichtere compensatieverplichting: In de EHS is compensatie een resultaatsverplichting; voor de Noordzee geldt een inspanningsverplichting. De uitgangspunten hierbij worden hier opgesomd:

- Effecten moeten in lijn met het voorgaande eerst zoveel mogelijk met maatregelen worden beperkt (mitigatie); pas dan vindt compensatie plaats.
- Alleen significante effecten hoeven te worden gecompenseerd.
- Maatregelen ter beperking of compensatie van effecten moeten worden vastgesteld op het moment dat besloten wordt over vergunningverlening. Als de monitoring van effecten op dat moment nog niet is afgerond, moet in de vergun-

ning worden opgenomen hoe eventuele compensatie zal worden verricht.

- Compensatie moet waar mogelijk in natura worden geleverd, in of direct grenzend aan de Noordzee. Is dit niet mogelijk, dan vindt financiële compensatie plaats, bijvoorbeeld via het Nationaal Groenfonds.
- De initiatiefnemer stelt een compensatieplan op dat door het Bevoegd Gezag moet worden goedgekeurd.

Gebieden met bijzondere ecologische waarden

In **aanvulling** op de compensatiebepalingen uit het integrale afwegingskader voor de Noordzee geldt voor de gebieden met bijzondere ecologische waarden dat compensatie een resultaatsverplichting is.

6.4 Integraal afwegingskader en de Vogel- en Habitatrichtlijn

Het integraal afwegingskader geldt voor de hele Noordzee. Voor elke activiteit met mogelijke negatieve gevolgen voor een VHR-gebied moet evenwel ook het afwegingskader in de Natuurbeschermingswet 1998 worden doorlopen. Hierbij kan het voorkomen dat niet-vergunningplichtige activiteiten in de EEZ wel vergunningplichtig zijn op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. Overigens kunnen niet-vergunningplichtige activiteiten ook gereguleerd worden in de voor de VHR-gebieden op te stellen beheerplannen.

Onderstaande tekst geeft in het kort weer hoe het afwegingskader van de Natuurbeschermingswet 1998 werkt, zie ook figuur 6.2. Voor een uitgebreide beschouwing wordt verwezen naar de wettekst van de Natuurbeschermingswet 1998. Het betreffende afwegingskader bestaat uit de volgende onderdelen:

1: Basisbescherming/voorzorgprincipe

Het is verboden zonder vergunning projecten en andere handelingen te realiseren of te verrichten die

gelet op de instandhoudingsdoelstelling de kwaliteit van de habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren of een verstorend effect kunnen hebben op de in het gebied voorkomende soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het betreft in ieder geval projecten of handelingen die de natuurlijke kenmerken van het gebied kunnen aantasten. Als op grond van objectieve gegevens niet aannemelijk kan worden gemaakt, dat een activiteit geen significante gevolgen heeft voor een VHR-gebied, moet de initiatiefnemer een passende beoordeling maken.

2: Alternatieve oplossingen

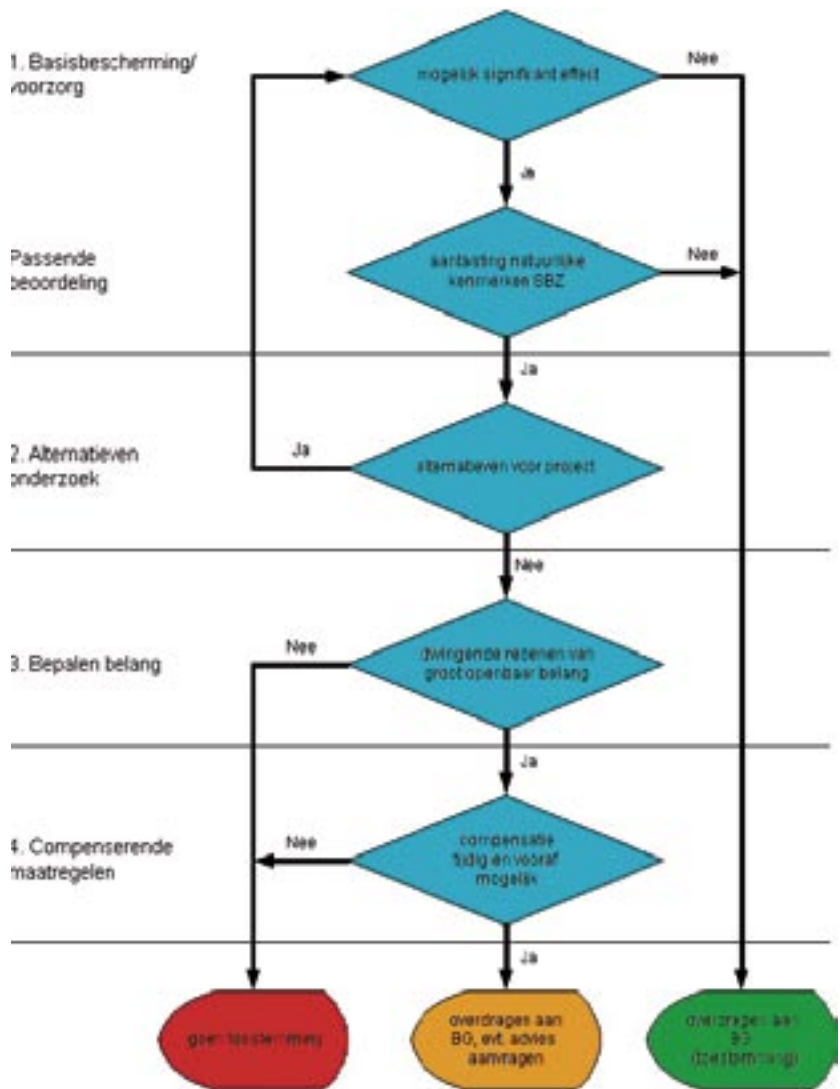
Als een activiteit significante effecten kan hebben, moet eerst onderzocht worden of er alternatieve oplossingen mogelijk zijn.

3: Dwingende redenen van groot openbaar belang

Voor VHR-gebieden geldt dat een “plan of project dat de natuurlijke kenmerken van het gebied aantast toch doorgang mag vinden, indien geen alternatieve oplossingen aanwezig zijn en het gaat om ‘dwingende redenen van groot openbaar belang’, met inbegrip van redenen van sociaal of economische aard”, mits compenserende maatregelen worden genomen. Wanneer in een gebied een prioritair type natuurlijke habitat of prioritaire soort voorkomt, kan een vergunning slechts worden verleend om redenen die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of voor het milieu wezenlijk gunstige effecten of na een advies van de Europese Commissie. Indien sprake is van aantasting van de natuurlijke kenmerken van een gebied en er geen alternatieve oplossingen zijn, zal de aanwezigheid van ‘dwingende redenen van groot openbaar belang’ moeten worden gemotiveerd. Pas dan kan het bevoegd gezag een afweging maken tussen het openbare belang en het natuurbelang en de activiteit eventueel toestaan.

4: Compensatie

Als natuurwaarden van het desbetreffende gebied worden aangetast, heeft de initiatiefnemer de resul-

taatsverplichting om dit *voorafgaand aan de activiteit* te compenseren. Doel van de compensatie is de duurzame instandhouding van soorten, habitats en de daaraan verbonden functies die door de activiteit worden aangetast. Dat kan bijvoorbeeld door het beschermde gebied uit te breiden, of de kwaliteit ervan te verbeteren. Nieuw VHR-gebied aanwijzen kan alleen als dit een bijdrage levert aan het Europese Natura 2000-netwerk als geheel; versnippering van beschermde gebieden moet worden voorkomen. Financiële compensatie, of compensatie met andere natuurwaarden, is niet toegestaan.

Figuur 6.2
Afwegingskader
herziene Natuur-
beschermingswet
1998 voor een plan
of project in Vogel-
en Habitatrichtlijn-
gebieden.

Dit compensatieregime is gericht op de specifiek in de EU Vogel- en Habitatrichtlijn benoemde waarden van het gebied. Op grond van het integraal afwegingskader voor de hele Noordzee heeft de initiatiefnemer echter ook een inspanningsverplichting om significante effecten op andere waarden te mitigeren en compenseren, zie paragraaf 6.3.

6.5 Toepassing afwegingskader bij nieuwe activiteiten voor bestaande functies

Deze paragraaf geeft een overzicht van hoe het integraal afwegingskader wordt toegepast bij vergunningverlening bij bestaande functies, inclusief uitbreiding of verlenging van vergunningen. Bestaande functies wil zeggen: gebruiksfuncties die ook nu al op de Noordzee voorkomen en waarvoor de bestaande praktijk of wet- en regelgeving uitgangspunt zijn. Afhankelijk waar de activiteit plaatsvindt, kunnen naast het integraal afwegingskader voor de hele Noordzee ook de specifieke bepalingen voor gebieden met bijzondere ecologische waarden van toepassing zijn. In onderstaande tekst wordt daarom per functie beschreven in welk type gebied de functie plaatsvindt, dan wel wordt verwacht in de toekomst.

Baggerstort

De huidige stortlocaties voor zoute bagger liggen buiten de VHR-gebieden en gebieden met bijzondere ecologische waarden. Vergunningen voor de stort van baggerspecie worden gegeven op basis van de Wvz en de Wvo. Daarbij wordt eerst bepaald of er een landalternatief is, en zo niet, of lozing op zee schade aan het mariene milieu toebrengt. Daarbij wordt zowel gelet op de effecten van stoffen op organismen als op de effecten van het bedelven van organismen door de bagger.

De kwaliteit van te storten specie wordt vooraf getoetst met de Chemie Toxiciteits Toets (CTT). Dit alles betekent dat in de huidige vergunningverlening nut en noodzaak van baggerstort worden aangetoond en dat effecten beperkt zijn. Het integraal afwegingskader heeft dan ook geen verdere consequenties voor de bestaande stortpraktijk.

De eventuele inrichting van een nieuwe stortlocatie valt onder de m.e.r.-plicht. Hiervoor moet het integraal afwegingskader wel worden doorlopen als uit het MER blijkt dat er significante effecten zijn. Afhankelijk van de locatie kan ook het afwegingskader van de Natuurbeschermingswet of de specifieke bepalingen voor gebieden met bijzondere ecologische waarden van toepassing zijn.

Lozingen

Op dit moment zijn er Wvo-vergunningen verleend voor zowel lozingen als ook schietoefeningen langs de kust. Enkele van deze vinden plaats in VHR-gebieden. Lozingen zijn niet m.e.r.-plichtig. Bij verlenging van de huidige lozingsvergunningen worden geen significante effecten verwacht, zodat het integraal afwegingskader volgens de huidige inzichten verder geen consequenties heeft voor de bestaande lozingen. In VHR-gebieden kan bij verlenging van bestaande vergunningen het afwegingskader van de Natuurbeschermingswet van toepassing zijn.

Kabels en leidingen

De aanleg van kabels en leidingen kan plaatsvinden op de gehele Noordzee, inclusief gebieden met bijzondere ecologische waarden en VHR-gebieden. De aanleg van kabels en leidingen is m.e.r.-plichtig dan wel beoordelingsplichtig¹⁴, afhankelijk van de omvang en specificaties, zie figuur 6.2. Beoordelingsplichtig wil zeggen dat het Bevoegd

14) Wijziging besluit m.e.r., Staatsblad, 2005/7.

Type kabel/leiding	Vergunning	m.e.r.-plicht
Telecomkabels	Wbr	Nee
Elektriciteitskabels inclusief Kabels voor windturbines	Wbr	Nee, beoordelingsplichtig
Olie- en gasleidingen	Mbw	Ja
Umbilicals (besturingskabels offshore)	Mbw	Nee
Lozingspijpen	Wbr	Ja
Transitkabels	Wbr	Nee, beoordelingsplichtig
Transitleidingen	Wbr	Ja

Figuur 6.3
Soort vergunning
en m.e.r.-plicht per
type kabel/leiding

ezag moet bepalen of voor een activiteit vanwege de bijzondere omstandigheden waaronder zij wordt ondernomen een MER moet worden opgesteld.

Uit bestaande MER's blijkt dat de effecten van kabels en leidingen in de regel niet significant zijn. Voorzorgsmaatregelen in de vorm van mitigatie worden toegepast door in de vergunning de meest milieuvriendelijke techniek voor het ingraven voor te schrijven. Voor zover nut en noodzaak van de aanleg van een kabel of leiding niet beleidsmatig zijn vastgelegd, zullen deze moeten worden onderbouwd. Met het oog op efficiënt ruimtegebruik zullen de veiligheids- en onderhoudszone waar mogelijk worden verkleind en wordt gezamenlijk met de initiatiefnemer de optimale route gezocht. Voor elektriciteitskabels kan verdergaande bundeling nodig zijn (zie hoofdstuk 5). Als uit het MER blijkt, dat er significante effecten zijn, is ook de toets op beperking en compensatie van toepassing.

Afhankelijk van de locatie kunnen ook de specifieke bepalingen voor gebieden met bijzondere ecologische waarden dan wel het afwegingskader van de Natuurbeschermingswet van toepassing zijn. Bij

het verlenen van een vergunning voor het leggen en behouden (exploiteren) van een kabel of leiding vallend onder de Wbr wordt standaard een opruimplicht als voorschrift opgenomen als de kabel of leiding buiten gebruik wordt gesteld. Ontheffing van deze opruimplicht wordt alleen verleend als de maatschappelijke baten van het laten liggen groter zijn dan de maatschappelijke kosten ervan. Deze afweging maakt het Bevoegd Gezag op basis van door de vergunninghouder aan te leveren informatie, en door aan de hand van een checklist de tijdelijke en permanente effecten van het laten liggen te beoordelen. Deze checklist is opgenomen in bijlage 7. De opruimplicht geldt alleen voor vergunningen van nieuw aan te leggen kabels en leidingen.

Voor leidingen die onder de Mijnbouwwet vallen, geldt een vergelijkbare regeling. Doorgaans blijven deze leidingen liggen na beëindiging van de olie- of gaswinning. De eigenaar maakt de leidingen schoon en zorgt voor regelmatige inspecties op basis van de vergunningvoorwaarden.

Een borgstelling zal worden gevraagd voor alle kabels die onder Wbr-regiem vallen, met uitzonde-

ring van (a) kabels in een Wbr-vergunning die betrekking hebben op de aansluiting van individuele windturbineparken op het elektriciteitsnet en (b) kabels waarvan het eigendom geheel of gedeeltelijk bij de staat berust. Voor offshore olie- en gasleidingen die onder het regiem van de Mijnbouwwet of de Wbr vallen, zal geen borgstelling worden gevraagd. De introductie van deze borgstelling is ingegeven door de noodzaak tot een betere naleving van de onder de Wbr-vergunning opgenomen meldingsplicht ten aanzien van buitengebruikstelling of vervreemding.

Landaanwinning

Landaanwinning is boven een bepaalde omvang m.e.r.-plichtig. Afhankelijk van de grootte en de locatie zal voor nieuwe landaanwinning het integraal afwegingskader (al dan niet met de specifieke bepalingen voor gebieden met bijzondere ecologische waarden) worden doorlopen en mogelijk ook het afwegingskader uit de Natuurbeschermingswet. Omdat ieder project anders is, is hier op voorhand geen uitspraak te doen over de consequenties van de toepassing van het integraal afwegingskader.

Maricultuur

Maricultuur wordt vooral verwacht in de Kustzee, waar VHR-gebieden en gebieden met bijzondere ecologische waarden gesitueerd zijn. Bij de vergunningaanvraag voor een mossel(zaad)kwekerij die gelegen is in de Voordelta, is een VHR-toets uitgevoerd, waaruit bleek dat er geen significante ecologische effecten worden verwacht. Voor nieuwe initiatieven zal het afwegingskader grotendeels via de m.e.r.-plicht worden doorlopen. Is een activiteit niet m.e.r.-plichtig, dan mag worden aangenomen dat de effecten beperkt zijn, en komt het afwegingskader alleen in beeld als er stoffen in het productieproces worden gebruikt (en dus een Wm-vergunning nodig is) of als er clustering van (kleine) maricultuurinstallaties optreedt.

Nut en noodzaak van maricultuur in de Noordzee kunnen doorgaans waarschijnlijk voldoende wor-

den aangetoond; er bestaat tussen de verschillende departementen overeenstemming dat de activiteit zeegebonden is en dat het gewenst is de Oost- en Westerschelde te ontlasten. Toetsing op locatiekeuze en ruimtegebruik is nodig, onder andere ter voorkoming van versnippering. Afhankelijk van de locatie kunnen ook het afwegingskader van de Natuurbeschermingswet of de specifieke bepalingen voor gebieden met bijzondere ecologische waarden van toepassing zijn.

Offshore mijnbouw

Offshore mijnbouwactiviteiten kunnen in beginsel plaatsvinden op de gehele Noordzee; ook in gebieden met bijzondere ecologische waarden of VHR-gebieden. De opsporing en winning van aardolie of aardgas zijn m.e.r.-plichtige activiteiten op grond van het Besluit m.e.r. 1994. De m.e.r.-plicht voor opsporing geldt voor gevoelige gebieden, waaronder VHR-gebieden, tot drie zeemijlen uit de kust en is gekoppeld aan de mijnbouwmilieuvergunning; de m.e.r.-plicht voor winning geldt in de gehele territoriale zee en is gekoppeld aan de milieuvergunning.

Als uit het MER blijkt dat er sprake is van aantasting van de natuurlijke kenmerken van het gebied, moet het integrale afwegingskader voor het desbetreffende winningsplatform worden doorlopen. Nut en noodzaak hoeven voor deze activiteiten in de Noordzee, in de gebieden met bijzondere ecologische waarden en in VHR gebieden in beginsel niet per geval te worden onderbouwd. Olie en gaswinning vindt – overeenkomstig het gestelde in de Nota Ruimte - immers plaats om dwingende redenen van groot openbaar belang en wordt als zodanig meegewogen in het afwegingskader (zie voor de onderbouwing daarvan ook paragraaf 4.1). Indien is vastgesteld dat er sprake is van een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het gebied en er geen alternatieve oplossingen zijn, dienen de dwingende redenen van groot openbaar belang te worden afge-

wogen tegen het belang van de natuurlijke kenmerken van het gebied.

Naar verwachting zullen olie- en gasprojecten overigens géén schadelijke effecten op de natuurlijke waarden van de Noordzee hebben. Door de maatregelen die in de loop der tijd getroffen zijn, zijn de nadelige milieueffecten van olie- en gasplatforms sterk gereduceerd. In het RIKZ/Alterra¹⁵ onderzoek naar de ecologische effecten van het gebruik van de Noordzee is bovendien aangegeven, dat de impact van olie- en gasprojecten beperkt tot marginaal kan worden geacht. Wel kunnen er negatieve effecten zijn op trekkende vogels (desoriëntatie door platformverlichting). Hiervoor dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen.

In de VHR-gebieden binnen de 12-mijlszone zijn vanaf de kust zichtbare permanente werken niet toegestaan tenzij er geen reële alternatieven zijn en de dwingende redenen van groot openbaar belang aannemelijk gemaakt zijn. In de rest van de Kustzee wordt voor zichtbare permanente werken alleen vergunning verleend als er redenen van groot openbaar belang zijn. Omdat olie- en gaswinning gebonden is aan het voorkomen daarvan in de ondergrond, zijn alternatieven doorgaans zeer kostbaar.

Beperking van effecten is tot op zekere hoogte vastgelegd in het Milieuconvenant Olie en Gas, waarin afspraken zijn gemaakt over bijvoorbeeld gefaseerde vervanging van schadelijke mijnbouwhulpstoffen. Of behalve beperking ook compensatie in de Noordzee aan de orde is, wordt bepaald door de mate waarin zich significante effecten voordoen.

Oppervlakedelfstoffenwinning

Zandwinning mag alleen plaats vinden buiten de doorgaande NAP -20 m lijn. Daarom vindt zand-

winning in beginsel niet plaats in gebieden met bijzondere ecologische waarden in de Kustzee en in de VHR-gebieden. Zandwinning is volgens de *Nota Ruimte* een activiteit die wordt gestimuleerd door het rijksbeleid. Nut en noodzaak hoeven in de Noordzee niet te worden onderbouwd. Reguliere zandwinvergunningen (voor winning tot op een diepte van 2 meter) worden afgegeven op basis van een generiek MER uit 1993. Uit dit MER is gebleken, dat er geen significante effecten zijn. Wel worden milieuvriendelijke wintechnieken voorgeschreven (sleepzuiger, aaneensluitend winnen). Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State (2005) zal de onderbouwing van een vergunningaanvraag door het opnieuw opstellen van een of meer MER' en worden verbeterd.

Toetsing op alle bij een ontgronding spelende belangen waaronder locatiekeuze en ruimtegebruik zijn nodig. Gezien de termijn van meestal drie jaar, die voor reguliere vergunningen wordt gehanteerd, worden geen problemen verwacht. Wel is alertheid nodig in het gebied net buiten de 12-mijlszone, waar windturbineparken en zandwinning beide kunnen voorkomen. Indien deze voorgenomen activiteiten elkaar overlappen, zal aan windturbineparken prioriteit worden gegeven. Dit omdat elders voldoende ruimte is voor zandwinning.

Zandwinning wordt niet verwacht in gebieden met bijzondere ecologische waarden in de EEZ, maar bij initiatieven in deze gebieden moet aangetoond worden dat er geen reële alternatieven zijn. Nut en noodzaak hoeven echter niet te worden onderbouwd. Of compensatie in de Noordzee aan de orde is, wordt bepaald door de mate waarin zich significante effecten voordoen. Voor de niet-reguliere (grootschalige en/of diepe) zandwinningen dient een specifiek MER per locatie te worden opgesteld.

15) Gebieden met bijzondere ecologische waarden op het NCP (RIKZ/Alterra, 2005).

Schelpenwinning is toegestaan in gebieden waar het dieper is dan NAP -5 meter tot 50 km uit de kust. Op dit moment worden schelpen onder meer gewonnen in en ten westen van de Voordelta, de Waddenzee, de Kustzee ten noorden van de Wadden en dus gedeeltelijk in gebieden die zijn aangewezen cq. aangemeld als VHR-gebied. Voor de schelpenwinning geldt dat bij uitbreiding of verlenging van de vergunning naast het algemene afwegingskader voor de gehele Noordzee ook het afwegingskader van de Natuurbeschermingswet 1998 of de specifieke bepalingen voor gebieden met bijzondere ecologische waarden van toepassing kunnen zijn.

Windturbineparken

Omdat windturbineparken expliciet in rijksbeleid worden gestimuleerd, hoeven nut en noodzaak in de Noordzee en in de gebieden met bijzondere ecologische waarden niet te worden onderbouwd tot een totaal opgewekt vermogen van 6000 MW. Indien er significante effecten worden verwacht, kan de activiteit in principe doorgang vinden na een afweging van het openbaar belang en het natuurbelang, met inachtneming van mitigatie en compensatie. Met uitzondering van het Near Shore Windpark zullen windturbineparken buiten de 12-mijlszone moeten worden gerealiseerd. Windturbineparken worden niet verwacht in gebieden met bijzondere ecologische waarden in de EEZ. Wanneer toch een initiatief wordt genomen in een dergelijk gebied gelden de specifieke bepalingen voor gebieden met bijzondere ecologische waarden en moet worden aangetoond dat er geen reële alternatieven zijn. Of compensatie in de Noordzee aan de orde is, wordt bepaald door de mate waarin zich significante effecten voordoen. Toetsing op efficiënt ruimtegebruik en locatiekeuze is nodig. Bij de vergunningprocedure in het kader van de Wbr zal rekening worden gehouden met een mogelijke fasering in tijd van het ambitieniveau voor de ontwikkeling van windturbineparken op zee, zoals dat in het energiebeleid wordt vastgesteld.

In figuur 6.4 zijn de consequenties van de verschillende toetsen voor nieuwe activiteiten voor bestaande functies globaal in een tabel weergegeven.

Activiteit	Locatiekeuze/ efficiëntruimtege- bruik	Toepassing voorzorg	Aantonen/onder- bouwen nut &noodzaak	Compensatie
Baggerstort	-	Ja, op basis van bestaand beleid	-	-
Inrichting ver- diepte baggerstort locatie	Ja	Ja, op basis van m.e.r.	afh. Van signifi- cante effecten op basis van m.e.r.	afh. van signifi- cante effecten op basis van m.e.r.
Lozingen (incl. Militair gebruik)	-	Ja, op basis van bestaand beleid	-	-
Maricultuur huidi- ge omvang	Ja	Ja, op basis van voorzorgtoets	-	-
Kleinschalige zand- en schelpenw. hui- dige situatie	Ja	Ja, op basis van bestaand beleid	-	-
Diepe/groot Schalige zandwin- ning	Ja	Ja, op basis van m.e.r.	Verwijzing naar NR is voldoende	Afhankelijk van significante effec- ten op basis van m.e.r.
Windturbine Parken	Ja	Ja, op basis van m.e.r.	Verwijzing naar NR is voldoende	Afhankelijk van significante effec- ten op basis van m.e.r.
Kabels en leidin- gen	Ja	Ja, op basis van bestaande prak- tijk, of op basis van m.e.r.	Afhankelijk van significante effec- ten op basis van m.e.r.	Afhankelijk van significante effec- ten op basis van MER
Offshore mijnbouw	Ja	Ja	Verwijzing naar NR is voldoende	Afhankelijk van significante effec- ten op basis van MER

Figuur 6.4
Overzicht conse-
quenties afwegings-
kader voor nieuwe
activiteiten voor
bestaande functies

7 Begrenzing gebieden met bijzondere ecologische waarden

Dit *IBN 2015* legt - als nadere uitwerking van de *Nota Ruimte* - de begrenzing vast van vier gebieden op de Noordzee die de status van beschermd natuurgebied krijgen: een deel van de Kustzee, het Friese Front, de Klaverbank en de Doggersbank. Bij vergunningverlening voor activiteiten in deze gebieden zijn, naast de stappen van het integrale afwegingskader uit hoofdstuk 6, ook aanvullende beschermingsbepalingen van toepassing. Dit om te voorkomen, dat er tussen nu en de aanwijzing als beschermd gebied op grond van internationale verplichtingen, ingrepen plaatsvinden die een latere aanwijzing als beschermd gebied belemmeren of onmogelijk maken. De aanwijzing van de vier gebieden in kwestie als speciale beschermingszones volgens de EU Vogel- en Habitatrichtlijn dan wel als Marine Protected Area volgens de regels van het OSPAR-verdrag, krijgt waarschijnlijk in 2008 zijn beslag. Daarna is het beschermingsregime van de VHR van kracht, dat geïmplementeerd is in de Natuurbeschermingswet. De Centrale Oestergronden en de Hollandse Kustzee tussen Bergen en de Voordelta krijgen op basis van het onderzoek dat voor dit *IBN 2015* is verricht geen beschermd status.

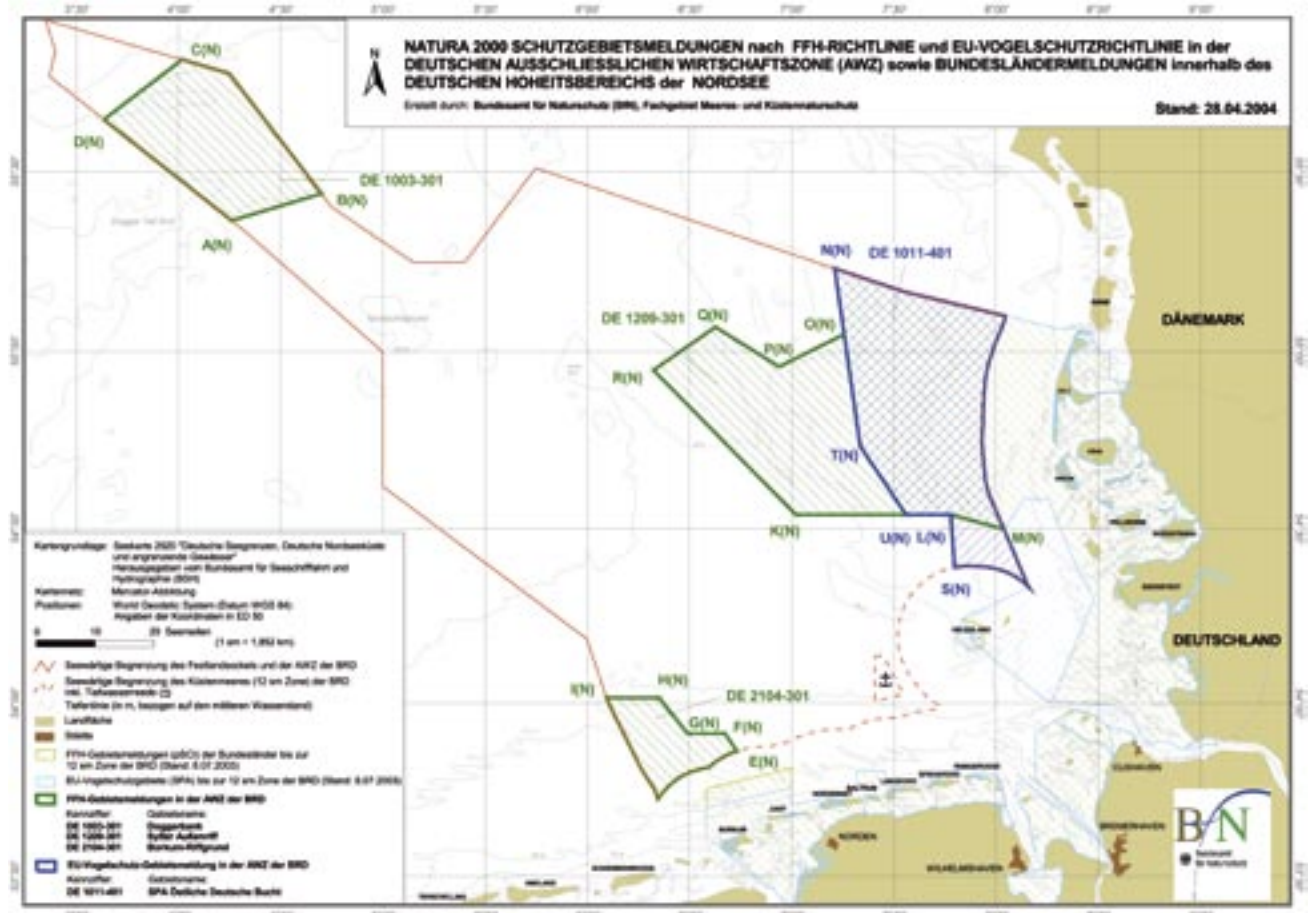
7.1 Gebiedsbescherming op grond van internationale kaders

In de EU Vogel- en Habitatrichtlijn en in het OSPAR-verdrag is bepaald dat gebieden met bijzondere eco-

logische waarden op zee moeten worden beschermd. Beide kaders bevatten ook regels voor de toekenning van zo'n beschermde status. Op termijn moet bescherming van verschillende afzonderlijke gebieden ertoe leiden dat er een samenhangend netwerk van beschermde gebieden op zee ontstaat. Gebieden die beschermd zijn op grond van de EU Vogel- en Habitatrichtlijn worden aangeduid als 'speciale beschermingszones' (sbz's). In OSPAR-verband beschermde gebieden worden aangeduid als 'Marine Protected Areas' (MPA's). Daarbij is het uiteraard mogelijk dat een gebied op grond van beide kaders tegelijk wordt beschermd, en dus zowel een sbz als een MPA is.

In de *Nota Ruimte* zijn vijf gebieden op de Noordzee beschreven, die vanwege hun bijzondere ecologische waarden in aanmerking komen voor bescherming: de Kustzee, het Friese Front, de Centrale Oestergronden, de Klaverbank en de Doggersbank. Deze gebieden zijn globaal aangegeven op de kaart uit de *Nota Ruimte*, die is opgenomen als Kaart 2.

In de *Nota Ruimte* is aangekondigd dat in het *IBN 2015* de grenzen van deze gebieden worden vastgesteld en het beschermingsregime verder wordt uitgewerkt. Daartoe is als eerste stap onderzoek verricht om de gegevens op tafel te krijgen die nodig zijn voor een definitieve selectie van welke gebieden inderdaad een beschermd status moeten krijgen (paragraaf 7.2). Op basis van het onderzoek is vervolgens besloten vier gebieden te bescher-

Figuur 7.1
Aangemelde
VHR-gebieden
in Duitse EEZ.

men. Tevens zijn van deze gebieden de exacte begrenzingen bepaald en vastgelegd (paragraaf 7.3). Deze begrenzing geeft planologische duidelijkheid. De formele aanwijzing van de vier gebieden in kwestie als speciale beschermingszones volgens de VHR dan wel als Marine Protected Area volgens het OSPAR-verdrag in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 zal waarschijnlijk in 2008 zijn afgerond (paragraaf 7.4).

De uitwerking van het beschermingsregime voor de gebieden is reeds gepresenteerd in hoofdstuk 6. Met dit beschermingsregime wordt voorkomen dat er tussen nu en de aanwijzing als beschermd gebied in het kader van de Vogel- en habitatrichtlijn en in het kader van OSPAR ingrepen plaatsvinden die deze aanwijzing belemmeren of onmogelijk maken.

7.2 Onderzoek ten behoeve van de definitieve selectie en begrenzing

Om tot een definitieve selectie en een exacte begrenzing van de gebieden te komen, hebben de onderzoeksinstituten RIKZ en Alterra met medewerking van RIVO en NIOZ in opdracht van de ministeries van Verkeer en Waterstaat en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een voorbereidend onderzoek uitgevoerd. De onderzoeksresultaten daarvan zijn gebundeld in het rapport *Gebieden met bijzondere ecologische waarden op het NCP*.

In het betreffende rapport zijn gegevens van de verschillende soortengroepen (vogels, vissen, zeezoogdieren en bodemfauna) van een aantal onderzoeksinstituten met elkaar gecombineerd. Ook zijn de abiotische gegevens in kaart gebracht. Daarbij

stelt het rapport voor om met het oog op handhaving rechtlijnige grenzen te hanteren. In het rapport is uitgegaan van de meest recente informatie over selectiecriteria van de Vogel- en Habitatrichtlijn en OSPAR. Hieruit is afgeleid welke gebieden het meest waardevol zijn en hoe deze kunnen worden begrensd. Ook zijn in het rapport de gebruiksfuncties op het NCP beschreven, en de impact die deze hebben op de te beschermen natuurwaarden.

Overigens zijn, naast de vijf in de *Nota Ruimte* aangegeven gebieden, vier nieuwe gebieden naar voren gekomen die mogelijk op termijn eveneens in aanmerking komen voor bescherming in het kader van OSPAR en/of de Vogel- en Habitatrichtlijn. Besluitvorming hierover valt buiten het kader van dit *IBN 2015*.

De criteria voor de selectie van gebieden zijn voor de Vogel- en Habitatrichtlijn en OSPAR deels verschillend. Dit zou er in beginsel toe kunnen leiden dat er drie typen beschermde gebieden op de Noordzee naast elkaar gaan bestaan: Vogelrichtlijngebieden, Habitatrichtlijngebieden en MPA's op grond van OSPAR. Uit het onderzoek blijkt dat voor de gebieden uit de *Nota Ruimte* de overlap tussen Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en OSPAR zeer groot is. Uitzondering zijn de Centrale Oestergronden: dit gebied komt volgens de gebruikte criteria alleen in aanmerking als MPA onder OSPAR.

Twee deelgebieden in de Kustzee zijn reeds aangegeven als Vogelrichtlijngebied, respectievelijk aangemeld als Habitatrichtlijngebied: de Voordelta en de Kustzee ten noorden van Petten¹⁶. Beide gebieden liggen in de territoriale zee. Voor activiteiten in of in de nabijheid van deze gebieden geldt het afwegingskader van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Dit

Zwarte zee-eenden
komen in grote
getallen voor in de
Kustzee

afwegingskader is inmiddels geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998 en is kort toegelicht in paragraaf 6.4.

In het kader van het onderzoek is ook de stand van zaken over de aanwijzing van gebieden met bijzondere ecologische waarden in de aangrenzende landen geïnventariseerd. Op dit moment heeft alleen Duitsland in de EEZ al speciale beschermingszones in het kader van de VHR aangemeld bij de Europese Commissie. Grenzend aan Nederland zijn dit het Duitse deel van de Doggersbank en een gebied dat aansluit op de Borkumse Stenen, zie figuur 7.1.

7.3 Karakteristiek van de vier in het *IBN 2015* begrensde gebieden

Besloten is in het kader van het *IBN 2015* alleen de gebieden te begrenzen en te beschermen, die voldoen aan zowel de criteria voor MPA's in OSPAR-kader als ook aan de criteria voor sbz's in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn. De Centrale Oestergronden zijn daarom buiten het beschermingsregime gehouden. Het voorlopige beschermingsregime uit de *Nota Ruimte* vervalt daarmee

¹⁶) De reeds aangewezen speciale beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn en het aangemelde Habitatrichtlijngebied zijn aangeduid als "Noordzeekustzone". In de *Nota Ruimte* en het *IBN 2015* worden alle gebieden in de kustzone omschreven als "Kustzee".

voor de Centrale Oestergronden. Hiermee wordt het aantal typen beschermde gebieden beperkt tot de VHR-categorieën.

Kaart 12 Alle gebieden met bijzondere ecologische waarden, met daarop aangegeven welke gebieden in het IBN 2015 worden begrensd en beschermd

Hieronder volgt een karakterisering van de vier in het IBN 2015 opgenomen gebieden:

Kustzee

De Kustzee heeft plaatselijk een soortenrijke bodemfauna en is van groot belang voor vogels, vissen en zeezoogdieren. Twee deelgebieden in de Kustzee zijn, zoals eerder vermeld, inmiddels al aangewezen als Vogelrichtlijngebied en aangemeld als Habitatrichtlijngebied. De bescherming van de Kustzee ten noorden van Petten wordt in het kader van het IBN 2015 uitgebreid tot aan de doorgaande NAP –20 m lijn uit de *Nota Ruimte*, waarbij om praktische redenen de begrenzing boven Schiermonnikoog iets zuidelijker is vastgesteld. Daarnaast krijgen nog twee nieuwe deelgebieden een beschermingsregime. Het zijn:

- De Kustzee tussen Bergen en Petten. Dit gedeelte kwalificeert zich voor zowel de Vogel- als de Habitatrichtlijn. De grens aan de landzijde is de laaglaagwaterlijn.

- De Kustzee ten zuiden van de Voordelta (inclusief de Vlake van de Raan), oftewel de Westerscheldemonding. Dit zal worden aangemeld als sbz in het kader van de Habitatrichtlijn. Dit gebeurt in verband met de ontwikkelingschets voor het Schelde-estuarium, een samenwerkingsproject van Nederland en Vlaanderen. Tot de formele aanwijzing valt het gebied onder het beschermingsregime van het IBN 2015

Deze nieuwe gebieden worden aan de zeezijde begrensd door de doorgaande NAP –20 m lijn. De zeewaartse grens van de bestaande sbz Voordelta wordt zo snel als mogelijk in lijn gebracht met de zeewaartse begrenzing van de rest van de Kustzee, zijnde de doorgaande NAP –20 m lijn.

Met bovengenoemde uitbreidingen en aanpassingen hebben de meest waardevolle gebieden in de Kustzee een beschermde status gekregen. Het gebied tussen Bergen en de Voordelta wordt in het IBN 2015 niet nader begrensd. Dit gebied valt dus buiten het beschermingsregime voor de gebieden met bijzondere ecologische waarden.

De situatie voor de Kustzee ten noorden van Bergen wordt afgebeeld op Kaart 13, de situatie voor de Kustzee in het Deltagebied op Kaart 14. Op de kaart voor het Deltagebied zijn tevens het zoekgebied voor het zeereservaat weergegeven (zie paragraaf 2.2.2) en de accent-natuurgebieden in de Voordelta, waar beperkende maatregelen voor de visserij gelden (zie 4.2.1.).

Links: De Dode-mansduim is een kenmerkende soort voor de Klaverbank

Rechts: Het Friese Front is een belangrijk gebied voor Zeekoeten

Het Friese Front

Het Friese Front is een uniek gebied met een hoge biomassa en een soortenrijke bodemfauna. Bepaalde vogels en vissen komen hier, al dan niet periodiek, in grote aantallen voor. Zo bevindt zich in het najaar meer dan 1% van de Noordwest-Europese populatie van de grote jager in dit gebied. In de zomer verblijven er meer dan twintigduizend zeekoeten. Het gebied voldoet daarmee aan de criteria van de Vogelrichtlijn.

Klaverbank

De Klaverbank heeft een bijzondere bodem van grind, gebiedseigen begroeiing, en bijzondere bodemfauna. Ook als vogelgebied is het waardevol. Het is een uniek gebied in het NCP en voldoet aan de criteria van de Habitatrichtlijn. De tussenliggende geul (Botney Cut) wordt meegenomen in de begrenzing van het gebied. Dit in verband met de waardevolle bodemfauna en handhavingsaspecten.

Doggersbank

De Doggersbank onderscheidt zich vooral door de hoge biodiversiteit van de bodemfauna, maar is ook van belang voor vogels en vissen. Vooral de hellingen tussen de –30 en –40 m lijn zijn waardevol. De Doggersbank vormt in de gekozen begrenzing een aaneengesloten gebied met het door Duitsland in het kader van de Habitatrichtlijn aangemelde gebied en volgt in grote lijnen de indicatieve grens uit de *Nota Ruimte*.

7.4 Vervolg procedures

Gevolgen voor het gebruik tijdens de interim-situatie

In de beschermde gebieden kan het huidige gebruik – voor zover in internationaal verband gereguleerd of niet-vergunningplichtig in het kader van bestaande wetgeving – worden voortgezet. Dit geldt voor onder meer visserij, scheepvaart en zandsuppleties. Om te

40% van de op het
NCP resterende
Stekelrogpopulatie
komt voor op de
Doggersbank

voorkomen dat aanwijzing als beschermd gebied door een ingreep onmogelijk wordt, geldt voor vergunningplichtige activiteiten dat ze getoetst moeten worden conform het specifieke integraal afwegingskader voor gebieden met bijzondere ecologische waarden (hoofdstuk 6). Dit beschermingsregime geldt, totdat het afwegingskader van de Natuurbeschermingswet 1998 van kracht wordt voor deze gebieden, als ze te zijner tijd zijn aangewezen als sbz in het kader van de EU-Vogel- en Habitatrichtlijn en/of MPA in het kader van het OSPAR verdrag.

Besluitvorming in het kader van VHR en OSPAR

Over de ontwerprijst van aan te melden Habitatrichtlijngebieden, aan te wijzen Vogelrichtlijngebieden en aan te melden gebieden onder het OSPAR-verdrag, neemt de ministerraad naar verwachting begin 2006 een besluit. Hierop volgt een inspraakronde voordat de definitieve lijst met Habitatrichtlijngebieden en OSPAR-gebieden medio 2006 respectievelijk worden aangemeld bij de Europese Commissie en het OSPAR-secretariaat. Wanneer de Europese Commissie en het OSPAR-secretariaat hebben ingestemd met de lijst van gebieden, wordt de formele aanwijzingsprocedure op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 gestart. De aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden wordt daarbij betrokken.

Wetgeving

De definitieve aanwijzing van de gebieden als sbz in het kader van de EU-Vogel- en Habitatrichtlijn gebeurt op grond van de Natuurbeschermingswet.

Deze wet zal naar verwachting eind 2005 in werking treden, maar geldt dan nog niet voor de Exclusieve Economische Zone (EEZ). In het Stappenplan wettelijke bescherming EEZ (in maart 2003 door de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat aan de Tweede Kamer aangeboden), is aangegeven dat de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet ook in de EEZ van toepassing zullen worden verklaard. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zal in 2005 een voorstel van wijziging in voorbereiding nemen opdat de werkingssfeer van de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet kan worden uitgebreid tot de EEZ.

Beheerplannen

Nadat gebieden op grond van de Natuurbeschermingswet zijn aangewezen (voorzien rond 2008) moeten afzonderlijke beheerplannen of een gemeenschappelijk beheerplan worden gemaakt. Binnen drie jaar na aanwijzing van de gebieden moeten beheerplannen voor sbz's gereed zijn. Voor OSPAR geldt 2010 als richtjaar voor een functionerend netwerk van MPA's. Voor de reeds aangemelde dan wel aangewezen gebieden (Voordelta en Kustzee ten noorden van Petten) moeten beheerplannen in 2008 gereed zijn.

8. Optimalisering organisatie beheertaken

In de vorige hoofdstukken heeft het accent gelegen op de inhoudelijke kant van de beheerinstrumenten en -taken. Ook de operationele uitvoering van de beheertaken behoeft echter aandacht en verbetering. Belangrijk verbeterpunt, zo blijkt uit een inventarisatie in het kader van dit *IBN 2015*, is dat er betere afstemming plaats kan vinden tussen de verschillende instanties en diensten die samen voor het beheer verantwoordelijk zijn. Dat is momenteel vooral van belang bij vergunningverleningen. Een betere afstemming is niet alleen noodzakelijk om de effectiviteit en de efficiency van het beheer te verbeteren, maar ook om gebruikers van de Noordzee en het publiek beter te bedienen. Een nieuw interdepartementaal Beheerdersnetwerk Noordzee gaat de noodzakelijke verbeteringen aanpakken.

8.1 Bestaande samenwerkingsverbanden binnen de rijksoverheid

Omdat de Noordzee vanaf 1 kilometer uit de kust niet gemeentelijk of provinciaal is ingedeeld, vallen beleid en beheer onder de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid. Bijlage 4 bevat een korte beschrijving van de rijksorganisaties met beheertaken op de Noordzee.

Binnen de rijksoverheid zijn er verschillende samenwerkingsverbanden rondom beleid en beheer van de Noordzee.

Interdepartementaal Directeurenoverleg Noordzee (IDON)

In het Interdepartementaal Directeuren Overleg (IDON)¹⁷ participeren de ministeries van Verkeer en Waterstaat, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit, Economische Zaken, Defensie, Buitenlandse Zaken en Financiën. Verkeer en Waterstaat fungeert als voorzitter. Het IDON heeft de volgende taken:

- strategie-ontwikkeling en visievorming ten behoeve van beleidsvorming voor de Noordzee;
- interdepartementale afstemming van nationaal beleid en van Nederlandse inbreng in internationale gremia;
- stuurgroep voor gezamenlijke uitvoering van interdepartementale projecten.

Afstemming rondom communicatie en informatie over de Noordzee

In opdracht van het IDON vindt via verschillende instrumenten gezamenlijke verstrekking van informatie en voorlichting aan belanghebbenden plaats over ontwikkelingen en bestaande regelgeving op de Noordzee. De voornaamste zijn: het Noordzeeloket

17) Instellingsbesluit IDON, 22 maart 1999: het IDON heeft tot taak de interdepartementale afstemming en uitvoering van het beleid voor Noordzee-aangelegenheden te verzorgen, voorzover dit niet in andere kaders plaatsvindt.

(www.noordzeeloket.nl), de Noordzeetelefoon, de nieuwsbrief en de jaarlijkse werkconferentie over een actueel thema. Uit een in 2003 gehouden evaluatie blijkt dat deze instrumenten goed aansluiten op de algemene informatiebehoefte. Er is wel behoefte aan meer specifieke en actuele informatie via de website.

Voorts is in opdracht van het IDON eind 2004 de *Noordzee-atlas* verschenen, zowel in boekvorm als op de website via het Noordzeeloket. De Noordzee-atlas bevat kaarten met gegevens die betrekking hebben op het watersysteem, gebruik, beleid en beheer van de Noordzee.

Kustwacht

In Kustwachtverband werken zes ministeries samen bij de uitvoering van dienstverlenende en handhavingstaken: Verkeer en Waterstaat, Defensie, Justitie, Financiën, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Binnenlandse Zaken.

Aansturing van de Kustwacht geschiedt:

- voor de dienstverlenende taken (nautisch beheer en optreden bij inci-

denten en calamiteiten) door de minister van Verkeer en Waterstaat;

- voor de handhaving (algemene handhaving, handhaving milieuwetgeving, verkeer en veiligheid en visserij) door de Permanente Kontaktgroep Handhaving Noordzee (PKHN), waarin de zes ministeries vertegenwoordigd zijn.

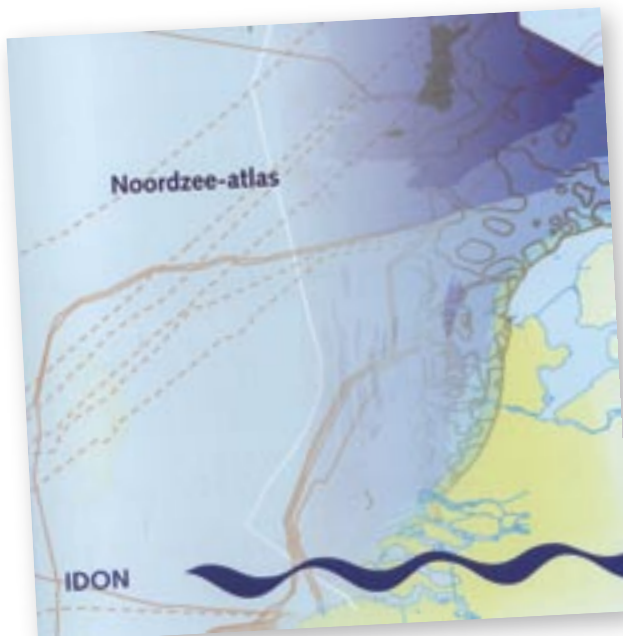
De operationele leiding van het Kustwachtcentrum is in handen van de Koninklijke Marine.

8.2 Overzicht beheertaken en verbeterpunten

Om de beleidsdoelen te realiseren, zijn in de hoofdstukken 2, 3 en 4 beheertaken beschreven. In het kader van dit *IBN 2015* is een inventarisatie onder beheerders en gebruikers van de Noordzee uitgevoerd, met als doel een overzicht te krijgen van aandachtspunten, om zo de uitvoering van het beheer in de praktijk te verbeteren. Deze verbeterpunten worden hieronder per beheertaak kort samengevat.

8.2.1 Uitvoering

- Regulering gebruik Noordzee
 - Voor de regulering van het gebruik fungeren de beheerders als Bevoegd Gezag. Regulering bestaat uit: het opstellen van richtlijnen voor milieueffectrapportage (m.e.r.) en verguningsvoorwaarden, en het verlenen van vergunningen en ontheffingen en het maken van afspraken via convenanten.
 - Daarnaast is het opstellen van gebiedsgerichte beheerplannen voor Vogel- en Habitatrichtlijngebieden een beheertaak, evenals het bijdragen aan de stroomgebiedbeheerplannen voor de EU Kaderrichtlijn Water.
- Incidentenbestrijding
 - Om de beheerdoelen te kunnen bereiken is het nodig het ecosysteem te beschermen tegen

Noordzee-atlas

schadelijke stoffen die vrijkomen als gevolg van een calamiteit. Om snel en adequaat te kunnen optreden, is een gespecialiseerde incidentenorganisatie ingericht.

- Maritieme Noodhulp
 - In geval van nood of calamiteit worden opsporings- en reddingsoperaties op zee gecoördineerd uitgevoerd.
- Nautisch beheer
 - Dit betreft de dagelijkse zorg voor een veilige en vlotte afwikkeling van het scheepvaartverkeer.
- Technisch beheer
 - De beheerders zijn ervoor verantwoordelijk de vastgelegde vaarwegen en de geulen naar de havens op diepte te houden.
- Kustlijnzorg
 - De basiskustlijn van de zandige kust en de zandbalans van het kustsysteem worden door middel van zandsuppleties (op het strand of in de vooroever) gehandhaafd.

Bijlage 3 laat zien welke overheid voor welke gebruiksfunctie Bevoegd Gezag, mede Bevoegd Gezag of wettelijke adviseur is.

De belangrijkste verbeterpunten zijn:

- Meer uniformiteit in de afhandeling van vergunningaanvragen: de aan te leveren informatie en de proceduredtijd verschilt per vergunning;
- Functie van één loket per gebruiksfunctie waar alle benodigde vergunningen geregeld kunnen worden: er moeten soms meer vergunningen voor één activiteit worden aangevraagd. Iedere vergunningverlener heeft zijn eigen werkgebied vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid;
- Meer samenhang in de BRUHO-keten: bij de vorming van nieuw beleid wordt soms onvoldoende gekeken naar uitvoerbaarheid; bij vergunningverlening wordt onvoldoende rekening gehouden met de handhaafbaarheid van vergunningvoorwaarden.

8.2.2 Handhaving

Handhaving omvat toezicht, opsporing en vervolging. Doel is door gedragsbeïnvloeding de Noordzee en het gebruik ervan in een bepaalde gewenste toestand te houden of te brengen. Beleidsverantwoordelijke ministeries hebben eigen diensten (Algemene Inspectie Dienst (AID), Staattoezicht op de Mijnen (SodM), Douane, RWS Noordzee) die *bestuursrechtelijk optreden*. Het gaat hierbij onder andere om het toezicht op de naleving van vergunnings- en ontheffingsvoorwaarden, het toepassen van bestuursdwang, het opleggen van een dwangsom, en het intrekken van vergunningen en ontheffingen. De betrokken handhavingsambtenaren hebben een opsporingsbevoegdheid die van toepassing is op één of een beperkt aantal wetten en beleids-terreinen.

Beleidsverantwoordelijke ministeries hebben op basis van het Burgerlijk Wetboek ook de mogelijkheid *civielrechtelijk* op te treden. Zij kunnen kosten verhalen op de veroorzaker, wanneer deze bijvoorbeeld het gevolg zijn van de bestrijding van verontreinigingen of de berging van obstakels.

Het Openbaar Ministerie (OM) en de Korps Landelijke Politie Diensten (KLPD) hebben het primaat bij het *strafrechtelijk optreden* van de overheid. De KLPD heeft als uitvoerende organisatie een algemene opsporingsbevoegdheid voor alle wet- en regelgeving. De opsporingsbevoegdheid van een ambtenaar van een beleidsverantwoordelijk ministerie wordt toegepast als sprake is van strafbare feiten. De betreffende ambtenaar functioneert in dat geval onder de verantwoordelijkheid van de Officier van Justitie.

Verbeterpunten zijn:

- Handhavers zouden signalerend willen optreden bij overtredingen die plaatsvinden buiten het terrein van hun eigen wettelijke bevoegdheden. Ze

dienen dan over de juiste informatie te beschikken (zie ook onder 8.2.3);

- Handhavers maken zich zorgen over de afnemen-de zichtbaarheid van het Bevoegd Gezag op zee als gevolg van de afname van het aantal scheeps-dagen van rijksbeheerders op zee.

Samenwerking in Kustwachtverband

Rapporten van Deloitte & Touche (2003) en de Algemene Rekenkamer (2005) over het functioneren van de Kustwacht hebben duidelijk gemaakt dat de samenwerking en organisatie van de Kustwacht verbetering behoeft. De gesignaleerde problemen betreffen op hoofdlijnen:

- de gebrekkige beleidsmatige aansturing;
- de vrijblijvende inzet van mensen en middelen door de Kustwachtpartners;
- onvoldoende uitwisseling van informatie.

Op dit moment vindt onderzoek plaats hoe de efficiency en effectiviteit van de Kustwacht verbeterd kan worden. Dit kan consequenties hebben voor de organisatie van het beheer van de Noordzee.

8.2.3 Kennis- en informatiebeheer

Kennis van en informatie over de ecologische toestand, veiligheid en rentabiliteit van de Noordzee voeden het beleid en bepalen mede het beheer. Deze kennis en informatie wordt ook ter beschikking gesteld aan gebruikers en maatschappelijke organisaties via onder meer het Noordzeeloket.

Verbeterpunten zijn:

- Meer publieksgerichtheid: de gebruikers hebben aangegeven behoefte te hebben aan één loket dat overzicht geeft over (lopende) procedures en eenduidige informatie over tal van aspecten van de Noordzee kan verstrekken;
- Informatie-uitwisseling tussen beheerders: de uitwisseling van informatie tussen de vergunningverleners en met de handhavers dient te

worden verbeterd zodat de vergunningverleners beter weten van elkaar wat er speelt, en de handhavers meer inzicht hebben in de voorwaarden voor de verschillende vergunningen.

8.2.4 Signalering en evaluatie

Vanuit de beheerpraktijk vindt signalering plaats op welke punten de beheerpraktijk aanleiding kan geven tot beleidsbijstellingen. Bovendien zijn praktijkervaringen bruikbaar om de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van beleidsvoornemens te toetsen. Ook het signaleren van knelpunten en het beïnvloeden van beleid voor aangrenzende zeegebieden en rivieren is in zeker opzicht een beheertaak, omdat de waterkwaliteit van de Noordzee grotendeels wordt bepaald door de instroom van buiten het eigen beheergebied.

Het verbeterpunt is:

signalen uit de uitvoeringspraktijk effectiever inbrengen in de beleidsvoorbereiding, onder andere door het maken van uitvoerings- en handhaafbaarheids-toetsen.

8.3 Het nieuwe Beheerdersnetwerk Noordzee (BNN)

Besloten is een Beheerdersnetwerk Noordzee (BNN) op te richten om in de behoefte aan betere afstemming in de uitvoering van de beheertaken te voorzien en de verbeterpunten te realiseren. In het BNN nemen onder voorzitterschap van de coördinerend beheerder, de Dienst Noordzee van Rijkswaterstaat, de relevante onderdelen deel van de ministeries van Verkeer en Waterstaat, van Economische Zaken, van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Ook het Kustwachtcentrum is vertegenwoordigd.

Het BNN krijgt de volgende taken:

- betere bediening van de klant (gebruikers, maatschappelijke en koepelorganisaties en burgers);
- afstemming tussen beheertaken onderling, met name op het gebied van vergunningverlening en informatiebeheer;
- afstemming tussen beheer en handhaving;
- afstemming tussen beheer en beleid.

Het Noordzeeloket zal verder worden uitgebreid met meer actuele informatie over procedures, vergunningen en vergunningvoorwaarden (vergunningvolgsysteem). Sinds begin 2005 is dit reeds uitgevoerd voor de procedure rondom de aanvraag van vergunningen voor windturbineparken op de Noordzee. Deze informatie komt ook ten goede aan de effectiviteit van de handhaving doordat de handhavers op de Noordzee een beter overzicht hebben van wat er (ook bij andere ministeries) speelt. Verder wordt de informatie over de geldende wet- en regelgeving actueel gehouden. Het loket zal ook worden gebruikt om ontwikkelingen in de kanskaarten voor gebruiksfuncties te presenteren.

Door stroomlijning en afstemming van vergunningen en door elektronische dienstverlening voor vergunningverlening streeft het BNN naar de vermindering van de administratieve lasten rondom vergunningen. Er wordt toegewerkt naar één loket per gebruiksfunctie. Dit loket faciliteert de procedure rondom de eventuele benodigde verschillende vergunningen. Bij het handhaven van de verstrekte vergunningen zal informatie worden gedeeld met de partners in de PKHN. Ook worden met hen de speerpunten voor de handhaving afgestemd.

Het BNN zal desgevraagd uitvoeringstoetsen op het beleid en de regelgeving maken en zal gezamenlijke signalen uit de beheerpraktijk in de richting van het beleid afgeven. Hierdoor zal de implementatie van nieuw beleid gezamenlijk (dus afgestemd) uitgevoerd worden. Zij zal identificeren welke indica-

toren de toestand van de gezonde, de veilige en de rendabele Noordzee goed beschrijven, en de ontwikkelingen hierin bijhouden en signaleren.

Het Noordzeeloket

Het BNN zal in 2005 een concrete agenda opstellen voor de komende jaren. Het BNN zal de resultaten meten door middel van drie periodieke toetsingen:

- een toetsing van de klanttevredenheid;
- een toetsing van de voortgang in efficiëntie;
- een toetsing van de verbetering van de samenwerking.

Bijlagen

Bijlage 1 Maritieme zones in de Noordzee

Maritieme zones	Beschrijving
1. Nederlandse territoriale zee	Strekt zich uit tot 12 zeemijl gemeten vanaf de laaglaagwaterlijn.
a. gemeente/provinciegrens	Gehanteerd voor bestuurlijke doeleinden. De bevoegdheden van de aan de kust gelegen provincies en gemeenten strekken zich uit tot 1 kilometer uit de kust met kleine afwijkingen in de Zeeuwse Delta en bij de Waddeneilanden. Daarbuiten is de rijksoverheid de beheerder.
b. zone van 3 zeemijl	Dit is de voormalige buitengrens van de territoriale zee die bij uitbreiding van de territoriale zee naar 12 zeemijl in 1985 werd gehandhaafd voor de mijnwetgeving. Na de recente herziening van de Mijnwetgeving is de betekenis van deze zone grotendeels komen te vervallen. De zone is nog wel van belang voor de visserij: binnen de 3 mijlszone mogen naast Nederlanders ook Belgen vissen (o.b.v. het Benelux-verdrag); tussen de 3 en 12 mijl hebben Engelsen, Belgen, Fransen, Denen en Duitsers historische rechten.
c. doorgaande NAP -20 meterlijn	Deze dieptelijn geldt als begrenzing van het kustfundament en is van belang voor met name de regelgeving m.b.t ontgroningen; landwaarts van deze grens zijn deze niet toegestaan.
2. Exclusieve economische zone	Strekt zich uit voorbij de Nederlandse territoriale zee. In verband met de nabijheid van de andere Noordzeekuststaten strekt de EEZ zich niet uit tot de maximale 200 zeemijl zoals toegestaan onder het Zeerechtverdrag. De buitengrens van de EEZ komt overeen met de grens van het Nederlands deel van het continentaal plat (NCP) (zie 2a).
a. Nederlands deel continentaal plat (zeebodem en ondergrond)	Dit omvat het onder de Noordzee gelegen deel van de zeebodem en de ondergrond daarvan, gelegen buiten de Nederlandse territoriale zee. De buitengrens is bepaald door grensverdragen die gesloten zijn met België, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk.
b. Nederlandse visserijzone	Deze zone bevindt zich tussen de grens van de 12-mijlszone en de buitengrens van het NCP. Binnen de visserijzone hebben schepen die de vlag voeren van een EU-lidstaat en geregistreerd staan binnen het grondgebied van de Europese Unie in beginsel gelijke toegang. Hoewel deze zone met de instelling van de EEZ zijn betekenis verloren wat betreft de uitsluitende rechtsbevoegdheid t.a.v. visserijaangelegenheden, is ze nog wel van belang o.b.v historische rechten, verwijzingen in nog vigerende regelgeving en verwijzing in nieuwe internationale regelgeving waarbij niet alle lidstaten deze zones hebben ingesteld.

c. Aansluitende zone	Deze zone sluit aan op de territoriale zee en strekt zich uit tot maximaal 24 zeemijl uit de kust. In deze zone kan toezicht uitgeoefend worden op de naleving van regels inzake douane, belastingen, immigratie of de volksgezondheid die van toepassing zijn binnen het nationale territorium of de territoriale zee. Tevens kunnen bepaalde bevoegdheden uitgeoefend worden m.b.t. archeologische en historische voorwerpen. Nederland heeft deze zone vooralsnog niet ingesteld, maar is wel bezig met de voorbereidingen daarvan.
d. Bestrijding ongevallen Noordzee	Voor het optreden op volle zee ('interventie') ten aanzien van schepen betrokken bij ongevallen in de zin van de Wet BON en het Interventie-verdrag gelden strikt genomen geen geografische grenzen. Een criterium is of door het ongeval vitale Nederlandse belangen op het spel staan, dit ongeacht de plaats van het ongeval. Om toch tot een zekere operationeel werkbaar gebiedsafbakening te komen, is voor de toepassing van de Wet BON een bepaald deel van de zuidelijke Noordzee gekozen. Dit zeegebied, dat de Nederlandse exclusieve economische zone en grote delen van de aangrenzende wateren omvat, bevindt zich tussen de 56° breedtegraad en het Engels Kanaal.

Bijlage 2 Overzicht en ontwikkelingen beleidskaders voor de Noordzee

Beleidsinstrumenten	Thema IBN 2015	Beleidsdoelen	Implementatie concretisering beheerdoelen	Primaire beleids- verantwoordelijk- heid bij
Internationaal beleid (verdragen, richtlijnen) - bestaand				
United Nations Convention on the Law of the Sea. Zeerechtsverdrag (UNCLOS) (VN)	Gezond, Veilig, Rendabel	Regeling gebruik territoriale zee en Exclusieve Economische Zone (EEZ, o.a. in relatie tot het scheepvaart- verkeer) en bescherming en behoud van het mariene milieu	Nadere uitwerking in andere ver- dragen als OSPAR, SOLAS en MARPOL	BUZA
Biodiversiteitsverdrag (Rio de Janeiro, 1992) (VN)	Gezond	Instelling netwerken van bescherm- de gebieden over de wereld in 2012	Voor Noordzee via OSPAR	LNV-Natuurbeheer
Verdrag van Bonn (VN)	Gezond	Bescherming migrerende soorten (populaties en leefgebieden)	Lijst van prioritaire soorten. Implementatie via overeenkom- sten ASCOBANS en AEWa	LNV-Natuurbeheer
Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic (OSPAR)	Gezond	Voorkomen en beëindigen van ver- ontreiniging en degradatie biodi- versiteit. Vermindering emissies van verontreinigende stoffen en richtlijnen voor instellen en beheer beschermde gebieden	Internationaal: via Noordzee Ministersconferentie. Nationaal: via nationaal beleid en wetge- ving (o.a. Wet verontreiniging zeewater (Wvz), Wet milieu- beheer, Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998, Mijnbouwwet, Wet milieubeheer)	V&W-DGW
Conclusies en afspra- ken van periodieke Noordzee Ministers Conferenties (NZMC)	Gezond, Veilig, Rendabel	Efficiënte implementatie van inter- nationale regelgeving gerelateerd aan het mariene milieu. Gericht op de uitvoering van bestaande inter- nationale verdragen zoals OSPAR en de IMO Conventie inzake sche- pen	Politieke afspraken met gevol- gen voor o.a. soorten en habitats, nutriënten, lozing van gevaarlij- ke stoffen, verontreiniging door schepen, offshore activiteiten, storten van baggerspecie in zee, visserij etc.	V&W
Nitraatrichtlijn (91/676/ EEG) (EU)	Gezond	Bescherming van water tegen ver- ontreiniging door nitraten uit agra- rische bronnen	Aanwijzing van nutriënten-gevoe- lige gebieden; vaststellen van emissiereductiemaatregelen	LNV

Beleidsinstrumenten	Thema IBN 2015	Beleidsdoelen	Implementatie concretisering beheerdoelen	Primaire beleids- verantwoordelijk- heid bij
Vogelrichtlijn (79/409/ EG) (EU) Habitatrichtlijn (92/43/ EG)(EU) (samen VHR-richtlijn)	Gezond	Behoud van alle in het wild levende vogelsoorten en hun leefgebieden in Europa. Bescherming planten en dieren en hun leefgebieden in Europa	Beschermingsmaatregelen voor 175 vogelsoorten. Lijst van te beschermen soorten en habitats. In het kader van de VHR-richt- lijn zijn twee gebieden in de Nederlandse kustzone aange- wezen: Voordelta en kustzo- ne ten noorden van Petten tot Rottumeroog. Uitwerking in 12-mijlszo- ne in Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998, op EEZ rechtstreekse werking.	LNv-Natuurbeheer
Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) (EU)	Gezond	Bescherming land-oppervlaktewa- ter, overgangswater, kust- en grond- water (vermindering verontreiniging en achteruitgang van waterbronnen en aquatische ecosystemen)	Milieudoelstellingen voor opper- vlaktewater en grondwater. Ecologische en chemische kwali- teitsdoelstellingen (2015-2027).	V&W-DGW
Zwemwaterrichtlijn (76/160/EEG) Hernieuwde richtlijn medio 2005 (EU)	Gezond, Veilig	Beschermen en verbeteren van de zwemwaterkwaliteit	Vaststellen van normen waaraan die waterkwaliteit dient te vol- doen	V&W-DGW
Internationaal verdrag ter voorkoming van ver- ontreiniging door sche- pen (MARPOL) (VN/ IMO)	Gezond, Veilig	Beperken en voorkomen van ver- ontreiniging door schepen (lozin- gen en emissies naar het water en naar de lucht)	Via nationaal beleid en wetgeving (o.a. Wet voorkoming verontrei- ning door schepen (Wvvs) en onderliggende besluiten. Milieubeleidsplan voor de sloop- vaart; Voortgangsnota sloop- vaart en milieu. Aan ratificatie en implementatie van de voorschrij- ten over diverse emissies naar de lucht wordt gewerkt	V&W-DGTL

Beleidsinstrumenten	Thema IBN 2015	Beleidsdoelen	Implementatie concretisering beheerdoelen	Primaire beleids- verantwoordelijk- heid bij
London Convention (VN/IMO)	Gezond	Tegengaan van storten van afval in zee	Via nationaal beleid en wetgeving (o.a. Wet verontreiniging zeewater (Wvz))	V&W-DGW
Bonn overeenkomst (oliebestrijding)	Gezond	Samenwerking Noordzee kuststaten bij opsporing, melding en bestrijding van verontreiniging door olie en andere schadelijke stoffen	Is van toepassing zodra verontreiniging van de zee door olie of andere schadelijke stoffen een gevaar betekent voor de kust of daarmee samenhangende belangen van een of meer van de partijen bij het verdrag. Tevens dient de overeenkomst om te komen tot toezicht als middel om dergelijke verontreinigingen op te sporen en te bestrijden en de overtreding van milieuregels te voorkomen	V&W-DGTL/ V&W-RWS
HOI-richtlijn (2000/59) (EU)	Gezond	EU-regeling m.b.t. havenontvangstinstallaties (afgifteplicht, meldingsplicht, financiering)	Met name Wet voorkoming van verontreiniging door schepen (Wvvs)	V&W-DGTL
Monitoring-richtlijn (2002/59) (EU)	Gezond, Veilig	EU-regeling m.b.t. melden, volgen en informeren van schepen; places of refuge	Scheepvaartverkeerswet c.a. Feitelijke voorzieningen (NEREUS, Safeseanet); Rampenplan voor de Noordzee	V&W-DGTL
Interventieverdrag (in werking sinds 18 december 1975) (VN/IMO)	Gezond, Veilig	Kunnen nemen van noodzakelijke maatregelen door kuststaten om een ernstig of dreigend gevaar van verontreiniging door ongevallen op zee buiten de 12-mijlszone (in de EEZ) te voorkomen of te bestrijden	Via Wet bestrijding ongevallen Noordzee en het Rampenplan voor de Noordzee	V&W-DGTL
Internationaal verdrag ter beveiliging van mensenlevens op zee (SOLAS) (VN/IMO)	Veilig	Internationale standaarden m.b.t. de constructie, inrichting en uitrusting van zeeschepen; verplichtingen van kuststaten m.b.t. tot de veiligheid van de scheepvaart; verplichtingen m.b.t. nood-, spoed- en veiligheidscommunicatie	Schepenwet c.a. en Scheepvaartverkeerswet c.a.; feitelijke voorzieningen t.b.v. de veilige navigatie en nood- spoed en veiligheidscommunicatie	V&W-DGTL

Beleidsinstrumenten	Thema IBN 2015	Beleidsdoelen	Implementatie concretisering beheerdoelen	Primaire beleids- verantwoordelijk- heid bij
Internationaal verdrag ter voorkoming van aanvaringen op zee (COLREG) (VN/IMO)	Veilig	Internationale gedragsregels voor het scheepvaartverkeer op zee (uit- wijkbepalingen, lichten, seinen, dagmerken; voorschriften voor het gedrag in verkeersscheidsstelsels)	Scheepvaartverkeerswet c.a. Routeringssystemen op de Noordzee	V&W-DGTL
Internationaal verdrag inzake de opsporing en redding van drenkelin- gen (SAR) (VN/IMO)	Veilig	Internationale afspraken over ver- plichtingen tot opsporing en red- ding van drenkelingen, inrichting van SAR-diensten	Nationale regelingen betreffende de SAR-diensten; feitelijke SAR- voorzieningen	V&W-DGTL
GVB: Gemeenschappelijk Visserijbeleid (EU)	Rendabel	Voorkomen van overbevissing, waarborgen van visbestanden	Gebiedsgerichte restricties op vangsten (quota) en vistuigen	LNV-Visserij
Controleverordening (2847/95) (EU)	Rendabel	Controle regeling voor gemeen- schappelijk visserijbeleid		LNV-Visserij
Schelpdierwater (79/923/EEG) (EU)	Rendabel	Bereiken van een goede schelpdier- waterkwaliteit in de EG met het oog op het garanderen van een goede kwaliteit van voor menselijke con- sumptie bestemde schelpdierpro- ducten	Richtlijn beoogt dit doel te berei- ken door het voorschrijven van normen waaraan de kwaliteit van de aangewezen wateren moet vol- doen (waterkwaliteitsnormen)	V&W-DGW
Verdrag van Valetta (Malta)		Behoud ter plekke van archeologi- sche waarden; indien niet mogelijk mag informatie niet verloren gaan	Nota Belvedere (1999), Cultuurnota, Monumentenwet	OC&W
Internationaal beleid (verdragen, richtlijnen) – ontwikkelingen				
Protocol van 1997 bij het MARPOL-ver- drag (Bijlage VI Luchtverontreiniging)	Gezond	Voorkoming van luchtverontreini- ging door schepen	Gewerkt wordt aan ratificatie en implementatie van het ver- drag. Treedt internationaal in werking m.i.v. 19 mei 2005; voor Nederland volgt inwerkingtreding na ratificatie	V&W-DGTL
Antifouling Verdrag (VN/IMO)	Gezond	Reduceren en elimineren effec- ten biociden in verfsystemen voor schepen	Gewerkt wordt aan ratificatie en implementatie van het verdrag	V&W-DGTL

Beleidsinstrumenten	Thema IBN 2015	Beleidsdoelen	Implementatie concretisering beheerdoelen	Primaire beleids- verantwoordelijk- heid bij
Ballastwater Verdrag (VN/IMO)	Gezond	Voorkomen introductie vreemde organismen via ballastwater aan boord van schepen	Gewerkt wordt aan ratificatie en implementatie van het verdrag	V&W-DGTL
European Marine Strategy (EU)	Gezond, Veilig, Rendabel	Voor de huidige en toekomstige generaties dient de grote verscheidenheid behouden te blijven van het mariene milieu in oceanen en regionale zeeën, die tegelijkertijd veilig, schoon, gezond en productief zijn	De doelstellingen zijn onder discussie. Ze gaan over het behoud van het ecosysteem, het aanpakken van verontreinigingen, het duurzame gebruik van mariene resources en het toepassen van goed bestuur	V&W
Richtlijn 2005/.../EG inzake verontreiniging vanaf schepen en invoering van sancties voor inbreuken (EU)	Gezond	Opleggen van sancties aan personen die verantwoordelijk zijn voor verontreinigingen vanaf schepen	Richtlijn is nog in procedure	V&W-DGTL
Ontwikkeling EcoQOs (Ecological Quality Objectives) in kader van OSPAR	Gezond	Ontwikkeling van samenhangend en compleet stelsel van EcoQOs (proef)	In 2005 besluit of en hoe verder	V&W-DGW
Nationaal beleid (beleidsnota's, wet- en regelgeving) - bestaand				
Vierde Nota Waterhuishouding (NW4)	Gezond	Instandhouden/versterken van gezonde, veerkrachtige watersystemen waarmee duurzaam gebruik blijft gegarandeerd. Doelstelling waterkwaliteit: water(bodem)kwaliteit is zodanig dat een ecologische ontwikkeling en duurzaam gebruik mogelijk wordt	Concretisering in sub-doelstellingen en indicatoren: a. geen biologische effecten b. nutriëntconcentraties voldoen aan OSPAR (2010) c. Vrij zicht vanaf de kust d. Geen nadelige invloed op waterkwaliteit van fysieke ingrepen	V&W-DGW

Beleidsinstrumenten	Thema IBN 2015	Beleidsdoelen	Implementatie concretisering beheerdoelen	Primaire beleids- verantwoordelijk- heid bij
Natuur voor mensen, mensen voor natuur (NMMN)	Gezond	Behoud van de Noordzee als een zo natuurlijk mogelijk functione- rend ecosysteem gekenmerkt door haar karakteristieke biodiversiteit en landschappelijke identiteit	Concretisering naar 12 subdoel- stellingen binnen doelstellingen betreffende: • samenhang en dynamiek • biodiversiteit • belevingswaarde	LNv-Natuurbeheer
Nota Ruimte	Gezond, Veilig, Rendabel	Het versterken van de economi- sche betekenis van de Noordzee en behoud en ontwikkeling van inter- nationale waarden van natuur en landschap door de ruimtelijk-econo- mische activiteiten in de Noordzee op duurzame wijze te ontwikke- len en op elkaar af te stemmen met inachtneming van de in de Noordzee aanwezige ecologische en landschappelijke waarden		VROM
Wvo: Wet verontreini- ging oppervlaktewate- ren	Gezond	Voorkoming van inbreng in opper- vlaktewater van afvalstoffen, veront- reinigende en schadelijke stoffen	Verbod op inbreng stoffen zonder vergunning. Vergunningverlening door Minister van V&W. Geeft o.a. ook uitwerking aan zwemwaterrichtlijn (streefwaar- den waterkwaliteit)	V&W-DGW
Wvz: Wet verontreini- ging zeewater	Gezond	Voorkoming van verontreiniging zee door inbreng van afvalstoffen, ver- ontreinigende en schadelijke stof- fen (uitvloei van de OSPAR- en London Convention)	Mogelijke ontheffing via vergun- ningverlening door Minister van V&W i.o.m Minister van VROM	V&W-DGW

Beleidsinstrumenten	Thema IBN 2015	Beleidsdoelen	Implementatie concretisering beheerdoelen	Primaire beleids- verantwoordelijk- heid bij
Wvvs: Wet voorkoming verontreiniging door schepen	Gezond	Implementatie van MARPOL 73/78 verdrag en o.a. Richtlijn 2000/59.	Geldt voor buitenlandse schepen in Nederlandse EEZ en alle sche- pen (overal) onder Nederlandse vlag. Voorschriften (verboden/ gebo- den/ beperkingen) m.b.t. lozin- gen en emissies door zeeschepen. Betreft onder meer lozingen van olie, vloeibare bulkloadingen, ver- pakte gevaarlijke stoffen, huisvuil, sanitair afval en diverse emissies naar de lucht. Aan ratificatie en implementatie van de voorschrif- ten over diverse emissies naar de lucht wordt gewerkt.	V&W-DGTL
Wm: Wet milieubeheer	Gezond	Biedt mogelijkheden voor het stel- len van eisen aan de kwaliteit van onderdelen van het milieu	Implementatie via Besluit milieu- effectrapportage 1994 (bevoegd gezag Minister van VROM) waar- in regels zijn vastgelegd voor de milieueffectrapportage	VROM
Mijnbouwwet/ Mijnbouwbesluit	Gezond, Veilig, Rendabel	Kader voor verantwoorde en doel- matige mijnbouw, regels ten aan- zien van opsporen en winnen van delfstoffen en aardwarmte	Vergunningverlening door Minister van EZ	EZ
TAC (Total Allowable Catch) - en quotarege- ling	Gezond, Rendabel	instandhouden en veiligstellen van (commerciële) visbestanden	Nationale contingenten	LNV-Visserij
Beleidsnota Scheepvaartverkeer Noordzee ("Op Koers") en Voortgangsnota scheepvaartverkeer Noordzee ("Recht zo die gaat")	Veilig	Formulering van hoofddoelstel- lingen inzake vlotte en veilige ver- keersafwikkeling en afstemming scheepvaart op andere gebruiks- functies; uitwerking van die doel- stellingen in concrete beleidslijnen en –acties.	Beleidskader voor de veilige en vlotte afwikkeling voor het scheepvaartverkeer Noordzee; kader voor de aansturing van het nautisch beheer en diverse Kustwachttaken	V&W-DGTL

Beleidsinstrumenten	Thema IBN 2015	Beleidsdoelen	Implementatie concretisering beheerdoelen	Primaire beleids- verantwoordelijk- heid bij
Structuurschema mili- taire terreinen	Veilig	Doelstellingen ruimtelijk defensie- beleid en van toepassing zijnde richtlijnen	Instelling schiet- en oefengebie- den op Noordzee en Waddenzee	Defensie
Wbr: Wet beheer rijks- waterstaatswerken	Veilig, Rendabel	Regeling van gebruik, beheer, oprichting en instandhouding van waterstaatswerken in rijkswateren	Vergunningverlening door Minister van V&W, m.u.v. mijn- bouwactiviteiten en ontgrondin- gen (resp. Mijnwetgeving en Ontgrondingenwet)	V&W-DGW
Win: Wet installaties Noordzee	Veilig	Bescherming rechtsbelangen instal- laties buiten territoriale wateren in NCP	Maakt Nederlandse strafrecht toepasbaar voor strafbare feiten m.b.t. installaties	Justitie
Wet bestrijding ongeval- len Noordzee	Veilig	Regelt de mogelijkheden voor het bestrijden van ongevallen op de Noordzee voor Nederlandse kust	Implementatie van het Interventieverdrag Uitwerking in het Rampenplan voor de Noordzee	V&W-DGTL
Scheepvaartverkeerswet (Svw) en Scheepvaartreglement territoriale zee (Stz)	Veilig, Rendabel	Ordering van het scheepvaartver- keer op de binnenwateren en in de territoriale zee (Svw) en uitwerking aanvullende bepalingen voor de Noordzee (Stz)	De Svw biedt het wettelijk kader voor toepassing van het verkeers- instrumentarium gericht op een veilige en vlotte afwikkeling van het scheepvaartverkeer. Het Stz bevat een aantal bijzondere bepa- lingen, aanvullend op de inter- nationale bepalingen ter voor- koming van aanvaringen op zee (COLREG), specifiek voor de terri- toriale zee	V&W-DGTL
Wrakkenwet	Veilig	Bepalingen omtrent opruimen van vaartuigen en andere voorwerpen die zijn gezonken of gestrand in ter- ritoriale zee		V&W-DGTL
Wet Havenstaatcontrole	Gezond, Veilig	Regelt de mogelijkheid van contro- le op veiligheidseisen buitenlandse schepen in Nederlandse havens, de voorkoming van milieuverontrein- iging door schepen en de leef- en werkomstandigheden aan boord.	Kader voor de inspectie van buitenlandse schepen in Nederlandse havens	V&W-DGTL

Beleidsinstrumenten	Thema IBN 2015	Beleidsdoelen	Implementatie concretisering beheerdoelen	Primaire beleids- verantwoordelijk- heid bij
	Veilig	Gericht op uitvoering en hand- having Arbo-wet aan boord van Nederlandse zeeschepen en (mijnbouw)installaties	Uitvoering op basis van beoorde- len van schepen op veiligheid van de arbeidsplekken	SZW
Arbeidstijdenwet	Veilig	Gericht op bescherming werknemer tegen overmatige arbeidsuren	Regeling, registratie en contro- le van arbeids- en rusttijden aan boord	SZW
Energienota	Rendabel	Benutting volledig potentieel aard- gasvoorraden.	Kleine velden beleid: zoveel mogelijk winning van aardgas uit Nederlandse kleine velden	EZ
Structuurnota Zee- en Kustvisserij	Rendabel	Het bevorderen van een verant- woorde visserij en een evenwichtige exploitatie van de bestanden	Een andere verdeling van verant- woordelijkheid tussen overheid en bedrijfstak, en het streven naar evenwicht tussen de visserij en de natuurwaarden	LNv-Visserij
RON2: Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee	Rendabel	Tegemoetkomen aan toenemende vraag naar oppervlaktedelfstoffen uit de Noordzee	Zo zuinig en hoogwaardig moge- lijk gebruik van delfstoffen; afstemming op andere gebruiks- functies; waarborgen duurzaam functioneren watersysteem Noordzee	V&W-DGW
Ontgrondingenwet	Rendabel	Grond voor Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen en regels t.a.v. winning	Vergunningverlening door Minister van V&W	V&W-DGW
Nationaal beleid (beleidsnota's, wet- en regelgeving) : ontwikkelingen				
Flora- en faunawet en Natuurbeschermings- wet 1998	Gezond	Soorten- en natuur/ habitatbescher- ming.	Uitwerking natuurcriteria op EEZ	LNv-Natuurbeheer
SEV III: Derde Structuurschema Elektri- citeitsvoorziening	Rendabel	Aanwijzing vestigingsplaatsen voor grootschalige energieproductie	Realisatie van opwekkingsvermo- gen van 6000 MW in windturbini- enparken in Nederlandse EEZ in 2020	EZ

Bijlage 3 Matrix Bevoegd Gezag rol beheerders Noordzee versus gebruiksfuncties

Gebruiksfunctie	Wet	Loket	Bevoegd gezag			
			V&W	EZ	LNv	VROM
Lozingen	Wvo/Wwh	DNZ	X			
	Wvz	DNZ ⁵⁾	X			X*
	Wvvs	DGTL	X			
Installatie windturbines op zee (> 12 zeemijl)	Wbr	DNZ	X			
	MER ³⁾	DNZ	X			
Inrichting/Locatiekeuze						
Overige installaties op zee (< 12 zeemijl)	Wbr	DNZ	X			
	Wm	DNZ	X			X*
	MER	DNZ	X		o	o
	Nbw ⁴⁾	LNv/N			X	
	FFw ⁴⁾	LNv/N			X	
Olie-/gaswinning	Mijnbouwwet	EZ/DGE		X		
	Mijnbouwbesluit - regeling		o	X		
	Wm ³⁾		X ¹⁾			X
	Wbr ¹⁾	DNZ	X			
	MER ³⁾			X	o	o
	Nbw ⁴⁾	LNv/N			X	
	FFw ⁴⁾	LNv/N			X	
Kabels/leidingen	Wbr	DNZ	X	X ²⁾		
	MER ³⁾	DNZ	X		o	o
	Nbw ⁴⁾	LNv/N			X	
	FFw ⁴⁾	LNv/N			X	
Oppervlakte delfstoffen winning	Ontgrondingwet	DNZ	X			
	MER ³⁾	DNZ	X		o	o
	Nbw ⁴⁾	LNv/N			X	
	FFw ⁴⁾	LNv/N			X	
Waterbodembodem	Wvz	DNZ	X			X*
	Wm ³⁾					
	Wet bodembescherming (Wbb)	DNZ	X			X*
			X ¹⁾			
Visserij	Visserijwet	LNv/V			X	
	Nbw ⁴⁾	LNv/N			X	

Gebruiksfunctie	Wet	Loket	Bevoegd gezag			
			V&W	EZ	LVN	VROM
Maricultuur	Visserijwet Wbr MER ³⁾	LVN/V DNZ DNZ	X X		X o	 o
Militaire activiteiten	Wvo	DNZ	X			X*
Natuur	Nbw ⁴⁾ FFw ⁴⁾	LVN/N LVN/N			X X	
Landaanwinning	Concessie	DGW	X			
Kustveiligheid	Wet op de Waterkering	Water schap				
Scheepvaart binnen 12 zeemijl in aanloopgebieden buiten 12 zeemijl	Svw, Stz Svw, Stz UNCLOS en SOLAS		X ⁶ DKW RHM DKW			
Rampen- en incidentenbe- strijding	Wet BON ⁷⁾					

Toelichting

In de tabel is aangegeven welke minister voor welke gebruiksfunctie vanuit de wet- en regelgeving gezien primair politiek verantwoordelijk is in het kader van vergunningverlening. Het kabinet is overigens collectief verantwoordelijk voor elk genomen ministerieel besluit, zoals bijvoorbeeld het besluit tot vergunningverlening.

- 1) Bevoegd gezag < 12 mijl
- 2) Voor leidingen, gekoppeld aan offshore activiteiten
- 3) Wm en het Besluit MER zijn (nog) niet van toepassing buiten de 12 mijl; MER is gekoppeld aan vergunningaanvraag
- 4) Nbwet en FF wet zijn nog niet van toepassing buiten de 12 mijl
- 5) IVW in geval van vergunningverlening eigen dienst

6) De bevoegdheid is neergelegd bij de nautisch beheerders

7) Wet Bestrijding Ongevallen Noordzee (wet BON): beschrijft onder andere de bevoegdheden van het Interdepartementaal Beleids-team Noordzeerampen (IBTN) en het Kustwachtcentrum

X: Bevoegd Gezag

X*: In overeenstemming met (mede bevoegd gezag)

o: wettelijk adviseur (Inspecteur van het Staatstoezicht belast met het toezicht op de milieuhygiëne van het ministerie van VROM of de Directeur Natuurbeheer van het ministerie van LVN)

DGTL = V&W Directoraat Generaal voor Transport en Luchtvaart

DGW = V&W Directoraat Generaal Water

DNZ =	Rijkswaterstaat Noordzee
EZ/DGE =	EZ Directoraat Generaal Energie
LNV/N =	LNV Directie Natuur
LNV/V =	LNV Directie Visserij
DKW =	Directeur Kustwacht
RHM =	Rijkshavenmeester
Concessie =	Wet droogmakerijen en indijkingen (Wet van 1904)
Ffw =	Flora- en Faunawet
MER =	Besluit milieu-effectrapportage 1994
Nbw =	Herziende Natuurbeschermingswet 1998
SOLAS =	Safety of life at sea
Stz =	Scheepvaartreglement territoriale zee
Svw =	Scheepvaartverkeerswet
UNCLOS =	United Nations Convention on Law of the Sea
Wbr =	Wet beheer rijkswaterstaatswerken
Wm =	Wet milieubeheer
Wvo =	Wet verontreiniging oppervlaktewate- ren
Wvvs =	Wet voorkoming verontreiniging door schepen
Wvz =	Wet verontreiniging zeewater
Wwh =	Wet op de waterhuishouding

Bijlage 4 Overzicht rijksorganisaties met beheertaken

V&W/RWS Noordzee

Rijkswaterstaat Noordzee, ressorterend onder het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W) zorgt voor een levende zee, goede vaarwegen en veiligheid voor de scheepvaart. RWS Noordzee is coördinerend beheerder van de Noordzee. Zij stemt met de andere beheerders van de Noordzee de uitvoering van de beheertaken af. Zij heeft een loketfunctie voor burgers, bedrijven, bestuurders als het gaat betrekking tot Noordzee-aangelegenheden (ongeacht de verantwoordelijkheidsverdeling over departementen) via het Noordzeeloket.

De missie van de kerntaak Waterbeheer luidt: “Het zorgdragen voor een veilige en levende Noordzee, waarmee duurzaam gebruik wordt gegarandeerd.” De taken die de RWS Noordzee uitvoert in het kader van het waterbeheer kunnen in drie clusters worden verdeeld:

- het reguleren van het gebruik met als instrumenten wetgeving, convenanten, beheerplannen, PKB's, structuurplannen, EU-richtlijnen en internationale verdragen;
- het handhaven van verleende vergunningen en ontheffingen;
- het zorg dragen voor een efficiënte aanpak van incidenten; de incidentenorganisatie van RWS Noordzee heeft als taak op basis van permanente paraatheid om in Kustwachtverband incidenten op zee en op de kust optimaal het hoofd te bieden.

RWS Noordzee ontwikkelt en profileert zich als de markeerexpert voor andere overheidsdiensten. Het gaat hierbij om het onderhoud van vaarwegmarkeringen, het beschikbaar stellen van specifieke deskundigheid en het voeren van regie.

Binnen de kerntaak baggeren is RWS Noordzee verantwoordelijk voor het technisch beheer van vaar-

geulen naar het vaarweggebied van Rijn- en IJmond en kent drie functiegebieden:

- het instandhouden van de vaargeulontwerpen in verticale zin inclusief de daarbijbehorende toelatingsregeling van de Euro-/maasgeul en IJ-geul en surveywerkzaamheden;
- het voorbereiden, inkopen en begeleiden van bagger- en bergingswerken;
- het geven van adviezen op het gebied van (milieu)baggeren.

RWS Noordzee stelt zich tot doel hoogwaardige informatie ter beschikking te hebben en te gebruiken van haar beheersgebied. Dat is informatie voor het eigen gebruik ten behoeve van het integrale waterbeheer van de Noordzee en het gebruik van bodem en vaarwater en het onderhoud van de daarin aanwezige vaarwegen. Deze informatie is tevens bestemd voor gebruikers van en geïnteresseerden bij de Noordzee. De hier toe uit te voeren taken zijn het verzamelen, verwerken, veredelen van (meet-)gegevens en presentabel maken tot gebruikersvriendelijke informatie voor generieke en specifieke toepassingen. Voor de noodzakelijke gegevens verzameling staan varende meeteenheden en een vast meetnet ter beschikking. De volgende drie informatiegebieden worden onderscheiden:

- Informatie bodem en water;
- Ruimtelijke Informatie en GIS;
- Hydro-meteo informatie.

Deze informatie staat aan de basis van het kennen van de toestand van de zee en vormt bij alle beheertaken het fundament voor het betrouwbaar uitvoeren van de primaire processen. Tevens geeft dit de mogelijkheid een effectieve signaalfunctie naar het beleid te hebben en een goede evaluatie van het gevoerde beheer te maken, essentieel om passend te kunnen anticiperen op ontwikkelingen.

V&W/IVW/Water

De Divisie Water, onderdeel van de Inspectie Verkeer en Waterstaat (IVW) dat op zijn beurt weer onderdeel is van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W) is per 1 januari 2003 officieel van start gegaan. Door de vorming van deze Divisie is er een speler bijgekomen in het veld van het waterbeheer in Nederland. Werken aan beter waterbeheer ziet de Divisie Water als primaire taak. Deze taak kent de volgende taakonderdelen: audit op vergunningverlening en handhaving, aansturen vergunningverlening milieuwetten in samenspraak met het Directoraat-Generaal Water, verantwoordelijkheid voor de handhaving milieuwetgeving, verantwoordelijkheid voor de vergunningverlening en handhaving eigen werken van Rijkswaterstaat, verhogen kwaliteit en de professionaliteit van de vergunningverlening en handhaving watermilieuwetgeving.

Daarnaast kent de Divisie Water, als onderdeel van Verkeer en Waterstaat, nog de volgende taken: het leveren van bijdragen aan beleidsontwikkeling en het in openbaarheid rapporteren.

De IVW voert periodiek audits uit om te toetsen of de waterwet- en regelgeving op de juiste wijze wordt toegepast. Ook krijgt de IVW op deze wijze zicht op de kwaliteit van de uitvoering. Een belangrijke taak van de IVW is daarnaast het verhogen van de kwaliteit en de professionaliteit van de vergunningverlening en handhaving.

V&W/IVW/TE Zeescheepvaart (voorheen Divisie Scheepvaart)

De Toezichteenheid Zeescheepvaart is onderdeel van de Inspectie Verkeer en Waterstaat (IVW) dat op zijn beurt weer een onderdeel is van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W). De TE Zeescheepvaart bevordert en bewaakt een veilige milieuvriendelijk scheepvaart door de risico's m.b.t. de veiligheid en het milieu van de scheepvaart in kaart te brengen en de publieke opinie hieromtrent actief te volgen. Daarnaast stimuleert zij de eigen verantwoordelijkheid van de scheepvaartbranche en maakt passen-

de beheerskeuzen en volgt voortdurend de actuele ontwikkelingen teneinde adequaat de risico's van de scheepvaart te minimaliseren.

De TE Zeescheepvaart houdt, vanaf de landzijde, toezicht op de naleving van internationale en nationale wet- en regelgeving die van toepassing is op de zeescheepvaart. Onderdeel daarvan zijn het toezicht op de kwaliteit en kwantiteit van de bemanning van schepen en het toezicht op erkende organisaties zoals classificatiebureaus en opleidingsinstellingen. Ook is de TE Zeescheepvaart verantwoordelijk voor de identificatie en nationaliteitsregistratie van schepen onder Nederlandse vlag.

Op het gebied van ongevallen en incidenten doet de TE Zeescheepvaart onderzoek, levert expertise en beoordeelt de zeewaardigheid van schepen.

De TE Zeescheepvaart past bestuursrechtelijke interventies toe en maakt over het toe te passen strafrecht afspraken met het OM functioneel parket OVJ zeezaken. Verder wordt zoveel mogelijk samengewerkt met andere toezicht- en opsporingsdiensten teneinde de inspectiedruk te verlagen.

EZ/DG E

De werkzaamheden van het DG Energie van het Ministerie van Economische Zaken zijn gericht op het zodanig creëren en ordenen van energiemarkten, alsmede het bevorderen van energie-efficiency en een duurzame energiehuishouding, dat maximaal wordt bijgedragen aan duurzame economische groei. Kernwoorden daarbij zijn dynamiek, een concurrerend ondernemingsklimaat en vernieuwing. In de begroting voor 2005 zijn de volgende operationele doelstellingen voor het Energiebeleidsterrein opgenomen:

- Optimale ordening en werking van energiemarkten;
- Duurzame energiehuishouding;
- Handhaving van het niveau van voorzieningszekerheid op korte en lange termijn.

Het Directoraat-Generaal geeft vergunningen uit voor olie & gaswinning en is betrokken bij de grootschalige ontwikkeling van windenergie op de Noordzee, waaronder het Near Shore Windpark.

EZ/SodM

De missie van het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) is:

‘Het zeker stellen dat de opsporing en winning van delfstoffen op een maatschappelijk verantwoorde wijze wordt uitgevoerd’.

SodM wil een bijdrage leveren aan de realisatie van de doelstellingen van de te handhaven wet- en regelgeving. De daarbij te gebruiken handhavingsmiddelen zijn preventief toezicht in al haar facetten, ondersteuning van bestuurlijke (en soms civielrechtelijke) handhaving en het verzamelen, verdelen en verstrekken van informatie ten behoeve van de strafrechtelijke handhaving. Voorts wordt rekening gehouden met in ontwikkeling zijnde normen in de samenleving op het gebied van veiligheid, gezondheid, milieu en doelmatige winning van delfstoffen.

Om bovengenoemde missie te realiseren heeft SodM twee kerntaken te weten handhaving en advisering. De kerntaak ‘handhaving’ bestaat uit ‘toezicht houden’, ‘opsporen van overtredingen’ en ‘administratieve uitvoering’. Het opsporen bestaat uit het onder de verantwoordelijkheid van het OM onderzoeken van strafbare feiten, terwijl het uitvoeren van beschikkingen en het adviseren bij beschikkingen die andere overheids-organisaties uitgeven de belangrijkste bestanddelen van de administratieve uitvoering vormen.

SodM heeft een aantal wettelijke adviestaken naar de Minister van Economische Zaken en een aantal andere functionarissen die in wetten en AMvB's worden genoemd. Daarnaast worden ontwikkelingen bijgehouden die zich bij andere overheden of bij andere industrieën voordoen. SodM past daar-

op, indien nodig, het eigen beleid aan en doet voorstellen voor aanpassing van het beleid van het Ministerie van Economische Zaken, of dat van VROM c.q. SZW.

LNv/Directie Natuur

Directie Natuur is onderdeel van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNv). De doelstelling van de Directie Natuur richt zich op het realiseren van de internationaal verankerde biodiversiteitsdoelstelling dat voor alle in 1982 in Nederland voorkomende soorten en populaties in 2020 duurzame condities voor hun voortbestaan moeten zijn gegarandeerd.

Directie Natuur richt zich voor wat betreft de Noordzee specifiek op de implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn en het van toepassing verklaren van de Natuurbeschermingswet 1998 in de EEZ. De Nb-wet is het kader voor de aanwijzing van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden in de EEZ alsmede de aanwijzing van mariene beschermde gebieden op grond van het OSPAR-verdrag. De bevoegdheidsverdeling voor de vergunningverlening voor aangewezen VHR-gebieden zal worden vastgelegd in een AmvB. De handhavingstaken waarvoor het ministerie van LNv verantwoordelijk is worden uitgevoerd door de Algemene Inspectie Dienst van het ministerie.

LNv/ Directie Vis

Directie Visserij (DVIS) is onderdeel van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNv). Doelstelling van DVIS is het bevorderen van een verantwoorde visserij en een evenwichtige exploitatie van de visbestanden en evenwicht tussen de visserij en natuurwaarden. Daarbij stuurt DVIS meer aan op hoofdlijnen, op het overdragen van taken aan anderen, het visserijbeleid beter inbedden in bredere beleidsthema's zoals het ruimtelijk beleid en het internationaal waterbeleid, het versterken van de samenwerking zowel binnen als buiten de directie, het onderhouden van een breder netwerk, het meer benutten van de keten in de visserij.

Het werkgebied van de directie omvat de beleidsontwikkeling op het gebied van:

- productie, afzet, prijsvorming, kwaliteit en verwerking van de producten van de visserij;
- de ontwikkeling en uitvoering van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid in het kader van de Europese Unie;
- het O&S-fonds voor de Visserij (t.b.v. ondermeer saneringen);
- visstandbeheer in de Noordzee, waddenzee en de grote staatswateren zoals het IJsselmeer en het Deltagebied ;
- aquacultuur;
- de Transitie van de visserijketen naar een duurzame vorm;
- internationaal beleid en overeenkomsten (zoals OSPAR-BDC) m.b.t. natuurbescherming op zee en de visserij en nieuwe ontwikkelingen zoals de Europese Mariene Strategie, en de Maritieme Strategie.

Met betrekking tot de uitvoering is het werkgebied:

- DVIS is de verlener van visserijvergunningen en kent jaarlijks de contingenten toe aan de vissers
- ontwikkeling van pulskor als alternatief voor boomkorvisserij
- het medeopstellen van de beheerplannen voor de komende beschermde gebieden op zee.

LVN/AID

De Algemene Inspectiedienst is een professionele en integere handhavingsdienst, behorend tot het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LVN). De AID wordt aangestuurd door de Bestuursraad van LVN. De opsporingsprioriteiten van de AID worden mede bepaald door het Openbaar Ministerie.

De AID heeft grote deskundigheid in handhaving door middel van controle, verificatie, opsporing en handhavingscommunicatie. Deze activiteiten vormen een bijdrage aan het stimuleren of ontmoedigen van bepaald gedrag van factoren uit het werkge-

bied van LVN en dragen daardoor bij aan de effecten die daarmee worden beoogd zoals welvaart, gezondheid van mens, dier en biodiversiteit.

De AID onderscheidt zich door kennis van het LVN-beleid en kennis van de doelgroepen waar de handhaving zich op richt. De AID kent de uitwerking van de regelgeving op die doelgroepen, heeft inzicht in de handhavingseffecten en benut die kennis in de advisering van de LVN-beleidsverantwoordelijken. De AID adviseert in een vroeg stadium van het beleidsproces over de handhavingsvraagstukken, inclusief de rol die andere handhavingspartners daarbij kunnen spelen. De AID zoekt actief de samenwerking met andere handhavingspartners en investeert daarbij in kennisoverdracht.

De AID werkt permanent aan het op peil houden van de benodigde deskundigheid en het ontwikkelen van nieuwe handhavingsmethoden.

De AID is op zee verantwoordelijk voor de handhaving van de visserijwetgeving.

Met de handhaving wil de AID concreet bereiken dat:

- niet wordt gevisst door vissers die daartoe geen rechten bezitten;
- vissers die visrechten bezitten, deze rechten niet te buiten gaan;
- vissers vissen in de gebieden waartoe zij toegang hebben;
- vissers tijdig en naar waarheid de visgebieden en de visvangst declareren;
- vissers de technische visstandbeschermende maatregelen naleven (netmaten, nettencombinaties, gebruiksvoorwaarden aan netten combinaties, minimum vismaten, terugzetplichten, verhoudingen tussen doelsoorten en bijvangsten, normen gesteld aan motorvermogen, scheepsinhoud en uitrusting van de vistuigen etc.);
- communautaire-, nationale-, groeps- en individuele vangstsluitingen worden nageleefd;

- visserij-inspanningsniveau's naar gebied, vaartuig en groepen van vaartuigen niet worden overschreden;
- overladingen naar waarheid in de vangstregistratie worden opgenomen en slechts plaatsvinden in daartoe toegelaten gebieden door geautoriseerde vissers.

Per kwartaal wordt er een evaluatieverslag opge maakt en besproken met de beleidsdirectie. Tussentijds worden signalen en trends gemeld aan de beleidsdirectie en worden deze signalen en trends verwerkt in de operationele doelstellingen.

Kustwacht en Kustwachtcentrum

De Kustwacht is een samenwerkingsverband en vormt een samenwerkingsorganisatie van rijksdiensten (zes departementen) voor de operationele uitvoering van Kustwachttaken. De beleidsmatige aansturing van de Kustwacht geschiedt gebundeld door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en door de Permanente Kontaktgroep Handhaving Noordzee (PKHN).

Kustwachttaken - 13 in totaal - zijn het nood-, spoed- en veiligheidsverkeer; hulpverlening en redding (SAR); de rampen en incidentenbestrijding; de verkeersdiensttaken, vaarwegmarkering en zeeverkeersonderzoek, gezamenlijk het nautisch beheer vormend; de algemene politietaak; handhaving van de milieu-wetgeving, de visserij-wetgeving, de wetgeving m.b.t. het scheepvaart-verkeer, en de wetgeving m.b.t. de uitrusting van schepen; het douanetoezicht; en de grensbewaking.

De uitvoering van Kustwachttaken geschiedt onder operationele leiding van de Commandant der Zeemacht in Nederland. De Directeur Kustwacht is namens hem belast met de dagelijkse operationele leiding. Relevante bevoegdheden zijn door de betrokken Kustwacht participanten aan de Directeur Kustwacht gemandateerd.

De Kustwacht beschikt over een Kustwachtcentrum in Den Helder. Het Kustwachtcentrum fungeert als operationeel commandocentrum; centrale meld- en informatiekamer; nationaal maritiem en aëronautisch reddingscoördinatiecentrum (JRCC); en nationaal nautisch informatiecentrum. Het Kustwachtcentrum staat onder leiding van de Directeur Kustwacht.

OM

Het openbaar ministerie (OM) is belast met de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde en met andere bij de wet vastgestelde taken (artikel 124 Wet Rechterlijke organisatie - Wro). Op de Noordzee vindt deze handhaving plaats in Kustwachtverband. Hiertoe is de Permanente Kontaktgroep Handhaving Noordzee (PKHN) ingesteld. Deze heeft tot taak: de beleidsmatige aansturing van de Kustwacht voor wat betreft de handhaving van wettelijke voorschriften op de Noordzee. Het gaat daarbij om de resultaatgebieden algemene handhaving, milieu, verkeer en visserij en het verrichten van alle werkzaamheden die nodig zijn voor het ontwikkelen, vaststellen en evalueren van het maritieme handhavingsbeleid met betrekking tot genoemde resultaatgebieden. De PKHN wordt op grond van het Kabinetsbesluit van 14 oktober 1994 voorgezeten door het Openbaar Ministerie. Het voorzitterschap is thans belegd bij de leiding van het Functioneel Parket (i.o.), in de persoon van de plaatsvervangend hoofdofficier van justitie.

De zorg voor de behandeling van de zaken die voortkomen uit de strafrechtelijke handhaving op zee van wet- en regelgeving voor de resultaatgebieden milieu, verkeer en visserij zijn belegd bij het Functioneel Parket (i.o.). De daarmee verband houdende taken worden onder verantwoordelijkheid van de Hoofdofficier van het Functioneel Parket (i.o.) uitgevoerd door (het stafbureau van) de officier van justitie zeezaken binnen dat parket. Het Functioneel Parket (i.o.) draagt zorg voor de afstemming van het beleid aangaande de onderwerpen die

behoren tot alle resultaatgebieden. Dit geschiedt in PKHN-verband.

De zorg voor de behandeling van zaken voortvloeiende uit de strafrechtelijke handhaving op zee van wet- en regelgeving voor het resultaatgebied algemene handhaving is belegd bij het Landelijk Parket, voor zover geen ander parket op grond van een daar lopend onderzoek bevoegd is. Zij draagt tevens zorg voor de inhoudelijke beleidsvorming aangaande het resultaatgebied algemene handhaving.

De officier van justitie zeezaken is aangaande de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde verantwoordelijk voor de inzet van opsporingsdiensten en daarbij ondersteunende diensten op zee, ook wanneer die inzet buiten het werkgebied van de Kustwacht plaatsvindt.

KLPD/Noordzee

Het Korps Landelijke Politie Diensten (KLPD) vormt samen met de 25 regionale politiekorpsen de Nederlandse politie. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor de Nederlandse Politie als geheel. Het KLPD werkt binnen de Nederlandse politie op nationaal en internationaal niveau en heeft zelfstandige, ondersteunende en coördinerende taken. In specifieke situaties ondersteunt het KLPD de regionale korpsen en coördineert het gezamenlijke activiteiten. De Dienst Waterpolitie voert alle gangbare politietaken uit op de nationale hoofdvaarwegen, de grote oppervlaktewateren en de Noordzee. Zo leidt ze de beroeps- en recreatievaart in goede banen. Maar ook handhaving van milieuwetgeving, criminaliteitsbestrijding en nautische ondersteuning zijn belangrijke taken. De Waterpolitie houdt toezicht op naleving van de vaarreglementen en veiligheidsvoorschriften. Ook regelt en begeleidt de dienst het scheepvaartverkeer en controleert ze op vervoer van (gevaarlijke) stoffen. De dienst Waterpolitie is voornamelijk actief op het gebied van de beroepsvaart en op de doorgaan-

de vaarwegen en ruime wateren, maar verleent ook ondersteuning aan de Mobiele Eenheid voor acties die op of vanaf het water plaatsvinden.

Bijlage 5 Ecosysteendoelen Noordzee en EcoQOs Annex 3 van Bergen Declaration

Ecosysteendoelen Noordzee (Natuur voor mensen, mensen voor natuur, 2000)

Samenhang en dynamiek

1. De natuurlijke dynamische processen handhaven als essentiële randvoorwaarden voor de natuurlijkheid van de zee en kustzee bijvoorbeeld de grootschalige zand- en slibtransporten naar de Waddenzee en aanvoer van zand en zout naar de droge kustzee).
2. In stand houden en zo nodig herstellen van aanwezige voedselketens en de bijbehorende natuurlijke productiviteit van de zee.
3. Vergroten van het estuariene karakter (natuurlijke overgang van zout - brak - zoet, getij- en intergetijdegebieden) van de kustzee, in het bijzonder het Deltagebied.

Biodiversiteit

4. Behoud en zo nodig herstel van karakteristieke levensgemeenschappen en bijbehorende leefgebieden van zee, kustzee en Deltagebied.
5. Hooguit incidenteel voorkomen van algenbloei en behoud en zo nodig herstel van een natuurlijke diversiteit van soorten in het plankton.
6. Diversiteit van de bodemfauna behouden en zo nodig herstellen, inclusief populaties van langlevende en langzaam voortplantende soorten.
7. Diversiteit van de visfauna bevorderen door het behouden en zo nodig herstellen van
 - paai- en kraamgebieden;
 - een meer evenwichtige populatieopbouw;
 - een natuurlijke omvang van visbestanden;
 - populaties van langlevende soorten met lage voortplantingssnelheid.
8. In stand houden en zo nodig herstellen van de leefomstandigheden voor populaties van ruiende, overwinterende, trekkende en broedende zee- en kustvogels, zoals de voedselvoorraad, ruimte en broedgelegenheid.
9. In stand houden en zo nodig herstellen van de leefomstandigheden voor populaties zeezoogdieren.

Belevingswaarde

10. Handhaven van de mogelijkheden voor het ervaren van de dynamiek van de natuurkrachten wind, water, zand en zout op de overgang van open water naar droge kustzee.
11. Handhaven van de openheid, weidsheid, stilte en duisternis; dit geldt voor de gehele kustlijn in noord-zuidrichting (van het Dollardgebied tot aan Zeeuws Vlaanderen) en loodrecht op het strand tot aan de zichtlijn ('schone horizon').
12. Handhaven en waar mogelijk bevorderen van de mogelijkheden om de aanwezigheid van bijvoorbeeld vogels, vissen en zeezoogdieren te ervaren.

Ecological Quality Objectives (EcoQO's) voor de Noordzee van OSPAR

- a. Er treden geen biologische effecten als gevolg van verontreinigingen op:
- Concentraties van verontreinigende stoffen liggen onder de streefwaarde (1% van het Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau (MTR)(peildatum 2000).
 - Effecten van TBT. Als **pilot EcoQO** geldt: % imposex in vrouwelijke purperslakken is van een laag niveau (< 2, gemeten als een Vas Deference Sequence Index).
 - Olieslachtoffers. Als **pilot EcoQO** geldt: aandeel met olie besmeurde zeekoeten van het totaal aantal zeekoeten dat wordt aangetroffen bedraagt minder dan 10% in alle gebieden van de Noordzee.
- b. Nutriëntenconcentraties en de hieraan gerelateerde effecten overschrijden niet de niveaus vastgesteld binnen OSPAR (Comprehensive Procedure met betrekking tot nutriënten en eutrofiëringverschijnselen, OSPAR 2002 en OSPAR EUC 2001). M.b.t eutrofiëring is een integrale set ECOQO's vastgesteld (EUC 2005):
- Winternutriënten concentraties (DIN, DIP) moeten beneden de verhoogde niveaus blijven, gedefinieerd als concentraties > 50% boven de zoutgehalte gerelateerde en/of gebiedsspecifieke natuurlijke achtergrondconcentraties.
 - Fytoplankton chlorofyl a: maximale en gemiddelde chlorofyl a concentratie tijdens het groeiseizoen moet beneden verhoogde waarden blijven, gedefinieerd als concentraties > 50% boven de ruimtelijke (volle zee) en/of historische achtergrondwaarden.
 - Fytoplankton indicatorsoorten: gebiedsspecifieke indicatorsoorten (plaagalg en giftige algen) moeten beneden de verhoogde niveaus (en verlengde duur) blijven, waarbij giftigheid en/of overlast (schuimvorming) optreedt.
 - Zuurstoftekorten: zuurstofconcentratie, verlaagd als gevolg van verrijking met nutriënten, moet boven gebiedsspecifieke drempelwaarden liggen, variërend tussen 4 en 6 mg O₂/l.
 - Bodemleven: geen sterfte van bodemdieren als gevolg van verrijking met nutriënten (eutrofiëring), door zuurstofgebrek en/of giftige algen.
- c. **Pilot EcoQOs** voor ecosysteem
- Paaibestanden (in gewicht) van commerciële vissoorten bevinden zich boven referentieniveau's op basis van de voorzorgsbenadering, zoals vastgesteld door de verantwoordelijke instanties.
 - Geen afname van populatiegrootte zeehonden in de Noordzee. Productie van jongen moet boven de 10% liggen gedurende een periode van 10 jaar.
 - Bruinvissen: jaarlijkse bijvangsten van bruinvissen reduceren tot minder dan 1,7% van de meest betrouwbare populatieschattingen.

Bijlage 6 Indicatief overzicht voor het IBN2015 relevante activiteiten of besluiten uit Besluit m.e.r.¹⁸

Activiteit of besluit	Geval	m.e.r.-plicht of m.e.r.-beoordelingsplicht?
De aanleg van een waterweg.	Voor schepen met een laadvermogen van ≥ 1350 ton.	m.e.r.-plicht
De vergroting of verdieping van een hoofdvaarweg.	1°. een vergroting van het ruimtelijk oppervlak van een hoofdvaarweg met $\geq 20\%$, of 2°. een structurele verdieping van de hoofdvaarweg waarbij ≥ 5 miljoen m ³ grond wordt verzet.	m.e.r.-plicht
De aanleg van: a. een marinehaven b. een haven voor civiel gebruik voor de binnen-scheepvaart, c. een zeehandelshaven, of d. een visserijhaven e. een buiten een haven gelegen pier (niet voor veerboten)	1°. een haven die bevaarbaar is voor schepen met een laadvermogen van ≥ 1350 ton, of 2°. een pier die schepen kan ontvangen met een laadvermogen van ≥ 1350 ton. Indien haven bevaarbaar is voor schepen met een laadvermogen van ≥ 900 ton of bij een oppervlakte van ≥ 100 ha.	m.e.r.-plicht m.e.r.-beoordelingsplicht
De constructie van installaties of bouwwerken in, op of boven de zeebodem, dan wel in de ondergrond daarvan met uitzondering van die voor de opsporing en winning van aardolie en gas	Bij oppervlakte van ≥ 1 ha of een hoogte van $\geq$ N.A.P. +100 meter, dan wel installaties voor het opwekken van elektriciteit door middel van windenergie met een gezamenlijk vermogen van ≥ 15 megawatt (elektrisch), of ≥ 10 molens. Bij oppervlakte van $\geq 0,5$ ha, of een hoogte van $\geq$ N.A.P. +25 meter.	m.e.r.-plicht m.e.r.-beoordelingsplicht
Het ophogen van de zeebodem, inclusief het aanleggen van een eiland.	Bij oppervlakte van ≥ 500 ha. Bij oppervlakte van ≥ 250 ha (dan wel uitbreiding/wijziging)	m.e.r.-plicht m.e.r.-beoordelingsplicht

¹⁸) Deze tabel dient ter indicatie wanneer er een m.e.r. plicht of m.e.r. beoordelingsplicht is. Aan deze tabel kunnen geen rechten worden ontleend. Voor volledige inzage in eisen zie Besluit milieueffectrapportage 1994 en wijziging van 23 december 2004.

Activiteit of besluit	Geval	m.e.r.-plicht of m.e.r.-beoordelingsplicht?
Het gebruik van de zeebodem voor een andere activiteit dan constructies voor wind, olie of gas	Bij oppervlakte van $\geq$ één ha.	m.e.r.-plicht
	Bij oppervlakte van $\geq$ 0,5 ha .	m.e.r.-beoordelingsplicht
De winning dan wel wijziging of uitbreiding van de winning van oppervlakedelfstoffen ¹⁹	1°. een winplaats van $\geq$ 100 ha, of 2°. een aantal winplaatsen, die tezamen $\geq$ 100 ha omvatten en die in elkaars nabijheid liggen.	m.e.r.-plicht
De winning dan wel wijziging of uitbreiding van de winning van oppervlakedelfstoffen op het continentaal plat	1. een winplaats van $\geq$ 500 ha dan wel waar $\geq$ 10.000.000 m ³ wordt gewonnen, 2. een aantal winplaatsen, die tezamen $\geq$ 500 ha omvatten, dan wel waar $\geq$ 10.000.000 m ³ wordt gewonnen en die in elkaars nabijheid liggen	m.e.r.-plicht
De aanleg van een militair oefenterrein.	Oppervlakte van $\geq$ 100 ha.	m.e.r.-plicht
De wijziging of uitbreiding van een militair oefenterrein.	In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een daadwerkelijk in te richten oppervlakte van $\geq$ 100 hectare.	m.e.r.-beoordelingsplicht
De aanleg van een buisleiding voor het transport van gas, olie of chemicaliën.	Buisleiding met een diameter van > 80 centimeter en een lengte van > 40 kilometer	m.e.r.-plicht
De aanleg, wijziging of uitbreiding van een buisleiding voor het transport van gas, olie of chemicaliën, met uitzondering van een buisleiding voor het transport van aardgas.	Buisleiding die over een lengte van $\geq$ 1 km is gelegen of geprojecteerd in een gevoelig gebied* tot 3 zeemijl uit de kust.	m.e.r.-beoordelingsplicht
De aanleg, wijziging of uitbreiding van een buisleiding voor het transport van aardgas	Buisleiding van $\geq$ 5 km is gelegen of geprojecteerd in een gevoelig gebied* tot 3 zeemijl uit de kust.	m.e.r.-beoordelingsplicht

* gevoelig gebied: Dit zijn gebieden die aangewezen zijn onder de Nb wet, of vallen onder de VHR richtlijn of Ramsar conventie of behoren tot de EHS.

¹⁹⁾ Deze waarden worden binnenkort afgestemd met die voor het NCP.

Activiteit of besluit	Geval	m.e.r.-plicht of m.e.r.-beoordelingsplicht?
De aanleg van een recreatieve of toeristische voorziening.	1°. $\geq 500\ 000$ bezoekers per jaar aantrekt, 2°. een oppervlakte beslaat van ≥ 50 ha, of 3°. een oppervlakte beslaat van ≥ 20 ha in een gevoelig gebied*.	m.e.r.-plichtig
De aanleg van een recreatieve of toeristische voorziening.	1°. $\geq 250\ 000$ bezoekers per jaar aantrekt, 2°. een oppervlakte beslaat van ≥ 25 ha, of 3°. een oppervlakte beslaat van ≥ 10 ha in een gevoelig gebied*.	m.e.r.-beoordelingsplicht
De aanleg van een jachthaven.	1°. ≥ 500 ligplaatsen, of 2°. ≥ 250 ligplaatsen in een gevoelig gebied*	m.e.r.-plichtig
De aanleg, wijziging of uitbreiding van een jachthaven.	≥ 100 ligplaatsen.	m.e.r.-beoordelingsplicht
De uitvoering van werken als bedoeld in artikel 1, onder I of IIc, van de Deltawet	1°. een wijziging of uitbreiding van ≥ 5 km, en 2°. een wijziging van het dwarsprofiel van $\geq 250\ m^2$.	m.e.r.-plichtig
De aanleg, wijziging of uitbreiding van kustwerken om erosie te bestrijden, van maritieme werken die de kust kunnen wijzigen en van andere kustverdedigingswerken, met uitzondering van onderhoud of herstel van deze werken.		m.e.r.-beoordelingsplicht
Landaanwinning, droogmakerij of indijking.	Bij oppervlakte van ≥ 200 ha.	m.e.r.-plichtig
De wijziging of uitbreiding van een landaanwinnings-, droogmakerij- of indijkingsproject.	Bij oppervlakte van ≥ 100 ha.	m.e.r.-beoordelingsplicht
De opsporing van aardolie en aardgas.	In een gevoelig gebied* tot 3 zeemijl uit de kust.	m.e.r.-plichtig

* gevoelig gebied: Dit zijn gebieden die aangewezen zijn onder de Nb wet, of vallen onder de VHR richtlijn of Ramsar conventie of behoren tot de EHS.

Activiteit of besluit	Geval	m.e.r.-plicht of m.e.r.-beoordelingsplicht?
De wijziging of uitbreiding van de winning van aardolie of aardgas.	Bij reeds bestaande installaties, in een gevoelig gebied* tot 3 zeemijl uit de kust en : 1°. een uitbreiding van de terreinoppervlakte met ≥ 5 ha, of 2° het bijplaatsen of wijzigingen van een stikstofscheidingsinstallatie of een ontzwavelingsinstallatie.	m.e.r.-beoordelingsplicht
De winning van aardolie en aardgas.	Bij gewonnen hoeveelheid van: 1°. > 500 ton aardolie per dag of 2°. > 500 000 m ³ aardgas per dag.	m.er.-plichtig
Diepboringen dan wel een wijziging of uitbreiding daarvan, met uitzondering van diepboringen in het kader van: a. het onderzoek naar de stabiliteit van de grond, b. archeologische onderzoek of c. de opsporing of winning van aardolie en aardgas.		m.e.r.-beoordelingsplicht
De oprichting, wijziging of uitbreiding van een inrichting bestemd voor het kweken van vis.	Bij een productiecapaciteit van ≥ 1000 ton vis per jaar.	m.e.r.-beoordeling
De oprichting, wijziging of uitbreiding van een inrichting bestemd voor het bouwen, onderhouden, repareren of behandelen van de oppervlakte van metalen schepen.	Bij een productie-oppervlak van $\geq 50\,000$ m ²	m.e.r.-beoordeling

Bijlage 7 Checklist opruimplicht kabels en leidingen vallend onder de Wbr

Criterium	Checklist
Ruimte	- ruimtebeslag incl. werk- en veiligheidszones - versnippering vrije ruimte - barrièrewerking - hinder voor andere (bestaande en toekomstige) gebruiksfuncties
Milieuconsequenties	- verstoring bodemecosysteem - gevolgen waterkwaliteit - vrijkomen gebiedsvreemde stoffen - verstoring visfauna - verstoring vogels en zeezoogdieren - netto energieverbruik - recycling- en hergebruikmogelijkheden
Veiligheid	In geval van opruimen: - risico's voor materieel en personeel tijdens verwijdering In geval van laten liggen: - risico's op blootspoelen, breuk, etc. - risico's voor visserij - risico's voor scheepvaart
Kosten	In geval van opruimen: - saldo van opruim- en verwerkingskosten en evt. opbrengsten In geval van laten liggen: - schoonmaakkosten - inspectiekosten - aansprakelijkheidskosten

Bijlage 8 Noordzeeteksten uit de Nota Ruimte

Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005,
29 435, nr 154

4.7 Noordzee

4.7.1 Inleiding

In deze nota wordt onder de Noordzee verstaan de Nederlandse territoriale zee (12-mijls-zone) en de Nederlandse Exclusieve Economische Zone (EEZ), zoals weergegeven op kaart 8. De bodem van dit gebied wordt ook wel aangeduid als het Nederlands Continentaal Plat (NCP).

De Noordzee is van grote economische betekenis voor de scheepvaart, de visserij, de winning van delfstoffen en de opwekking van windenergie, is van belang voor de krijgsmacht en bevat belangrijke waarden van natuur en landschap. De Noordzee is een kerngebied van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Wind, water en zand hebben op de Noordzee nog nagenoeg vrij spel. De biodiversiteit en de landschappelijke waarden zijn er beter bewaard gebleven dan op het land. Maar vooral de biodiversiteit staat onder druk door aantasting van de waterkwaliteit en door verstoring. De zee wordt gebruikt voor zand-, grind-, schelpen-, aardolie-, en aardgaswinning en voor visserij, scheepvaart, recreatie en defensie. In de lucht lopen vogeltrekroutes en aanvliegroutes voor de luchtvaart. In zee liggen kabels en leidingen. Visserij vindt plaats op de gehele Noordzee. Met name in de 12-mijlszone is het gebruik intensief. Het ruimtebeslag van mobiele activiteiten – het gebruik van het water – blijft volgens de huidige verwachting constant. Dat wil zeggen dat het aantal scheepsbewegingen naar verwachting nauwelijks verandert. Wel is er sprake van schaalvergroting in de scheepvaart. De immobiele activiteiten, het gebruik van de bodem, nemen volgens de huidige verwachting

sterk toe. Op dit moment vindt een aanzienlijk deel van de Nederlandse zandwinning in de Noordzee plaats, vooral voor ophoogzand. In de nabije toekomst zal de behoefte aan zand uit de Noordzee toenemen. Tenslotte is een trend te bespeuren naar het in gebruik nemen van de Noordzee voor nieuwe immobiele activiteiten als windturbineparken en landaanwinning. De openheid van de Noordzee is de drager van een belangrijke landschappelijke waarde van het kustgebied namelijk de vrije horizon. Vooral permanente of lang aanwezige werken binnen de 12-mijlszone beïnvloeden het onbelemmerde uitzicht vanaf de Kust in negatieve zin.

Het Nederlands Continentaal Plat is vanaf circa 1 kilometer uit de Kust niet gemeentelijk en provinciaal ingedeeld. De gebruikte beleidsen beheerskaders op de Noordzee zijn niet voorzien van een ruimtelijk beleidskader. De Nota Ruimte voorziet daarin. Nieuwe wet- en regelgeving biedt inmiddels de mogelijkheid tot het voeren van ruimtelijk Noordzeebeleid: door de instelling van de Exclusieve Economische Zone (EEZ) op 28 april 2000 heeft Nederland soevereine rechten op exploratie, exploitatie, behoud en beheer van de levende en niet-levende natuurlijke rijkdommen. Ook geeft de EEZ Nederland rechtsmacht inzake bouw en gebruik van kunstmatige eilanden, installaties en inrichtingen en inzake bescherming en behoud van het zeemilieu. In het wetsvoorstel voor de nieuwe Wro is een verdere verankering opgenomen. Naar het oordeel van dit moment voorziet de Wet beheer rijkswaterstaatswerken, tezamen met de bestaande wetgeving ten aanzien van mijnbouw, ontgrondingen en de voorgenomen uitbreiding van de werkingssfeer van de Natuurbeschermingswet en de Flora- en Faunawet, in een toereikend wettelijk kader voor activiteiten binnen de EEZ.

Het rijk zal eind 2004 het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 uitbrengen. Het beheerplan zal, uitgaande van het beleidskader in deze nota, een uitwerking van het integrale afwegingskader voor gebruiksfuncties op de Noordzee bevatten voor vergunningverlening en overig beheer. Het rijk overlegt onder meer in OSPAR (Oslo-Parijs conventie)- en EU-kader met de Noordzeelanden om te komen tot afstemming van het ruimtelijk beleid voor de territoriale zee en de Nederlandse Exclusieve Economische Zone.

4.7.2 Doelstelling en opgaven

De hoofddoelstelling voor de Noordzee is versterking van de economische betekenis van de Noordzee en behoud en ontwikkeling van internationale waarden van natuur en landschap door de ruimtelijke economische activiteiten in de Noordzee op duurzame wijze te ontwikkelen en op elkaar af te stemmen met inachtneming van de in de Noordzee aanwezige ecologische en landschappelijke waarden. Onderdeel is een onbelemmerd uitzicht vanaf de Kust.¹

Uitgangspunten hierbij zijn een duurzaam gebruik en beheer van het watersysteem Noordzee en een efficiënt ruimtegebruik, zowel in ruimte als in tijd. Daarbij zijn internationale afspraken sterk bepalend voor het nationale beleid. Daar waar samengaan van functies niet mogelijk is en nieuwe activiteiten leiden tot onredelijke schade aan bestaande functies, zal voor bestaande functies zonodig (financiële)

compensatie moeten worden geboden. In het nationaal ruimtelijk beleid staan voor de Noordzee de volgende opgaven centraal:

- Onderlinge afstemming van economische functies naar plaats en tijd;
- Inpassing van economische functies in het natuurlijk systeem en het open landschap;
- Handhaving van de vrije horizon vanaf de Kust;
- Bescherming en ontwikkeling van het natuurlijk ecosysteem op basis van een ecosysteembenaadering;
- Handhaving en verbetering van de veiligheid op zee.

Om dubbeling te voorkomen zijn in andere delen van deze nota opgenomen uitspraken die ook van toepassing zijn niet herhaald.

4.7.3 Ontwikkelingsperspectief

Op kaart 10 staat de Nederlands Exclusieve Economische Zone en daarmee het gebied waarbinnen Nederland beperkte soevereine rechten heeft op exploitatie, exploratie en behoud en beheer. Voorts is de 12-mijlszone (territoriale zee) gemarkeerd. Hierbinnen wordt onder meer gestreefd naar onbelemmerd vrij uitzicht vanaf de Kust. Binnen de 12-mijlszone ligt de zeewaartse grens van het kustfundament dat met het oog op de kustverdediging moet worden beschermd (de doorgaande NAP -20 meterlijn, zie paragraaf 4.3).

Via «clearways», scheepvaartroutes, verkeersscheidingsstelsels en ankergebieden zal de goede en veilige bereikbaarheid van de havens en vrije door-

¹) In de Nota Ruimte zijn onderdelen van de tekst aangemerkt als planologische kernbeslissing (PKB). Deze teksten zijn in beginsel grijs gemarkeerd. Sommige beslissingen zijn van zodanig gewicht voor de richting van het ruimtelijk beleid, dat bij wijziging ervan de PKB-procedure moet worden doorlopen. Deze beslissingen van wezenlijk belang als bedoeld in art. 3, tweede lid, van het Besluit op de ruimtelijke ordening 1985 zijn geel gemarkeerd aangegeven.

gang voor de scheepvaart gewaarborgd worden. Het aantal elektriciteitskabels en in mindere mate het aantal telecommunicatiekabels en buisleidingen in de Noordzee zal naar verwachting groeien. Er wordt gestreefd naar intensivering van het bestaande ruimtegebruik in plaats van uitbreiding van het ruimtebeslag. Het ruimtebeslag door kabels en leidingen, met inbegrip van de rond kabels en leidingen aan te houden veiligheidsmarges wordt beperkt door kabels en leidingen zoveel mogelijk te bundelen. Kabels en leidingen die niet meer worden gebruikt, moeten in beginsel worden opgeruimd.

Gebieden met bijzondere natuurwaarden verdienen extra bescherming. Naast de reeds bepaalde beschermingsgebieden komen voor deze bescherming onder meer in aanmerking de Kustzee, het Friese Front, de Centrale Oestergronden, de Klaverbank en de Doggersbank. Nieuwe activiteiten vragen daar een zorgvuldige afweging.

4.7.4 Specifieke beleidskeuzen

4.7.4.1 Toetsingskader nieuwe activiteiten

Het kabinet kiest voor een ruimtelijk afwegingsbeleid voor de Noordzee, waarbij nut en noodzaak aangetoond dient te worden van nieuwe activiteiten op zee met significante ruimtelijke en/of ecologische consequenties, tenzij activiteiten in deze nota expliciet worden toegestaan of door vigerend rijksbeleid worden gestimuleerd. Via het doorlopen van een stappenplan wordt op basis van door de initiatiefnemer aan te leveren informatie door het bevoegd gezag getoetst of de nieuwe activiteit kan worden toegelaten op de Noordzee. In dit stappenplan, dat nader uitgewerkt wordt in het Integraal Beheerplan Noordzee 2015, zullen de volgende toetsingen opgenomen worden:

Definiëring van de ruimtelijke claim

De ruimtelijke claim van de voorgenomen activiteit wordt gedefinieerd en de mogelijkheden voor combineren – ruimtelijk en in de tijd – met andere functies worden benut. Daarbij zal zoveel mogelijk worden gestreefd naar efficiënter gebruik van de ruimte, in plaats van uitbreiding van het ruimtebeslag. Bij de claim wordt aangegeven of deze de bodem, de waterkolom en/of de lucht betreft. Ook worden de mogelijke effecten van de voorgenomen activiteit in beeld gebracht.

Voorzorg

Op basis van inzicht in de ruimtelijke claim van de voorgenomen activiteit en de effecten daarvan, wordt bepaald of er aantasting dreigt van de basiskwaliteiten van de Noordzee. Het voorzorgsprincipe zoals opgenomen in het OSPAR verdrag (Verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan) van 1993 is uitgewerkt in het beleid zoals opgenomen in de Vierde Nota Waterhuishouding. Het houdt in dat preventieve maatregelen genomen dienen te worden wanneer er redelijke gronden tot bezorgdheid bestaan dat direct of indirect in het mariene milieu gebrachte stoffen of verstoring kunnen leiden tot gevaar voor de gezondheid van de mens, tot schade aan levende rijkdommen en mariene ecosystemen, tot aantasting van de mogelijkheden tot recreatie of tot hindering van ander rechtmatig gebruik van de zee; zelfs wanneer er geen afdoende bewijs is voor een oorzakelijk verband tussen het inbrengen van stoffen of energie en de gevolgen daarvan. Daarbij wordt uitgegaan van de best beschikbare informatie.

Nut en noodzaak

Indien er significante consequenties zijn, moet de initiatiefnemer van een nieuwe activiteit onderbouwen waarom die activiteit in de Noordzee

moet plaatsvinden. Hij moet ook aangeven waarom hij die activiteit niet redelijkerwijs op het land kan realiseren.

Locatiekeuze

Voor de bepaling van geschikte locaties, kan gebruik worden gemaakt van instrumenten zoals een milieueffectrapportage (MER). Daarbij dienen ook de mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik te worden onderzocht. Bij de locatiekeuze wordt uitgegaan van het relevante nationale en internationale beleid, de nationale en internationale wet- en regelgeving en de daarbij behorende afwegingskaders.

Beperking en compensatie van effecten

Betrokkenen zullen zich inspannen om de effecten van de activiteit te beperken en te compenseren. De effecten van ingrepen en activiteiten worden zoveel mogelijk beperkt, met toepassing van de best bestaande technieken. Compensatie wordt in natura geleverd in of direct grenzend aan de Noordzee, tenzij dit feitelijk onmogelijk is. Dan vindt financiële compensatie plaats.

4.7.4.2 Scheepvaartroutes

Het rijk reguleert een vrije doorgang van het scheepvaartverkeer. Activiteiten die strijdig zijn met het scheepvaartverkeer worden geweerd uit de scheepvaartroutes («clearways»), aanloopgebieden en overige gebieden, zoals vastgelegd in de Mijnbouwregeling (Staatscourant 19 december 2002, nr. 245). Met het oog op een vrije doorgang zijn de scheepvaartroutes, de verkeersscheidingsstelsels en de ankergebieden in het nationale beleid verankerd. Bovendien wordt het beleid ter stimulering van short- sea shipping voortgezet met het oog op een betere modal-split van het goederenvervoer.

4.7.4.3 Militaire activiteiten

Hiervoor wordt verwezen naar paragraaf 4.8.2

4.7.4.4 Winning van aardgas en aardolie

Winning en opsporing van aardolie en aardgas geschiedt om dwingende redenen van groot openbaar belang en zal als zodanig worden meegewogen bij de individuele beoordelingen in het kader van de ruimtelijke bescherming van gebieden met bijzondere ecologische waarden.

Het rijk vindt het van groot belang dat zo veel mogelijk aardgas uit de Nederlandse kleine velden op de Noordzee wordt gehaald, zodat het volle potentieel aan aardgasvoorraden in de Noordzee wordt benut. Opsporing en winning van aardgas en aardolie zijn van groot belang voor de Nederlandse economie, voor de voorzieningszekerheid en voor de transitie naar een duurzame energiehuishouding.

4.7.4.5 Visserij

In het kader van het Europees Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) worden restricties op vangsten en vistuigen gebiedsgericht opgelegd. Visserij vindt van oudsher op de gehele Noordzee plaats, waarbij de vangsten zich concentreren rond duidelijke aan te wijzen visgronden. In het GVB is in 2002 opgenomen dat zowel op basis van visserijbiologische als op ecologische voorwaarden aanvullend gebiedsgericht beleid kan worden ingezet. Hiervoor is dan wel Europese overeenstemming nodig. Op deze wijze biedt het GVB buiten de 12-mijlszone slechts beperkte ruimte voor unilaterale ingrepen op visserijgebied.

4.7.4.6 Winning van bouwgrondstoffen

Hiervoor wordt verwezen naar paragraaf 4.8.1.

4.7.4.7 Kabels en buisleidingen

Om grote omleidingen voor kabels en leidingen in de toekomst te voorkomen kan de rijksoverheid bij vergunningverlening ten aanzien van initiatieven die een groot oppervlak innemen, een ruimtelijke reser-

vering voorschrijven voor de doorgang van toekomstige kabels en leidingen. Dit kan geschieden op basis van verwachte ontwikkelingen op gebied van kabels en leidingen, gebaseerd op bestaand beleid, of op inschattingen op basis van kennis van de markt.

Binnen de 12-mijlszone is het uitgangspunt dat kabels en leidingen die niet meer worden gebruikt, worden opgeruimd. Op grond van de Mijnbouwwet heeft de minister van Economische Zaken de mogelijkheid te bepalen dat kabels of pijpleidingen in de EEZ, die niet meer worden gebruikt, moeten worden verwijderd. Daarbij zullen de maatschappelijke kosten worden afgewogen tegen de maatschappelijke baten. Wanneer de beheerder van de leiding of de kabel deze wil laten liggen, zal hij duidelijk moeten maken dat de maatschappelijke baten hoger zijn dan de maatschappelijke kosten. Voor nieuwe leidingen en kabels in de EEZ, waarvoor een vergunning op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken wordt verleend (het gaat hierbij om andere leidingen dan die voor de mijnbouw), zal een zelfde afwegingscriterium gaan gelden. Voor reeds verleende vergunningen op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken kunnen andere voorschriften gelden, afhankelijk van de inhoud van de verleende vergunning. Het rijk zal in het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 bovenstaande aanpak nader uitwerken en aangeven welke criteria en uitgangspunten bij de afweging tussen maatschappelijke kosten en baten moeten worden gehanteerd.

4.7.4.8 Windenergie

Hiervoor wordt verwezen naar paragraaf 4.8.3

4.7.4.9 Gebieden met bijzondere ecologische waarden

Aangewezen Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijn-gebieden

Een klein gedeelte van de Noordzee is aangewezen, respectievelijk aangemeld als Vogel- en Habitatrichtlijngebied. Het betreft de Voordelta en de kustzone ten noorden van Petten. Beide gebieden liggen in de territoriale zee. Voor de beoordeling van plannen, projecten en handelingen binnen deze gebieden is het Europees-rechtelijke afwegingskader van de Vogel- en Habitatrichtlijn van toepassing. Dit geldt ook voor de externe werking van activiteiten buiten deze gebieden.

Overige gebieden met bijzondere ecologische waarden

Het rijk sluit bij de bescherming van gebiedsspecifieke ecologische waarden aan bij de (internationale) beleidsontwikkeling in het kader van OSPAR en de EU (Europese Mariene Strategie en Vogel- en Habitatrichtlijn). In dit kader zal een samenhangend netwerk van beschermde gebieden op zee worden gerealiseerd. Vanuit Nederlands perspectief zijn de Kustzee, het Friese Front, de Centrale Oestergronden, de Klaverbank en de Doggersbank als gebieden met bijzondere ecologische waarden aangemerkt. De globale locatie is opgenomen op kaart 10.

Verdere uitwerking van bescherming en beschermingsregime van gebiedsspecifieke waarden in de Noordzee zal plaats vinden op basis van hierover nog te maken beleidsafspraken in het kader van OSPAR en de EU. Daarbij moet ten aanzien van de visserij rekening worden gehouden met de mogelijkheid van aanwijzing van gebieden in het kader van het Gemeenschappelijk Visserij Beleid.

Vooruitlopend op de implementatie van de in OSPAR- en EU kader te maken afspraken, worden bij de rijksbeoordeling van voorgenomen

projecten in of in de nabijheid van de hierboven aangegeven overige gebieden met bijzondere natuurwaarden de volgende uitgangspunten gehanteerd. Bestaand gebruik kan in principe worden gecontinueerd. Om te voorkomen dat er nieuwe ingrepen plaatsvinden die een latere aanwijzing als beschermd gebied onmogelijk maken, geldt het volgende afwegingskader: Nieuwe plannen, projecten of handelingen binnen en in de nabijheid van deze ecologisch waardevolle gebieden, die significante gevolgen kunnen hebben voor de te behouden kenmerken en natuurwaarden in deze gebieden zijn niet toegestaan, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Op basis van een afweging tussen het te beschermen en te behouden belang en het met het plan of project gemoeide belang, wordt al dan niet toestemming verleend door het rijk. Wordt een plan, project of handeling na afweging van belangen toch toegestaan, dan dient voordat het plan of project wordt uitgevoerd een besluit te worden genomen over compenserende maatregelen.

Bovenstaande beleidslijn, met inbegrip van een nadere begrenzing van de overige gebieden met bijzondere ecologische waarden, wordt nader uitgewerkt in het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 en mogelijk, na het van toepassing verklaren van de Natuurbeschermingswet in de EEZ, in aanwijzingsbesluiten op grond van deze wet.

4.7.4.10 Vrije horizon

Voor de bouw van vanaf de Kust zichtbare permanente werken binnen de 12-mijlszone wordt buiten de gebieden die onder het VHR regime vallen alleen bij redenen van groot openbaar belang vergunning verleend op basis van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken en de Wet milieubeheer.

Permanente werken zijn werken die langer dan zes maanden staan, drijven of duren. Wordt de vergunning verleend, dan moet bij het ontwerp rekening worden gehouden met de schade aan de vrije horizon.

Hieronder de “Noordzeeuitsneden” uit de thema’s

4.8 Thema’s

4.8.1 Bouwgrondstoffenvoorziening

4.8.1.1 Inleiding en doelen

Voor de bouw van wegen en woningen is er in Nederland jaarlijks behoefte aan circa 150 miljoen ton (primaire en secundaire) bouwgrondstoffen. Zuinig en hoogwaardig gebruik is een eerste uitgangspunt. Ook is een maximale inzet nodig van alternatieve materialen (secundaire bouwgrondstoffen of vernieuwbare bouwgrondstoffen zoals hout). De rijksoverheid en andere overheden vervullen hierbij een voorbeeldfunctie. Ondanks deze beleidsinzet blijft er behoefte aan een aanzienlijk en continu aanbod van oppervlakedelfstoffen, die gepaard gaat met een ruimtevraag. Winning in Nederland beperkt de afwenteling van de ruimtelijke problemen op buurlanden en de afwenteling op andere milieuthema’s, zoals de transporthinder en extra energiegebruik, die optreden bij aanvoer over grote afstanden. Voorheen werd de ruimtevraag gestuurd via het structuurschema oppervlakedelfstoffen. Deze regierol bij het afstemmen van vraag en aanbod zal worden afgebouwd, als aangekondigd in de brief 28-600XII nr. 114 aan de Tweede Kamer d.d. 23-5-2003 van de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat. De winning van bouwgrondstoffen wordt aan de markt overgelaten. Het kabinet zal indien nodig en mogelijk maatregelen nemen om onnodige marktbelemmeringen in beleid en regelgeving weg te nemen. Dit geschiedt in een plan over de randvoorwaarden

voor een optimaal functionerende markt, op te stellen door V&W en EZ, in overleg met de relevante partijen. Voor een goede overgang naar meer marktwerking is het noodzakelijk dat reeds in voorbereiding zijnde projecten voor de winning van beton- en metselzand zo spoedig mogelijk in uitvoering worden gebracht. In dit verband is met name van belang dat de Gelderse projecten «Geertjesgolf» en «Over de Maas» in de geplande omvang doorgang vinden.

Zoals aangegeven in deze brief zal deel 3 van het Tweede Structuurschema Oppervlakedelfstoffen niet meer worden uitgebracht. Voor de overgangperiode worden de taakstellingen voor beton- en metselzand, zoals die ook vermeld werden in deel 1 van het Tweede Structuurschema Oppervlakedelfstoffen voor de periode 1999–2008 uitgevoerd. Voor een goede overgang naar meer marktwerking is het noodzakelijk dat reeds in voorbereiding zijnde projecten voor de winning van beton- en metselzand zo spoedig mogelijk in uitvoering worden gebracht. In dit verband is met name van belang dat de Gelderse projecten «Geertjesgolf» en «Over de Maas» in de geplande omvang en onder de met het rijk afgesproken voorwaarden doorgang vinden.

Doelstelling

Doel van het beleid ten aanzien van bouwgrondstoffenvoorziening is de winning van deze stoffen in Nederland te stimuleren op een maatschappelijk aanvaardbare wijze.

4.8.1.2 Specifieke beleidskeuzen

...

Winning van ophoogzand in de Noordzee is van nationaal belang. Diepe winning van beton- en metselzand en van ophoogzand is in beginsel toe-

gestaan. Winning van bouwgrondstoffen kan in beginsel plaats vinden zeewaarts van de doorlopende NAP- 20 meter lijn. Landwaarts van deze lijn mag geen winning plaats vinden. Uitzondering daarop vormen in beginsel winning uit vaargeulen, het aanleggen van overslagputten, winning waarbij het verwijderen van oppervlakedelfstoffen uit de winlocatie bijdraagt aan de kustverdediging en het in oorspronkelijke staat brengen van de zeebodem van voormalige stortgebieden. Schelpenwinning is toegestaan zeewaarts van NAP-5 meter dieptelijn. In het IJsselmeergebied en de uiterwaarden van de rivieren is diepe winning ten behoeve van de beton- en metselzandvoorziening in beginsel toegestaan voor zover mogelijk binnen de beperkingen van VHR en EHS. In de uiterwaarden heeft koppeling met andere riviergerichte projecten (rivierverruiming en natuurontwikkeling) de voorkeur.

Nadere voorwaarden voor winning van bouwgrondstoffen in de Noordzee worden opgenomen in het Tweede Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee.

...

4.8.2 Militaire terreinen

4.8.2.1 Inleiding en doelen

Het kabinet beschouwt militaire activiteiten als een nationaal belang, dat zich niet leent voor nadere afweging door de decentrale overheden. Militaire terreinen zijn onder meer oefenterreinen, schietterreinen, vliegbases, vlootbasis, kazernes en logistieke objecten. De aanduiding van militaire terreinen in het Tweede Structuurschema Militaire Terreinen (SMT2) betreft zowel de terreinen waarvan Defensie de eigenaar of huurder is, als gebieden waarin als gevolg van het militaire gebruik (schieten, opslag van munitie en dergelijke) beperkingen voor de gebruiksfuncties nabij het terrein gelden (het indirecte ruimtebeslag). In het SMT2 worden voorts laagvliegroutes en laagvlieggebieden aangegeven.

Doelstelling

Doel van het ruimtelijk beleid ten aanzien van militaire oefenterreinen is het ter beschikking hebben van voldoende militaire terreinen in Nederland, inclusief de Noordzee, zodat de krijgsmacht zijn taken goed geoefend kan vervullen.

4.8.3 Energievoorziening

4.8.3.1 Electriciteitsvoorziening

Inleiding en doelen

De elektriciteitsvoorziening in Nederland bevindt zich – mede op grond van regelgeving van de Europese Unie – in een proces van privatisering en liberalisering, met uitzondering van het beheer van netwerken, waaronder hoogspanningsverbindingen. De rol van de rijksoverheid in het ruimtelijke beleid voor de nationale elektriciteitsvoorziening is gelegen in het zorgen voor voldoende ruimte voor een adequate infrastructuur in de vorm van vestigingsplaatsen voor grootschalige elektriciteitsproductie en van hoogspanningsverbindingen. Daarnaast is het voor de voorzieningszekerheid, de inpassing van duurzaam opgewekte elektriciteit en de economische efficiency van de energievoorziening van belang dat het koppelnet daar waar nodig wordt uitgebreid en zodanig wordt aangepast dat de uitwisseling van elektriciteit met het buitenland en van de windturbineparken in de Noordzee goed mogelijk is.

Ten aanzien van de opwekking van duurzame energie heeft de rijksoverheid een verantwoordelijkheid om deze vormen van opwekking – gegeven de doelstelling om in 2020 in 10% van de energiebehoefte van Nederland op een duurzame wijze te voorzien – voor zover nodig met specifieke stimuleringsmaatregelen binnen de geliberaliseerde markt een kans te geven. Het kabinet stimuleert met behulp van een investeringsklimaat voor windenergieopwekking de plaatsing van windturbines zodanig dat in 2020 de doelstelling van een totaal opwekkingsvermogen van 7500 Megawatt (MW) zal zijn bereikt. In het Hoofdlijnenakkoord heeft het kabinet verwoord dat de kerncentrale Borssele zal

worden gesloten wanneer de technische ontwerplevensduur (ultimo 2013) geëindigd is.

Doelstelling

Doel van het nationaal ruimtelijk beleid voor elektriciteitsvoorziening is het beschikbaar zijn van voldoende ruimte voor de opwekking en distributie van elektriciteit en de stimulering van voldoende ruimte voor de opwekking van windenergie. Voor de distributie wordt de ontwikkeling van het landelijke koppelnet van hoogspanningsverbindingen voorgestaan dat blijft voldoen aan de daaraan gestelde eisen.

Voorgenomen beleidskeuzen en -doelen

De ruimtebehoefte voor elektriciteitsvoorziening wordt vastgelegd in een aparte nota, te weten het Derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening (SEV III). In deze PKB worden de vestigingsplaatsen voor grootschalige energieproductie opgenomen, evenals de bestaande en nieuwe verbindingen van het landelijke hoogspanningsnet met een spanning van 220 kilovolt (kV) en hoger¹. Het kabinet zal in het SEV III aangeven of er hoogspanningslijnen met een spanning lager dan 220 kV zijn die tot het nationale net behoren en zo ja, welke dat zijn. Tevens zal in het SEV III ingegaan worden op het waarborgingsbeleid voor kerncentrales. Zonodig kunnen in het SEV III locaties voor windparken met een vermogen van meer dan 50 MW en hoger worden opgenomen. Daarnaast zal in het SEV III worden ingegaan op de mogelijke ruimtelijke gevolgen van de effecten van elektromagnetische velden van hoogspanningsverbindingen.

Naast de staande afspraak over 1500 MW in het provinciaal ingedeelde gebied van Nederland, wordt er gestreefd naar een opwekkingsvermogen van 6000 MW in 2020 in windturbineparken op de Noordzee in de Nederlandse Exclusieve Economische Zone (EEZ). Realisatie van deze windturbineparken tot een totaal vermogen van 6000 MW in de EEZ, geschiedt om dwingende

redenen van groot openbaar belang. In deze EEZ is de bouw van windturbineparken in beginsel toegestaan buiten de volgende specifieke uitsluitingsgebieden: de in de mijnbouwregeling vastgelegde scheepvaartroutes en clearways, aanloopen en ankergebieden, de defensierestrictiegebieden en de reserveringsgebieden voor de winning van beton- en metselzand.

In of in de nabijheid van de vijf ecologisch waardevolle gebieden zijn nieuwe plannen, projecten of handelingen, die significante gevolgen kunnen hebben voor de te behouden kenmerken en natuurwaarden in deze gebieden niet toegestaan, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Op basis van een afweging tussen het te beschermen en te behouden belang en het met het plan of project gemoeide belang, wordt al dan niet toestemming verleend door het rijk.

In de EEZ geschiedt vergunningverlening voor windturbineparken op basis van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Wbr) en de op 31 december 2004 in werking getreden Beleidsregels inzake toepassing Wbr op installaties in de exclusieve economische zone. Binnen de 12-mijlszone zijn windturbineparken, mits dat mogelijk is uit oogpunt van scheepvaartveiligheid, toegestaan op de locatie near shore windpark (bij Egmond) voor de duur van het daarvoor afgesproken pilot-project en in de gemeentelijk ingedeelde gebieden recht voor de haven- en industriegebieden van de IJmond en de Maasvlakte nabij de aanlandingspunten op het hoogspanningsnet te land.

...

4.8.3.2 Aardgaswinning en -opslag

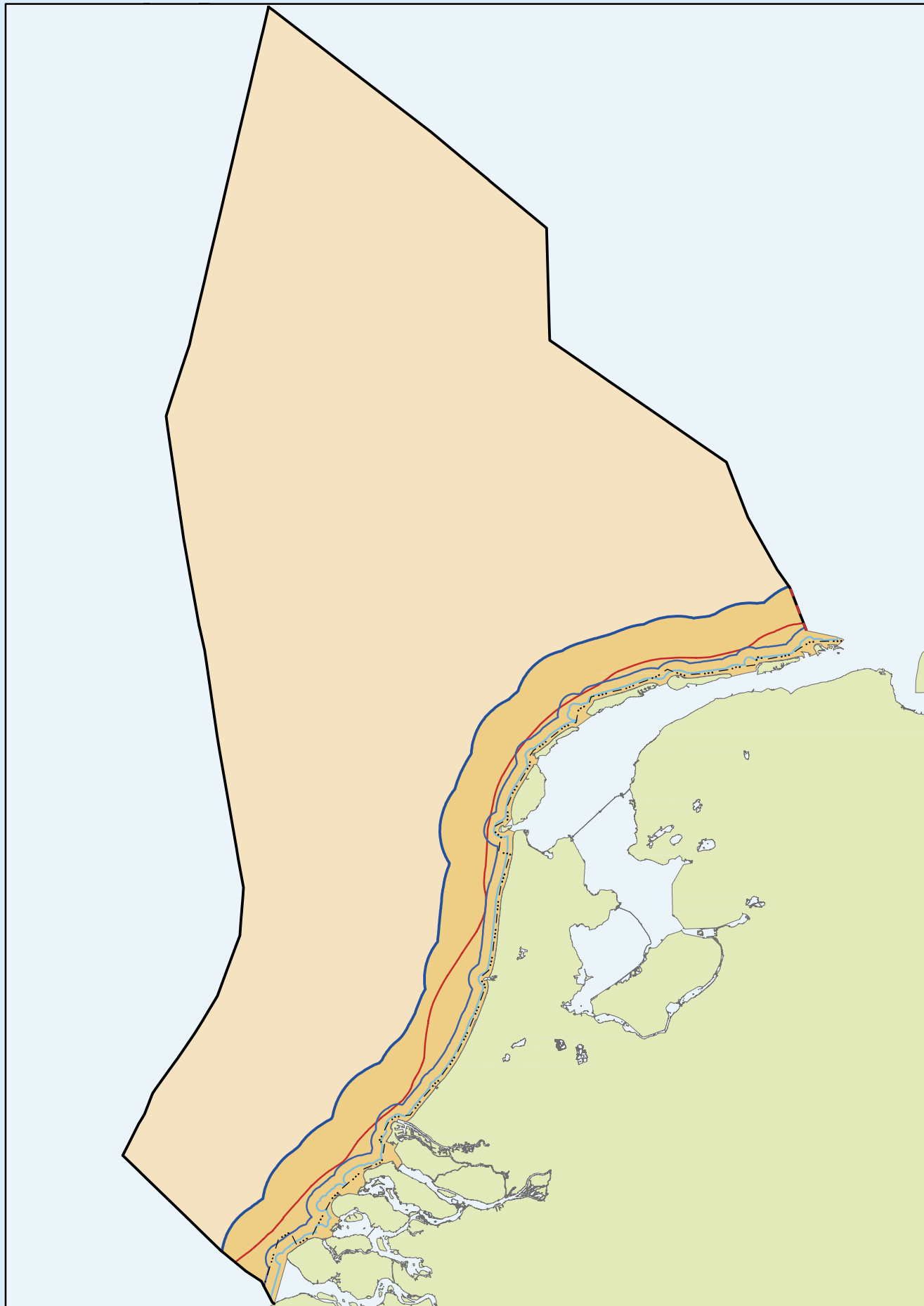
Winning, opslag en opsporing van aardgas geschiedt om dwingende redenen van groot open-

baar belang en zal als zodanig worden meegewogen bij de individuele beoordelingen in het kader van de ruimtelijke bescherming van VHR-gebieden en EHS. Het kabinet zal in de PKB Derde Nota Waddenzee aangeven welk beleid het zal voeren onder de Waddenzee.

Het rijk vindt het van groot belang dat zo veel mogelijk aardgas uit de Nederlandse kleine velden wordt gehaald, zodat het volle potentieel aan aardgasvoorraden wordt benut. Opsporing, opslag en winning van aardgas zijn van groot belang voor de Nederlandse economie, voor de voorzieningszekerheid en voor de transitie naar een duurzame energiehuishouding.

Kaarten

Legenda

Grenzen

- Grens NCP
- Provinciegrens
- Grens 12-mijls zone
- Grens 3-mijls zone
- Grens 1-mijls zone

- Doorgaande NAP -20 m lijn
- Grens plangebied IBN 2015

Topografie

- Land
- Territoriale zone
- EEZ

0 5 10 20 Kilometers

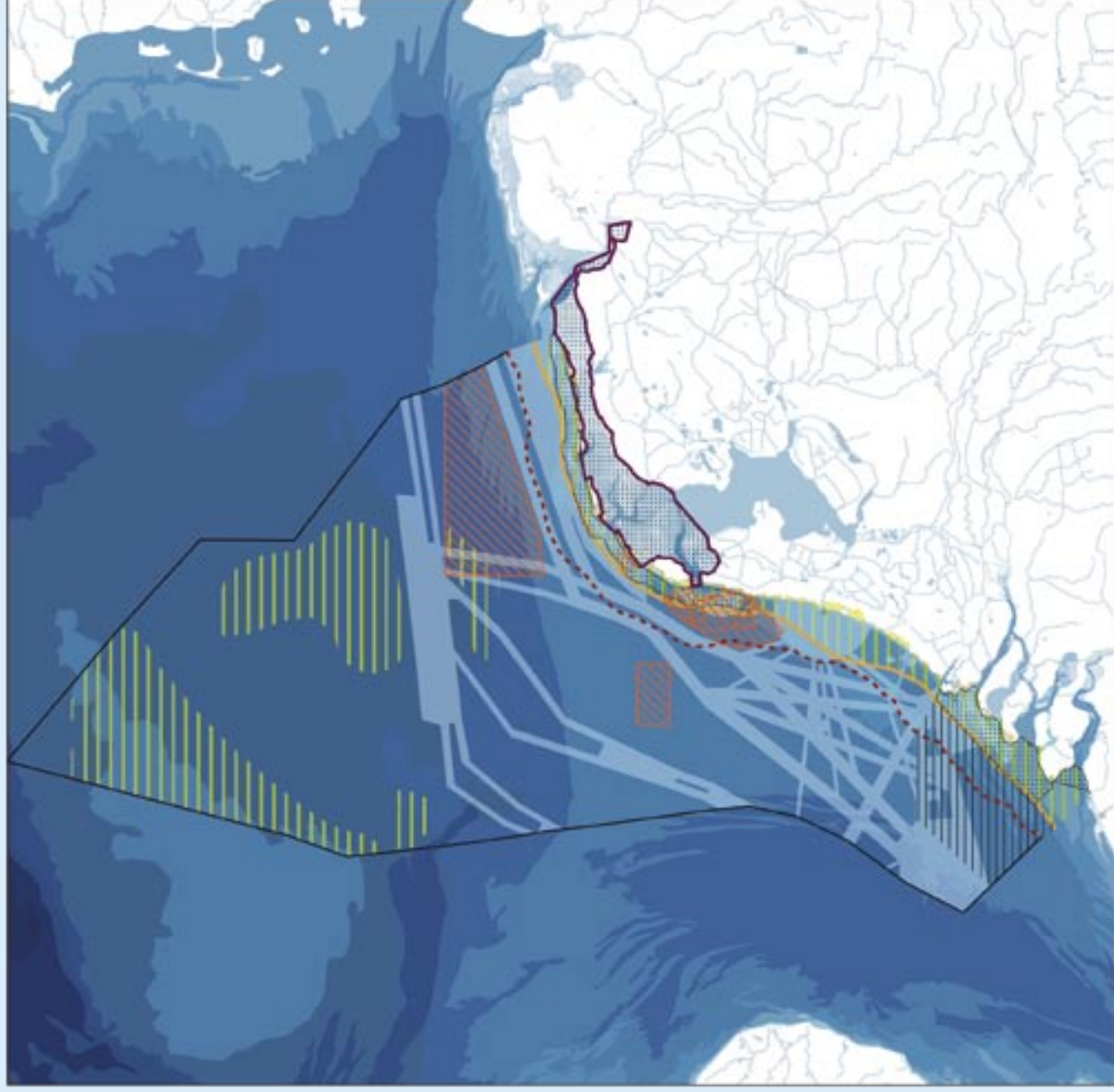

Schaal 1:2.000.000

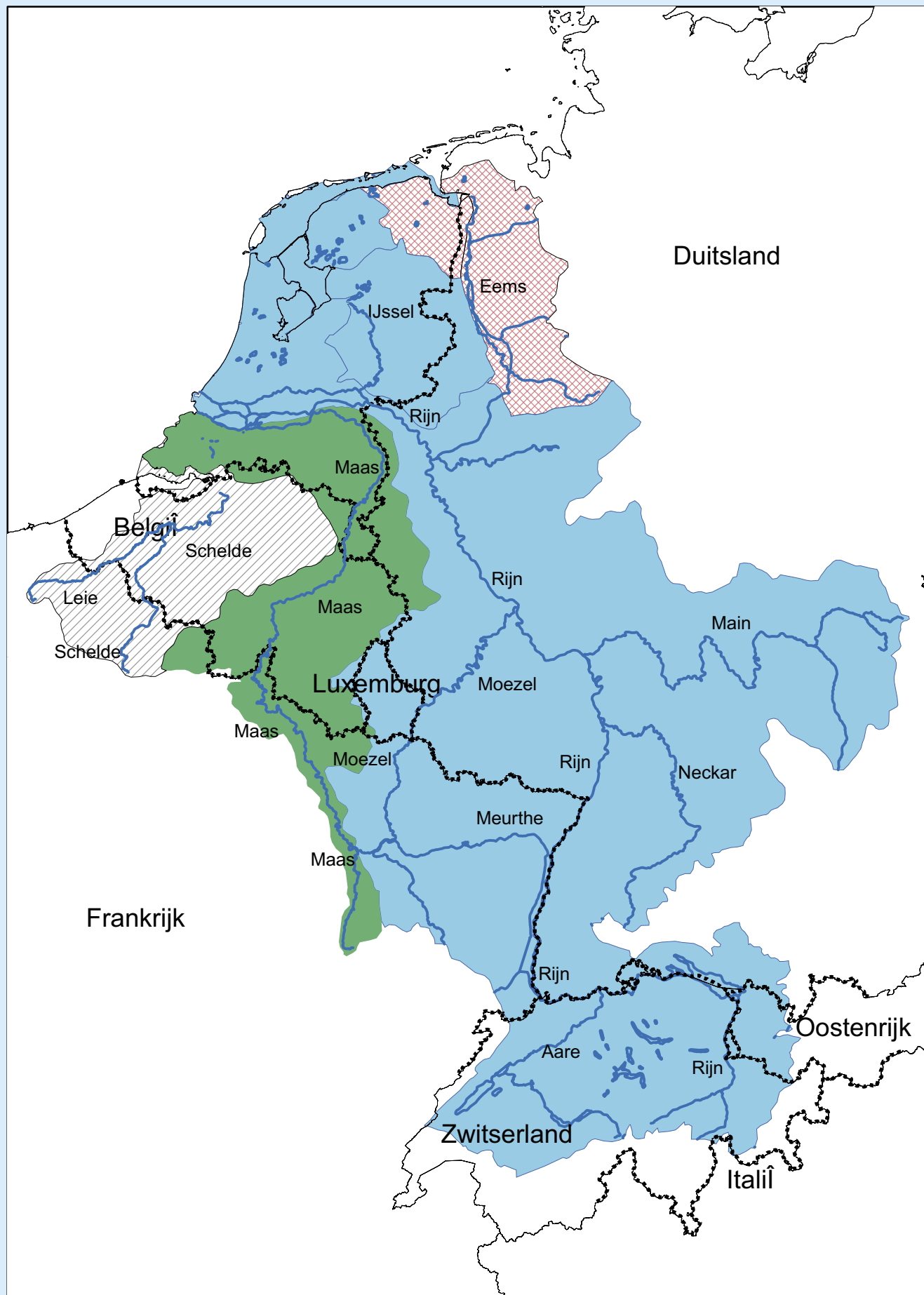

Rijkswaterstaat
Noordzee

Het kaartbeeld betreft een indicatieve weergave van de in de legenda vermelde eenheden.

Legenda

Grenzen

..... GrenzenLanden

— Rivieren

Stroomgebieden

Rijn
 Eems
 Maas
 Schelde
 Anders

0 1020 40 Kilometers

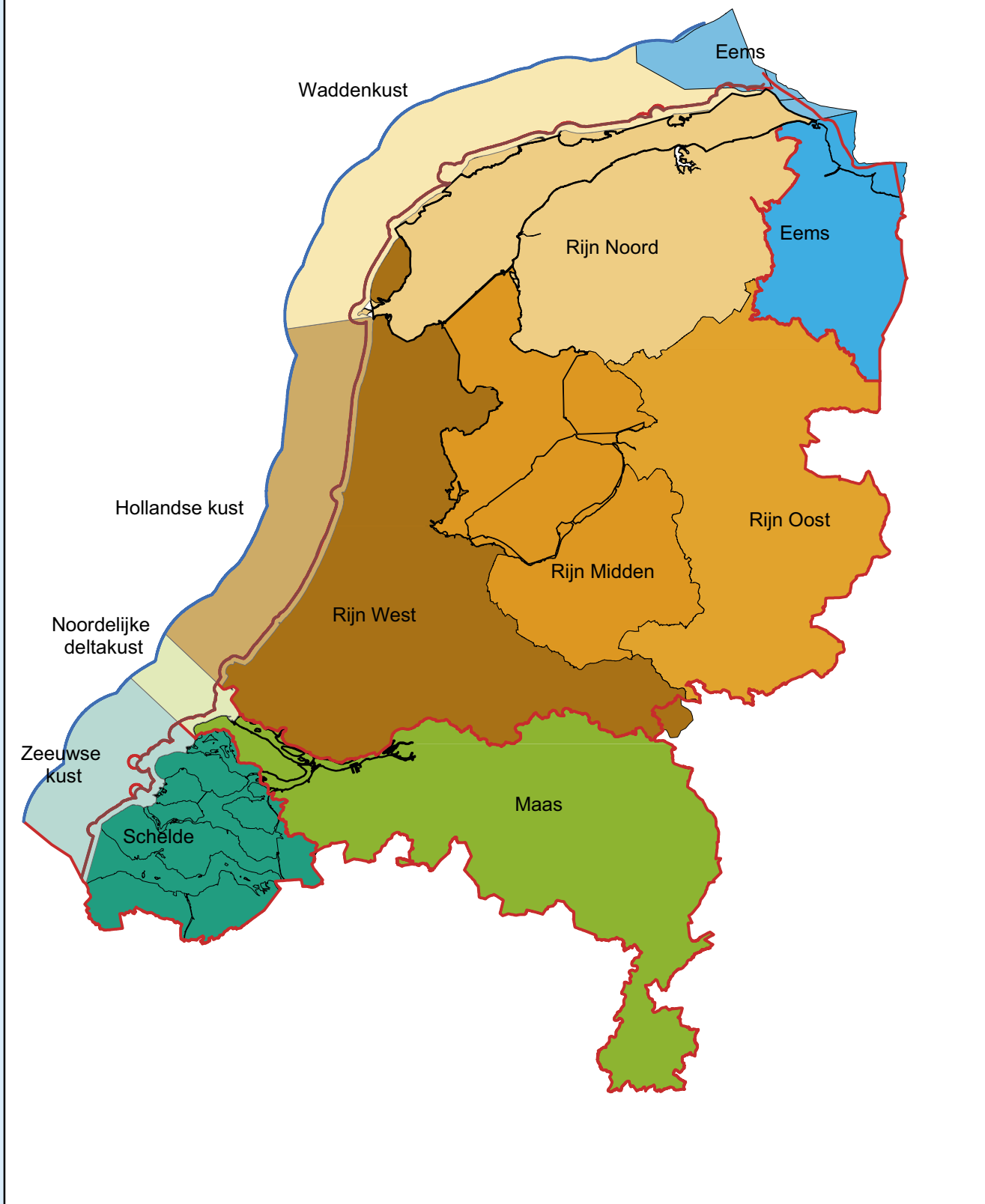
Schaal 1:4.200.000

Rijkswaterstaat
Noordzee

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

Legenda

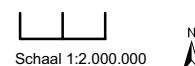
Grenzen

- 12 mijls grens
- Grens 1-mijls zone

Elk waterlichaam bestaat uit twee delen:

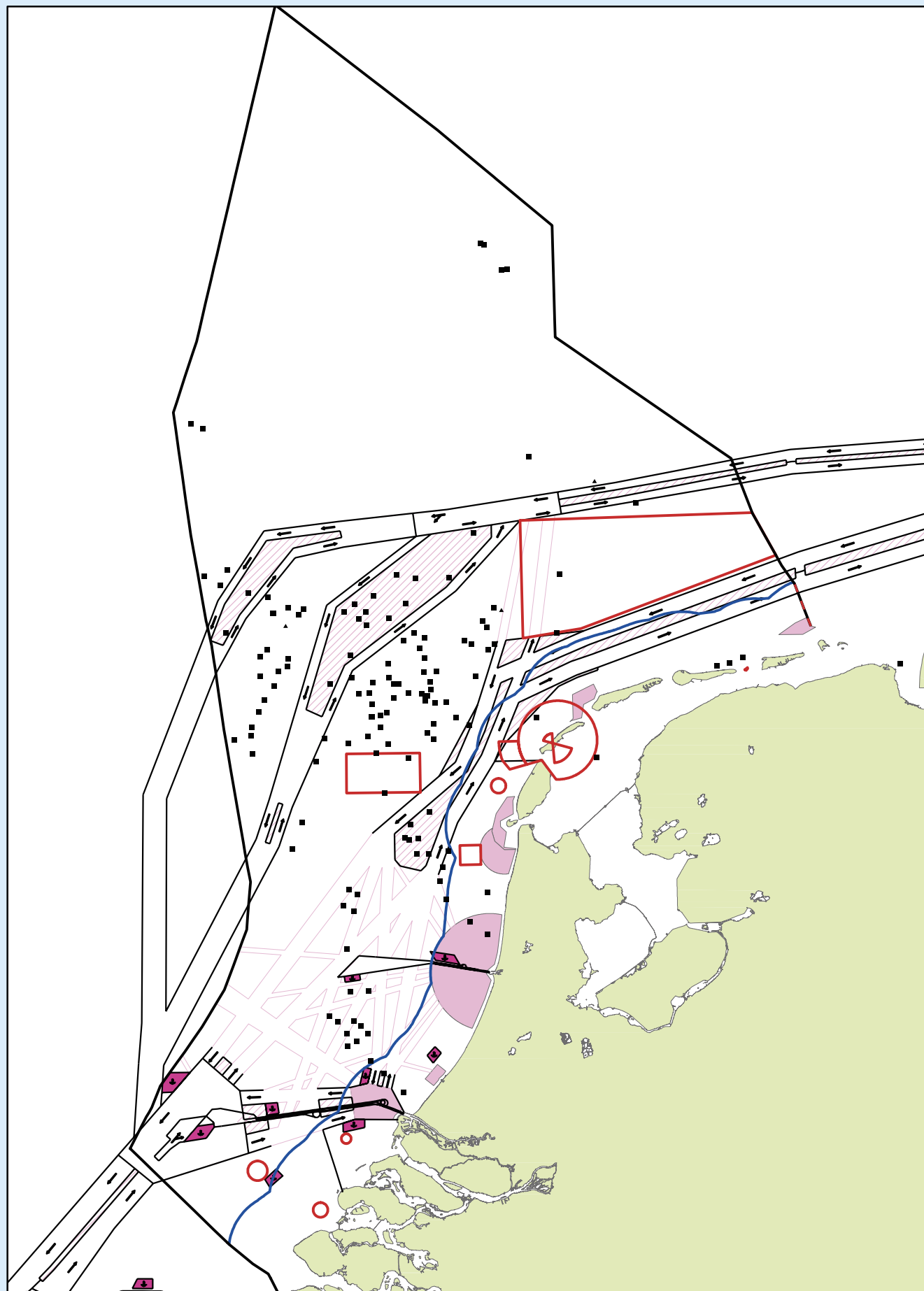
- kustwaterdeel (0 - 12 mijl)
- territoriaal deel (12 - 200 mijl)

0 5 10 20 Kilometers

Rijkswaterstaat
Noordzee

Legenda

Grenzen

- Grens NCP
- Grens 12-mijls zone
- Grens plangebied IBN 2015

Verkeersscheidingssstelsel

- Scheepvaartroute

- Clearways
- Scheepvaart separatiezone
- Aanlooptgebieden
- Ankergebieden

Militaire gebieden

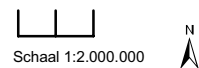
- Militaire gebieden

Olie- en gaswinning

- Platforms
- ▲ Booreilanden

Topografie

0 5 10 20 Kilometers

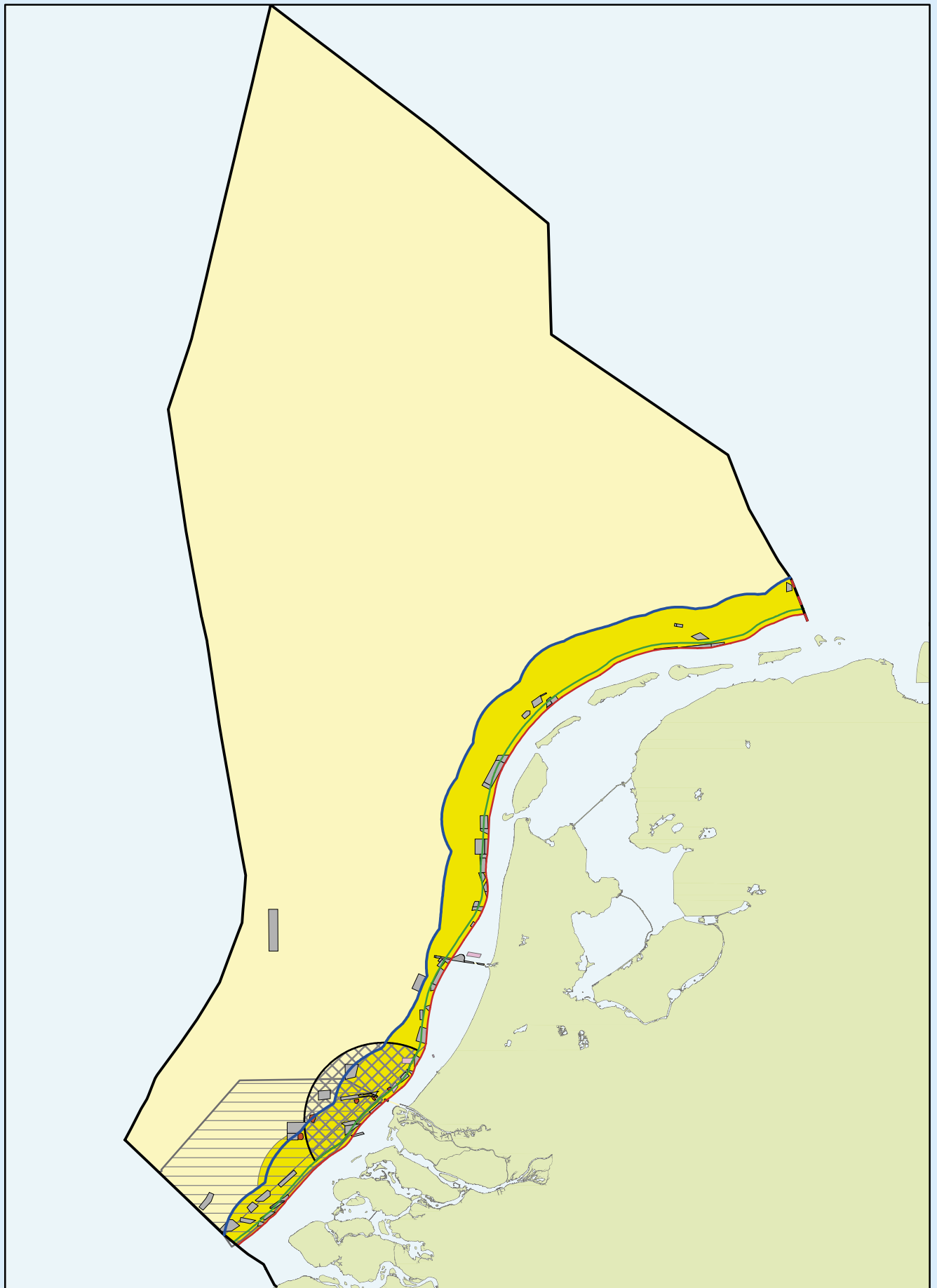
Schaal 1:2.000.000

Rijkswaterstaat
Noordzee

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

Legenda

Grenzen

- Grens NCP
- Grens 12-mijls zone
- Grens plangebied IBN 2015

Beleidsmatige grenzen

- Doorgaande NAP -20 m lijn + 2Km
- Doorgaande NAP- 20 m lijn

Zoekgebied zandwinning Maasvlakte 2

Reserveringsgebied beton- en metselzand

Oppervlaktedelfstoffen

- Kansrijke gebieden oppervlaktedelfstoffen
- Potentieel gebied oppervlaktedelfstoffen
- Vergunde zandwingebieden
- Feitelijke voorkomens beton- en metselzand
- Baggerstortgebieden

Topografie

Land

04.59 18 Kilometers

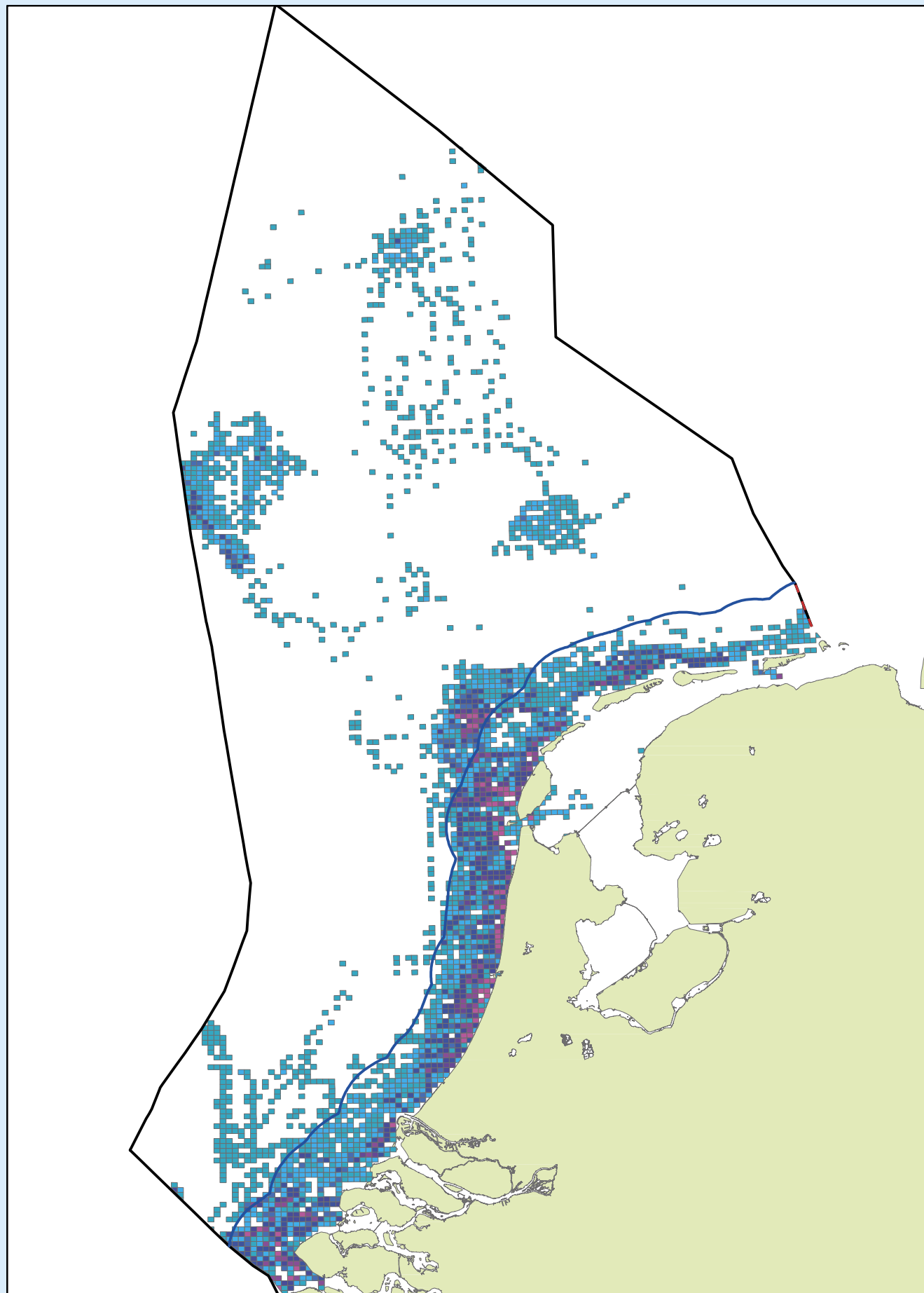

Schaal 1:2.000.000

Rijkswaterstaat
Noordzee

Legenda

Grenzen

- Grens NCP
- Grens 12-mijls zone

Visserij intensiteit

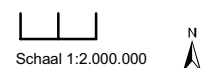
Intensiteit boomkor visserij, motorvermogen kleiner 300 pk
Gemiddeld aantal registraties (1999-2002)

0 - 4	24 - 36
4 - 12	36 - 44
12 - 16	44 - 64
16 - 24	> 64

Topografie

Land

0 5 10 20 Kilometers

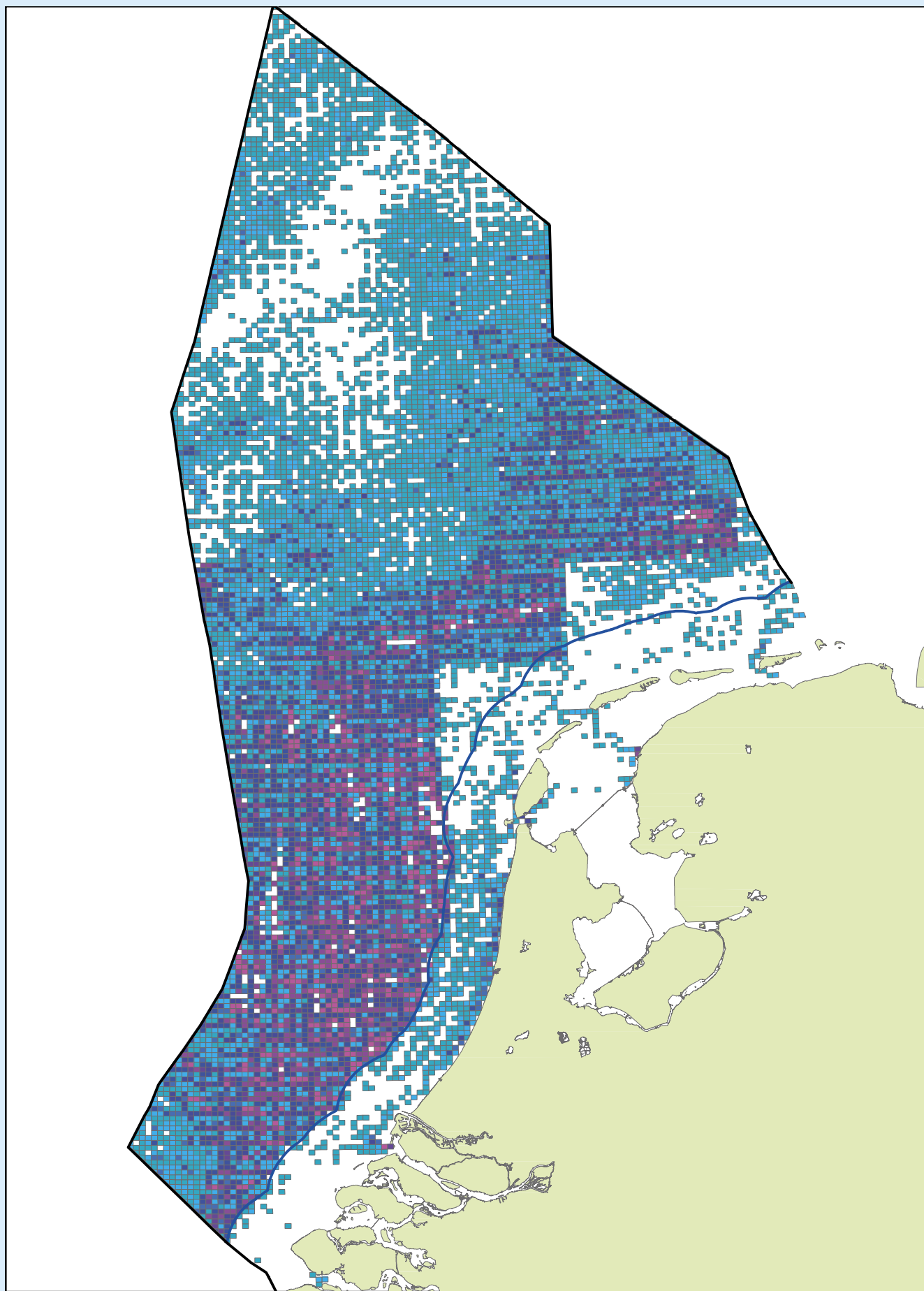

Schaal 1:2.000.000

Bron: RIVO

Rijkswaterstaat
Noordzee

Legenda

Grenzen

- Grens NCP
- Grens 12-mijls zone

Visserij intensiteit

Intensiteit boomkor visserij, motorvermogen groter 300 pk

Gemiddeld aantal registraties (1999-2002)

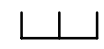
0 - 4	24 - 36
4 - 12	36 - 44
12 - 16	44 - 64
16 - 24	> 64

Topografie

■ Land

Bron: RIVO

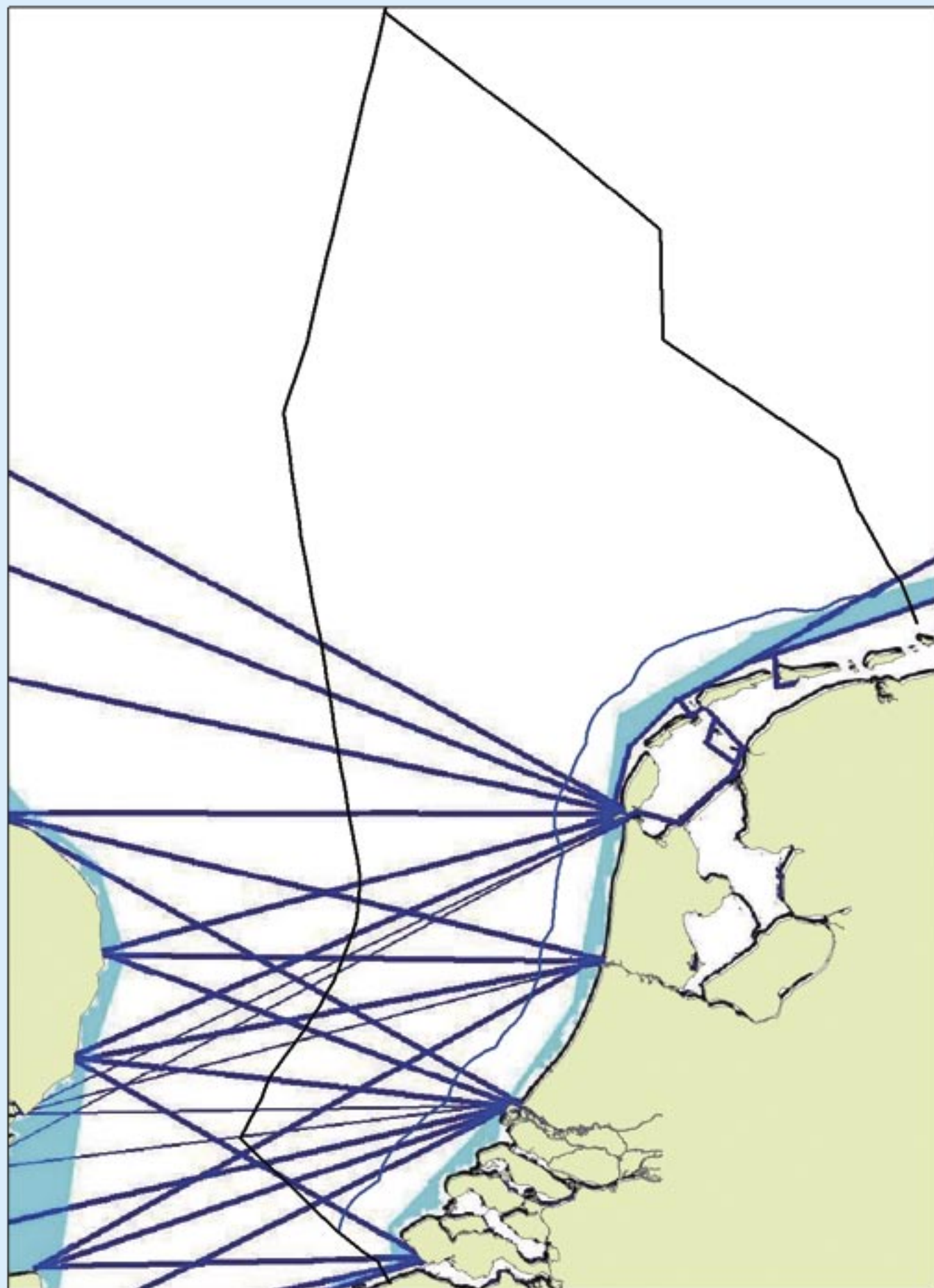
0 5 10 20 Kilometers

Schaal 1:2.000.000

Rijkswaterstaat
Noordzee

Legenda

Grenzen

- Grens NCP
- Grens 12-mijls zone

Recreatievaart

- Routes en intensiteit
- Kustzone

Topografie

- Land

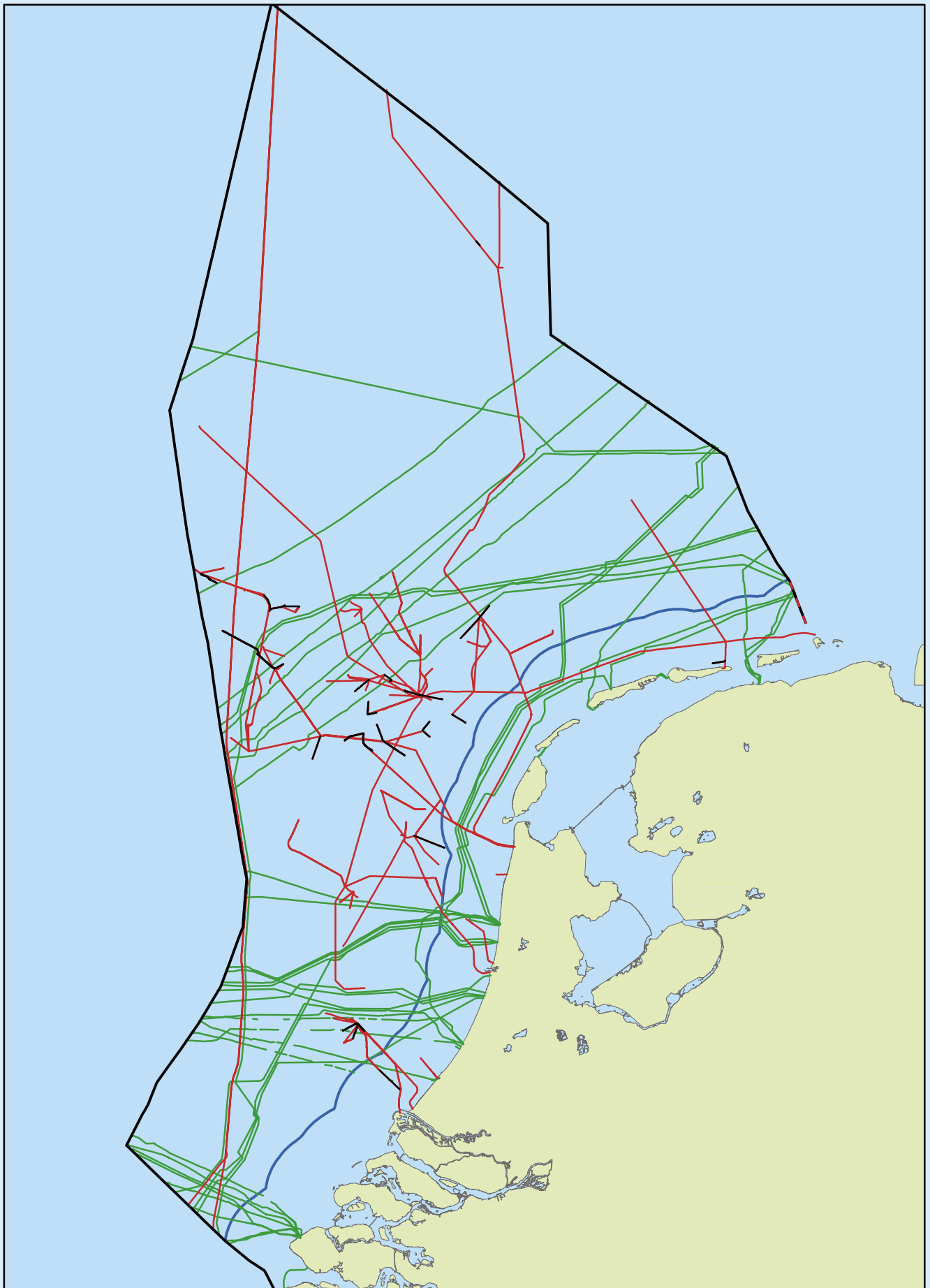
0 12,5 25 Kilometers

Schaal 1:2.000.000

Bron ANWB

Rijkswaterstaat
Noordzee

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend

Legenda

Grenzen
 — Grens NCP
 — Grens 12-mijls zone

Kabels en leidingen
 — Leidingen
 — Kabels (telecom)
 — Kabels (umbilical)

Topografie
 Land

04.59 18 Kilometers

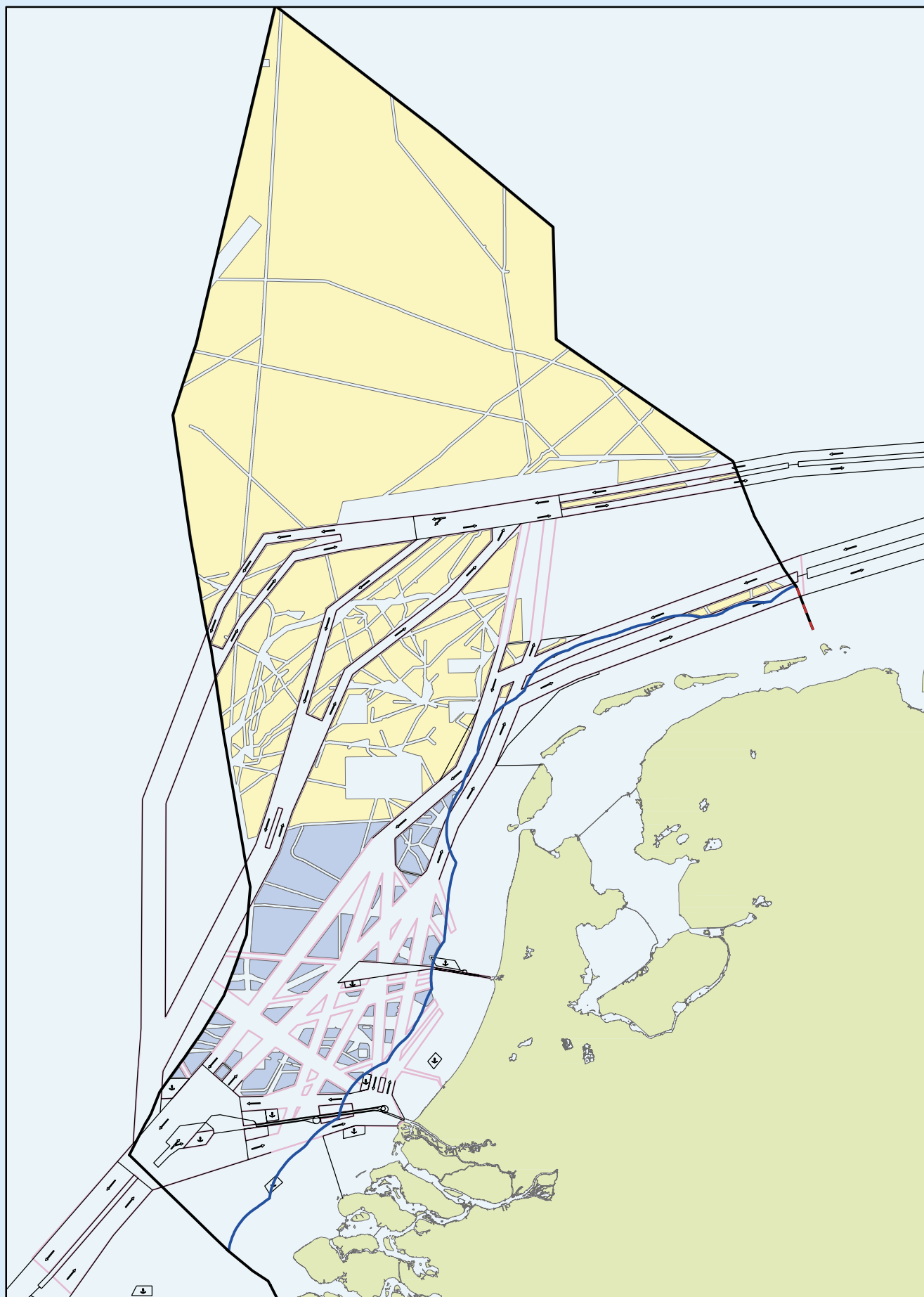

Schaal 1:2.000.000

Rijkswaterstaat
 Noordzee

Legenda

Grenzen

- Grens NCP
- Grens 12-mijls zone
- Grens plangebied IBN 2015

Scheepvaart

- Scheepvaartroute
- Clearways

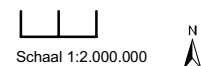
Topografie

- Land

Windturbineparken

- Kansrijke gebieden (2,5 tot 6 x benodigd oppervlak)
- Potentiele gebieden

0 5 10 20 Kilometers

Schaal 1:2.000.000

Rijkswaterstaat
Noordzee

Grenzen en coördinaten van de IBN 2015 begrensde gebieden (zie kaart 12)

Gebieden in de EEZ

Coördinaten van hoekpunten van de gebieden met bijzondere ecologische waarden, die in het IBN 2015 worden begrensd.

Nummering van noord naar zuid met de klok mee.

Begrenzings met de buurlanden zijn aangegeven met _B of _D of _GB.

	WGS84										ED_50 geografisch	
	Codenr	POINT_X	Egr		Esec		POINT_Y			Nsec	X	Y
Doggersbank*	D_1_D	3,63556	3	38	8		55,6447	55	38	41	3,63702566041	55,64540897300
Doggersbank*	D_2_D	4,26	4	15	36		55,365	55	21	54	4,26143923011	55,36569114940
Doggersbank	D_3_GB	2,7624	2	45	44,6		54,3772	54	22	38	2,76384180919	54,37796210860
Doggersbank	D_4_GB	2,89688	2	53	48,8		54,6209	54	37	15,4	2,89832707990	54,62167241760
Doggersbank	D_5_GB	3,20748	3	12	26,9		55,381	55	22	51,7	3,20894682106	55,38173311050
Friese Front	FF_1	5,23371	5	14	1,4		54,2233	54	13	23,9	5,23508453543	54,22402836040
Friese Front	FF_2	5,22712	5	13	37,6		53,8297	53	49	47,1	5,22848178562	53,83047145510
Friese Front	FF_3	4,21599	4	12	57,6		53,4165	53	24	59,3	4,21736370174	53,41722649460
Friese Front	FF_4	4,21497	4	12	53,9		53,7998	53	47	59,4	4,21635622476	53,80058402950
Klaverbank	KB_1	3,31583	3	18	57		54,1994	54	11	57,8	2,80769460759	54,20217738150
Klaverbank	KB_2	3,31766	3	19	3,6		53,8312	53	49	52,3	3,31725198433	54,20012140850
Klaverbank	KB_3_GB	2,90389	2	54	14		53,8364	53	50	11,2	3,31906944020	53,83195346090
Klaverbank	KB_4_GB	2,86525	2	51	54,9		53,9626	53	57	45,3	2,90530972910	53,83719816840
Klaverbank	KB_5_GB	2,80626	2	48	22,5		54,2014	54	12	5,2	2,86667495512	53,96333451120

* Zoals door Duitsland opgegeven als de grens van het Duitse Doggersbank gebied.

Gebieden in de Kustzee

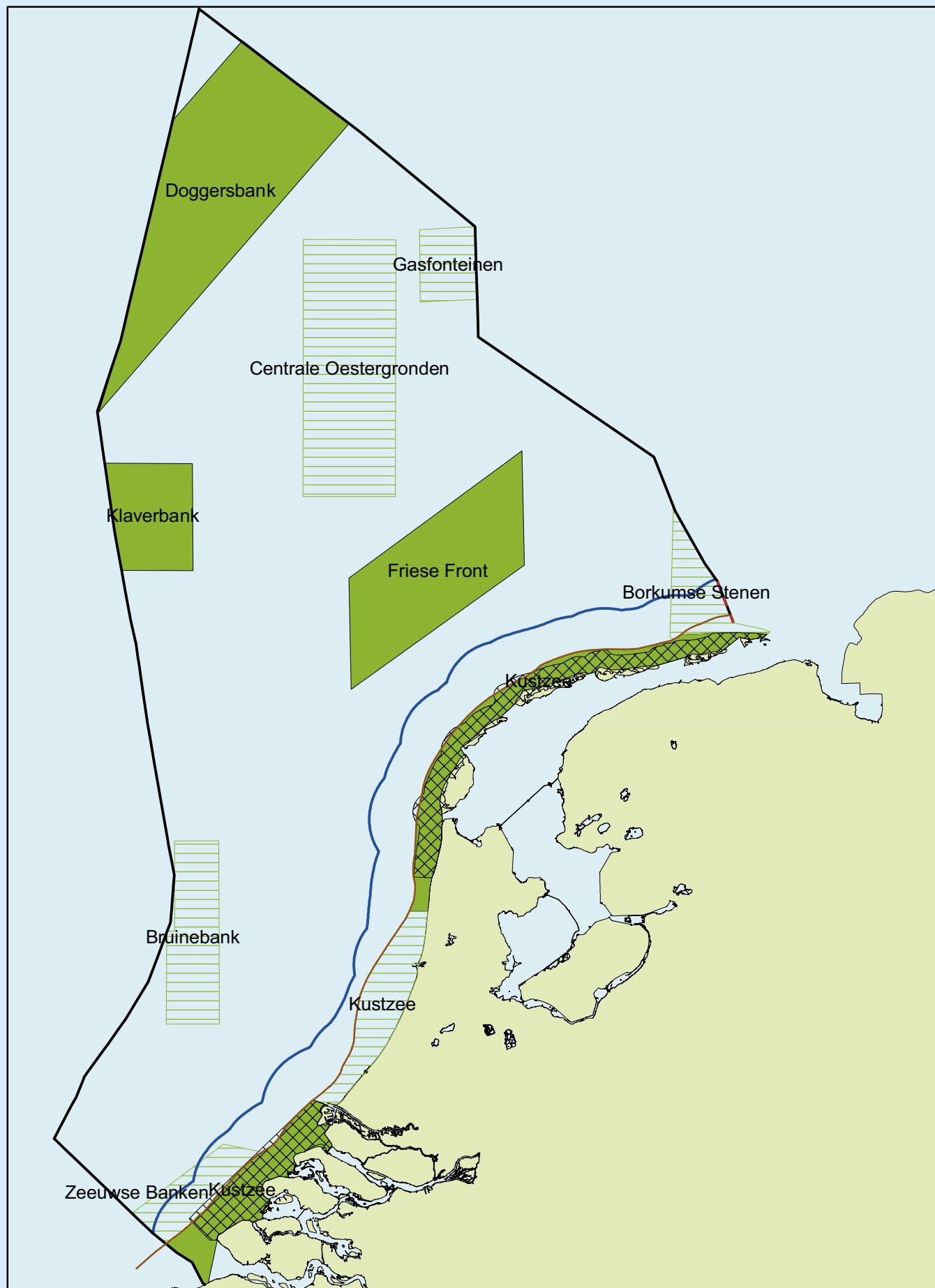
De Kustzee ten noorden van Bergen wordt aan vier zijden als volgt begrensd:

- * aan de zeezijde door de doorgaande NAP –20 m lijn
- * ten noorden van Schiermonnikoog door de grens van het bestaande VHR-gebied naar het westen door te trekken totdat deze de doorgaande NAP –20 m lijn snijdt.
- * aan de landzijde volgens de huidige VHR-grenzen. Tussen Petten en Bergen is dit de laaglaagwaterlijn
- * bij Bergen door de lijn die ligt op 52 graden en 38 minuten NB (of Y=52,6333) ook in projectie wgs84

De Kustzee in het Deltagebied wordt uitgebreid met de Westerscheldemonding.

Dit gebied wordt aan vier zijden als volgt begrensd:

- * aan de zeezijde door de doorgaande NAP –20 m lijn
- * aan de noordzijde door de bestaande sbz Voordelta
- * aan de oostzijde door de bestaande sbz Westerschelde
- * aan de zuidzijde door de grens met België

Legenda

Grenzen

- Grens NCP
- Grens 12-mijls zone
- Grens plangebied IBN 2015
- Doorgaande NAP -20m lijn

⊞ Vogel- en Habitatrichtlijn gebieden

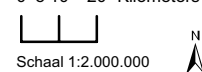
Gebieden met bijzondere ecologische waarden

- Begrensdde en beschermde gebieden IBN 2015
- ▨ Overige gebieden

Topografie

- Land

0 5 10 20 Kilometers

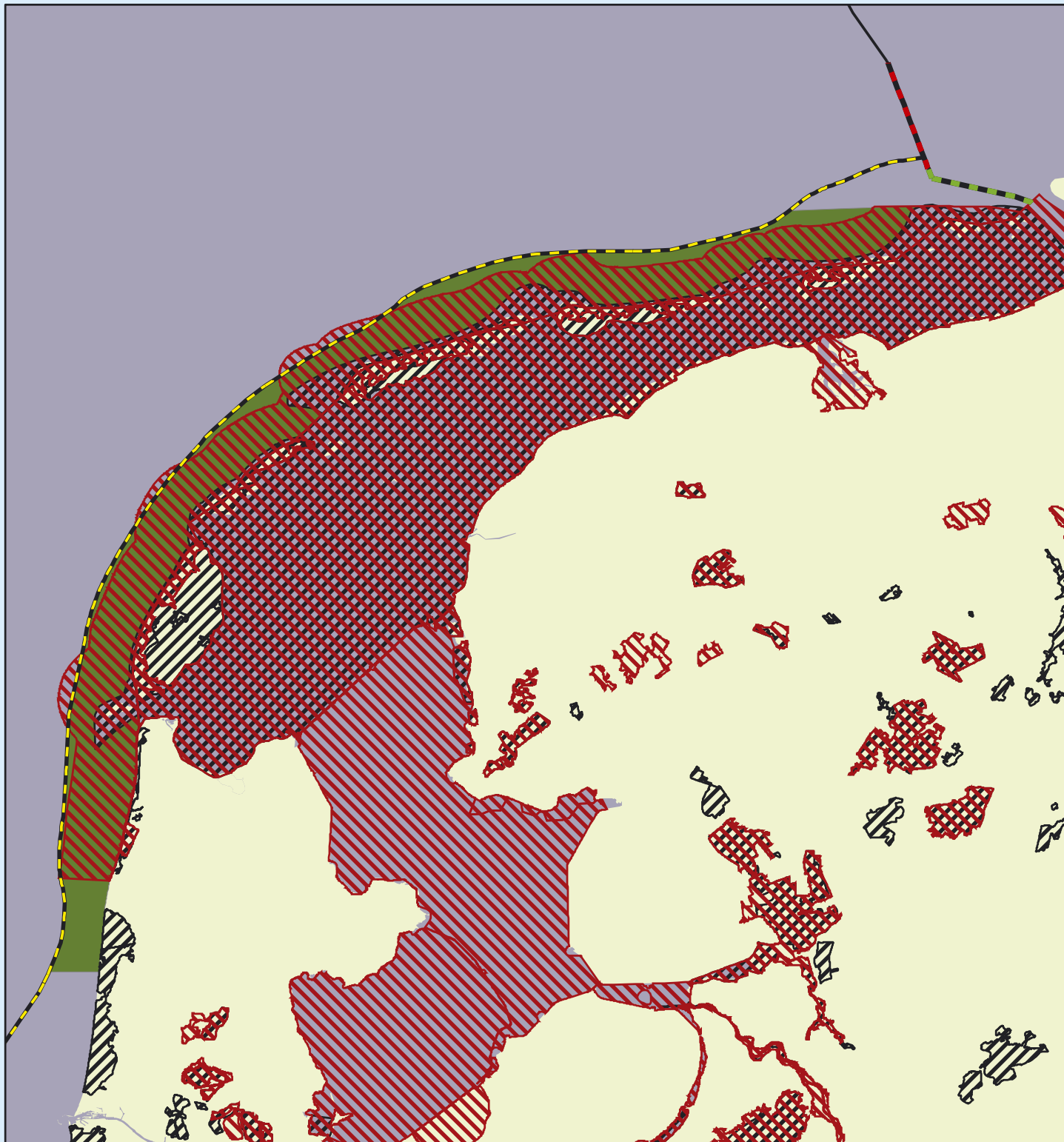

Schaal 1:2.000.000

Rijkswaterstaat
Noordzee

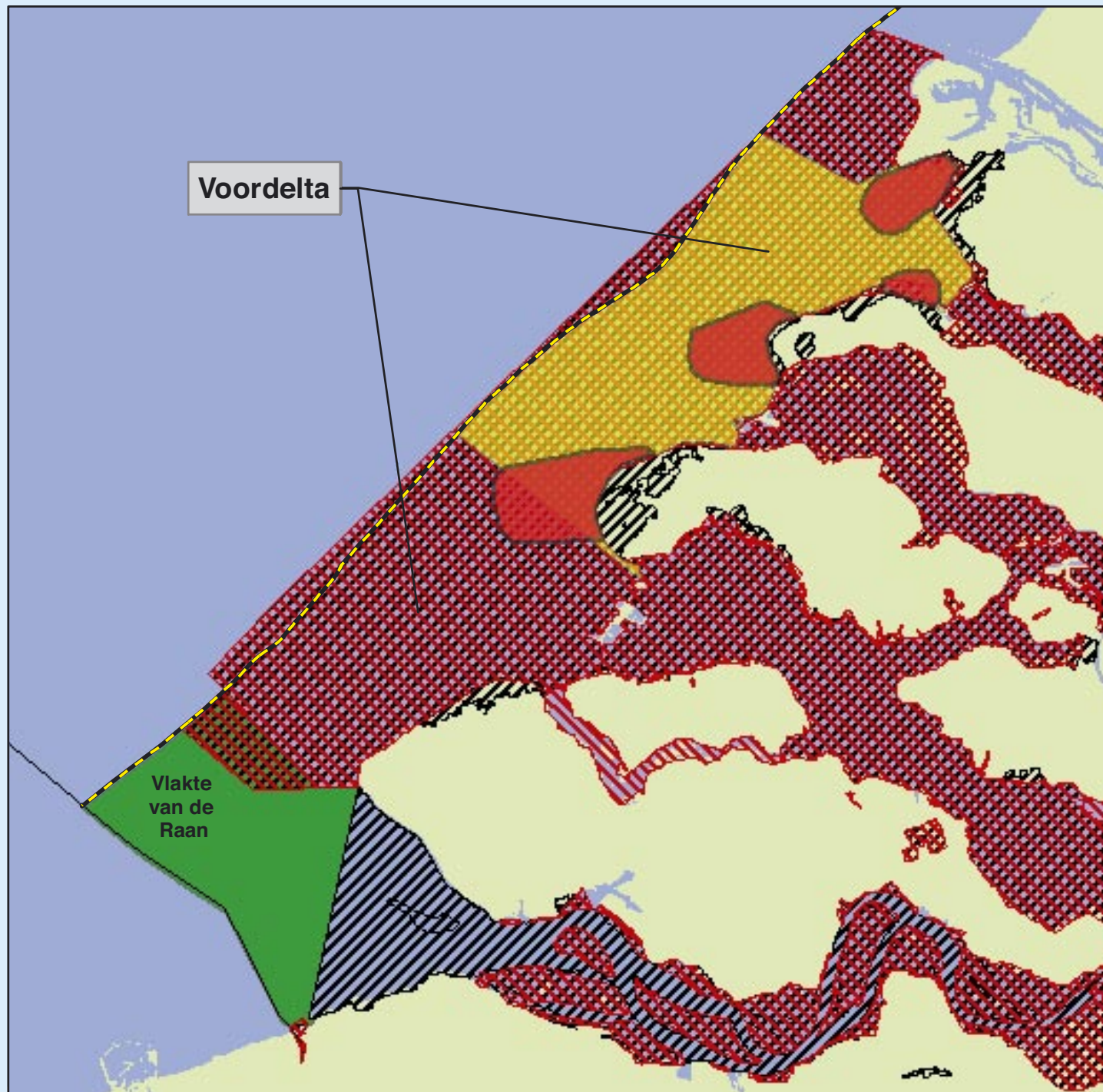

Beschermde natuurwaarden in de Kustzee ten noorden van Bergen.

- Overeengekomen zeegrens(Eems-Dollard verdrag 1960)
- Grens plangebied IBN 2015
- Doorgaande NAP -20m lijn
- Grens NCP
- Vogelrichtlijn gebieden
- Habitatrichtlijn gebieden
- Begrensde en beschermde gebieden IBN 2015

0 5 10 20 30 40 Kilometers

Beschermde natuurwaarden in de Kustzee in het Deltagebied

- Grens NCP
- Doorgaande NAP -20m lijn
- Accent natuurgebieden
- Zoekgebied Zeereservaat
- Vogelrichtlijn gebieden *
- Habitatrichtlijn gebieden *
- Begrensde en beschermde gebieden IBN 2015

0 2,5 5 10 15 20 Kilometers

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
Noordzee en RIKZ

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

* De zeewaartse grens van de bestaande sbz Voordelta wordt zo snel mogelijk in lijn gebracht met de begrenzing van de rest van de Kustzee, zijnde de doorgaande NAP -20 meter-lijn. Op de kaart is de zuidwestelijke grens van de sbz Voordelta aangegeven conform de tekst van het aanwijzingsbesluit.

Afkortingen

AIS	Automatisch identificatiesysteem
AmvB	Algemene maatregel van Bestuur
BHN	Beleidsplan Handhaving Noordzee
BKL	Basiskustlijn
BNN	Beheerdersnetwerk Noordzee
BPRW	Beheerplan voor de Rijkswateren
CTT	Chemie Toxiciteits Toets
EEZ	Exclusieve Economische Zone
EMS	Europese Mariene Strategie
EMSA	Europees agentschap voor de maritieme veiligheid
GVB	Gemeenschappelijk Visserijbeleid
HID	Hoofd Ingenieur directeur
IBN 2015	Integraal Beheerplan Noordzee 2015
IBV	Integraal Beleidsplan Voordelta
IDON	Interdepartementaal Directeuren-overleg Noordzee
IMO	Internationale Maritieme Organisatie
KRW	Kaderrichtlijn Water
MBS	Milieubeleidsplan voor de scheepvaart
MPA	Marine Protected Area
NCP	Nederlands Continentaal Plat
NMMN	Natuur voor mensen, mensen voor natuur
NW4	Vierde Nota waterhuishouding
OWN	Overlegorgaan Water en Noordzee
PKHN	Permanente Kontaktgroep Handhaving Noordzee
RON 2	Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee
RWS	Rijkswaterstaat
SAR	Search and Rescue
Sbz	Speciale beschermingszone
SVM	Voortgangsnota scheepvaart en milieu
TAC	Total Allowable Catch
UNCLOS	United Nations Convention on Law of the Sea
VHR	Vogel- en Habitatrichtlijn

Voor een overzicht van voor de Noordzee relevante Nederlandse wetgeving, zie hoofdstuk 1, figuur 1.5.

Voor een overzicht van de Rijksorganisaties met beheertaken, zie bijlage 4.

Literatuurlijst

- Advies OWN van 9 juni 2004 over Integraal Beheerplan Noordzee 2015.* Overlegorganen Verkeer en Waterstaat: OWN (2004), Den Haag.
- Advies OWN van 28 april 2005 over Integraal Beheerplan Noordzee 2015.* Overlegorganen Verkeer en Waterstaat: OWN (2004), Den Haag.
- Beheerplan voor de Rijkswateren 2005-2008.* Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat (2005), Den Haag.
- Beleidslijn inzake het verplaatsen schelpdieren 1997 – 2003: een beoordeling.* Expertisecentrum LNV (2003), Ede.
- Beheersplan Waddenzee 1996-2001.* Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directie Noord-Nederland (1995), Leeuwarden.
- Beheersvisie Noordzee 2010.* Interdepartementaal Directeurenoverleg Noordzee, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat Directie Noordzee (1999), Den Haag.
- Beleidsplan handhaving Noordzee 2005.* In Geïntegreerd operationeel jaarplan 2005. Nederlandse Kustwacht (2004), Den Helder.
- Concentraties en normtoetsing van stoffen in het oppervlakte sediment van het Nederlands Continentaal Plat (1981-2003) - Cd, Cu, Zn, Pb, Cr, Hg, Ni, en organische verbindingen: PCB, PAK, HCB en TBT.* Hegeman, W.J.M. en R.W.P.M. Laane. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, RIKZ (2004), Den Haag.
- De zee kent geen grenzen: een kennis agenda die ons leert de golven van de Noordzee op hun waarde te schatten.* RMNO (2004), Den Haag.
- Derde kustnota.* Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat (2000), Den Haag.
- Eindrapportage evaluatie Kustwacht.* Deloitte en Touche (2003), Voorburg.

- Effect van ruimteclaims in de Noordzee op de scheepvaart* Rapport nr 16498.620/2. MARIN (2001), Wageningen.
- Identificatie en analyse van relevante regelgeving en beleid in het kader van BREIN*. NILOS (2002), Utrecht.
- Functioneren Kustwacht Nederland*. Algemene Rekenkamer (2005), Den Haag.
- Gebieden met bijzondere ecologische waarden op het Nederlands Continentaal Plat*. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat RIKZ en Alterra (2005), Den Haag, Texel.
- Het gedrag van het scheepvaartverkeer in de verkeersscheidingsstelsel boven de Waddeneilanden (T1-meting)*. Rapport 18590.620/1. MARIN (2003), Wageningen.
- Het scheepvaartverkeer op de Noordzee 1999-2001 gezien vanuit de lucht*. Rapport 17035.620/4. MARIN (2002), Wageningen.
- Integraal Beleidsplan Voordelta: vorm in verandering*. Bestuurlijk Overleg Voordelta Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directie Noordzee (1993), Rijswijk.
- Jaaroverzicht Kustwacht 2003*. Kustwacht (2004), Den Helder.
- Kader voor Ruimtelijk Beheer op de Noordzee: systematische benadering van ruimtelijke beheersproblemen op de Noordzee*. TNO, Milieu, Energie en Procesinnovatie (1999), Apeldoorn.
- Landelijke beleidsnota schelpenwinning*. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat (1998), Den Haag.
- Marine environment: mare liberum or our common challenge?. Second stakeholders conference on the development of a European Marine Strategy*. Conference held at 10 – 12 november 2004 Rotterdam.
- Milieubeleidsplan voor de scheepvaart 1991–1994*. Ministerie van Verkeer en Waterstaat (1991), Den Haag.
- Naar zee!: ontwerpen aan de kust*. Ruimtelijk planbureau (2003), Den Haag.
- Nadeelcompensatie visserijsector bij infrastructurele werken op zee*. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directie Noordzee (2004), Rijswijk.
- Natuur voor mensen, mensen voor natuur*. Ministerie van LNV (2001), Den Haag.
- Nederland maritiem land*. Stichting Nederland maritiem land (2004), Delft.
- Noordzee-atlas*. Interdepartementaal Directeuren-overleg Noordzee, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directie Noordzee (2004), Rijswijk.
- Nota Ruimte*. Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (2004), Den Haag.
- Nota ruimte voor visserij: vissen op een postzegel*. Productschap Vis (2004), Rijswijk.
- Offshore windenergie en meervoudig ruimtegebruik op de Noordzee*. W.G.F. van de Wittenboer. Novem (2003), Utrecht.
- Partiële herziening landelijke beleidsnota schelpenwinning*. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat (2001), Den Haag.
- Quality Status report 2000*. OSPAR Commission (2000), London.
- Recht zo die gaat: voortgangsnota scheepvaartverkeer Noordzee 1996*. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Scheepvaart en Maritieme zaken (1996), Den Haag.
- Regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999*. Ministerie van Verkeer en Waterstaat (1999), Den Haag.

- Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee: RON2.* Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directie Noordzee (2001), Rijswijk.
- Report from the Netherlands on the Application of the OSPAR Comprehensive Procedure of the Common Procedure.* EUC 02/02/07-E. OPSAR-EUC (2002) London.
- Risico vervoer (milieu) gevaarlijke stoffen op zee: een analyse op basis van het vervoer in 2000.* Rapport 19287.620/4. MARIN (2004), Wageningen
- Ruimte voor een zilte oogst: naar een omslag in de Nederlandse schelpdiercultuur: beleidsbesluit schelpdiervisserij 2005- 2020.* Ministerie van LNV (2004), Den Haag.
- Scheepvaartverkeer Noordzee: beleidsnota "op koers".* Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Scheepvaart en Maritieme Zaken (1987), Den Haag.
- Signalen uit de Noordzee.* Zevenboom, W., M. Bommelé, C. Reuther. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat Directie Noordzee (2003), Rijswijk.
- Springtij: beleidsnota zeesportvisserij.* Nederlandse Vereniging van Sportvisserijfederaties (2005), Amersfoort.
- Stoffen in de Noordzee en de Nederlandse kustzone in 2003.* Kerman, J. et al. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat, RIKZ (2004), Den Haag.
- Structuurschema buisleidingen.* Ministerie van Economische Zaken (1982-1984), Den Haag.
- Structuurschema groene ruimte.* Ministerie van LNV (1993), Den Haag.
- Transportgegevens Noordzee.* Rapport nr 18283.620/2. MARIN (2002), Wageningen.
- Tweede partiële herziening landelijke beleidsnota schelpenwinning.* Commissie voor de Milieueffectrapportage (2004), Utrecht.
- Tweede structuurschema elektriciteitsvoorziening.* Ministerie van Economische Zaken (1992), Den Haag.
- Van sectoraal beleid naar integraal beheer: verslag IDON werkconferentie september 2003.* Interdepartementaal Directeurenoverleg Noordzee, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directie Noordzee (2003), Rijswijk.
- Vast en zeker!: beleidsbesluit vaste vistuigen.* Ministerie van LNV (2002), Den Haag.
- Verkeersveiligheid Noordzee 1996-1999.* Port Management Consultants (2001), Rotterdam.
- Vernieuwde toeristische agenda.* Ministerie van Economische Zaken (2005), Den Haag.
- Vierde nota waterhuishouding.* Ministerie van Verkeer en Waterstaat (1998), Den Haag.
- Vissen naar evenwicht: structuurnota Zee- en Kustvisserij.* Ministerie van LNV (1993), Den Haag.
- Voortgangsnota scheepvaart en milieu.* Ministerie van Verkeer en Waterstaat Directoraat-Generaal Goederenvervoer (1998), Den Haag.
- Waarborgen voor een samenhangend beleid voor de Noordzee.* Commissie van Advies inzake de Waterstaatswetgeving (CAW), (2003), Den Haag.
- Water in beeld: voortgangsrapportage over het waterbeheer in Nederland.* Ministerie van Verkeer en Waterstaat (2000 - 2004), Den Haag.
- Water in cijfers 2004: achtergrondinformatie over het waterbeheer in Nederland.* Ministerie van Verkeer en Waterstaat (2004), Den Haag.
- Zeehavens: ankers van de economie; nationaal zeehavenbeleid 2005 – 2010.* Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Goederenvervoer (2004), Den Haag.